422

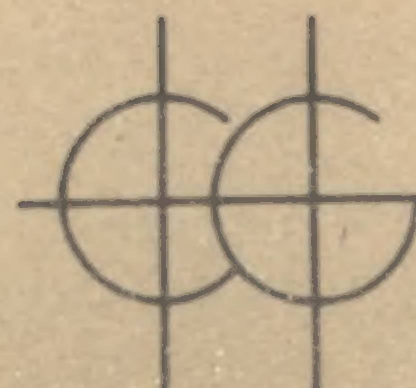
Anne Hébert

Kamouraska

Un roman de dragoste şi de moarte, un roman poetic în care trăirea se întretaie cu amintirea şi cu mărturisirea. O poveste tragică de iubire, un mister elucidat numai pe jumătate, pierdut în negura unui secol trecut, într-un ţinut cu zăpezi aproape veşnice.

EDITURA UNIVERS

GLOBUS

Lei 12

2

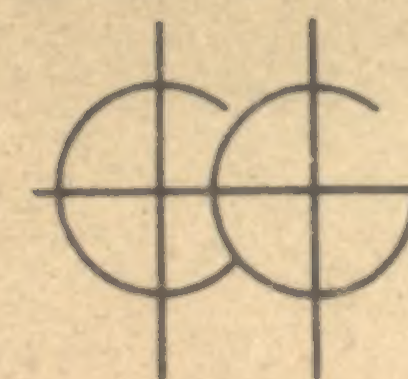

ANNE HEBERT

Kamouraska

1986

ANNE HEBERT

KAMOURASKA

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE
Grafica : Nicolae Sârbu. Ilustrația : Mircea Dumitrescu

Kamouraska
by
ANNE HÉBERT
Paper Jacks 1974

GLOBUS

Anne Hébert

Kamouraska

În românește
de
LUCIA GOGAN
Prefață
de
IRINA BĂDESCU

EDITURA UNIVERS

București
1986

KAMOURASKA — în căutarea cuvîntului pierdut

1840. Actul de Unire care, desființînd independența legislativă reciprocă a celor două provincii, Canada de sus (engleză) și Canada de jos (franceză), întărește, la aproape două secole după Tratatul de la Paris, supremația politico-administrativă engleză. Limba franceză încetează, prin acest act, de-a mai fi considerată limbă oficială. Francofonia se pregătește, cu patalama în regulă, pentru un îndelung minorat...

Cel puțin din punctul ei propriu de vedere. Văzută din afară, din stalul spectatorului european, situația apare cu totul alta — cu deosebire pe planul culturii. Datorită faptului că literatura canadiană de expresie franceză începe abia în cea de-a doua jumătate a veacului trecut să dobîndească voce și contur. Asemenea și viața culturală a Québec-ului, deschiderea ei spre lume, decantarea lentă a particularităților ce-i aparțin în propriu și nu mai sînt simple abateri de la o normă europeană — franceză în speță — prea îndelung rîvnită ca o patrie pierdută. Poate este adevărat și faptul că modul „continental" de-a citi cultura și literatura s-a modificat pe măsură ce acest nou continent creștea la orizont, desfăcîndu-se din legendarele-i zăpezi, din tăcerea pămînturilor neexplorate, din dorul îngînat pe melodii din secolul al XVIII-lea, după „vechea Franță".

Dinaintea unei literaturi tinere cum este cea canadiană de expresie franceză, propria sa condiţie i se înfăţişează cititorului european precară şi apăsată de prejudecăţi. Precară — pentru că el cu greu se poate dezbăra de o întreagă mitologie a începuturilor, cu atît mai greu cu cît acestea se situează într-o istorie apropiată spiritului lui, familiară încă. S-ar părea că, în ce priveşte literatura cel puţin, distanţele geografice au cumva acelaşi efect ca şi depărtarea istorică: din contururile înceţoşate nu mai persistă limpede în vedere decît marile umbre seculare ale mitului sau legendei. Şi eventual, pe ici pe colo, cîteva detalii pitoreşti, ca petele de culoare pe o nesfîrşită întindere monocromă... de zăpadă.

Cît despre prejudecăţile de lectură, ele ţin, pentru un cititor continental, atît de familiaritatea cu literatura europeană, cu ficţiunile ei — reductibile pînă la urmă la un inventar finit — cît şi de însuşi modul lui de-a o gîndi. E greu să rezişti la tentaţia analogiilor, atît de comodă pentru a clasa o materie străină în rafturile cuminte ale memoriei, sau la impulsul de-a valoriza prin comparaţie: cutare poet este un Baudelaire canadian, cutare personaj un Othello. Şi mai greu parcă să nu cauţi, involuntar, mereu aceleaşi clişee gata înregistrate, despre misterioasa Canadă, clişeele cu care ne-au obişnuit publicitatea rapidă şi cel mult o carte, două, încununate cu premii şi succese *: spaţii înzăpezite, păduri nestrăbătute de pasul omului, lacuri cît mările, sănii, cîini credincioşi, curaj, iubiri tăcute, vorbă zgîrcită cu un uşor parfum de vechime. Într-un anume sens, i se cere cititorului continental un efort complementar strădaniei literaturii canadiene de-a deveni ea-însăşi; efort mai mare chiar decît această strădanie, care a ajuns pînă în zilele noastre fără să se fi realizat pe deplin. Anume efortul de a-şi „construi" o ingenuitate de lectură, de a-şi „fabrica" o privire nouă, proaspătă, despovărată de locuri comune, altfel spus, de-a întineri pînă la vîrsta cărţilor pe care le citeşte. Întreprindere greu de închipuit, darămite de realizat. Această dificultate capătă însă valoare de argument împotriva unei tendinţe precumpănitoare în literatura europeană modernă şi aproape exclusivă în critica zilelor noastre: tendinţa de-a acorda cititorului privilegiul deplin pentru construcţia sensului ficţiunii. Or, o literatură îşi creează cititorul, şi tocmai acest fapt îi acordă certificatul de maturitate, să-i zicem, de conştiinţă de sine. Un cititor ingenuu, naiv ca Huronul lui Voltaire, nu există decît în utopiile teoretice ale criticii. Aşadar, este inevitabil ca lectura romanelor canadiene să se facă prin transparenţa — mai mare sau mai mică — a straturilor de lectură cu care cititorul de pe continent s-a „şcolit" timp de cîteva secole. Drept este că identitatea, oricare ar fi ea, nu se realizează decît prin opoziţie. Truda definirii rămîne totuşi, în cea mai mare parte, pe seama operelor înseşi, — cum şi a criticii, autohtonă sau străină —, urmînd ca numai într-un al doilea timp, cititorul să intre ca participant activ (nu unic însă şi nici cu depline puteri) în jocul complicat al creaţiei literare.

* De multe ori, e vorba de un fel de încurajare adresată silinţei şi efortului de-a ieşi din anonimat, mai degrabă decît de o constatare lucidă a unei identităţi estetice; aşa s-a întîmplat, de pildă, cu romanele lui Louis Hémon.

Dacă ingenuitatea perfectă nu este, practic, posibilă, nu e mai puțin adevărat că se cuvine ca cititorul să facă totuși un efort, de adaptare să-i zicem, la situația de întîmpinare a unei literaturi care nu-i este familiară. Să încerce, de pildă, să treacă de pragul exotismului, încă prea adesea nedepășit — cum se mai întîmplă azi în cazul romanului sud-american, deși acesta și-a probat de mult, și cu brio, identitatea. Prag primejdios, pentru că incită la o lectură univocă, săracă și rutinieră; fie una documentară, de gradul întîi, amenințată la un capăt de clișeu, la altul de credulitate; fie o lectură favorabilă înstrăinării, evaziunii fumegoase în care se destramă tocmai calitatea de mărturie. A trece dincolo de acest prag presupune deci a-i recunoaște unei literaturi de ficțiune îndoita însușire ce-i conferă identitate: de-a fi deopotrivă document și scriitură, într-un dozaj variabil. În această perspectivă de altfel, anumite prejudecăți de lectură ale cititorului european își pot învedera și aspectul lor pozitiv. Îndelunga lui școlire într-ale scris/cititului (literar) îi este de ajutor cititorului nostru pentru a putea recunoaște fără greș sau părtinire o identitate literară originală: chiar atunci cînd literatura respectivă lucrează cu teme nefamiliare, cu procedee tehnice „stranii", cu scriituri neobișnuite. Uneori acest fapt de contrast este chiar mai profitabil identificării.

*

1840. Actul de Unire pune deci capăt, la suprafața vieții politico-administrative, tensiunii și frămîntărilor cu răbufniri violente care au însemnat anii 1837-1839 — prima rebeliune a canadienilor francezi împotriva prezenței britanice. O rebeliune întîrziată — socotind

că englezii, cu o populație de departe majoritară, se instăpînesc asupra teritoriului canadian încă din 1763. Scopul pe termen lung al Unirii este întărirea dominației politice engleze și, mai ales, asimilarea pe toate planurile. Termenele prelungite ale evenimentelor ulterioare vor dovedi însă că acest scop a rămas cumva suspendat: cel puțin întrucît privește cultura francofonă. Așa cum am mai amintit, abia începînd de la această dată, și cu o încetineală demnă de un continent care nu și-a consumat încă istoria, literatura de expresie franceză pornește să se caute pe sine. Printr-un soi de voință de-a cuvînta, mutată din planul politic în cel cultural, și smulgîndu-și materia din toate dările de plată către nostalgia originilor, din statutul de comunitate minoritară; astfel izbutind să-și impună o voce proprie, tot mai insistentă, mai personală, printre vocile culturilor moderne.

Ceea ce frapează de altfel de la bun început în romanul Kamouraska — a cărui acțiune-pivot se situează în 1839 — al scriitoarei Anne Hébert este tocmai o uriașă încetineală a timpului, transcrisă în spațiile largi dintre un eveniment și rezultatul, sau efectul, acestuia. Să fie un mod indirect de-a reprezenta respirația nemăsurată a imensităților care, acolo, fac parte din cotidian? Sau suflul unei istorii deturnate în chiar clipa accelerării ei continentale — odată cu apusul „vechiului regim în Anglia și Franța, cu zorii epocii moderne — și intrate, în Canada, pe făgașul modernității, cu acea alură calmă, chiar greoaie, conferită de certitudinea unui avans din start? Un semn de tinerețe sau, dimpotrivă, de bătrînețe? Oricum ar sta lucrurile, romanul Annei Hébert se construiește în jurul rarefierii evenimentului și deopotrivă, ca o replică la această rarefiere. Dacă ar fi să-l repoves-

tim în conformitate cu modelele noastre tradiționale, ar trebui să începem prin a spune că el se organizează în jurul personajului George Nelson, tînăr doctor, descendent al unei familii de legaliști englezi; cei trei copii au fost pur și simplu izgoniți de-acasă de către tată după declararea Independenței americane, trimiși în Canada, vîrîți cu forța care în seminar, care la mînăstire, care la studii, siliți să treacă la catolicism, să învețe franceza: orice, numai să rămînă credincioși în spirit coroanei engleze, să nu se contamineze de „suflul nou". Între faptul istoric și consecința lui, intervalul e mare și poate uimi un cititor european, obișnuit cu densități de secundă. Aproape 70 de ani după proclamarea independenței celor treisprezece colonii, puiul surghiunit de legalist, în care suferința rupturii s-a concentrat într-o voință de „sfințenie" laică, vine să se instaleze în tîrgușorul canadian Sorel. În ciuda abnegației cu care-și practică meseria, a discreției și a manierelor sale elegante, îndîrjirea lăuntrică e tot proaspătă, iar voința de sfințenie tensionată pînă la demonism: doctorul Nelson rămîne în mica provincie francofonă un străin, respectat, dar neiubit, stîrnește o teamă nelămurită, presentimentul unui scandal care, de altfel, nu va întîrzia să se producă.

Sosirii întîrziate — față de evenimentul ce-a determinat-o — a englezului în lumea canadienilor francezi îi răspunde atmosfera încremenită, aceeași, s-ar părea, pe un șir nesfîrșit de generații, care domnește la Sorel. O încetineală deșertîndu-se într-alta, fără zgomot, ca prin vata zăpezii sau a aburului luminos ce ține, acolo, loc de vară. Miezul acestei atmosfere este alcătuit dintr-un clan închis, exclusiv, sufocant feminin, un clan de „eterne cusătorese de scutece și

giulgiuri", mătuși nemăritate trăind prin procură căsătoria sau repetatele maternități ale nepoatei, servitoare omniprezente, misterioase dacă nu vrăjitoare get-beget, o mamă ștearsă, veșnic plînsă îndărătul vălurilor de văduvă, o soacră dură, cu apucături țărănești, înțeleaptă și cinică. O horă de fantome care se mișcă pe loc, țintuită de distribuția rolurilor sociale, — și ea, părelnic eternă —, încercuindu-și la rîndul ei miezul, eroina romanului Elisabeth d'Aulnières-Tassy: o tînără atrăgătoare, devenită o femeie falnică, onorabilă, invidiată. Clanul o înconjoară, protejînd-o, dar și strunind-o la un pas de cal în manej: eticheta, corsetul, rochiile scumpe, convențiile religioase, onoarea familiei, apoi onoarea conjugală și maternă, se rdică unele peste altele, asemenea unui baraj prin ostrețele căruia orice eveniment este strecurat, subțiat, destrămat, orice tensiune dezlegată, orice voință prefăcută în supunere. Rămîn să se aștearnă timpului, estompîndu-l, doar evenimentele convenționale, aproape anonime în amintire, ale femeii fără chip: adolescența, cu unicul bal — la intrarea în societatea părinților —, logodna, căsătoria, maternitățile. Alături de un soț, nici ales, nici iubit, dar nici urît, bețiv și afemeiat, brutal dar hipersensibil, bîntuit cînd de crize de culpabilitate, cînd de furii sinucigașe. Antoine Tassy, „gentleman-farmer" tipic pentru Canada franceză a acelor vremi, singurul bărbat în această lume de femei, este într-un fel victima desemnată de către solidaritatea viscerală a unei adevărate conspirații de feminitate vicleană, scornitoare, urzind cu imaginația ei captivă, uneltind din frustrări și șoapte paralizarea apoi eliminarea pe tăcute — fără scandal, se înțelege — a masculului devenit inutil după ce-a procreat. Antoine strică liniștea, deran-

jează: ţipă, se îmbată, îşi maltratează soţia. După cîtva timp petrecut alături de soţ şi de soacră la conacul de la Kamouraska, Elisabeth cedează clanului familial şi se reîntoarce la Sorel. Ca să fie linişte, ca din nou ea, „Mititica", să locuiască în casa unde a copilărit, să doarmă în patul cast cu perdele albe, sub paza vigilentă a celor trei domnişoare Lanouette. Pentru ca cercul să se închidă şi nimic să nu turbure starea pe loc. A timpului, a spaţiului. „Timpul. Timpul acela. Un timp anume al vieţii mele. Reintegrat ca o cochilie goală. M-a cuprins într-însul şi s-a închis peste mine. Ţac! ca o stridie. Mă antrenez pentru viaţa în acest spaţiu îngust. Prind rădăcini în casa din strada Augusta. Respir un aer rarefiat, care a mai fost respirat o dată. Păşesc exact pe urmele paşilor mei de altă dată. Nu există nici o Madame Rolland. Nu mai există. Sînt Elisabeth d'Aulnières, soţia lui Antoine Tassy. Tînjesc de-a-n-picioarelea. Aştept să vină cineva să mă slobozească. Am 19 ani."

Antoine, exclus din această puşcărie cu gratii de fuste şi văluri, rătăceşte în aventuri lamentabile cu prostituate, cu ţărănci neghioabe, în beţii, în crize. Nici el nu respiră, cum nici Elisabeth. Ca prin ceaţă, persistă un nume straniu, Kamouraska: o amintire respinsă, sau o prevestire anonimă. În casa din strada Augusta, încetineala se sleieşte în fixaţie, religia nu este decît o convenţie socială suplimentară, copiii n-au nume, zilele n-au chip. Viaţa copiază cadrul, este absorbită pînă la urmă în acest cadru, care rămîne gol, ca rama unei oglinzi sparte.

În rînduiala descărnată, o ispită totuşi, de altfel nedespărţită de religiozitatea cu iz de superstiţie, şi care împrumută dintr-un început forma, foarte puternică, a ambivalenţei relaţiilor sociale, cu atît mai acut trăită cu cît relaţiile sociale sînt mai înghesuite într-un spaţiu neîncăpător. O siluetă mai ales străbate din timp în timp, obsesivă ca o stafie, existenţa rutinieră a Elisabethei: Aurélie Caron, slujnica. Servitoarele joacă, în romanul Annei Hébert, un rol covîrşitor. Dar înainte de-a fi o slujnică, Aurélie este o ispită: un semn, o prezenţă neînţeleasă, un nume, stăruind în curgerea anonimă a memoriei fără-de-timpului vieţuirii la Sorel. Un eveniment virtual deci, o ananghie — în sensul etimologic al termenului; Aurélie apare la cumpene, uneori numai cu numele, ca o prezentificare a istoriei care, oricît s-ar strădui clanul femeilor ieşite din timp, nu poate fi pe deplin ocolită. O fată săracă, oploşită de un bărbat ce se dă drept unchi-său, obraznică şi stranie, care fumează pipă, ştie, de mică, „totul despre bărbaţi" şi, bineînţeles, trece drept vrăjitoare: pentru că se pricepe să deosebească în clipa naşterii un copil cu zile de unul pîndit de moarte prematură. Aurélie este o marginală, în opinia onorabilă a tîrgului, o desfrînată, o vagabondă, poate chiar o fiinţă blestemată. Încă de la vîrsta tulbure a adolescenţei, Elisabeth este atrasă de această jivină vitală, deşi încearcă s-o strivească cu privilegiile ei de fată din lumea bună: toalete, invitaţie la balul Guvernatorului, interdicţia de-a sta de vorbă cu o „golancă". Şi nu rezistă tentaţiei de-a o lua în serviciu. Astfel încît toate personajele sînt aşezate, în efigie, pe scena încremenită a tîrgului, aşteptînd cu răbdarea netimpului să le vină timpul.

Iar timpul vine, irumpe, cu evenimentul, cu „străinul" englez.

Fugar din istoria încheiată a colonialismului englez pe meleagurile americane, străbătînd un timp, un spaţiu, care pe oricare altul l-ar fi sleit, doctorul Nelson aduce cu sine în tihna tîrguşorului somnolent un soi de păcat originar, de blestem împotriva căruia, împreună cu fraţii săi, făcuse legămînt de sfinţenie: hybrisul furiei, cu trăirea ei specifică, zvîrcolită, nerăbdarea. Nu ca pe un dat al său, aşa cum crede opinia. Ci ca pe un efect al simplei lui apariţii: ţîşnirea unui eveniment smuls încremenirii.

Stîrnită ca o pasiune fizică, în care se amestecă mila şi revolta faţă de condiţia femeii brutalizate, tumultul simţurilor răscolite, sfidarea opiniei, gustul vieţii în sfîrşit sorbite din plin, iubirea fulgerătoare dintre Elisabeth şi doctor are totuşi, de la bun început, ritmul accelerat al unei prăbuşiri; este alura catastrofală a evenimentului forţat la precipitare, pe care literatura a înfăţişat-o întotdeauna însoţind furia — de la dezlănţuirea lui Ajax la nebunia cavalerului Lancelot, trecînd prin „crizele" teatrului clasic, prin accesele extatice sau patologice din romanul veacului al XIX-lea, de la Dostoievski la Proust şi Steinbeck, şi mai încoace, la Michel Tournier etc. Scurtcircuitînd destinul sau provocîndu-l *, furia măsluieşte jocul soartei narative a eroului: îl lasă liber să acţioneze în locu-i, cu depline puteri, ba chiar cu puteri sporite de exces. Fără excepţie, individul stăpînit de furie ratează. Ratează uneori numai actul, împlinirea lui — destinaţia, adică —, alteori chiar semnificaţia valorică a acestui act. Exemplele în această privinţă se referă mai toate la reevaluarea motivelor şi temelor mitologice sau biblice de către literatura modernă: Antigona lui Sophocle şi Antigonele lui Cocteau, respectiv Anouilh, Ajax în viziune antică şi Ajax văzut de John Bowen (O lume în altă parte), Iosif din Biblie şi eroul lui Thomas Mann etc.

* Destinul, fie sub forma canonică, a unui gol interpretativ, din literatura clasică, fie imanentizat prin instanţa autorului, a inconştientului etc., aşa cum ne-am obişnuit a-l vedea funcţionînd în epoca modernă.

În romanul Annei Hébert, furia este confundată de eroi cu gustul vieţii exacerbat pînă la vertijul morţii. „Ne jucam de-a gizanţii de piatră. Trupurile noastre lungite. Simulînd moartea. Întinderea morţii, lungimea ei definitivă. Rigiditatea morţii, încremenirea ei perfectă. Goliţi de tot, de orice. Orice nu este noi doi trebuie să se desfacă de pe noi, ca ciuperca pe care o rîcîi cu cuţitul pe piatră. /.../ Trupul îngheaţă. Inima se goleşte. Linişte. Ameţitoare.

Îmi atinge mîna, el. Sîngele îmi năvăleşte buluc în vine. Curăţiţi, limpeziţi de tot ce e pe lume, numai dorinţa în noi, ca o flacără." Furia acţionează pretutindeni, prin preschimbarea fiecărui element al povestirii în contrariul său: din victimă, Elisabeth se transformă într-o jivină vorace şi pînditoare, spaţiul închis, sufocant dar protector, se deschide întinderilor, intimitatea feminină, cu izul ei de promiscuitate, se sparge, lăsînd să pătrundă istoria odată cu instanţele judecătoreşti, autorităţile, actul de acuzare formulat în numele „lezării Majestăţii Sale Regina", lumea ignorată a închisorii, a termenelor amînate etc. Pentru că, bineînţeles, furia conduce inevitabil la crimă. Uciderea lui Antoine are, în lumea neclintită a Elisabethei, o motivare, independentă cumva de ea-însăşi: o doresc bătrînele domnişoare care visează la claustrarea definitivă în gineceu. „...măruntele mele mătuşi îşi lasă imaginaţia să bată cîmpii. Gîndesc limpede:

«Doamne fă ca el să moară !». Numaidecît însă se îngrozesc că au îndrăznit să-l amestece pe Dumnezeu în gîndul lor ticălos. Se corectează deîndată. Se pornesc pe o rugăciune cuviincioasă. În genunchi, seara, la piciorul patului lor de călugărițe : «Doamne, fă să se po-că-ias-că» !". Odată cu apariția doctorului, urgența uciderii soțului țîșnește în mintea cuplului adulter aparent fără motivație, ca un pur produs al furiei. Într-atît, încît Elisabeth își antrenează iubitul într-o serie de acțiuni contradictorii, logic aberante : aflîndu-se însărcinată cu doctorul, înscenează, pe de-o parte, o împăcare cu Antoine, astfel încît copilul să poată trece drept al lui, iar pe de altă parte, o îmbrățișare cu Nelson, noaptea, în casa acestuia, în fața ferestrei ca să fie văzuți de trecători, „ca să nu mai avem nimic de pierdut, nu-i așa ?". Posedată de furie, în sensul biblic al cuvîntului, Elisabeth acționează haotic. În acest haos, bîntuit de suflul irespirabil al nerăbdării criminale, cineva trebuie să intervină și să facă la un anume moment ordine. Acest cineva este opinia publică, opinia cea cu două fețe.

Într-adevăr, dintre toate schimbările de semn operate de furie, cea mai spectaculoasă este transformarea apărătorilor în denunțători : în primul rînd, slujnicele, apoi mai estompat, tîrgoveții din Sorel, circiumarul de pe drumul spre Kamouraska etc. Întreaga opinie, odinioară complice — admirativ — al condiției doamnei Elisabeth d'Aulnières-Tassy, frumoasă, bună, devotată, victimă iertătoare, un adevărat model de catolică, devine o masă de spioni și martori acuzatori. Năvălirea, odată cu accelerarea evenimentului odată, a spațiului întins — pînă la Kamouraska — în lumea închisă între patru pereți ai casei din strada

Augusta începe cu preschimbarea slujnicelor în martore ale acuzării. Ele „poartă vorba" din intimitate spre exterior, și de aici vorba pornește din om în om, împînzind orizontul : cîrciumarul care l-a adăpostit pe ucigaș și i-a spălat de sînge sania și hamurile, fermierul care l-a zărit în preajma locului și orei crimei, trecătorul frapat de figura lui încrîncenată etc. Spațiul e cotropit de nume-mărturii, frumoasele, sonorele nume de tîrguri canadiene ; depozițiile se îmbucă alcătuind o hartă unde se înscrie limpede drumul parcurs de furie pînă la punctul de culminație, locul crimei, cotul rîului la Kamouraska : acolo unde amantul Elisabethei l-a ucis pe soțul acesteia.

Printre slujnicele-acuzatoare, prima și cea mai virulentă — pentru că se află ea-însăși implicată în crimă și o va ispăși cu doi ani de închisoare —, Aurélie Caron. O scenă dinaintea crimei ne propune, prin intermediul ambivalentelor relații dintre cuplul adulter și Aurélie, cheia simbolică a furiei. O scenă de o mare acuitate, despre care e greu de precizat dacă s-a petrecut aievea în istoria Elisabethei sau este numai o interpretare a memoriei : un ritual magic reluînd, printr-o ingenioasă punere în abis, o tactică socială des folosită în societatea stratificată a Canadei franceze din veacul trecut, anume transferul de responsabilitate de la stăpîn asupra slugii. În prima variantă a proiectului uciderii soțului, cuplul adulter o convinge pe Aurélie să plece la Kamouraska și să-l ademenească pe Antoine pentru a-l otrăvi. I se promite în schimb slujnicei favorite o răsplată mirifică, veșminte frumoase ca ale stăpînei, bani, o proprietate și calitatea de-a deveni o soră, „mai mult decît o soră" a invidiatei Elisabeth. Scena, care concen-

trează pînă la parabolic demonismul difuz emanat de furie, se petrece la gura focului ; doctorul s-a întors tocmai de la căpătiiul surorii sale călugăriţe, adînc tulburat de sfîrşitul ei trădător de legămînt (căci în clipa supremă, femeia se agăţase de el strigînd : „«Doctore, scapă-mă !»". Doctorul reia, cu glasul lui poruncitor, pe care-l recunosc şi care parcă mă loveşte drept în inimă : «— Taci, Aurélie. Închide ciocul. Şi ochii. Ciocîrlie. O să te facem să visezi, Aurélie. Cum n-ai visat niciodată în viaţa ta. Din clipa asta intri în serviciul meu, al meu George Nelson, şi te previn că e ca şi cum ai intra la mînăstire.» Mă apuc să desfac şalul Auréliei, care îi stă răsucit în jurul mijlocului şi umerilor. Aurélie nu face nici o mişcare. Se lasă moale în mîinile mele, întoarsă pe-o parte şi pe alta. Moale ca o păpuşă de cîlţi. Cu un zîmbet fericit pe buzele ei palide. George a scos din dulap rochia mea de catifea roşie. Amîndoi despăturim şalul de lînă neagră în jurul corpului Auréliei. Îi scoatem bluza şi fusta. Corpul plăpînd trece de la unul la altul. „Fascinată mai degrabă decît cumpărată, din vrăjitoare schimbată în obiect docil, supus unei voinţe străine, Aurélie pleacă la Kamouraska. Dar otrava nu-l ucide pe Antoine. Doctorul trebuie deci să preia el însuşi, în conformitate cu legea naturală a luptei masculilor pentru femelă — legea „onoarei" cum o numeşte el — sarcina crimei.

În săvîrşirea acesteia, furia îşi atinge cum am spus, paroxismul ; dar totodată se şi epuizează. Aberaţia, lipsa de necesitate — de destinaţie — a omorului este metaforizată în motivul sîngelui împrăştiat peste tot, pe haine, în sanie, pe zăpadă, spălat zadarnic pentru că frigul îl îngheaţă la loc, acoperit zadarnic cu blănuri, şi ele pătate. „Sînt medic, — îi spune Nelson Elisabethei la întoarcere —, îţi jur, nu e firesc ! Atîta sînge într-un corp de om. Sînt sigur, cîinele de Tassy a făcut-o înadins." Sîngele care nu mai încetează să gîlgîie, să păteze, să se întindă : hemoragia unui act sărit din ordinea lucrurilor, aidoma sîngelui indelebil de pe mîinile eroinei lui Shakespeare sau din măcelărirea lui Arden din Feversham. Ilogicul în plin : pentru că, fără nici o explicaţie, cuplul se desparte. Doctorul fuge, trece graniţa în Statele Unite, este condamnat în contumacie. Dar extrădarea nu va avea loc. Elisabeth, escortată de una din credincioasele mătuşi, fuge pe urmele lui, este prinsă, judecată, ispăşeşte două luni de închisoare, apoi este eliberată pe cauţiune. Slujnica este, pînă la urmă, cea care plăteşte ; pentru că Elisabeth este apărată şi salvată de întreg clanul. „Maşinăria vechilor familii se pune în mişcare. Meditează şi discută. Soarta mea e pecetluită, stabilită înainte chiar de-a se fi pronunţat primul cuvînt. Trebuie înăbuşit scandalul. Trebuie ca Elisabeth d'Aulnières să fie condamnată a purta masca rece a nevinovăţiei. Pînă la sfîrşitul zilelor. Trebuie să fie salvată, şi noi odată cu ea. Să-i fie adevărata virtute măsurată după felul ei trufaş de-a nega evidenţa.

Obscura, adînca, inexplicabila, frăţeasca mea complicitate cu ei. Spaima mea." Urmează, bineînţeles, suspendarea pedepsei. Şi pagina crimei e astfel întoarsă. Elisabeth se recăsătoreşte, spălîndu-se definitiv de orice urmă a trecutului. Iar evenimentele existenţei se răresc din nou, ca şi cum o invizibilă pîlnie le-ar sorbi puterea. Timpul împietreşte, stelă, asupră-le. O scrisoare a doctorului, implorînd-o pe Elisabeth să

vină la el, este predată destinatarei după ani... O declarație a doctorului, raportată Elisabethei iarăși după ani : „Femeia asta blestemată m-a dus de rîpă". Aceeași contradicție ca odinioară în comportarea Elisabethei. Ceva, în mod evident, lipsește din faptele povestite.

Astfel repovestit ca un roman tradițional, postbalzacian de pildă romanul Annei Hébert nu iese din tipic decît prin două elemente rămase cumva fără explicație: pe de-o parte dubla față a tot ce se află contaminat de furie, pe de alta, sorgintea propriu-zisă a furiei.

Or, dubla față a oamenilor și faptelor atinse de furie lipsește din repovestire pentru că ea rezultă tocmai din modul de povestire folosit de roman : din deformarea temporală și spațială a evenimentelor, redate în funcție de o subiectivitate debordantă care le rarefiază pînă la statismul descrierii sau le precipită cu suflul nebunesc al halucinării. Romanul realizează astfel un tempo original și o viziune proprie, de neconfundat cu a nici unui roman continental, dar în schimb prezente în mai toată proza canadiană modernă și rezultînd dintr-o percepție deosebită a spațiului. Sincopele obținute prin decalajul între faptele povestite și modul povestirii dezvăluie contrapunctul dramatic al unor modele arhaice de viețuire, păstrate în memoria transplantaților de odinioară ca o zestre pe care spațiile imense și timpul lor lent o păstrează intactă, cu forme moderne, istoric definite, tranzitorii și supuse uitării, de civilizație. Se poate astfel determina o concepție specifică despre patrie, întrupată în figura legendară a Canadianului rătăci-

tor*, vlăstarul imaginar al eșecului rebeliunii din 1837-1839 : o patrie-exil, veșnic altundeva și altminteri, o stare tînjită în depărtare, refuzată cînd se află la îndemînă ; condiție de nestăpînire asupra istoriei-de-făcut-în-coabitare a unei populații care-și apără încă fantasmele istoriei-gata-făcute, condiție de neînrădăcinare într-un spațiu pe care tocmai coabitarea îl face mereu alunecos. Un perpetuu „double-face", deci, al fantasmei cu realitatea, din care romanul Annei Hébert își trage profunda originalitate națională.

Căci povestirea majorității faptelor — făcută la persoana întîi — este încadrată în rama îngustă a unei relatări de completare la persoana a treia : despre respectabila doamnă Rolland, mamă a opt copii, căsătorită de-al doilea cu Jérôme Rolland, burghez de vază din Montréal ; de alfel, grav bolnav, în pragul agoniei, însă îngrijit cu tot devotamentul de iubitoarea lui soție. Între cele două bariere, a începutului romanului — Jérôme Rolland, bolnav egoist, speriat de moarte, solicitîndu-și soția pînă la epuizare, răscolind casa cu pretențiile lui — și a sfîrșitului — Jérôme Rolland s-a împărtășit, calmul a revenit în casă —, Elisabeth, „telle qu'en elle-même" cum ar spune Mallarmé. Silită de medic să se odihnească cîteva ore după multe nopți de veghe, Elisabeth își lasă soțul în grija slujnicei, misterioasa, respingătoarea Florida, mai eficace și preferată de Jérôme, răzbunătoarea poate pentru altă înlocuire, altă pasare de responsabilitate ... și, istovită, cade într-un somn bîn-

* După titlul unei „complainte" a poetului Antoine Gérin-Lajoie (1824-1882) devenită o adevărată producție folclorică.

tuit de amintiri. Tot astfel prinsă între două bariere stă și drumeția rememorată fantomatic a existenței ei: „Să merg, să merg, fără oprire. Oamenii întorc capul după mine. Asta e viața mea adevărată. Să simt că lumea se înșiră pe două rînduri ca să mă privească trecînd. Marea Roșie care se despică în două ca să treacă oastea sfîntă. Asta e pămîntul, asta e viața pe pămînt, viața mea. Într-o zi, a trebuit să înfrunt pămîntul ăsta blestemat între doi polițiști". Prinsă între faptele povestite și povestire, viața este, pentru Elisabeth, un spectacol oferit celorlalți. Anume: opiniei.

Totul, în somnul terapeutic, pornește ca un coșmar, de la vecinătatea agoniei, de la slujnica înlocuitoare. Întîi frînturi halucinatorii, cu care Elisabeth luptă din răsputeri, încercînd să nu doarmă: chipurile schimonosite ale slujnicelor de altădată, ale mătușilor, al unui Antoine rănit, acuzînd-o de omor, ruinele arse ale conacului de la Kamouraska, glasul obsedant al acuzațiilor. Încetul cu încetul, pe măsură ce amintirea ia locul visului, faptele se ordonează după o cronologie tot mai strictă. Memoria se vădește mai fidelă decît privirea exterioară, este destinată, spre deosebire de haosul vieții, vînzolit, destabilizat de furie. Urcînd în răspărul timpului, rememorarea deopotrivă explică ceea ce rămăsese neexplicat și completează ceea ce lipsește.

Explică de ce tot ce se află atins de furie are două fețe. Lăsîndu-se cuprinsă de furie, sfidînd deci destinul, Elisabeth se află pentru un moment într-o stare de libertate deplină, dinaintea unei suverane alegeri. Nu întîmplător doctorul este străin — englez — și se înfățișează ca un soi de demon frumos,

cu puteri magice întinse asupra vieții și morții. Alegerea oferită Elisabethei reprezintă arhetipal, sub forma tentației vitalului, narcisismul unei bune părți a populației franceze din Canada, tînjirea ei confuză spre eliberarea de istoria revolută, dar și spaima ei de eliberare. Elisabeth nu se poate smulge gineceului mumificat în convenții, socialului „ancien Régime" osificat ca o relicvă dură cu ape de oglindă în care eroina își contemplă, mai fascinată decît de suflul libertății, imaginea de onorabilă demnitate. „Eu, numai eu aș putea să-l readuc pe acest om la viață. Să-l scot din timp și din uitare. Să-l pierd din nou, să mă pierd împreună cu el. Acest gest, cît trăiesc, nu, nu-l voi face. Să spun, iată, acest om este amantul meu. Se numește George Nelson. El este ucigașul soțului meu. Sîntem amîndoi vinovați, închideți-ne, spînzurați-ne și să se termine odată. Nu, nu, n-am să vorbesc." Imaginea triumfă asupra vieții, Elisabeth recade în cursa întinsă de mărturiile mincinoase ale clanului pentru că ele o scot basma curată, în cursa propriei frumuseți, imună parcă la suferință, în cursa onorabilității fabricate din proaspăt odată cu a doua căsătorie. Se reîntoarce de unde a plecat, cu alt soț, — francez, se înțelege —, într-o casă la fel de neclintită, unde nu se petrec decît nașterile copiilor, unde ea trebuie să stea zi și noapte de veghe pentru a-și păzi, cu riscul vieții, imaginea de sine pentru care a optat: „— Ia priviți cît de mult îl iubește Madame pe Monsieur! Uitați-vă cum plînge..." șoptește opinia.

Între cei doi soți, unul și același în două variante, existența Elisabethei păstrează îngropată, dar intactă, amintirea furiei iubirii. Ce i-a lipsit acestei furii pentru a se împlini în libertate?

Cel mai frumos pasaj al rememorării aduce la suprafață un episod necuprins de repovestire; el explică sorgintea furiei la modul unei psihanalize, adică prin ceea ce furia nu izbutește să realizeze.

Este vorba de veghea femeii îndărătul ferestrei încondeiate cu flori de gheață, în timp ce iubitul aleargă cu sania spre săvîrșirea crimei. O memorie în memorie, splendidă punere în abis a problematicii național-istorice a Canadei — și ea cu două fețe — pe fundalul dramei particulare, care capătă, astfel, dimensiunea unei străpungeri dincolo de conștiința individuală. În timp ce bea ceai cu mătușile și celelalte cucoane venite în vizită, sau îngrijește de copii, sau pur și simplu stă rezemată de fereastră, gîndul Elisabethei urmărește nebun, într-o supremă concentrare a tuturor puterilor ființei, omul fugărind spațiile înghețate. „Lauzon, Beaumont, Saint-Michel, Berthier... Timpul! Timpul se adună grămadă peste mine. Mă îmbracă într-o armură de gheață. Tăcerea se așterne petece-petece de zăpadă. Demult încă George, în sania așternută pămîntului, a trecut dincolo de orice graniță omenească. Se pierde într-o nesfîrșită pustie. Ca un navigator singuratic îndreptîndu-se spre largul mării. Zadarnic cercetez starea zăpezii și a frigului. Noi doi nu mai depindem de aceleași legi ale înghețului și zăpezii, de aceleași condiții de oboseală și spaimă. Prea mare distanța /.../ Iubitul meu se zbate prins într-un vîrtej de zăpadă, trădătoare ca vîltoarea torentelor? Iubitul meu respiră gerul ca pe aerul văzduhului? Iubitul meu scuipă zăpada ca pe un fum de gheață? Plămînii îl ustură? Sîngele i se sleiește? Dincolo de un anume prag al grozăviei, omul acesta se preschimbă într-altcineva. Îmi

scapă pentru vecie." Pe harta care se țese cu gîndul, domesticind nesfîrșirea cu nume sonore și mîngîioase, plecarea se înnoadă cu întoarcerea, dorința cu împlinirea, închipuirea încinsă de furie cu implacabilele mărturii ale vinovăției. Ca o coborîre vertiginoasă într-o pîlnie cu vîrful înfipt în gol: împlinirea crimei propriu-zise. Din lupta împotriva spațiului, Elisabeth iese învinsă, încleștarea a dovedit furia. Pentru că, încercînd să-l îmblînzească prin evocarea incantatorie a numelor acestui spațiu, ea se lovește la fiecare de cîte o mărturie a crimei, de cîte un soi de contra-nume denunțător. Traseul dorinței se topește în traseul dezvăluirii, spațiile n-o primesc pe Elisabeth decît pentru a o arăta cu degetul: vinovată! În clipa revederii cu doctorul, după ce crima a fost săvîrșită, furia s-a stins, iar Elisabeth se vede pe sine, cu luciditate, „derizorie și zadarnică, iată femela bălaie și roșcovană pentru care ai invocat moartea", față în față cu bărbatul înstrăinat „nu, nu te întoarce spre mine, dacă cumva am să recunosc, pe chipul tău iubit și tandru, expresia aidoma a tînărului barbar care a fost soțul meu? Rînjit și brutal. Ridicînd mîna asupra mea să mă lovească. Visînd să mă ucidă și pe mine." În această asemănare ivită pe neveste, iubirea se încheie ca un înec; nu e vorba numai de disperarea crimei fără întoarcere, ci de ceva mai îndepărtat, de miezul însuși al furiei. Care vine dintr-o altă istorie, dintr-un alt spațiu, dintr-un bun început și pînă la sfîrșit străin Elisabethei și asupra căruia, cu toată strădania furiei, nu a avut niciodată priză (de unde și setea ei vrăjitorească de putere, inițial încercată asupra Auréliei): istoria camaraderiei de colegiu între Antoine Tassy și George Nelson.

O prietenie bărbătească, brută și curată, ca un pact tacit de conviețuire pașnică materializat în partidele de șah, — întotdeauna pierdute de Antoine —, în diminețile de iarnă cînd „cel mai greu este să-ți scalzi obrazul în apa înghețată“. O frăție care legitimează acea „onoare“ în numele căreia doctorul voise inițial să se bată deschis cu Antoine, în numele căreia acesta acceptase să se urce în sania unde a fost ucis. Spațiu al unei destinații posibile, în înțelegere și solidaritate, dacă n-ar fi năvălit asupra lui furia. O ancestrală teamă de femeia aducătoare de dezastru, cu cît mai frumoasă cu atît mai diabolică, pare a miji între straturile acestei scriituri a memoriei abisale.

Romanul se încheie, am mai spus, cum a început. Virtuoasa doamnă Rolland și-a reluat locul la căpătîiul soțului, îl îngrijește cu gesturi pricepute, sub privirile admirative ale slujnicelor. Totuși, între început și sfîrșit s-a petrecut ceva esențial: nu atît rememorarea care dă corp — materiei — romanului, cît faptul că Elisabeth, ca naratoare, a vorbit. Dezlegînd acea tăcere prin care eroina a optat împotriva iubirii, glasul mărturisirii a izbutit să exorcizeze fantomele ținute în frîu îndărătul imaginii publice. Din cugetul răscolit țîșnește pentru prima oară, limpede, închegată ca o efigie arhaică care a prins corp după secole de bîjbîire printre aproximațiile limbajului, imaginea reală, de ființă nudă, a Elisabethei despre sine: o parabolă cu străveche intonație, dinaintea căreia Elisabeth își realizează în sfîrșit condiția: „— Dacă ai ști, Jérôme, cît mi-e de frică! — Liniștește-te, Elisabeth, sînt aici“, îi răspunde muribundul.

Astfel povestirea însăși, ridicată la rangul de expresie supremă a vieții, unifică și desăvîrșește în valoare ceea ce faptele povestite au desfăcut, minat, despărțit. Romanul Annei Hébert, cu construcția sa contrapunctată, cu măiestrele lui rupturi de ritm rezultate din zdrobirea sintaxei, reia, cu o voce profund personală, marea temă care străbate în toate sensurile literatura canadiană, de mai bine de un secol, fără să-și fi epuizat încă multiplele expresii posibile, tema căutării identității prin cuvînt.

IRINA BĂDESCU

Trecuse vara. Spre deosebire de alți ani, *Madame* Rolland nu-și părăsise în timpul verii locuința sa din Rue du Parloir. Vremea fusese foarte frumoasă și foarte caldă, dar nici *Madame* Rolland și nici copiii nu se duseseră anul acesta la țară.

Soțul ei era pe moarte, dar ea adoptase o atitudine foarte calmă. Se stingea încet, chiar foarte încet, fără să sufere și comportîndu-se admirabil. Și *Madame* Rolland aștepta, îndeplinindu-și toate îndatoririle și avînd o purtare ireproșabilă. Dacă din cînd în cînd simțea un junghi în inimă, lucrul se datora faptului că uneori așteptarea părea să capete proporții deprimante. Sentimentul liniștitor de eliberare, senzația că e gata pentru orice, care îi înfiora ființa pînă în vîrful degetelor, nu-i aducea nici o ușurare. Totul părea să se îndrepte spre limpezirea de dincolo de așteptare, adică exact spre ceea ce aștepta ea. Ceva aflat dincolo de moartea acelui om care era soțul ei de aproape optsprezece ani. Dar în momentul de față, durerea sufletească își manifesta acțiunea sa protectoare. Se crampona de această durere, ținîndu-se de ea ca de o bară. Orice era mai

bun decît starea aceea de un calm înspăimîntător.

„Ar fi trebuit să plec din Québec. Să plec de aici. Sînt complet singură în această lună iulie aridă și goală. N-a mai rămas în oraș nimeni din cei pe care-i cunosc. Ies din casă și oamenii se uită la mine ca la un animal ciudat. Azi dimineață mă întorceam de la piață. Deodată mi s-au ivit înainte doi derbedei care m-au măsurat cu privirea din cap pînă în picioare. Îmi urmăreau fiecare pas. Nu trebuie să mai ies din casă singură. Orașul nu mai oferă nici o siguranță. Nu mă mai îndoiesc de așa ceva. Oamenii se uită atent la mine. Mă spionează. Mă urmăresc. Se apropie din ce în ce mai mult de mine. Merg în urma mea. Ieri, o femeie aproape că mi s-a urcat în spate. O simțeam perfect în urma mea, pășind hotărît și calculat. Chiar și în călcîiele mele. Cînd m-am întors, a intrat într-un gang și s-a ascuns. Da, am văzut-o dispărînd înăuntru. Mai repede decît oricine altcineva, în afară de... A, da, asta îmi roade inima. Avea un mers atît de ușor, atît de iute !

Aș fi putut să mă descotorosesc de ea, prostuța ! N-ar fi fost nici o problemă. Aș fi putut lua o trăsură. Sau să traversez strada. Să intru într-un magazin. Aș fi putut trimite vorbă vizitiului meu să înhame caii și să vină să mă ia. Dar n-am făcut decît să merg întruna fără să privesc înapoi. Eram sigură că o tîram după mine, că era acolo tot timpul... Mergeam și mergeam încontinuu. Oamenii își întorceau capul și mă priveau intens. Așa mi-a fost mereu viața. Am simțit lumea despărțindu-se în două șiruri ca să mă poată privi trecînd printre ele, ca Marea Roșie care s-a despicat pentru a lăsa să treacă Sfînta Oaste. Așa e lumea. Viața în această lume, această viață a mea ! Și într-o bună zi a trebuit să înfrunt această lume ticăloasă. Să mă împotrivesc ei, cu cîte un polițist într-o parte și-n alta, nici mai mult, nici mai puțin. Eu, Elisabeth d'Aulnières. Văduva lui Antoine Tassy, soția lui Jérôme Rolland. Simțeam că-mi venea să rîd în fața întregii lumi. A, ce călătorie, ce minunată călătorie cu sania ! De la Lavaltrie la Montreal. Mandatul de arestare, cei doi polițiști duhnind a bere, drumul prin Montreal ! Și în ce fel ! Paznicul care îmi spune cît de rău îi pare și se ploconește pînă la pămînt, aproape măturînd podeaua. Ușa neagră se închide în urma mea. Sînt între patru ziduri mucegăite. Un miros puternic de latrină. E foarte rece. Actul de acuzare... Tribunalul Regal. Sesiunea din septembrie, 1840. Regina trimite în judecată pe Elisabeth d'Aulnières-Tassy... Tinerețea mea sălbatică. Interogatoriile. Depozițiile martorilor. Și de fiecare dată a trebuit să-mi proclam nevinovăția. Ca frumusețea între două dansuri, ca fecioria între două aventuri. Două luni la închisoare, apoi acasă. Motive de sănătate. Motive de familie. Adio închisoare ! Și adio și ție dragul meu paznic. Sărman om scos din minți. Ei bine, o ai în schimb pe camerista mea să te mîngîie. Justiția n-are decît

s-o ţină cît îi place. Doi ani după gratii. Sărmana mea Aurélie Caron. Dar timpul şterge urmele şi acum eşti liberă, liberă ca şi stăpîna ta. O viaţă nouă, un început nou... Nu-l vor extrăda pe iubitul meu niciodată. Acuzaţia împotriva lui a fost retrasă. Au trecut doi ani. Trebuie să accept lucrurile aşa cum sînt. M-am măritat din nou. Fără văl de data asta, fără flori de portocal. Jérôme Rolland, al doilea soţ al meu şi onoarea salvată. Onoarea ! Ce ideal, cînd ceea ce ai pierdut e dragostea. Onoarea ! O minunată obsesie să se legene sub nasul tău ! Măgarul şi morcovul. Cred că este o momeală agăţată pe un vîrf de băţ şi un măgăruş flămînd care tropăie toată ziua. Toată viaţa lui, pînă nu mai poate să umble. Ce farsă ! Dar te face să mergi înainte, o viaţă întreagă ! A, îmi place mult să merg pe străzi purtînd imaginea virtuţii mele la cîţiva paşi înaintea mea ! Veşnic în faţa ochilor mei. Cu ochii larg deschişi, ca un paznic de închisoare. Veşnic cu această imagine înainte. Mulţimea sfîntă într-o procesiune sfîntă ! Şi eu, în urma tuturor, ca o gîscă prostuţă. Da, asta-i tot ce este o femeie virtuoasă. O neroadă cu gura căscată, care calcă rar şi apăsat, cu ochii aţintiţi asupra imaginii onoarei ei... Să visez, să evadez, să scap de obsesie ! Să ridic vălul de doliu. Să mă uit drept la fiecare bărbat de pe stradă. La toţi. Unul după altul. Şi să-i fac să se uite după mine. Să fug departe de Rue du Parloir. Să-mi găsesc iubirea, la capătul pămîntului. La Burlington. Burlington. În Statele Unite. *Pleci din Canada în curînd, nu-i aşa ? Asta-i tot ce-ţi cer. Te rog spune-mi cum pot să-ţi scriu ?*

A, cît a suferit sărmanul ! Ce frig i-a fost în iarna aceea, singur, tot drumul pînă la Kamouraska. Patru sute de mile. La Kamouraska şi înapoi. Iubitule, iubitule ! M-ai rănit atît de rău ! De ce să-mi fie milă de tine ? Ai fugit, ai fugit ca un laş. M-ai părăsit, lăsîndu-mă singură să înfrunt haita aceea de judecători. Hoarda aceea. Iubitul meu, iubitul meu. Lasă-mă să te muşc, să te bat, să te omor... Să nu-ţi mai văd niciodată chipul minunat. Să simt anii care mă doboară, care vin să mă distrugă. Încă nu m-au atins. Cel puţin nu prea mult. Două brazde subţiri şi mici care coboară de lîngă nas pînă la colţurile gurii. Bănuiesc că din cauza încordării de a părea virtuoasă. Totuşi ştiu că zilele mele sînt numărate. Dezastrul nu poate fi departe. Zbîrciturile, ca nişte urme de gheare, îmi vor înconjura ochii. Am început să-mi pierd silueta, dar sînt totuşi armonioasă. Da, sînt totuşi armonioasă. Chiar după iadul prin care am trecut. Judecata de groază prin care am trecut. Chinuirea trupului meu. Dar un trup care pur şi simplu nu s-a lăsat distrus. Vei vedea tu însuţi. Ca salamandra. Trupul meu depăşeşte cu mult sufletul. Am toţi dinţii. Sîni frumoşi. Coapse tari. Ca o mînză. Una de doi ani. Şi mă ţin şi drept pe deasupra. Privirea mîndră a fecioarelor care nu cedează nimănui. Un soţ, doi soţi. Şi iubitul meu care m-a părăsit

într-o noapte de februarie, m-a uitat pe un raft, să mă îngroape colbul. În acel tîrg, Sorel. După tragedia de la Kamouraska. Cînd dragostea mea s-a întors de la Kamouraska. Niciodată n-am fost mai aproape de fericire. Şi el a fugit. Singurul şi unicul bărbat. A fugit, cu sîngele picurîndu-i de pe mîini. Burlington. Burlington. Mi se pare că aud acest nume răsunîndu-mi în urechi ca dangătul unui clopot. Să mă chinuiască ! Să mă facă să mor cu încetul. Ding, dong, ding... Nu e nevoie să mai joc rolul de martiră. Nu a fost chiar atît de greu să trăiesc o viaţă virtuoasă în toţi aceşti optsprezece ani. Soţia model a lui Jérôme Rolland. Un omuleţ blînd care insistă să-şi capete drepturile înainte de a adormi. În fiecare noapte, sau aşa se pare. Pînă cînd inima nu-i mai permite. Iar eu, întotdeauna soţia care-şi face datoria. Indispusă sau nu. Însărcinată sau nu. Alăptînd sau nu. Şi cîteodată gustînd chiar puţină plăcere amară din toate acestea. Vai, ce ruşine din cauza acelei plăceri răpite dragostei mele. De ce să spun vorbe mari, de ce să mă prefac, n-am fost nimic altceva decît un pîntece credincios, un uter pentru plămădit copii. Opt copii cu el şi trei cu cel dintîi. Cu Antoine Tassy, moşierul din Kamouraska ! Îl vezi pe cel de-al treilea ? Cine poate fi tatăl său, poţi presupune ? Copilul acesta... Izvorul a ceva nou. Adevăratul început al vieţii mele de femeie. Dragul şi micuţul meu Nicolas. Cu cine semeni ? Ochii tăi ? Ochii dragostei mele pierdute. O ştiu cu siguranţă. Chipul dragostei mele, acest al treilea fiu al

meu. Atît de negricios, atît de subţirel. Acest omuleţ. Drăcuşorul meu plecat acum la şcoală.

În curînd voi fi liberă. Din nou văduvă. Vai, voi fi din nou înfăşurată într-un crep negru de calitate pură. Voi purta văluri negre din cele mai fine. Cele ieftine se înverzesc înainte de a-ţi da seama. Îmi voi şterge ochii fără lacrimi. Să mă avînt într-un oraş necunoscut, imens şi fără de sfîrşit, plin de bărbaţi. Cu pînzele desfăşurate. Să rătăcesc pe mări... Oraşul seamănă cu un ocean, semeţ şi sălbatic... Să plec să găsesc singura mîngîiere a inimii mele pe care am cunoscut-o vreodată. Dragostea pierdută. Şi această droaie de copii ai mei care ţipă. Să-i porţi, să-i naşti, să-i alăptezi, să-i înţarci. Zile, nopţi, în fiecare clipă. Reprezintă pentru mine moartea şi raţiunea de a trăi, amîndouă în acelaşi timp. Nu e timp pentru nimic altceva. Unsprezece copii în douăzeci şi doi de ani. Acest ţinut deprimant şi întunecat. Şi tot sîngele şi laptele şi bucăţile groase de placentă scorţoasă. Atît de mult, atît de mult ! Sărmană Elisabeth, generoasă Elisabeth ! Scumpul meu micuţ Nicolas, unicul copil al dragostei mele. Sacrificiul sfînt pe care l-am oferit total, acolo în zăpadă. În golfuleţul de la Kamouraska, îngheţat, neted ca un cîmp uscat şi prăfuit. Dragoste ucigătoare. Dragoste trădătoare. Dragoste fatală. Dragoste ! Dragoste ! Singurul lucru care te face să trăieşti în această lume. Nebunia dragostei. *Te rog spune-mi ce faci şi ce face sărmanul copil !* Ultima lui scrisoare, reţinută de judecători“.

Madame Rolland stă în picioare, dreaptă, răsuflînd din greu, cu mîinile sprijinite pe crinolină. Își înclină capul în direcția jaluzelei și aruncă o privire pătrunzătoare printre șipci. Ciulește urechile ascunse de părul strîns la ceafă. Strada de dedesubt emană o căldură și o atmosferă umedă. De-a lungul streașinei zăngăne jgheabul, din care se revarsă apa de ploaie. În dormitorul încărcat cu catifele, înțesat cu mobilă din Anglia, vocea unui bărbat se percepe ca un mormăit aspru și aproape neinteligibil, spunînd ceva despre jgheab.

În depărtare, se aude un tropăit greoi de cal, trăgînd un camion în urma lui. E ora două dimineața. Ce poate face un camion pe drum acum, în această noapte pustie și părăsită ? În timpul zilei fusese multă forfoteală pe străzi... Acum camionul se apropie. Trece pe Rue Saint-Louis, Rue des Jardins, Rue Donacona... Deodată liniște... Dumnezeule ! Dă colțul. E din ce în ce mai aproape, are roți cu cercuri de fier, copitele cailor se tîrăsc greoi, anevoie.

„Dintr-o clipă în alta, calul și trăsura vor trece pe sub fereastra mea. Pe mine mă caută. Pe mine. Sînt sigură. Într-o zi, o trăsură... Ba nu, o sanie, era o sanie. E iarnă. Îi pot auzi pe cei ce mă fugăresc, aud cum scîrțîie pașii lor pe zăpada înghețată. Vor să ne prindă, sînt pe urmele noastre, ale mătușii Adélaïde și ale mele. Caii de la sanie galopează în toată viteza. Urmăritorii încearcă să mă prindă. Vai ce cai enormi, caii saniei care gonește după mine. Iar eu mă cuibăresc la pieptul mătușii Adélaïde ; cred că țipam. Mai iute ! Să ajungem la granița americană și voi fi în siguranță. Numai de-aș putea-o convinge. Pe înspăimîntata mea complice. Mai iute, mai iute ! Dragostea mea, să fiu undeva dincolo de acea linie imaginară. Granița, în mijlocul pădurii și apoi libertatea. N-are nici un rost drumul la Montreal. Să vorbesc cu un avocat despre tragedia de la Kamouraska ? E prea tîrziu acum, nu mai depinde de mine. Plec să-mi găsesc dragostea. Mai iute, mai iute ! De-abia dacă îmi ajunge timpul. Și biata mea mătușă care plînge : voi face orice îmi ceri tu. Vom fi amîndouă sortite pieirii, draga mea. Dumnezeu să ne ajute ! S-a isprăvit cu noi ! Ți-am spus să fii precaută, nu-i așa ? Vai, Elisabeth ! Ce faptă de nebun ! Dar este și vina lui, vina acelui monstru, Antoine Tassy. Vai, ce se va întîmpla cu noi ? Am făptuit un mare păcat, Elisabeth, un păcat îngrozitor, îngrozitor... E prea tîrziu să mai pot trăi mai departe. Nu ajungem decît pînă la Lavaltrie... Acolo, poliția. Arestarea mea. Sărmana mea mătușă își șterge ochii. Oare am vrut să mor ? Am vrut într-adevăr să mor, din adîncul ființei mele ? Să trăiesc, să trăiesc ! Vreau să trăiesc mai departe, orice ar fi !“

Madame Rolland închide fereastra. Își întoarce capul spre soțul său. Se uită din nou pe geam, cu mîna încă pe mînerul ferestrei, măsoară cu privirea spațiul strîmt dintre camionul vechi care scîrțîie pe strada udă de ploaie și omul acela mic, gîrbovit, un om care

a fost întotdeauna atît de şubred, şi care acum e obsedat de apropierea morţii.

— N-ai fixat încă ulucul ? Cum pot să dorm în zgomotul ăsta ? Cel puţin să mă odihnesc o clipă !

Madame Rolland aude numai zgomotul trăsurii în noapte.

— Nu auzi trăsura ?

— Ce trăsură ?

— Pe stradă. Trăsura aceea, care scîrţîie... Calul...

Monsieur Rolland ascultă atent o clipă, cu urechea ciulită, ca un duhovnic plictisit. Ploaia, vîntul, potopul de apă care ţîşneşte din uluc. Asta-i tot ce aude. Nici un alt zgomot.

— Se pare că visezi, Elisabeth, sărmana de tine. E numai ploaia.

Dintr-o dată se face linişte. Probabil că s-a oprit ploaia. Acum camionul este în faţa uşii. *Madame* Rolland se uită în jurul camerei căutînd un loc unde să se ascundă. În oglindă vede măsuţa de lîngă pat pe care sînt răspîndite în dezordine pahare, sticluţe şi medicamente. Ici şi colo zac împrăştiate ziare şi cărţi religioase. Şi rezemat de un morman de perne, chipul răvăşit al lui Jérôme Rolland, înfiorător de palid, văzînd totul. *Madame* Rolland se îndreaptă, îşi netezeşte faldurile fustei şi îşi piaptănă părul spre spate. Se apropie de oglindă şi, privindu-se, caută să-şi vadă imaginea reflectată, cea mai bună apărare a ei.

„Sufletul meu — sufletul meu obosit şi bolnav — rătăceşte undeva. E prizonier, departe, departe. Şi încă mai sînt frumuşică. Chiar foarte frumuşică. N-are decît să-mi cadă pe cap şi alte nenorociri, de ce să-mi pese ? Un lucru este clar. Un singur lucru care mă face să trec prin toate aceste spaime, care mă zdruncină şi care sînt oroarea vieţii mele. Un bărbat... Un bărbat... L-am pierdut. Să rămîn frumoasă mereu, pentru el. Doar pentru el. Zi de zi dragostea mă purifică. Îmi îndepărtează orice păcat, orice teamă, ruşinea !"

Monsieur Rolland vede cum se apropie de oglindă o faţă triumfătoare. Soţia sa se iveşte asemeni acelei imagini a morţii transfigurate, care-i bîntuie închipuirea în nopţile lungi, chinuitoare. Se strînge, se face din ce în ce mai mic. Se ghemuieşte, îşi îngroapă capul între umeri. Toată fiinţa sa neputincioasă şi vulnerabilă poate fi atacată atît de uşor şi de repede ! O stridie prinsă fără carapace. Nu a mai rămas din el nimic decît ochii vioi, ochi cu privirea pătrunzătoare, cu un licăr ce seamănă foarte mult cu ura.

Cere o bucată de zahăr ca să-şi poată lua picăturile. Nu încă, îi spune ea, nu e timpul. Atunci o cheamă pe Florida. Se supără. Buza inferioară îi tremură, ca unui copil gata să plîngă. Se înfricoşează. Florida, trimite după Florida, se roagă el. Vocea calmă a lui *Madame* Rolland îl anunţă că este ora două şi jumătate

dimineața. Cu siguranță că Florida doarme. Cuvintele ei, clare și imposibil de contrazis, străpung noaptea. Ca o sentință de moarte. Florida doarme, copiii dorm, întreaga lume e inaccesibilă. Numai această femeie. *Monsieur* Rolland este complet singur, la dispoziția puterii răuvoitoare a soției sale, o soție care odată, înainte... O roagă să se ducă s-o trezească pe Florida.

— Nu fi absurd ! Sărmana fată trebuie să înceapă din nou la șase. Are nevoie de somn. Acum nu e nimic care să te supere. Îți voi aduce eu zahărul. Nu e timpul încă pentru doctorie.

Monsieur Rolland privește ceasul de pe cămin. Mai mult de patru ore de așteptat înainte ca Florida să apară în cadrul ușii, uscățivă și pricepută, cu un zîmbet abia schițat, plin de mulțumire, pe fața ei comună.

— Domnul a dormit bine ? Să vă înviorez puțin. Și să nu uităm să facem micile noastre treburi, dacă e nevoie.

Cu Florida se simte în largul lui. Fie că ești bolnav și dezgustător, înspăimîntat și resemnat, nemulțumit și cerînd ceva tot timpul. Dar cu Elisabeth...

— Vrei să bei ceva ? Ce-ai vrea să-ți aduc ?

„Să nu iei nimic, își spune el, nici măcar o înghițitură, cît timp e ea aici. Nu, nimic atît timp cît e ea aici. Vrea să mă omoare. Să nu-mi dea picăturile ! Uite-o cum picură stropii pe bucata de zahăr și privește cum își schimbă culoarea, încet, în timp ce le stoarce

din sticluță una cîte una. Nu, nu, e mai mult decît pot suporta ! Mai bine aș muri, în clipa asta !"

— Ce femeie admirabilă e soția dumneavoastră, *Monsieur* Rolland. Opt copii și totuși toate sînt atît de curate și de ordonate ! Iar acum, de cînd sînteți bolnav, sărmana ființă de-abia dacă iese uneori din casă. Întotdeauna e de găsit lîngă dumneavoastră. Cît devotament, cîtă atenție ! E o sfîntă, *Monsieur* Rolland, asta e, o adevărată sfîntă. Și-i atît de frumoasă, frumoasă ca un tablou. Vîrsta, tragedia trăită, crima... Pare că nimic n-o atinge. Ca apa pe penele unei rațe. Da, o femeie admirabilă !

— Te rog, cheam-o pe Florida.

Madame Rolland știe însă mai bine cum să refuze un bolnav. Încearcă să-i abată atenția, ca unui copil.

— Ai vrea să-ți citesc ?

Madame Rolland caută să aleagă una din cărțile aflate pe noptieră. El îi indică una.

— Aceea, *POEMS FROM THE LITURGY* [1]. Acolo unde e pus semnul.

Jérôme urmărește expersia de pe chipul soției sale. Ea deschide cartea, găsește pagina. *„Day of Wrath, that day..."* [2] Un pasaj apare subliniat cu creionul : „Orice este ascuns va ieși cîndva la iveală și nimic nu va rămîne nerăzbunat".

[1] Poeme din liturghie (engl.).
2 Ziua Mîniei, ziua aceea... (engl.).

„Prefă-te că nu-ţi dai seama de jocul omuleţului proptit pe grămada de perne de puf. «Orice este ascuns va ieşi cîndva la iveală». Astea-s cuvinte ce ţi se potrivesc ţie. Ce se ascunde oare în sufletul tău ? În sufletul tău. Adînc în inima ta, descoperită, întoarsă pe dos ca o mănuşă veche, uzată. Aşadar, la urma urmelor, n-ai crezut niciodată că sînt nevinovată ? Într-adevăr, niciodată n-ai crezut. Ţi-a fost teamă de mine, nu-i aşa ? Întotdeauna te-am înspăimîntat de moarte. Iar acum, mă laşi să descopăr lucrul ăsta, acum, după optsprezece ani... Să chemi răzbunarea veşnică asupra capului meu şi să te ascunzi îndărătul cuvintelor din Biblie... Mă priveşte cu coada ochiului. Vrea să vadă dacă micile sale săgeţi îşi ating ţinta... Dar sînt soţia ta ! Soţia ta devotată ! Timp de optsprezece ani... Sînt nevinovată ! Nevinovată !... Bănuitor ? Tu ? Întotdeauna atît de bun, atît de blînd... Nu, capul mi se învîrteşte. Dar n-am să mă trădez. Nu trebuie să ştii. Nu mă stăpîneşti cu nimic, cîtuşi de puţin. Cînd nu dai nimic din tine, nu poţi lua nimic în schimb. Străini, asta-i ceea ce ar trebui să fie soţii şi soţiile. Străini unul faţă de altul. Acum şi totdeauna. Amin !

— De ce zîmbeşti ?

— N-am nici un motiv. Poate din cauza nervilor. Sînt obosită...

„*Monsieur* Rolland, soţia dumneavoastră este obosită. E ora trei dimineaţa. Într-adevăr, nu vă aşteptaţi ca sărmana fiinţă să stea trează

pînă în zori doar fiindcă dumneavoastră nu puteţi dormi".

— Te-am rugat să te duci s-o aduci pe Florida. După aceea poţi să dormi după pofta inimii.

„Zahăr. Aveţi nevoie de zahăr, *Monsieur* Rolland. E timpul să vă luaţi picăturile. Nu trebuie să uitaţi să le luaţi la timp. Nici un minut mai tîrziu. E o problemă serioasă, durerile şi horcăitul acela din pieptul dumneavoastră. Mai bine să le oprim înainte de a începe. Altfel s-a isprăvit cu dumneavoastră, *Monsieur* Rolland. Dezastrul e gata, vă aşteaptă. Doar o pauză în respiraţie, o întîrziere cît de mică şi inima dumneavoastră va bate pentru ultima dată. Se va zvîrcoli ca un peşte pe uscat. Sîngele nu va mai ajunge la inimă. Nici un pic de sînge. Se va zbate căutînd aer. Ca să trăiască. Vă sufocaţi, vă sufocaţi, *Monsieur* Rolland. Zahăr, zahăr, zahăr ! Picăturile dumneavoastră !"

— Îţi aduc îndată zahărul.

Cuvintele au fost spuse pe acelaşi ton calm, netulburat. *Monsieur* Rolland îşi desface gulerul, îl sfîşie. Broboane de sudoare i se preling pe faţă. *Madame* Rolland se apleacă asupra lui, cu corsajul strîns care-i cuprinde sînii plini. Îi şterge faţa. Cu vocea ei hotărîtă, îl linişteşte :

— Nu-i nimic. Nu te teme. Fug după zahăr.

„La ce bun s-o mai chem acum pe Florida ? Doar un cuvînt în plus şi colivia din jurul inimii tale va pierde complet puţinul oxigen pe

care-l mai conține. Micul tufiș din pieptul tău, acea încîlcitură de rămurele, copăcelul slăbit unde aerul trebuie să se lupte acum pentru a pătrunde. Nu încerca să mai pompezi aer dintr-un tufiș complet uscat. Nici s-o chemi pe Florida. Nu mai poți face nimic altceva decît să te rogi, să implori cu privirea. Picăturile, picăturile, picăturile..."

Elisabeth a plecat în goană din cameră.

Instrucțiunile medicului trebuie urmate cu strictețe : cinci picături pe o bucățică de zahăr, la fiecare patru ore. Mai sînt exact paisprezece minute și se va împlini timpul.

Madame Rolland își ridică puțin fusta și jupoanele. Coboară în fugă scările. Trebuie să acționeze repede pentru a împiedica o altă tragedie să se abată asupra căminului său.

Sînt situații care survin cu iuțeala fulgerului, făcînd adevărul să apară ca o năvală năprasnică. Își arată atunci esența cea mai adîncă și aspectul cel mai dureros. „Repede ! Repede ! Înlătură primejdia ! Nimic să nu te împiedice de a apăra ordinea existentă, nu trebuie să fie zdruncinată încă o dată ! Dacă întîrzii chiar și o clipă, orice se poate întîmpla. Nebunia va apărea din nou, reînviată din cenușa ei. Și încă o dată eu voi fi victima, legată de mîini și de picioare, menită să întrețin focul flăcărilor veșnice ale jertfirii".

Madame Rolland coboară scările în goană atît cît îi permit picioarele și fustele. „Zahărul ! Zahărul ! Trebuie să găsesc repede zahărul !" Vergelele care fixează covoarele pe scări strălucesc în trecere, reflectînd o lumină galben roșcată. I se umple inima de o bucurie nespusă. Constată, pe măsură ce coboară, după semnele liniștitoare, că în casa ei totul e încă în ordine.

Nu găsește zahăr în cămară. Unde naiba l-o fi pus Florida ? *Madame* Rolland caută peste tot. Fără rezultat. Scotocește în spatele cutiei de zahăr goale, a solniței, a borcanului de muștar. Totuși nu găsește nimic. Dar zahărul trebuie să fie acolo, trebuie să fie pe acolo, pe undeva. O aprovizionare continuă făcută acolo pe întuneric, de mîini a căror datorie este să aducă mereu zahăr. Așa se face. Și așa s-a făcut întotdeauna. Chiar din ziua cînd a devenit soția lui Jérôme Rolland. Și în felul acesta, se face și cu toate celelalte lucruri : sarea, făina, untdelemnul, ouăle... Toate sînt aduse cu regularitate, una după alta, în funcție de anotimpuri, asemenea fazelor lunii. Într-o ordine perfectă. Dar cine naiba ar fi putut să mute zahărul de acolo ? Sau chiar și mai rău. Să se fi terminat ? „Mă duc s-o trezesc pe Florida. Cinci picături pe o bucată de zahăr, la fiecare patru ore. Sînt, într-o oarecare măsură, de condamnat. Și trebuie să fiu. Cum de-am putut să las ca zahărul să dispară în felul acesta ?... Doamne Dumnezeule, copiii ! Cum de nu m-am gîndit la asta mai înainte ? Copiii trebuie să fie de vină... Poate Anne-Marie. Sau micuțul Eugène. Întotdeauna își umple buzunarele cu zahăr... Desigur, copiii l-au luat !"

Deodată, *Madame* Rolland se simte îndemnată să-i trezească imediat, să-i cheme pe toţi jos din mansarda aceea a lor care îi adoarme şi care seamănă atît de mult cu un dormitor. I-ar plăcea să-şi adune copiii în jurul ei, să-i ţină strîns de fustele ei. Să-i roage s-o ajute, s-o salveze. Să stea cu ei acolo, sfidătoare, să formeze un singur corp, puternic şi de nesfărîmat. Poate chiar să se ducă şi să-i găsească pe cei doi mai mari la Oxford.

Poartă jobene înalte de mătase, favoriţi blonzi şi toate celelalte. Acum au devenit nişte străini tineri şi chipeşi, seminţe pe care un alt soţ le-a semănat cîndva, brutal, în pîntecele ei.

„Da, du-te şi trezeşte copiii, să fie ca o fortăreaţă. Să alerge prin casă. Postează-i la ferestre, postează-i dinapoia uşii. Să se urce căţărîndu-se pe scări, toţi, toţi odată, lovind cu picioarele, cîntînd, strigînd şi izbindu-se unul de altul. Toţi aceşti micuţi scumpi şi frumoşi, cu doicile lor durdulii, înzorzonate cu panglici. Toţi aceşti scumpi şi dulci micuţi să fie din nou hrăniţi şi înţărcaţi şi îndopaţi. Udîndu-se şi curgîndu-le saliva pe caşmir şi pe dantele. Săturaţi şi îmbăiaţi, înfăşaţi şi scrobiţi, înfăţişaţi lumii strălucitori şi cuminţi. Mătăniile, jocurile de domino, corzile de sărit, scarlatina, prima împărtăşanie, tusea convulsivă, otita, friptura de vacă, prăjiturile cu prune, porumbul dulce, budincile asortate, hainele de blană de iepure, mănuşile îmblănite şi cu un singur deget. Hochei pe iarbă şi toboganul. Şcoala

la călugări apoi orele cu preoţii. «„Nu mai mergem la pădure, tra-la-la-la-la-la“». Sonatinele lui Clementi. Scumpă, scumpă copilărie, care creşti şi te înalţi pe vîrfuri. Unsprezece drăcuşori, unsprezece băieţi şi fete, existenţi datorită lui Elisabeth d'Aulnières. Zece legali în cele sfinte, plus unul în afară. Zece păcate capitale, plus unul. Zece grozăvii sfinţite, plus una. Toţi se trezesc deodată, cu strigătele lor de război. Zece mieluşei, plus unul. Şi acesta din urmă, într-o bluză de marinar, cîntă atît de dulce, cu ochii aplecaţi. «Într-o zi, în ceruri, o voi vedea pe Maica Domnului». Lasă-i liberi şi să vezi ce gălăgie o să facă ! E chemarea sîngelui în ţipetele lor spontane. Şi să vezi cum corul acesta de îngeri îşi scoate coarnele dacă cineva o ameninţă numai cu degetul pe mama lor. Oare am mai rămas noi vreodată, fără zahăr copii ? Sau fără gem ? Haideţi copii ! L-am terminat ? Hai răspundeţi, cu toţii. Toţi. Chiar şi acel singur copil al dragostei mele, negricios şi subţire. Micuţul meu Nicolas. Şi primii doi, cei doi tineri lorzi care s-au dus să înveţe în trufaşa Anglie. Şi tu, Eugène, şi tu, Sophie. Şi tu, Anne-Marie atît de îngrijită şi de elegantă, făcînd atîta caz de volănaşele eleganţilor tăi pantalonaşi, cînd se ivesc de sub fusta ta ca o crinolină. Şi tu, Jean-Baptiste, bîlbîindu-te puţin şi visînd că predici retragerea în biserică, cu gura plină de pietricele. Şi tu micuţă Eléonore, cu baveţica ta cu broderii, care eşti cu doica. Veniţi cu toţii. Cine ar pu-

tea să vă conteste mărturia ? Spuneți fiecare ce aveți de spus și întoarceți-vă imediat la culcare. *Monsieur* Rolland, tatăl vostru, nu vă iubește niciodată atît de mult ca atunci cînd dormiți adînc, acolo sus, sub streașină. Și cu doici din cele mai alese, care să vă îngrijească. La adăpost de părinții voștri. Ocrotiți de crimele părinților, cu ajutorul mîngîierilor grosolane ale țărancelor cu bonetele lor cu volănașe !"

„Zahărul ! Sun-o pe Florida ! Ceart-o după cum merită fiindcă e atît de neglijentă !" Zbîrnîitul clopoțelului sfîșie tăcerea nopții și răsună în toate ungherele casei adormite. *Madame* Rolland tresare auzind zgomotul. Continuă să țină cordonul soneriei în mînă. Vibrațiile îi scutură mîna ca niște valuri mici, micșorîndu-se treptat. Dă drumul cordonului înainte de a fi prea tîrziu, înainte ca să înceapă să răsune mai tare și zgomotul asurzitor să trezească tot orașul. O muzică de clopote fantomatice, care răsună toate o dată, strident și zgomotos. De astă dată se petrece de la sine. Zgomotul îi trece prin braț, ca o explozie, care îi pătrunde carnea. De la degete pînă la umăr, ca un șoc electric. Urmează o clipă de tăcere, apoi un răspuns timid, foarte slab. E soneria de la ușa din față. Numai un sunet. Un singur sunet, în suspensie. Neterminat.

Madame Rolland sare în sus. Acolo. În spatele coșului de pîine : zahărul. Își ridică puțin fusta cu o mînă și aruncă vreo cîteva bucăți de zahăr în poală. Apoi ridică lampa încă

aprinsă. Urcă în goană scările, fără să răsufle. Se oprește în fața soțului său. Dumnezeu fie lăudat, încă trăiește ! El îi zîmbește slab.

Dar nu e decît rodul suferinței.

Madame Rolland începe să numere picăturile. Mîna îi tremură. El trebuie să aibă încredere în ea, s-o liniștească, să facă orice să nu-i mai tremure mîna. Nu are altceva de făcut, trebuie să se împace cu această femeie care stă în fața lui tremurînd. Viața lui depinde de starea ei. Jérôme se forțează din nou să zîmbească. Își simte buzele uscate, lipite de dinți.

— Te rog, Elisabeth, stăpînește-te !

Madame Rolland se apropie de patul soțului său. Numără picăturile chiar sub ochii lui.

— Numără-le o dată cu mine, vrei ?...

Să numere și soțul ei picăturile, să participe astfel și ea la neîncrederea lui. S-o urmărească și el pentru mai mare siguranță. Să accepte de bunăvoie o insultă, o umilire de felul acesta. Îi permite controlul dezgustător, după ce a fost o viață întreagă o soție model. Orice, orice e mai bine decît să provoci moartea cuiva.

Monsieur și *Madame* Rolland sînt salvați din nou, sînt legați unul de altul ca degetele de la mînă. Uniți pe deplin într-o singură ființă, reduși la relațiile lor cele mai elementare. O singură minte încordată nebunește. O singură viață, strîns unită. O singură teamă, o singură dorință, o singură rugă : „Să număr exact picăturile ! Mai cu seamă, să nu-mi mai tremure

mîna. Să le las să picure, fără vreo greșeală, pe rînd, una cîte una, rotunde ca lacrimile !"
Soțul, mulțumit, își zdrobește bucățica de zahăr, o înghite. Își închide ochii cu recunoștință, istovit. Să continue să trăiască ! Să trăiască. O femeie atît de neobișnuită, această soție a lui ! „Dar de ce Elisabeth este încă atît de agitată, atît de tulburată ? Nu-și va mai veni în fire ? Oare nu mă va mai lăsa să mă odihnesc ? Ah, să dorm ! Să-mi forțez soția să vină cu mine. Să vină într-un somn adînc, veșnic. Fără gînduri despre trecut, fără temeri pentru viitor. Doar cu gîndul la prezent. Un prezent pașnic, într-un somn plăcut. Cu soția mea alături. Să dorm ! «Orice lucru ascuns să fie dat la iveală.» Să dormim împreună. *În pace !*"

Elisabeth tremură încă.

— Jérôme, ai auzit soneria ?

Monsieur Rolland deschide un ochi întristat.

— Soneria ? Atunci cînd ai sunat-o pe Florida ?

— Nu, nu, vreau să spun soneria de la intrare.

— Soneria de la intrare ? La această oră a dimineții ? Ți-ai ieșit din minți ?

„Da, fără îndoială. Asta înseamnă să-ți fi ieșit din minți. Să te lași purtat de un vis, să-l lași să crească sălbatic și copleșitor pînă te învăluie complet. Să inventezi o frică îngrozitoare legată de o trăsură care pribegește prin oraș. Să-ți imaginezi vizitiul sunînd la ușă în mijlocul nopții. Să continui visul cu riscul unui accident mortal, neputincioasă, ca și cum ți-ai

juca propria moarte. Doar să vezi dacă poți. Ei bine, nu te amăgi. Într-o bună zi realitatea și dublura ei imaginată vor fi una și aceeași. Nu va exista nici o deosebire între ele. Fiecare presimțire, adevărată. Fiecare alibi, distrus. Fiecare evadare, împiedicată. Destinul se va fi lipsit de trupul meu. Mă vor găsi vinovată, vinovată în fața lumii. E timpul să mă eliberez, să mă smulg acum din această nemișcare. Să înăbuș coșmarul pînă nu e prea tîrziu. Repede, să ies în lumina soarelui ! Scutură-te. La o parte cu spectrele ! Doar o singură speranță : să pășesc în lumină. Să nu pierd ocazia. Să nu mă las strivită de vis. Să abordez din nou acea atitudine regească, toată trufia și inocența ultragiată ! Ca mai înainte, ca în acele zile de îndoieli nesfîrșite. Dar cum poate cineva să mă bănuiască de un lucru atît de îngrozitor ? Să-ți declari numele. Să te numești pentru totdeauna Elisabeth d'Aulnières. Să-ți trăiești în întregime viața, neatinsă, ca sîngele care curge fericit și liber !"

Madame Rolland se îndreaptă spre fereastră. Cu o mișcare a brațului deschide oblonul, îl împinge în lături, spre perete. „Mai bine clarific lucrurile chiar acum. Vom vedea dacă într-adevăr există vreo trăsură afurisită..."

Acolo în stradă, în fața ușii lor, un cal bătrîn, cu capul atîrnînd în jos, pare că doarme. E înhămat la o căruță acoperită cu o prelată. Camionagiul, mic și slăbuț, cocoțat pe încărcătura sărăcăcioasă — legume, mai mult ca sigur — stă zgribulit în ploaie cu coatele pe genunchi

și capul în mîini. Arată ca un copil încăpățînat, pleoștit de umezeala mizerabilă.

Madame Rolland își înăbușă un țipăt. Aleargă la patul soțului său. Îngenunchează.

— Jérôme... În stradă... Un camion, în fața ușii noastre.

În același moment camionul se pune în mișcare. Pornește încet, se îndepărtează.

Monsieur și *Madame* Rolland rămîn tăcuți. Nu schimbă nici un cuvînt. Încă mult timp urmăresc zgomotul metalic al roților în timp ce se pierde în noapte. Aerul rece și umed intră plutind în cameră. *Madame* Rolland pare că nu se poate mișca. *Monsieur* Rolland începe să tremure.

— Te rog, Elisabeth, închide fereastra.

— Mi-e frică... Mi-e atît de frică...

Își îngroapă capul în pătură, își lipește obrazul de mîna soțului ei.

„Bărbatul acesta poate să mă apere numai pînă aici. Cînd spaima devine prea adevărată, cînd umple noaptea cu zgomotul unei căruțe vechi care uruie, Jérôme este prins de aceeași teamă ca și mine. Prinși în cursă, amîndoi. Asta-i căsătoria ! O spaimă împărțită în doi, din care unul are nevoie să fie consolat, o mîngîiere zadarnică în întuneric."

— Închide fereastra, Elisabeth, mi-e frig !

Elisabeth închide oblonul și fereastra. Aproape că e tentată să tragă și perdelele. Să se baricadeze în casă, să împiedice vreun atac. Începe să se lumineze de ziuă. Zorile, acest

moment amenințător. Această clipă nedeslușită, nesigură, dintre zi și noapte, cînd trupul și mintea se trezesc brusc și ne predau simțurilor și misterioaselor lor puteri. Treji toată noaptea. Această veghe ne-a doborît.

Nu, *Monsieur* Rolland, nu a venit încă moartea. Încă mai poți simți că te îneci. Epuizarea aproape că te înăbușe. Te cuprinde în întregime, ca un val uriaș și compact. Se rostogolește asupră-ți în mișcarea sa largă și năpraznică. Te aruncă pe nisip, slab, istovit, cu un gust de sare și mîl, un trup foarte crispat de suferință. Iar el simțindu-se din ce în ce mai rău. Da, suferința, ușor de recunoscut. Îi poți auzi glasul sub unghia degetului, imediat sub piele. Și lîngă tine, soția ta, departe, din nou în singurătatea ei.

Mai bine grăbește-te, cheam-o înapoi ! Fă-o să se întoarcă la acest slab sfîrșit de viață, *Monsieur* Rolland, aici unde îți torci ultimele cîteva fire ale zilelor tale suferinde. Nu trebuie să fii lăsat singur, în felul acesta. De necrezut. Această agonie, această mică scîndură îngustă pe care plutești. E tocmai destul loc să forțezi încă o ființă omenească să stea aici cu tine, cineva să-ți țină tovărășie un timp de-a lungul drumului. Repede. Mai bine cheam-o înapoi !

— Elisabeth !

Madame Rolland se află însă la depărtare de mile, pierdută în contemplarea mînecii ei drepte, cu margine de dantelă. Absorbită, adîncită, stăruitoare. Scrutătoare și obsedată.

„Ce bine ar fi dacă aş fi destul de sănătos să siluiesc această femeie ! S-o forţez să se întoarcă la mine, în patul nostru comun. S-o culc pe patul meu de moarte, aici lîngă mine. S-o silesc să se gîndească la mine, să sufere cu mine, să împartă agonia mea, să moară cu mine. Ce enigmă este această soţie a mea ! Această femeie vinovată care a rămas nepedepsită, soţia mea, frumuseţea aceasta coruptă. S-o condamn pentru păcatul ei, să-i surprind gîndurile vinovate chiar în momentul în care îi încolţesc în minte. Să nu mai tacă. Să vorbească în gura mare despre trecut, deschis, cît mai natural.

— Elisabeth ! Fata aceea... Cum se numea ?

— Care fată ? Despre cine vorbeşti ?

Vocea ei e slabă, indiferentă. Pare acum că priveşte cu mare atenţie volănaşele de dantelă de la mîneca stîngă, care nu diferă deloc de cele din dreapta. Priveşte amîndouă mînecile la lumina lămpii, le compară cu atenţie.

— Ştii, aceea care fuma pipă ?... Aurélie Caron... Nu se numea aşa ?... Da, acum îmi amintesc.

Jérôme Rolland a pronunţat fiecare silabă cu atenţie şi claritate. Acum e înspăimîntat de ce-ar putea face Elisabeth. Ca şi cum din răzbunare, l-ar putea ucide cu pietre.

Elisabeth deveni palidă. Un fior o scutură din creştet pînă în tălpi.

— De ce îţi aminteşti de ea ? Ce ţi-a venit ?

Tăcere. Apoi un fel de rană nouă se cască peste această tăcere. Întrebarea scurtă, insinuantă a lui Jérôme Rolland se rostogoleşte în rană. Tăcere. E ca o rană închisă. Tăcere. S-a cusut din nou cu aţă multă.

Madame Rolland ia în mînă carafa. „Încearcă să schimbi subiectul, prefă-te că ai uitat întrebarea. Compune-ţi o expresie care să-ţi arate compătimirea, ca aceea a unei surori de caritate !" Umple un pahar cu apă. Se îndreaptă spre soţul ei.

— Vrei puţină apă ?

Monsieur Rolland închide ochii. Nu bea nimic. E hotărît să nu bea. O aşteaptă pe Florida. Timpul nu mai are importanţă. „De ce Elisabeth îşi ascunde acum sentimentele ? De ce nu dă la iveală totul, ca să-i arăt cît de tare o bănuiesc ? Să-i arăt că niciodată n-am fost amăgit de nevinovăţia ei."

— Nu, nu beau nimic. Mai bine o aştept pe Florida.

Madame Rolland pune jos paharul şi carafa. Această aroganţă neruşinată a muribundului. Jérôme Rolland nu mai are nimic de pierdut. „Cît trebuie să mă dispreţuiască tînărul meu logodnic din vremurile trecute, care nu mai putea de recunoştinţă : „Elisabeth... Tu te căsătoreşti cu mine !... Cum aş putea îndrăzni să sper vreodată la un asemenea dar !"

Elisabeth se aşază acum, departe de pat. Îşi odihneşte capul pe speteaza scaunului. Şuviţele de păr îi atîrnă libere din cocul strîns la ceafă. Ochii îi sînt înconjuraţi de cearcăne adînci iar buzele roşii ca sîngele îi tremură. „Deci şi eu stau trează toată noaptea. Parcă sînt nebună,

dar mintea mi-e încă limpede. A, numai dacă ai ști Jérôme, dacă ai ști numai, soțul meu drag, cu cît chin împart cu tine nopțile tale fără somn, din cauza febrei... Amîndoi, împreună, în același delir, purtînd același jug, pentru aceeași trudă. Sondînd fundul apelor, împreună. Imensul nostru năvod răzuind fundul oceanului, după comorile sale sărăcăcioase. Negreșit, că amintirile unui nebun scot la iveală amănunte ca niște cochilii de midie. Prima oară cînd ai venit în patul meu, Jérôme, atît de gras și rotofei, atît de mic în halatul acela de casă prea mare pentru tine, cu desenul în pătrățele și cu nasturii săi ciudați. Am vrut să rîd în hohote. Nu m-am putut stăpîni să nu-mi spun : «Papa mi-a găsit un bărbat. Dumnezeule, e atît de mic pe cît de mic poate fi un bărbat !» Mi-ai prins privirea. Acea privire întrebătoare și plină de neîncredere din ochii tăi fără culoare, acel reproș fără glas. Ratarea acelei nopți a nunții noastre... Doamne, oare nimic din sufletul nostru nu se poate șterge vreodată din amintire ? Continuăm să trăim ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat, apoi deodată otrava îngropată adînc în sufletele noastre se ridică la suprafață. E clar, el niciodată nu m-a iertat, nu cu adevărat... Aurélie Caron.... Acest nume pe care-l pescuiește dintr-o apă stătătoare, asemenea unei arme ruginite cu care să mă omoare..."

Încă de două ori *Monsieur* Rolland șoptește clar : „Aurélie Caron... Aurélie Caron..." Elisabeth nu se clintește din loc. Își simte fruntea acoperită de sudoare. Desigur că delirează. Altfel, n-ar îndrăzni...

Monsieur Rolland respiră greu. Cît ar vrea să zvîrle departe numele acestei fete nenorocite, să-l arunce îndărăt, îndărăt în întuneric. „E o sabie cu două tăișuri și acum cade asupra mea. Îmi sfîșie pieptul. Aurélie Caron... Cu fiecare fibră a ființei ei, femeia asta se agață de sufletul vinovat al Elisabethei d'Aulnières, «soția mea în fața lui Dumnezeu și a oamenilor». Nu vreau. Nu vreau să știu nimic despre povestea asta. Jur că nu vreau să cunosc nici cel mai mic amănunt. Doar să-mi închid ochii și să continui să trăiesc. Dumnezeule, ce amintiri murdare îmi străbat prin vine și mă înăbușă..."

Elisabeth se apropie de pat. Privește fața răvășită a soțului ei.

— Încearcă să te liniștești și să dormi. Florida nu va mai întîrzia mult.

Monsieur Rolland închide ochii. „Ce soție bună ai, *Monsieur* Rolland, atît de atentă la cel mai mic semn al morții de pe fața ta pămîntie !"

Elisabteh își adună puterile. Își aranjează părul și își acoperă umerii cu un șal mare. „De ce nu ia o hotărîre aici și acum ? Să nu se mai înduioșeze din pricina acestui om, odată pentru totdeauna. Foarte rău. Nu asta vrea el ? Totul să se rezolve doar între el și Florida, între el și moarte ? N-o cheamă întotdeauna pe Florida ? Ei bine, ea poate să-i poarte de grijă de-acum înainte. Mă spăl pe mîini. I-l predau

Floridei, pentru totdeauna. E timpul să mă odihnesc un pic. Să mă întind pe pat. Și de-a lungul și de-a curmezișul, tot patul numai pentru mine. Să trăiesc și eu... Și ce e rău în asta ? Singura dată cînd Florida s-a însuflețit, singura dată cînd ochii i-au strălucit, a fost cînd a adulmecat mirosul morții. Atunci, dintr-o dată a apărut o scînteie în matahala asta greoaie. Transformată de intuiția că stăpînul ei e pe moarte. O neroadă care își iese din prostia ei. O cataleptică care învață cum să-și folosească viața. Un suflet pierdut care-și găsește calea și rațiunea de a trăi... Dumnezeule, e oare posibil așa ceva ? Această servitoare nepricepută, bună de nimic ! Care lasă laptele să dea în foc, sparge paharele și farfuriile. Nu poate măcar să încalțe cum trebuie copiii. Niciodată nu știe pe care picior se încalță fiecare pantof. Ce să facem cu ea ? E nefolositoare, absolut nefolositoare. Oare n-ar trebui s-o trimitem acasă, înapoi în orașul din care a venit ?... Și atunci a apărut deodată, veghind, cînd Jérôme a avut ultima criză. A fost tot ce i-a trebuit ca s-o facă să iasă afară din adîncurile întunericului. Să devină un om nou. Să-și descopere chemarea fatală. Transformarea e acum completă. S-a ivit noua Floridă : ochi pătrunzători, mișcări precise. Ființă stranie și vioaie, gata să slujească ultimele clipe ale lui Jérôme Rolland, cu toate riturile sacre. Lipitori, cataplasme, sticle cu apă fierbinte și ouă bătute, comprese și Maslu, lacrimi și giulgiu. Nimic nu se uită și nimic nu se va uita. Poți conta

pe Florida. «*Madame* poate să plece și să plîngă în pace. Am eu grijă de tot».“

Acum e acolo, în prag. E imposibil s-o auzi venind, cu papucii aceia pe care-i poartă întotdeauna. Mersul greoi și înăbușit, pe tălpile mari, cu pași gigantici. Are un gît ca de cal, lung și curbat, cu capul mic și părul împletit care se termină într-un moț. Parcă-i un cal de dric, care-și azvîrle coama împletită cu panglici negre. Acum zîmbește cu o gură încărcată de dinți lați și lungi.

E zi de tîrg. Camioanele încep să vină. „*Madame* poate să se ducă la culcare. Nu trebuie să vă îngrijorați de *Monsieur*. Voi fi aici tot timpul.“

Florida îl ridică pe Jérôme Rolland în brațele ei puternice, îl întoarce ca pe o cutie goală. Îi scoate cămașa de noapte, muiată de sudoare, îl spală peste tot și-i pune o cămașă curată. Elisabeth simte că într-un fel, prezența ei e de prisos. Se apleacă afară pe fereastră. În geam, apare reflectată toată camera din spatele ei — brusc devenită camera Floridei — și toată agitația de dis-de-dimineață dintr-un spital.

Madame Rolland își predă soțul în mîinile acelea liniștitoare, care-l iau în stăpînire. Și în timp ce se strecoară neobservată din cameră, *Monsieur* Rolland — spălat, ras și mult ușurat — adoarme între cearșafurile curate, istovit. Florida continuă să vegheze, nemișcată pe scaunul ei de lîngă pat. *Monsieur* Rolland visează că va rămîne culcat mereu, cuibărit în poala Floridei.

„DATĂ AFARĂ ! Afară din camera pe care am împărţit-o împreună. Afară din patul meu. Optsprezece ani cu bărbatul acesta micuţ şi blînd, culcaţi împreună într-un pat mare şi frumos, sculptat în întregime de mînă. Saltele de puf, cearşafuri de pînză de in... Şi acum, singură. În acest pat foarte mic, în acest pătuţ ridicol în care doarme guvernanta. Guvernanta copiilor, Léontine Mélançon. Şi Léontine, sus în camera lui Anne-Marie, dormind acum pe o canapea. De ieri. Fiindcă Jérôme e atît de bolnav... Mirosul ăsta. Ca de cerneală. Un miros de mucegai, de fată bătrînă... Trebuie să adorm. Să dorm. Repede, înainte de a se trezi copiii. Trebuie să mă obişnuiesc să dorm singură. Să mă obişnuiesc cu visurile mele îngrozitoare. Singură. Nu mai am un bărbat de care să mă lipesc. Un bărbat care să mă ocrotească. Să ştiu că este cineva aici, sub aceeaşi pătură. Căldura unui trup care să-ţi ţină de cald. O îmbrăţişare care să te liniştească. Purifică-te de orice rău : o eternitate trecătoare, împăcată din nou cu toată lumea. Azi pot accepta acest lucru, dragul, micul meu Jérôme. Dacă nu erai tu, aş fi moartă acum, înspăimîntată de moarte. Devorată de coşmaruri, sfîşiată în bucăţi. În jurul nostru domneşte groaza. Văd un om acoperit în întregime de sînge. Îl văd acolo, întins la pămînt pentru totdeauna, cu braţul înţepenit, îngheţat, arătînd cu degetul spre cer... Vai, Jérôme ! Dragul, dragul meu Jérôme ! Mi-e atît de frică ! Mai ia-mă în braţe măcar o dată ! Ajută-mă să-mi găsesc mîntuirea pierdută. Puţină linişte sufletească. În sfîrşit puţin somn !“

Madame Rolland se scoală tresărind brusc, surprinsă să se găsească îmbrăcată, culcată în patul lui Léontine. „Probabil că am dormitat...“

Încearcă de două ori înainte de a reuşi să dea la o parte păturile bine netezite şi îndoite sub saltea. Îşi slăbeşte corsajul şi-şi desface cordonul. Se gîndeşte să cheme pe cineva să-i descheie pantofii şi s-o ajute să-i scoată. Dar nu, nu îndrăzneşte. Ar putea să trezească copiii. Cu gura plină cu ace de păr pe care le ţine între buze, se apleacă să-şi descheie singură pantofii. Aproape că se îneacă cu un ac de cap, aproape că îl înghite. Izbucneşte în suspine. Bucle de păr roşcat, zbîrlit, îi cad peste ochi. Un sîn îi iese afară din corsaj.

În cele din urmă se întinde pe pat. Peste cuverturi. „Ce miros de fată bătrînă, acru şi stătut ! E prea mult, nu-l pot suporta !...“ Elisabeth închide ochii.

„Vinovată ! Vinovată ! Eşti vinovată, *Madame* Rolland !“ Sare în sus şi ascultă. Cu un etaj mai jos, pasul solemn al Floridei se aude zorit, umblînd încoace şi încolo, pe lîngă patul soţului ei. „Oare s-a înrăutăţit starea lui Jérôme ? Nu, Florida m-ar fi înştiinţat, sînt sigură. Trebuie să dorm acum. Dealtfel e greşeala ei, o fiinţă deprimantă. N-ar fi trebuit să-l las niciodată pe Jérôme singur cu ea. El e bolnav. Cine ştie ce complot diabolic se pune la cale între ei ? Sărmanul meu soţ, aliat cu Florida, spre pierzania lui veşnică... Şi acum

soțul meu moare încă o dată. Liniștit, de data asta în patul său ! Prima oară n-a fost decît violență, sînge și zăpadă. Nu doi soți deosebiți, unul cîte unul, succedîndu-se în registrele stării civile. Ci un singur bărbat, unul și același bărbat, care se ridică din nou din cenușa lui. Un șarpe lung, întotdeauna același, care se încolăcește în inele nesfîrșite. Bărbatul etern, care mă ia, apoi mă lasă. Mereu și mereu. Prima lui înfățișare, crudă. Aveam șaisprezece ani și doream atît de mult să fiu fericită. Un porc ! Porc murdar ! Antoine Tassy, proprietarul moșiei Kamouraska. Apoi, dragoste într-un cadru negru. Ochii, barba, genele, sprîncenele. Toate negre. Dragoste neagră... Mi-e greață, Doctore Nelson, și niciodată n-o să te mai revăd... Dumnezeule, ce triptic frumos ! Cel de al treilea chip, atît de blînd, atît de plictisitor ! Jérôme. Jérôme, acum ești în mîinile Floridei. Și tot ceea ce vreau e numai să dorm. Să dorm !

Oare Florida mută mobila ? Asta-i ceea ce aud ? Ce face oare ? Acum casa îi aparține, toată a ei. E ocupată cu aranjamentul camerelor, și pregătirile pentru ceremonie. Deschide larg intrarea pentru trăsuri. Aud cum se trîntesc porțile cu zgomot. Și ușa din față, sînt sigură că și aceasta s-a deschis. Ce naiba face ? Visez oare ? Visez ? Florida stă cocoțată pe picioarele ei lungi și subțiri. Stă în poziția de drepți pe trotuar. O văd. O văd și o aud. O adevărată santinelă elvețiană, cu o halebardă pe umăr. Și cu șorțulețul acela scrobit pe care și l-a pus chiar în această dimineață și care

atîrnă pe trupul ei uscat. Strigă lucruri îngrozitoare oamenilor care se duc la liturghia de la ora șapte : „Ascultați ! Oameni buni, ascultați ! *Monsieur* moare. *Madame* îl bagă în mormînt. Veniți, veniți cu toții ! S-o judecăm. S-o frigem pe *Madame* ca pe un iepure despicat în două. Fst ! Burta ei nenorocită plină de intestinele ei nenorocite. Ascultați ! Oameni buni, ascultați ! Actul de acuzare, scris în limba engleză oficială, de stăpînii acestei țări“ :

«În fața Tribunalului Maiestății Sale Regale, jurații, în numele Măritei noastre Regine, declară sub jurămînt că Elisabeth Eléonore d'Aulnières, cu ultimul domiciliu în parohia Kamouraska, din districtul Kamouraska, provincia Quebec, soția lui Antoine Tassy, în ziua de patru ianuarie, în cel de-al doilea an al domniei suveranei noastre Regina Victoria, prin grația lui Dumnezeu Regină a Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei, apărătoarea credinței noastre, acuzată cu violență și vrăjmășie în parohia sus-numită, în districtul sus-numit, cu deplină voință și ură, încălcînd legea, a amestecat otravă mortală, și anume o uncie de arsenic alb, cu coniac și această otravă amestecată cu coniac, așa cum s-a arătat mai sus, în ziua amintită, cu violență și vrăjmășie, în parohia mai sus amintită, în districtul mai sus amintit, cu perfidie, premeditare, ură și încălcînd legea, a administrat-o, determinîndu-l pe numitul Antoine Tassy s-o ia, acesta fiind atunci și acolo, un supus al Măritei noastre Regine, mai sus-numită ; i-a administrat otrava

cu intenţia perfidă, în mod voit, premeditat, şi cu ură, de a-l otrăvi, omorî şi ucide pe numitul Antoine Tassy, împotriva liniştii Măritei noastre Regine, a coroanei şi a demnităţii sale. Ascultaţi !»

Juriul deliberează !

„Un ţipăt ascuţit şi gutural totodată îmi străpunge ţeasta. Florida e diavolul. Mi-am adus în casă pe însuşi dracul. E pentru a doua oară, *Madame* Rolland. A doua fiinţă infernală pe care ai angajat-o. Prima s-a numit Aurélie Caron. Aurélie Caron, îţi aminteşti ? Nu, nu-i adevărat. Nu ştiu de cine vorbeşti..."

Elisabeth îşi ia capul în mîini. Fiecare ţipăt e ca o lovitură. „Mor, mor"... Se ridică în pat. Lumina soarelui se revarsă acum pe pătuţul lui Léontine. E miezul dimineţii. La etaj, copiii fac un tărăboi groaznic, să vadă care bate cu piciorul şi ţipă mai tare. Deodată, două ţipete sfredelitoare sfîşie aerul acoperind zgomotul. Copilul nu ţipă nici de mînie, nici de suferinţă. Ci pur şi simplu din bucuria de a se face auzit, strigă cît poate de tare acoperind gălăgia tuturor fraţilor şi surorilor.

Madame Rolland îşi îmbracă în grabă halatul şi se năpusteşte pe scări în sus. Ajunge imediat în camera copiilor, cu ochii dilataţi, nemaiputînd să răsufle şi îl plesneşte zdravăn pe micul Eugène care e atît de uimit încît uită să scîncească.

— Ce ţi-a venit să ţipi aşa ? Cînd tatăl vostru e atît de bolnav !

Dezordinea din cameră întrece orice închipuire. Bucăţi de pîine împrăştiate pe covor, o ceaşcă cu lapte vărsată peste ele. Un cal mare de lemn, răsturnat pe o parte, ca şi cum îşi întinde gîtul pentru a ajunge la o băltoacă să se adape. Grămezi de rufărie murdară. Bebeluşul Eléonore, pe jumătate goală, îşi expune fundul şi obrajii micuţi, aprinşi. *Madame* Rolland o apucă de umeri pe dădacă şi-o zgîlţîie. Acele de păr îi cad potop pe podea cînd sărmana fată e scuturată în faţă şi în spate, de mîinile puternice ale stăpînei sale.

— Agathe, eşti o proastă !

— Dar... Florida mi-a spus că mă va ajuta. Nu pot să fac totul singură.

Într-o clipă, *Madame* Rolland a pudrat fundul micuţei Eléonore şi a îmbrăcat-o cu chiloţeii ei brodaţi şi eleganţi. Calul de lemn e aşezat la locul său. Agathe scoate din cameră lenjeria murdară, şterge laptele de pe covor, culege bucăţile de pîine, mătură fărîmiturile. Totul e din nou normal. Copiii — îmbrăcaţi, pieptănaţi, potoliţi — alcătuiesc acum un tablou încîntător în jurul mamei lor. Agathe, cu mîinile împreunate admirativ, stă în picioare în faţa tabloului emoţionant.

— Sînteţi întocmai ca Regina cu prinţişorii de o parte şi de alta a ei.

„Aşa vorbeşte prostimea. Şi cît e de adevărat ! Regina împotriva lui Elisabeth d'Aulnières ? E absurd. Cine ar îndrăzni să mă acuze că jignesc Regina ? Cînd e evident că arăt ca ea, într-atît încît să-i fiu soră, cu droaia de

copii în jurul meu. Semăn cu Regina Angliei. Mă port ca Regina Angliei. Sînt fascinată de imaginea Victoriei şi a copiilor ei. Imitaţie perfectă. Cine m-ar putea găsi vinovată ?"

Deodată, glasul dulce al micuţei Anne-Marie se aude subţirel :

— Dar mama e în capot ! Şi părul nu-i este pieptănat. Şi faţa îi e toată aprinsă !

Ce pacoste acest copil deştept şi strălucitor de isteţ. Prea deştept. Într-o clipă farmecul s-a risipit, prefăcătoria e demascată. Cu înfăţişarea ei dezordonată, *Madame* Rolland face o notă discordantă. Şi într-un astfel de tablou încîntător, în care copiii sînt toţi dichisiţi ca scoşi din cutie. Agathe se simte puţin ruşinată că s-a lăsat păcălită de un tablou atît de supărător.

— A, mamă, lasă-mă să-ţi aranjez eu părul. Anne-Marie se roagă cu ochi scînteietori. Pentru moment, Elisabeth o lasă să o smulgă şi să o tragă de păr. Mereu fără succes, pieptănul şi peria atacă grămada de păr încîlcită şi deasă.

„Foarte bine, ce e ruşinos în asta ? Să arăt copiilor şi cealaltă parte a imaginii Reginei. Să-i uimească. Să fie buni şi derutaţi. Îi va învăţa ceva. Iată pe mama voastră nepieptănată şi despletită. Uitaţi-vă cît de înfloritoare arată după cîteva ore de somn bîntuit de fantome ! Aşadar, Anne-Marie, scumpa mea, găseşti că faţa mea e aprinsă ? Niciodată nu vei şti cît mă răneşte să te aud spunînd acest lucru. Niciodată nu vei cunoaşte suferinţa... Vocea ta copilărească aminteşte de o altă voce îngropată adînc în bezna timpului. O rădăcină puternică, smulsă cu un zgomot asurzitor din glia amintirii, încă acoperită cu ţărînă. Justine Latour, înaintea judecătorului, mărturisind cu vocea ei grosolană, ca un vaiet, tremurînd de spaimă.

— De cîte ori doctorul Nelson era în drum spre Kamouraska, *Madame* Rolland era agitată la culme şi cu faţa aprinsă, mult mai mult decît de obicei.

„Trimite copiii de-acasă astăzi. Pe Anne-Marie şi Eugène la mătuşa Eglantine. I-a chemat la ea. Se pot duce cu Léontine. Pe ceilalţi îi va duce Agathe în parcul de lîngă fort. Să se joace după pofta inimii pînă se lasă întunericul. Asta-i tot. Amin. Iar eu nu voi mai avea nimic de făcut altceva decît să mă îmbrac şi să aştept doctorul. Nu va întîrzia !". Îmbrăcată, aranjată, tot timpul atentă, *Madame* Rolland se reîntoarce lîngă patul soţului ei. Doctorul i-a spus-o clar :

— Soţul dumneavoastră ar putea să se stingă dintr-o clipă în alta.

„Şi acum, nici să nu-ţi iei privirea de pe Jérôme Rolland. Să stai de strajă lîngă el, ca însuşi misterul vieţii şi al morţii. Să fii prezentă acolo, aşteptînd, cînd mîna Atotputernicului îşi va înhăţa prada !" Să caute să liniştească această pradă nenorocită cu înfăţişare omenească. Să fie de veghe pînă la ultima limită a atenţiei ei. Să îndeplinească cele mai slab schiţate dorinţe ale acestui om. „Să fii acolo. Să-i dai să bea, să-i spună noroc, să-i

spui adio. Să-i spui că e vară. Să-l convingi că Dumnezeu e milostiv. Să-i arăți un chip netulburat, chipul meu care să arate ca imaginea păcii și armoniei. Nevinovăția să învăluie totul, așa cum pielea acoperă trupul! Jérôme, ești aici? Se zvîrcolește în somn. Murmură numele Floridei. O cheamă pe Florida. O cheamă mereu. Pare că nu mă vede. Trece pe lîngă mine și o cheamă pe femeia aceea care e strîns unită cu moartea.

— Florida e plecată după cumpărături. Se va întoarce curînd.

Madame Rolland se ridică. Culoarea îi dispare din obraji. O cuprinde un fior rece. „Nu, n-am să las ca lucrurile să continue astfel. Merg prea departe. Mă insultă. Nu, pur și simplu nu e drept. Sînt soția lui și nimeni altcine a nu-l va îngriji. Cînd Florida se va întoarce am s-o trimit la bucătărie!"

Vocea lui Jérôme se aude slabă și greoaie.

— Spune-mi, Elisabeth. Ai avut noroc că te-ai căsătorit cu mine, nu-i așa?

Glasul lui Elisabeth răspunde sec și nesovăitor:

— Dacă nu erai tu, Jérôme, aș fi fost liberă. Mi-aș fi refăcut viața, ca o haină uzată, întoarsă pe dos.

Nici măcar un schimb aprins de cuvinte. Două lovituri perfecte, drept la țintă. Drept în inima adevărului. Lovind în țintă cu o șoaptă prietenoasă. În fața morții amenințătoare.

Dimineața se scurge încet și Florida încă nu s-a întors. *Monsieur* Rolland își iese din fire.

Unde poate să fie proasta asta? Elisabeth face tot ce poate ca să-l liniștească. Aleargă de colo pînă colo între ușă și fereastră. Fuge sus pe scări, coboară. O strigă pe Florida. Chiar iese afară din casă, pe trotuarul pardosit cu scînduri, uitîndu-se după Florida. Apoi se întoarce la Jérôme.

— E numai unsprezece. La urma urmelor, nu a întîrziat prea mult...

— Dar ar fi trebuit să fie înapoi. Știe că o aștept. Face înadins...

Florida apare în fine, venind încet pe Rue Donacona. Încărcată cu legume și fructe, se clatină ca un catîr cu desagii plini, pășind domol într-o dimineață de vară. Ce încet merge! *Madame* Rolland lasă în jos perdeaua, aleargă s-o întîmpine. Răscolește prin coșurile cu alimente. Descoperă tot felul de lucruri minunate.

— Mazăre verde!... Și zmeură!...

Să guste zmeura, să muște mazărea verde, crudă ca mărgelele micute și tari. Încă o dată Madame Rolland se simte în siguranță, stînd acolo, pierdută într-un fel de bucurie frenetică. Dar nu pentru mult timp. Într-o clipă fuge din nou. Se năpustește în sus pe scări, adunîndu-si fustele, măturînd dusumeaua cu ele. Deschide fereastra, aranjează perna, netezește cearșaful. *Madame* Rolland e acum o mașină, o mașină care nu trebuie să se oprească din mișcare. „Nu te da bătută! Fă orice, dar nu adormi... Dar iată, unghiile lui Jérôme. Sînt complet vinete. Nu, Dumnezeule, nu trebuie să adorm! Poate ar trebui să aduc copiii. Să

beau o ceașcă mare de cafea neagră. Să fac orice, numai să nu-mi odihnesc capul de speteaza scaunului, astfel s-a terminat cu mine... Privește-o pe Florida ! Privește-o cum își tîrșește picioarele în jurul patului ! Cu șorțul acela caraghios ! E atît de scrobit încît ai putea să-l crapi în două !"... Glasul doctorului, plicticos și monoton, și predica lui, ca ceva învățat pe de rost :

— Într-adevăr, *Madame*, dormiți în picioare. Ar trebui să vă culcați. Nu ați mai dormit de zile întregi. Nu puteți continua în felul acesta. Ar trebui să vă culcați...

„Doctorul și Florida sînt de aceeași părere, încercînd să scape de mine. Dar eu rezist. Nu te culca. Dă-i afară pe Florida și pe doctor. Rămîi aici, singură, lîngă Jérôme Rolland. Soția lui... Sînt soția lui. Trimite după copii. Dă-i bolnavului să bea ceva. Spală-i fața cu buretele. Închide-i ochii. Numai eu, nimeni altcineva. Să-l iau în brațe. Să-i cobor, de pe cruce trupul mic și să-l legăn în brațele mele. Și eu, un fel de Fecioară din pădurea sălbatică, în lacrimi, o statuie desfigurată de plîns. Să fim salvați amîndoi... Dumnezeule, mă privește !"

— Elisabeth, ar trebui să te duci să te odihnești puțin.

„Vrea să scape de mine... Preotul e pe drum. Miruirea. Trebuie să fiu aici. Să știe și copiii. Și Eglantine, sora lui Jérôme, care scîncește de cînd s-a născut. Toate acestea să se adauge la fîntîna ei cu lacrimi. Vor umple casa, ne vor

îneca într-un potop de apă murdară, plină de pudră. Trebuie să fiu aici. Jérôme are în minte numai un singur lucru, o obsesie de muribund. Să mă trimită la culcare, să mă prindă că mă sustrag de la datorie, e limpede ca lumina zilei. Și ființa asta aici de față, țeapănă și scrobită, complotînd cu el cum să-mi fure ultima răsuflare. Sînt singura care ar trebui să fiu aici. Singura, eu, *Madame* Jérôme Rolland și la bine și la rău. Cît de rău ? Ce ar putea fi mai rău decît asta ? Soțul meu care îmi spune să plec, încercînd să scape de mine... Nu trebuie să cedez. Nu trebuie să plec... Plînsul acesta isteric. Cine plînge ? Lacrimile țîșnesc, mă sufocă. Sînt grele și întretăiate de suspine. Îmi sfîșie pieptul..." Și din nou vocea doctorului, plicticoasă și servilă :

— Madame, trebuie să vă culcați. Aveți febră. Iată luați acest praf cu puțină apă... Într-adevăr, nu puteți continua în felul acesta. Credeți-mă, sînteți extenuată...

Léontine, cu pașii ei mărunți, o conduce pe *Madame* Rolland spre cămăruța ei, cu miros de mucegai.

— Veniți, *Madame*. Culcați-vă. Vă voi scoate eu pantofii.

Apoi trage cu putere pantofii lui Elisabeth. Ochelarii i se rostogolesc în salturi nebunești, căzîndu-i pe pieptul supt.

Camera e ridicol de mică. Un fel de cutie de pălării pătrate, tapetată cu hîrtie înflorată. Draperiile rosii de pînză de in sînt trase com-

plet. Cineva a uitat să închidă obloanele. Lumina soarelui pătrunde prin perdele. Aruncă pe pat o strălucire stranie de culoarea sucului de zmeură. „Mîinile mele în lumină sînt ca un lac mic cu apă roșie. Lîngă pat se află praful doctorului și un pahar înalt cu apă. Capul mi-e prins strîns ca într-o menghină, ca într-o coroană de fier care-mi apasă fruntea. Tîmplele îmi zvîcnesc puternic. Ar fi trebuit să închidă obloanele și să încuie ușa. Să se ferece toate ieșirile. Singură, să fiu complet singură. Nu vreau pe nimeni ci doar durerea mea de cap. Să nu intre nimeni, să nu simt nici un alt chin în afară de capul meu zvîcnind de durere. Țineți-i pe toți afară ! Pe oricine și orice ! Vreau doar odihnă. Potoliți duhul rău al zgomotelor și nălucilor, faceți-i pe voie, îmbunați-l. Păcăliți-l, ca să renunțe. Alegeți propriile mele fantezii nebune. Ascultați cuvintele minunate ale doctorului și ale Léontinei Mélançon. Liniștiți-vă. Laudele mele să fie cîntate în tot orașul. Dați tuturor halebarde și tricornuri. Dați-i Léontinei și doctorului cîte pot duce cu brațele ! Sînt uniformele heralzilor mei, parcurgînd străzile ca să-mi slăvească numele !“

— *Monsieur* e pe moarte ! *Madame* e pe moarte și ea ! *Madame* l-a îngrijit pe *Monsieur* mult timp și e moartă acum, stînd în picioare. Ascultați ! *Madame* i-a fost devotată lui *Monsieur*. *Madame* i-a fost credincioasă lui *Monsieur*. Ascultați ! *Madame* și *Monsieur* au dus împreună o viață model ! Ceea ce Dumnezeu a unit numai El va putea despărți. Ascultați !

Niște mătănii atîrnă de cadrul filigranat al micului pat de fier. Pe masa de toaletă se află o carte de rugăciuni foarte veche, o statuie a Sfintei Fecioare, o broșă ieftină, un cub de camfor. Léontine Mélançon e bine ocrotită. Acesta e arsenalul fiecărei biete fete bătrîne.

„Îmi sînt ochii grei. Parcă sînt presărați cu nisip, cu pietre. Mi-am întors fața, cu ochii închiși, spre perete. Femei micuțe, cu șorțuri și bonete albe îmi pătrund prin pleoape. Ca razele luminii scăpărînd cu scînteieri de foc. De ce n-au închis obloanele ! Tot felul de ființe micuțe dansează printre genele mele. Îmi estompează imaginea... Justine Latour, Sophie Langlade... Pe acestea două le recunosc, atît de timide, atît de înspăimîntate. Cea de a treia poartă o mască de hîrtie. O pipă se leagănă atîrnată de o panglică, prinsă de cordonul ei. O pipă de lut bine umplută. Da, știu. Bineînțeles că știu. Numele celei de a treia este Aurélie Caron. Aurélie Caron !... Am să le chem pe Léontine și pe Agathe. Am să le spun să închidă obloanele, să mă scape de aceste ființe. E lumină. Îmi joacă farse. Micile creaturi intră în cameră pe razele de lumină. Razele acelea ascuțite de lumină, care-mi sfîșie ochii. Imaginile acelea hidoase, ca àcele care-mi înțeapă ochii. Încearcă să-mi pătrundă în cap... Nu reușesc, îmi deschid ochii. Nu trebuie să le las să se prindă. Smulge-le, gonește-le ca pe un fir de praf... Nu mă pot mișca. Ochii mei, sînt atît de grei... Ca plumbul... Praful doctorului, asta e... Dar trebuie să mă întorc, tre-

buie să pot... Iată, am făcut-o. N-a fost ușor, dar am făcut-o... Tocmai de ceea ce m-am temut. Femeile, cele trei femei... Sînt mai mari acum, mari ca viața. Și acum năvălesc în cămăruța Léontinei. Curăță casa... Ba, scot lucrurile și le pun pe masa de toaletă. Dovezi pentru judecători, dovezi să mă condamne !

Ciudat, chiar lucrurile Léontinei se schimbă. Atît de încet, dar se schimbă, sînt sigură. Puțin cîte puțin, se transformă. Acum, tot ce e pe masa ei de toaletă poate să aparțină unei fete bătrîne bogate. Sfinte Fecioare de argint, cărți de rugăciuni cu muchiile paginilor aurite, broșe de smarald, mătănii înșirate împreună cu perle. Comori etalate pe placa de marmură neagră striată cu alb. Toate comorile mătușilor mele celibatare, cele trei surori micuțe Lanouette.

Justine Latour, Sophie Langlade, Aurélie Caron... Acum se află în treabă prin cameră, mutînd mobila fără cel mai mic efort. De-abia o ating. Trupurile le sînt ușoare ca aerul, nu-i nimic de ele. Ai putea să-ți treci brațul prin ele, ca printr-un nor... Iată, pianina aceea ! O rostogolesc către patul meu... Nu, nu vreau s-o privesc. Nu vreau să aud sunetul clapelor în timp ce o așază pe platformă. Numele unui singur cîntec, afară, în aer liber, și s-a terminat cu mine... Orice altceva, dar să nu se atingă de broderia mea ! Broderia cu noduri mici lucrată punct cu punct... N-aș putea suporta să o văd. Fondul galben. Trandafirul roșu, strălucitor, lăsat neterminat. Nu, nu, e mai mult decît aș putea suporta ! Deodată prinde viață... Fire lungi de ață roșie alcătuiesc conturul liniștit al florii. Floarea roșie ca sîngele. Desenul... Cum l-am conceput, cum l-am lucrat punct cu punct, seară de seară, la lumina lămpii. Urzind crima, punînd mașinăria în mișcare, treptat, totul la timp... Trage ața. Foarfeca micuță de argint care atîrnă de cordonul meu. Umezind în gură ața, o trec prin urechea acului. Crima trece pragul inimii mele deja pregătite. Moartea lui Antoine Tassy, dorită intens, ca un fruct. Complice tăcut lîngă mine. Fata lui întunecată, chipeșă, alături de a mea... Sînt fascinată, doctore Nelson... Și urechea mea, ascultînd încordată, urmărește susurul sîngelui său. La cea mai mică mișcare, genunchiul lui îl atinge ușor pe al meu. Aparent, totul e corect. Mama, aplecată deasupra mesei, dă în cărți, încercînd să citească viitorul. În zadar. Cărțile nu arată nimic. Începe să-și piardă interesul. Asul de cupă... O scrisoare de dragoste... Minciuni, minciuni. Mama nu crede în cărți. Nici în dragoste. Totuși perechea de cărți este pregătită. Și așa sînt și inimile noastre... Dama de caro... Elisabeth, singurul meu copil. Părul ei blond, cu scînteieri roșii în lumină... Doi de treflă... Seara e pașnică și calmă, ca o putină de lapte proaspăt muls. Mătușile mele sînt ocupate cu broderiile lor. Sub degetele lor mici și uscate, flori serbede și fără viață iau formă, copiate cu grijă din paginile revistei *Boston Ladies'Needlework Magazine.*"

— Priveşte, Adélaïde. Vezi cît de mult roşu foloseşte fetiţa pentru broderia ei ! E exagerat. De ce nu poate să urmărească modelul ? Culori drăguţe şi potolite...

O seară de iarnă tipică la Sorel. În vilă arde o singură lampă. Copila e bine păzită. Bruta ei de soţ poate să hoinărească cît îi place pe domeniul său din Kamouraska... În timp ce toate aceste femei brodează liniştit. Şi un singur bărbat, numai unul are voie să intre în această cameră cu tavanul de lemn jos, toată în alb şi strălucitoare ca porţelanul, acoperită cu umbre pîlpîinde. În fiecare seară, doctorul Nelson vine să ne viziteze şi să-şi petreacă timpul cu noi. E atît de plăcut, un adevărat gentleman, acest doctor Nelson. Şi a avut atîta grijă de copilă cînd a fost bolnavă. Puţin cam nervos, poate. Puţin prea îngîndurat. Numai cineva foarte deştept ar putea descoperi ce-i frămîntă mintea. Ce secret face să-i apară acel fulger de mînie din cînd în cînd pe chip ?

— Am s-o chem pe Aurélie să-i spun să ne aducă niste limonadă.

— Ai face mai bine să scapi de fata asta. Cu reputaţia ei...

— Vezi, nu trebuie s-o superi pe Elisabeth. Copila e atît de nenorocită cu soţul ăsta al ei...

„Mama si mătusile mele vorbesc în şoaptă. Doctorul Nelson si cu mine nu scoatem nici un cuvînt. Îmi întinde firele de aţă cînd am nevoie. Stăm şi privim împreună pînza, urmărind cum se formează o floare, o floare care e mult prea roşie.

Se aud paşi în hol, sprinteni şi siguri. E Aurélie cu limonada. Apoi un amestec de paşi. Sophie Leglande şi Justine Latour vin cu ea. Neliniştite sînt acestea două, mereu antrenate în cîte o activitate agitată. Deschid mereu uşile, ca şi cum ar crede că trebuie să deschidă uşile fiecărei camere din casă şi să le unească între ele. Ce misterioase sînt aceste camere, una după alta ! Cele două îmi fac semn să vin la ele. Cu privirile lor viclene, mă îndeamnă să mă grăbesc şi să locuiesc din nou în această casă, aici în Sorel. Să locuiesc în toată casa şi să nu las deoparte nici o cameră."

— *Madame* întotdeauna se ducea şi se încuia într-unul din dormitoare cu doctorul Nelson.

„Cine a spus asta ? Cine a îndrăznit să spună aşa ceva ? E scris pe o foaie de hîrtie, ştampilată oficial. Depoziţia sub jurămînt a lui Aurélie Caron. Această copilă mincinoasă. Şi micuţa nevinovată Justine Latour, care declara mai tîrziu :

— *Madame* nu era niciodată singură cu doctorul Nelson. Mama ei îi urma pretutindeni unde se duceau.

Copil bun la suflet, Justine. Dar consolarea sufletului tău neştiutor nu durează prea mult. Ascultaţi grefierul, citind ultimele cuvinte ale acuzării.

«Cu intenţia perfidă, în mod voit, premeditat, şi cu ură, de a-l otrăvi, omorî şi ucide pe numitul Antoine Tassy, împotriva liniştii Măritei noastre Regine, a coroanei şi a demnităţii sale.»

Regina ! Mereu Regina ! Ai putea să mori de rîs ! Ca și cum ar avea vreo importanță pentru scumpa noastră Victoria-de-dincolo-de-mare ! Ce-i pasă ei dacă are loc puțin adulter, puțină crimă, departe de ea, cîțiva acri de pustiu acoperit cu zăpadă, pe care Anglia i-a luat odată Franței ?

„Elisabeth d'Aulnières, văduvă Tassy. Auzi ? Ești acuzată într-o limbă străină. Limba iubitului meu. Nimic n-are importanță acum decît doar conturul cuvintelor de pe buzele sale. Elisabeth d'Aulnières, văduvă Tassy. Amintește-ți de Saint Denis și Saint Eustache ! Regina să-și spînzure toți patrioții dacă-i face plăcere, dar nu și pe iubitul meu. Lăsați-l să trăiască, lăsați-l în pace și lăsați-mă să-i aparțin pentru totdeauna !"

Servitoarele din Sorel au terminat aranjarea lucrurilor pe măsuța de toaletă. Acum aduc pălării și haine și mănuși pentru surorile Lanouette, care trebuie să plece să depună mărturie înaintea magistratului.„Cele trei mătuși ale mele... Fără soți, fără speranțe... Îmbrăcate cum se cere unor femei în vîrstă și de bună familie. Puțină dantelă maron, dar foarte puțină... Și dantelă gri, mult gri... Bej, dar nu prea mult bej... Negru, din cel mai ales, cel mai frumos... Și cu buzele strînse, cu o privire severă, putînd să rivalizeze cu orice doamnă din parohia lor."

— Puneți mîna dreaptă pe Biblie și repetați : „Jur solemn !" Începeți. Ascult.

Pana zgîrie hîrtia. Grefierul scrie cu capul plecat. Tot ceea ce spui va fi notat.

Mademoiselle Angélique Lanouette, majoră și fiind în exercițiul drepturilor ei legale, cu locuința în orașul Sorel, după ce a depus jurămîntul, mărturisește și declară :

— Sînt mătușa Elisabethei d'Aulnières, sora mamei sale. Și nu știu cum poate cineva să creadă că nepoata mea ar fi capabilă de un lucru atît de îngrozitor ! O doamnă cu educația ei, un copil pe care l-am ajutat eu însămi să crească pentru a duce o viață onorabilă, cucernică ? Nu, n-ar fi putut niciodată să fie părtașă la uciderea soțului ei. Îl iubea pe *Monsieur* Tassy. Îi era o soție devotată. Cît despre Aurélie Caron, toată lumea știe ce reputație are. Cea mai mare greșeală a Elisabethei, singurul lucru pentru care poate fi vinovată, a fost că a continuat să țină în casă această fată. Această mincinoasă nerușinată, lipsită de principii morale... Acest animal care are darul beției... Această... Această tîrfă...

Mătușa Angèlique izbucnește în hohote. Lacrimile i se rostogolesc pe obrajii supți, oprindu-se în colțurile buzelor, ținute strîns. Cu mîna stîngă, îmbrăcată în mănușa de piele de căprioară, le șterge. Mirosul pielii, care-i atinge ușor nasul, îi mărește tristețea. Atît de mult rafinament, atît de mult bun-gust... Piele de căprioară, dantelă, prima împărtășanie, Walter Scott... Atîta eleganță, atîta demnitate... A trebuit să se întîmple aceasta ! Această decădere. Toți tîrîți în noroi de scumpa noastră

micuță orgolioasă. Mîndria și bucuria existenței noastre serbede. Idolul îndrăzneț al vieții noastre nenorocite de celibatare.

Mademoiselle Luce-Gertrude Lanouette, majoră și fiind în exercițiul drepturilor ei legale, mărturisește și declară :

— Declar în fața întregii lumi că nepoata mea, *Madame* Elisabeth d'Aulnières, văduva lui Antoine Tassy, este o tînără cu reputație ireproșabilă. Educată într-un mod potrivit familiei ei distinse și conform celor mai sfinte principii religioase. E complet nevinovată și mai presus de orice învinuire.

Mătușa Luce-Gertrude nu plînge. Vorbește scurt și precis. Și-a scos mănușile. Mîinile îi sînt umede și reci. Își simte pulsul bătînd puternic, vibrînd de-a lungul brațului, cu contractări spasmodice bruste. Simte cum îi atinge umărul, spatele, celălalt braț. Simte cum îi scutură fiecare părticică din trup. Un măr în bătaia vîntului.

Mademoiselle Adélaïde Lanouette, majoră și fiind în exercițiul drepturilor ei legale, după ce a depus jurămîntul, declară și mărturisește :

— Madame Elisabeth d'Aulnières, soția decedatului Antoine Tassy, e întru totul o doamnă. O creștină cinstită și o ființă minunată. Și e atît de tînără, atît de drăguță ! Pur și simplu o copilă adorabilă. Și acum hulită, calomniată în fața lumii întregi ! Cum se poate ? Cu toată dragostea și afecțiunea cu care l-a înconjurat atît de generos pe soțul ei... Soțul

ei decedat... Grija pe care i-a arătat-o ! Și cei trei micuți... Ei, cum, sugarul are de-abia patru luni... Un înger... Nu, nu vreau să cred nici un cuvînt, nici un singur cuvînt din ceea ce spune Aurélie Caron împotriva ei.

Mătușa Adélaïde, pînă atunci atît de stăpînită, atît de încîntată de participarea ei la acțiunea unui roman, rostită cu o vagă notă de afectare, își pierde deodată stăpînirea de sine la auzul pomenirii numelui lui Aurélie Caron și începe să bolborosească cuvinte incoerente, în timp ce un potop de lacrimi îi brăzdează fața mică și schimonosită :

— Aurélie Caron... Nu-i decît o mincinoasă... O tîrfă, o bețivă... Micuța Elisabeth... Tatăl ei a murit înainte de a se naște... Și noi am crescut-o, noi trei, fiindcă mama ei nu putea... Marie-Louise, sărmana... Cum putea ea s-o crească ? ...Atît de tînără pentru a fi văduvă, atît de curînd căsătorită, numai de șase luni... Și soțul ei, mort la douăzeci și doi de ani de variolă... O lovitură groaznică, groaznică pentru ea, sărmana... O astfel de durere... Niciodată nu și-a mai revenit...

Oare așa trăiesc femeile evlavioase ? Se scoală senine, dimineața devreme și pleacă de acasă să jure strîmb, avînd un singur gînd în minte, un ordin de îndeplinit : „Primejduiți-vă sufletul nemuritor, dar salvați onoarea familiei ! Aduceți înapoi acasă copila, smulgeți-o dezonoarei și închisorii. Salvați copila. E atît de drăguță, la urma urmelor. Cine nu i-ar încredința cheile raiului !..." Nu, judecata

nu trebuie să aibă loc! Vom învăța noi această prostime netrebnică că unii dintre noi sînt mai presus de lege. De altfel, copila va face restul. Doar să apară, va închide gura acuzatorilor. Doar să stea aici, dreaptă și înaltă, cu aerul ei nobil și iscusit. Această înfățișare strălucitoare, această ținută, această îmbrăcăminte bine croită. Acest surîs puțin trufaș și privirea ei rece, de neîndurat, ca a unei statui. Ar putea să treacă prin foc și niciodată să nu fie arsă, ar putea să se bălăcească în desfrîu și să nu-și schimbe niciodată expresia feței. Frumusețe tragică, neîndurătoare, suficientă sie însăși, nesupunîndu-se nici unei alte legi decît propriei ei legi. Nu veți înțelege! Ea e deasupra legilor obișnuite ale oamenilor. Sub privirea ei pătrunzătoare, tăioasă, culoarea ierbii și a boabelor de struguri verzi pălește... O vom lua acasă, o vom mîngîia! Îi vom spăla trupul din cap pînă-n picioare, și părul. Într-o cadă mare, roșie, de aramă. Cu săpun parfumat. Prosoape mari albe. O vom înfășura ca pe un nou născut. Un copilaș mititel nou născut, este această nepoată a noastră, proaspăt ieșită din pîntecele mamei ei. Fetișoara ei încrețită cu două tăieturi drept ochi. Primele ei scîncete... Da, îi vom reda onoarea, i-o vom reface, de neclintit. Și bunul renume, invulnerabil... Invulnerabil! De neclintit. Adorabil... Ce copil adorabil! Trei zîne micuțe, toate înțepate și cu glasuri subțiri, aplecîndu-se deasupra leagănului ei... Noi vom crește acest copil. Noi o vom crește. O vom învăța să citească. Noi o

vom duce la prima împărtășanie. Noi o vom lua la balul Guvernatorului. Noi îi vom aranja o căsătorie minunată și-i vom face o nuntă grozavă. Antoine Tassy, moșierul din Kamouraska... Moșierul... Antoine... din Kamouraska... Vai de mine, cu-adevărat! Ce nuntă nemaipomenită... Vai, ce nemaipomenită crimă, Elisabeth! Sărmanul tău soț scump, mort în zăpadă! Cine l-a putut omorî? În golfulețul din Kamouraska? Zăpada... Și atît de mult sînge... Fața ta frumoasă, complet răvășită!... Zăpadă... Zăpadă... Kamouraska... E greșeala noastră, numai greșeala noastră. Nu te-am crescut cum trebuie. Te-am distrus, Elisabeth. Micuțul nostru idol, mica noastră statuie de aur în pustietatea vieților noastre. Trei fete bătrîne din Sorel! Dumnezeule Mare! Ne osîndim sufletele numai s-o apărăm!

Foarte excentrice mătușile astea ale mele! Blănuri negre, voaluri negre, șiraguri de mărgele negre, strălucitoare, încolăcite în jurul gîturilor lor uscățive și zbîrcite. Fete bătrîne și proaste. Privește, te afli în mijlocul unui circ, un circ imens, negru de lume, de jur împrejur. Adélaïde, Luce-Gertrude, Angélique... Micuțe, înconjurate ostil, huiduite... Își agită pumnii strînși în aer. Mătăniile zornăie în jurul încheieturilor mîinilor ca niște clopoței. Strigă, se luptă în zadar să fie auzite pe deasupra bubuitului tobei care nu mai încetează. În primul șir se află trei judecători enormi. Cu peruci albe și robe și altele. Cel mai mare face semn cu mîna gesticulează ca toboșarul să în-

ceteze. Tăcere. Atît de bruscă, încît mătușa Adélaïde, nu-și poate ține gura. Continuă să strige, ca și cum toba încă mai bubuia. Strigă, singură, singurică : „Copila aceasta își osîndește sufletul ! Și noi ni le osîndim pe ale noastre pentru a o salva !"

Deodată, mulțimea, zguduită de mărturisirea ei, izbucnește în rîs. De la un rînd de oameni la altul, hohotul de rîs se întinde ca focul, care saltă de la o ramură la alta. Cele trei surori micuțe, prinse în rîsul tunător, se reped cu capul înainte afară din arenă. Se clatină, tremură, lasă pe nisip urmele în zigzag ale unui bețiv.

Judecătorul ordonă grefierului să ia notă : „Copila aceasta își osîndește sufletul și noi ni le osîndim pe ale noastre pentru a o salva !" Grefierul scrie fraza. *Ad infinitum.* Umple pagină după pagină. Repede și furios arătînd grijă specială pentru literele mari.

„Copila aceasta își osîndește sufletul ! Și noi ni le osîndim pe ale noastre pentru a o salva !...

Hohote de rîs răgușite, puternice. Murdăria s-a revărsat peste capetele noastre !

Madame Rolland se zbate și se răsucește pe micul pat al Léontinei, visînd că nu poate să scape din arenă. Trebuie să stea și să privească scena următoare. O femeie, cu sînii goi, stă cu spatele lipit de o masă. Mîinile îi sînt legate la spate. Mulțimea încetează să mai rîdă, își ține respirația. Cei trei judecători, cu perucile lor albe, se apleacă să urmărească scena. Privesc cu atenție încordată, ca și cum soarta

lumii, brusc, ar fi în joc. O mînă nevăzută aruncă pumnale în femeie, legată strîns de masă și țintindu-i inima.

Madame Rolland, pe patul Léontinei, se luptă să se elibereze de coșmar. Vede cum zboară prin aer scînteierea metalică a cuțitului, lovind femeia osîndită drept în piept. Izbutește să-și închidă ochii. Bîjbîie în întuneric, căutînd febril un loc ascuns, să scape din arenă. Ajunge la o scară în întuneric, se cațără afară. Crede că se trezește în cele din urmă. Deslușește tapetul înflorat din camera Léontinei și-și prinde pieptul cu mîna. Simte o durere aprigă.

De ce acest calm ? De ce această lumină potolită, blîndă, care plutește deasupra orășelului pustiu ? Sorel. Străzile lui cu o mînă de case. Case de lemn. Case de cărămidă. Scuarul Royal. Rue Charlotte. Rue Georges. Colțul dintre Rue Augusta și Rue Philippe. Foarte aproape, rîul curge printre malurile sale egale. Pajiștile verzi, lungi, proprietatea parohiei, unde pasc vacile și caii, oile și caprele.

Aici viața este calmă, strălucitoare. Nu se vede nici țipenie de om. Simt că voi fi fericită în toată această lumină. Rîul neturburat de vînt. Pășunile, pînă la malul apei. Această friză de vietăți pașnice, păscînd, atît cît poți cuprinde cu ochii. Mă întind. Oftez adînc, din adîncul sufletului. Să fie un regret pentru inocența copilăriei mele, brusc devenită din nou

a mea în acest cadru unde mi-am petrecut copilăria ?

Dar ceva se pare că se întîmplă. Ceva pe deasupra luminii. Un fel de văpaie, care se ridică, devenind din ce în ce mai strălucitoare. Devenind mai puternică, prea puternică, aproape de nesuportat. Vreau să-mi ridic braţul să-mi apăr ochii de strălucirea orbitoare.

Pe neaşteptate însă, se opreşte şi luminează o casă de cărămidă roşie, la colţul Rue Philippe cu Rue Augusta. Desprinsă de casele învecinate, scăldate în lumină, casa începe să strălucească. Se vede atît de limpede. Ca şi cum ar fi mărită sub o lupă. Scînteietoare. Totul apare lucios şi sclipitor. În partea din spate, mica grădină păleşte sub soarele puternic. Hortensiile albastre sînt ca presărate cu o pudră albă. Două etaje din cărămidă. Obloane verzi de lemn, închise cu meticulozitate. Un balcon de lemn, coloane înguste. Faţada îmbrăcată în lemn, frumos ornamentată în unghiuri drepte, văruită în alb. Atît de albă, atît de elegantă, atît de absurdă. Puteam să întind mîna şi s-o ating. Fiecare semn, fiecare figură din ornamentaţie prinde viaţă într-o lumină strălucitoare şi impresionantă. Solidă, bine definită, aurie... Un soare nemişcat deasupra casei, puţin la stînga.

Oricît aş încerca, nu mă pot îndepărta din acest cerc de lumină. Tot oraşul pare cufundat în întuneric. Totul în afară de casa mea din Rue Augusta, colţ cu Rue Philippe, care se conturează distinct, scînteind ca o bucată mare

de sticlă spartă. Vai, cum aş vrea s-o las în urma mea. Să mă reîntorc în Rue Georges şi la casa unde m-am născut. Să scap de ghearele acestui loc înspăimîntător din Rue Augusta ! Viaţa mea ! Întreaga mea viaţă, cu toate tulburările ei, cu toate pasiunile ei, care mă aşteaptă acolo, dinapoia ferestrelor închise din din Rue Augusta. Un animal sălbatic, închis în cuşcă, pîndind din umbră, urmărind o ocazie să se năpustească asupra mea. Nu pot oare să fug de această parte a vieţii mele ? Înapoi, acolo unde m-am născut ? Înapoi la timpul liniştit şi paşnic de dinainte de a mă fi născut ? Mama mea, înveşmîntată toată în doliu, purtîndu-mă în pîntecele ei. Ca un sîmbure într-un fruct... Sărman copil, care creşti într-o gogoaşă de crep negru... Aş putea să privesc lumea din afară prin ochii înroşiţi, care plîng întruna, ai mamei mele tinere, rămasă văduvă ?

Scot afară din casă sicriul tatălui meu. Mama leşină ca moartă. Iar eu, bine închisă, o lovesc în pîntece. Încerc s-o trezesc. Sar şi mă zbat. Ei cum, un leşin atît de lung şi înspăimîntător ne-ar putea omorî pe amîndouă !

— Ce fetiţă obraznică !

E oare prima voce din lume care-mi ajunge la urechi ?

Îndată ce te-ai obişnuit cu figura unei doici, vezi că apare alta nouă. *Madame* d'Aulnières schimbă doicile ori de cîte ori respiră. Din cauza copilului. Cum ştim, servitoarele au grijă de copil, de trupul şi de sufletul lui.

— Pur și simplu nu pot s-o țin. Nu există altă cale. Credeți-mă, e prea isteață, spre binele ei. Niciodată n-o veți putea schimba.

Boneta albă cocoțată pe cocul murdar. Asta are păduchi. Să scăpăm de ea imediat ! Bucătăreasa n-o poate suporta. E prea dezgustător. Mama mormăie :

— Ce pacoste... Vai, sărmanul meu cap !... Într-adevăr, bucătăreasa e prea mofturoasă... În fine, dacă trebuie, trebuie. Foarte bine atunci, găsește-mi alta cît de curînd poți !

Doica a plecat ! Trăiască doica ! Asta e curată și neînduplecată.

— Copilul e plin de păduchi !

Un pieptene des, asta ne trebuie... Vai, vai ! Îmi zgîrie, ca niște ace, sărmanul meu craniu înainte și înapoi.

— Stai liniștită, sau păduchii or să-ți roadă creierul !

Părul copilului e atît de des, încît ar fi mai bine să i-l tundem. E singura cale să scăpăm de acești paraziți. Fîșt, fîșt ! Buclă după buclă. Pînă la țeastă. Podeaua bucătăriei e presărată cu smocuri aurii. Priviți capul tuns complet ! Ca un pușcăriaș ! Copilul se duce să răscolească prin gunoaie, căutîndu-și buclele blonde. Oale roșii de aramă strălucesc în șir de-a lungul peretelui. Bucătăreasa spune că dacă tai o ceapă crudă în felii și o pui pe o farfurioară va îndepărta țînțarii. Jur, chiar acum o aud mormăind aceste cuvinte, în timp ce se apleacă deasupra plitei negre fierbinți.

Odată născută fiica ei, *Madame* d'Aulnières își schimbă îmbrăcămintea de doliu cu o haină sumbră care îi va simboliza suferința pentru tot restul zilelor. Ca o bunică, deși are numai șaptesprezece ani. În rochia ei neagră, cu boneta albă, guler și manșete de pînză fină, începe să îmbătrînească și să fie mereu tristă. Zi și noapte. Nu-și părăsește niciodată camera. Singura ei mulțumire e să stea acolo și să-și ia pulsul la intervale regulate. Nici o altă grijă în afară de bătaia slabă a unei inimi înfășurată în scutece.

Micuțele mele mătuși încep s-o bată la cap. Își folosesc autoritatea, în calitate de surori mai mari.

— Nu poți sta aici. Gîndește-te la fiica ta. De ce nu te întorci acasă să locuiești cu noi. Așa ca înainte ?

Madame d'Aulnières, mama mea, își scutură trist capul.

„Să mă reîntorc acasă ? E o capcană ? Să mă confunde lumea cu surorile mele, fete bătrîne ? Să risc o astfel de jignire ? Nu, am plătit prea mult pentru cinstea de a fi „*Madame*“ ca să renunț la ea atît de ușor.“

— Ascultați-mă cu toatele. Nimic nu va mai fi vreodată cum a fost. Sînt *Madame* d'Aulnières. Și așa am de gînd să rămîn pînă la moarte. Pînă atunci, am dreptul la propria mea viață, la fiica mea, la servitorii mei, la gospodăria mea, chiar la jalea mea. Aceasta e casa soțului meu. Acesta e locul unde voi muri. Hotărîrea mea e luată.

— Dar ce faci cu copilul ? Crește ca o buruiană mică, sălbatică. Cineva trebuie să se îngrijească de educația ei. Să aibă grijă să învețe engleza și catehismul... S-o învețe bunele maniere...

— Vă rog, mă doare capul... Nu, pentru Dumnezeu, nu trageți perdelele. M-am săturat să mă gîndesc la copil ! Și m-am săturat de bunul nostru preot din Sorel, care continuă să vină să mă consoleze cu Dumnezeu și cu mîntuitorul nostru. Și dacă vreți să știți, și Dumnezeu și mîntuitorul nostru încep să mă calce pe nervi. Asta e ceea ce mă omoară. Această plictiseală groaznică. Mă înghite puțin cîte puțin. Nu mai pot s-o suport...

„Micuțele mele mătuși mă copleșesc cu îmbrățișări și sărutări. Miros a naftalină și a turtă dulce. Oare sînt într-adevăr cu mine aici, în această clipă ? Înduioșătoare și parfumate, așa cum erau cînd eram eu mică ? Cele trei mătuși ale mele, cu trupurile lor micuțe ca de păsărele și cu pielea aproape încă tînără. Ochii lor negri ca tăciunele, rotunzi și strălucitori, care mă privesc. Exprimă numai adorație.

Mereu își reînnoiesc atacul. Mama reușește să scape însă de ele.

Dar ceva trebuie făcut. E absolut îngrozitor. Copilul se scoală în fiecare dimineață, înainte de a se lumina de ziuă, se furișează afară pe fereastră, tunsă ca un băiețoi și fuge cu o ceată de haimanale ca să prindă pește pentru pisici. Departe, lîngă insule...

Într-o zi, mama, doar ca să fie liniște... Nu, e prea curînd ! N-am avut încă timp să-mi amintesc nici măcar o singură cameră din Rue Georges. A da, prima mea casă, s-a dus pentru totdeauna ! Un fel de ceață albă, ca laptele, se întinde asupra orașului. Numai o singură casă e luminată. Iese în relief. Ca un mic firicel de praf, la fel de clar pentru ochi ca o molie care fîlfîie în jurul lămpii. Chiar aerul seamănă cu lumina, strălucitor și răsunător. Ai putea auzi respirația unui șoarece.

Orice se întîmplă aici va fi hotărîtor. Exact. Limpede ca clinchetul cristalului. Curat și neînduplecat. Ca verdictul unui judecător.

Rue Augusta. Poți vedea spațiul dintre cărămizi, ca și cum ai fi drept în vîrful lor. Tencuiala iese puțin afară, ici și colo, punctînd ocrul roșiatic cu frînturi cenușii. Un nor de funingine, murdar, plutește deasupra grădinii. Ramuri de viță de vie vestejite se țin agățate de peretele curții micuțe, ca părul pe capul unei femei bătrîne. Poți vedea fiecare amănunt din obloane. Umflăturile din lemnărie. Vopseaua verde pălind pe ici pe colo. La stînga intrării principale, oblonul din dreapta, scos din balamale, se izbește de perete la cea mai ușoară adiere a vîntului.

Aș jura că e chiar mai luminoasă acum decît înainte. O văduvă tînără suie scările roase. E ceva copilăresc și pompos totodată în felul în care merge. O clipă își întoarce fața tristă spre mine, Mama mea tînără ! Ținînd, cu stîn-

găcie, o fetiță de mînă. O fetiță, cu capul gol, cu părul tuns scurt."

Obosită, presupun, să tot schimbe doicile din două în două zile, *Madame* d'Aulnières se resemnează, întorcîndu-se de unde a plecat. Mînăstirea familiei. Haremul necăsătoriților, totul în cărămidă roșie, în umbra unui plop înalt care freamătă. Mama se predă. Începe o viață nouă, complet nouă, sub îndrumarea binevoitoare a surorilor sale mai mari.

Am cu siguranță șapte sau opt ani. Și educația mea începe.

— Elisabeth, ține-te drept !

— Elisabeth, nu vorbi cînd mănînci !

— Elisabeth, fă reverența asta din nou, chiar acum.

— Elisabeth, cîte persoane sînt în Dumnezeu ?

— Repetă după mine, *pisica, pasărea*... Nu uita să pronunți *the* cu limba între dinți.

Adélaïde, Luce-Gertrude, Angèlique. Toate radiază încîntate. Încetează să-și mai citească romanele preferate. Își umplu golul existenței. Intens, printr-un fel de osmoză, împart soarta văduvei care plînge și trăiesc totodată într-o copilărie total răzvrătită.

Părul lui Elisabeth crește din nou cu o abundență amețitoare. Cele trei surori micuțe se întrec în bucuria de a-i pieptăna părul abundent, roșcat. Părul lor rar se luminează și radiază de mîndria pe care o împrumută. Primul meu ciclu. Emoția lor nevinovată !

— Ești sigură, mătușă Angélique, că se va întîmpla în fiecare lună ?

— Da, dragă. E ceva prin care trecem toate. E legea lumii.

Mătușa Angélique se simte stingherită, încurcată. Și totuși încîntată. „E legea lumii." Această legătură adîncă, misterioasă, dintre toate femeile, îi apare ca o soartă romantică, legendară. Oare ovulele risipite ale vieții ei sterile ar putea deveni fertile ? În împrejurări eroice ? Datorită unor soți iubitori ? Sau unor iubiți afectuoși ? Oare vreo pasiune nebună, cu toată vraja ei, deși acum e o femeie bătrînă, ar putea s-o lase în cele din urmă însărcinată, și să aibă o sută de copilași cu ochi albaștri, fericiți ?

Deasupra casei, soarele a asfințit. Brusc, ca o lampă care se stinge. Deodată se face întuneric. Scumpele mele mătuși micuțe se emoționează, alergînd în toate direcțiile. În sus și-n jos, pe scară, ies în balcon. Fug să aducă trei ghivece cu mușcate. Apoi dispar în casă. Fiecare își ține strîns la piept ghiveciul ei cu flori roșii sau roz. Ușa principală e trîntită cu zgomot. În spatele ușii închise se aude răsunînd un ecou neobișnuit. Sunetul ușii trîntite se prelungește cîtva timp, ca și cum ar fi un spațiu mare, gol. Un spațiu imens, fără mobilă, fără draperii. Uriaș. Ca o gară de cale ferată. O boltă înaltă și goală. O clipă mai tîrziu, o voce stridentă, răsună în ecoul ce nu mai ia sfîrșit.

— Te asigur, va fi ger la noapte. Ar fi păcat să lăsăm mușcatele afară pe balcon... Muș-ca-te-le... bal-co-nul... co-nul... nul-nul.

Cuvintele țîșnesc în valuri. Se aud cînd mai puternic cînd mai încet. Glasul vine din salon. Oare e mătușa Luce-Gertrude ? Da, ea e. Sînt sigură. Acum e noapte, e complet întuneric. Casa mea, bine ferecată, umple toată Rue Augusta cu silueta ei sumbră. Pare că se înalță din mijlocul străzii. Masivă, de neocolit, provocatoare. Ca o baricadă.

„Vreau să fug. Să nu intru în casă. Nu vreau să risc certitudinea de a-mi vedea zilele duse revenind iar la viață, scuturîndu-și cenușa care se răspîndește în firicele fine ca pulberea. Ca un buștean ars care se reaprinde. Ca un tăciune rubiniu, încins, care izbucnește în flăcări. Nu, nu ! Nu mai vreau ! Niciodată nu voi mai trece pragul casei mele. Trebuie să fie o greșeală. Mă confundă cu altcineva. Am un alibi perfect. Pașaportul meu e în regulă. Lăsați-mă să plec. Sînt *Madame* Rolland. Soțul meu e Jérôme Rolland, notar în Quebec. Nici una din aceste treburi nu mă privește pe mine. Toate aceste întîmplări misterioase, cu un gust dubios, de mult moarte, aici, în această casă de cărămidă la colțul dintre Rue Augusta și Rue Philippe, din orașul Sorel. V-ați înșelat asupra persoanei, vă spun eu. Lăsați-mă să plec ! Trebuie să fiu în altă parte. Mă cheamă datoria. Trebuie să mă reîntorc la Quebec, în Rue du Parloir, chiar în această clipă soțul meu moare. Locul meu e alături de el. N-am

nici o treabă în Rue Augusta, aici în Sorel. Sînt *Madame* Rolland. Jur ! *Madame* Jérôme Rolland."

Nu îndrăznesc să privesc în lături. Continui să privesc drept înainte. Și totuși, la stînga și la dreapta mea se întîmplă ceva, ceva ce nu pot vedea. Se apropie, din ambele părți deodată. Acum îmi atinge trupul. Se lipește de mine. E chiar lîngă mine. Cineva îmi mototolește fusta. Îmi atinge genunchiul. Sînt ridicată de la pămînt. Sub brațele mele, două brațe puternice care mă apucă. Va trebui să suport din nou această ocară ? Va trebui să trec iar acest prag din fața mea, cu cîte un polițist într-o parte si-n alta ? Și martorii ! Toți strînși într-un salon mare, în siguranță în spatele obloanelor închise. Îi aud șoptind. Nu, nu voi fi judecată în fața unor oameni ca ei ! Servitori, hangii, marinari, țărani. Martori netrebnici, toți ! Nici unul dintre ei nu poate fi contra mea. Cît despre Aurélie Caron...

Dar iată ! Teama mea a rechemat-o, a adus-o ca prin vrăjitorie. Aurélie mi-a prins brațul. O privesc pe furiș. Îi văd profilul cu maxilarul ieșit în afară. Pieptul i se ridică la fiecare respirație greoaie. Pare chinuită de indignare. Oricum reușesc să-mi întorc capul și să privesc în cealaltă parte, dureros, ca un bolnav care zace fără vlagă pe pernă. Acum dau cu ochii de Justine Latour, care se uită fix la mine, uimită. Pe jumătate zîmbind, pe jumătate plîngînd.

— Dumnezeule Atotputernic, dar *Madame* ne-a adus într-adevăr într-un bordel !

Rîsul sălbatic al lui Aurélie. Îmi explodează în față. Cei doi paznici mă țin strîns. Mă împing să urc treptele, cîte patru deodată. Cineva pe care nu-l pot vedea. dinăuntru, deschide ușa din față. Acum mă aflu în hol. Ușa dinspre salon e închisă. În spatele ei martorii au tăcut. Pot să le aud răsuflarea înăbușită, îi aud cum își dreg glasul, pufnind, motolind bucățele de hîrtie sau batiste între degete. Sunetul surd al unor pași neliniștiți umple camera.

Tăcerea care urmează e atît de bruscă, atît de completă, încît aproape îmi oprește respirația. Nu mai e nimeni acum în salon. Ușa se deschide, încet, spre spațiul gol. Nu se mai află nimeni lîngă mine, nimeni care să mă împingă înainte. Aurélie Caron și Justine Latour au dispărut. Sînt singură în hol. Acest miros puternic de casă neaerisită și ferecată mă învăluie. Mă înăbușă, îmi înțeapă ochii. Mi se lipeste de piele.

Poți vedea unde s-a cojit tencuiala de pe pereți ca niște fulgi mari. Molozul a fost adunat în grămezi mici, jos lîngă bordura de la perete. Praful fin cade, ușor ca zăpada. „Voi muri oare în acest spațiu complet gol ? Aici, sub sticlă, înăbușită în acest praf uscat care nu se mai risipește ?"

În acest spațiu foarte mic, în acest loc cenușiu, lipsit de aer, deodată apare o fetiță, îmbrăcată pentru împărtășanie. Toată în alb, din cap pînă în picioare. Vălul ei lung atinge pămîntul. Poartă pe cap o coroană de trandafiri albi. N-am putere să mă mișc. Mîna ei neîndemînatică, brațul meu împietrit, încearcă să facă semnul crucii nehotărît și incomplet. Chipul meu din copilărie îmi zîmbește calm și mă privește în ochi. Mă face să-i ascult vocea slabă și solemnă pe care o credeam dispărută pentru totdeauna.

„Mă lepăd de satana și de toate faptele și toată îngîmfarea lui, și îl iau pe Isus Cristos să mă îndrume pentru totdeauna."

Și astfel legămintele botezului sînt reînnoite în mod solemn. Acum restul poate urma repede. Ușa e deschisă. Aerul curat și înviorător îmi umple plămînii. Constat că mă pot mișca din nou, în timp ce aici. în hol, copilul, care e înaintea mea, își dezbracă hainele de comuniune. Cele trei mătuși micuțe se agită în jurul ei. Îi scot vălul și coronița. Fetița lasă să-i cadă, veselă, pe podea, rochia albă ca un inel de zăpadă în jurul picioarelor ei. Sare afară din inel cît ai clipi din ochi.

Dar să nu mai stărui. Copilăria fetiței a trecut. Acum educația unei tinere domnișoare bogate se poate desfășura conform cu posibilitățile ei. Repede, tul-ul din care era făcută rochia primei ei comuniuni face loc mătăsurilor și batistului gingaș, muselinului, catifelei, satinului și blănurilor, cașmirului fin. Revistele de modă, sulurile de material, încă răspîndind parfumul întinselor oceane străbătute în magaziile vapoarelor, sînt aruncate la mal,

în acest hol sărăcăcios. În această scenă de reconstituire a trecutului.

— Copilul crește sub ochii noștri !

— Elisabeth, stai frumos și ține-te drept ! Nu sta gheboasă. Și nu te rezema de speteaza scaunului, pentru Dumnezeu !

— Va trebui să găsim o altă lenjereasă. Asta pe care o avem nu poate să brodeze nici măcar o linie dreaptă.

— Nu-ți uita îndatoririle de Paști. Ațintește-ți privirea numai pe broderie. Înfățișarea ta drăguță și bunele tale maniere vor îndeplini restul.

Adélaïde, Luce-Gertrude, Angélique se învîrt mereu în jurul fetiței, sînt mereu la dispoziția ei. Îi urmăresc greutatea și silueta.

Aurèlie are acum 15 ani. Se plimbă mereu în sus și-n jos în fața casei. Merge alene de-a lungul trotoarului îmbrăcată în rochița ei imprimată. Îmi face semn cu mîna. Ea și ceata aceea de pierde-vară care o însoțesc și care se înghesuie în jurul ei. Își rîde de mine acest copil și mă face să mă învinețesc de invidie. La cincisprezece ani cunoaște tot atît de mult despre viață ca și cei ce au străbătut-o complet.

Mătușa Luce-Gertrude închide ușa.

— Copila asta s-a și ruinat ! Ce rușine, la vîrsta ei !

Aș dori atît de mult să pot ieși și eu cu ea, să plec la pescuit, așa cum făceam cînd eram mică ! Cu băieții !

Mătușa Luce-Gertrude nici nu încearcă să răspundă. Mătușa Luce-Gertrude nu poate decît să caște gura de mirare. La fel și mătușa Adélaïde. E clar, fetița a devenit femeie.

Iat-o că apare, îmbrăcată pentru primul ei bal, toată numai foșnet și strălucire, cu umerii dezgoliți și flori în păr. Norocul nostru că în această pustietate avem balul Guvernatorului !

Cele trei surori micuțe se cufundă într-un vis nebunesc și totuși chinuitor. Ca și cum ele însele ar urma să participe la această schimbare trupească, sălbatică și erotică.

Mama intră încet în hol. Mă privește complet uimită. E cuprinsă de un sentiment de melancolie. În cele din urmă se hotărăște să vorbească :

— Va trebui să-i găsim un soț acestei fetițe.

De-abia am destul timp să alerg de-a lungul terasamentului după Aurélie. Putem să fim împreună, noi două, cu prospețimea picantă a celor cincisprezece ani ai noștri.

Ne oprim și ne privim cercetător. De la distanță. Prudente ca două pisici.

Fusta strîmtă i se lipește de pulpe. Picioarele goale îi sînt mînjite cu noroi uscat. Două cozi lungi ca de lînă i se zbat pe spate, ca două frîuri negre din care ies ca o aureolă firișoare de păr învăpăiate în lumina soarelui. Fața, gîtul și brațele goale au căpătat paloarea cenușie a ciupercilor, de curînd culese.

— Vai de mine, dar ești tare palidă, Aurélie.

— A, *Madame* știe... Întotdeauna am avut această culoare, de parc-aș fi ieșită din temniță. O presimțire a ceea ce avea să urmeze...

Și asta e tot. Chiar de la început, atingem inima problemei. Ea menționează cuvîntul „temniță“. Mă numește „*Madame*“. Acum va începe să se maturizeze sub ochii mei. Crește în greutate. Sub greutatea fiecărei zile care trece. Mă dojenește, poate ?... Mi-aș da sufletul dacă aș putea să împiedic să se fi întîmplat toate cîte s-au întîmplat ! Mi-aș da și viața, doar pentru a recîștiga acea vreme, cînd amîndouă eram nevinovate !

— Dar eu nu am fost niciodată nevinovată. Și nici *Madame*...

E ca și cum am repeta o piesă de teatru. Bîjbîiam în căutarea cuvintelor și gesturilor folosite mai înainte, exprimate cîndva cu ușurință, dar refuzînd acum să apară într-o anumită lumină.

Vocea ei devine mai pătrunzătoare. O voce ca a unui adult, mai neplăcută.

— Și eu, în închisoare, acei doi ani și jumătate. Totul din cauza dumneavoastră. Ținută la discreția Tribunalului. Nu spun ei așa ? În timp ce *Madame* iese pe cauțiune...

— Uiți cele două luni lungi pe care le-am petrecut în închisoare, Aurélie ?

Vocea ei e ascuțită în momentul cînd sare într-o parte. Se ghemuiește. Parcă se pregătește să se năpustească.

— Nu uit nici un lucru. Nici un lucru.

„Trebuie să acționez repede. Să mă apăr de furia Auréliei. Trebuie să ne salvăm amîndouă. Trebuie să caut să facem pace odată pentru totdeauna. Să scăpăm de o bună parte a vieții noastre. Să ne întoarcem la vremea cînd creșteam împreună. Mult, mult în urmă... Am impresia că trag puternic, încercînd să scot o simplă propoziție la lumină. Doar una, grea, adusă de foarte departe. Și cît de importantă, ca o greutate scufundată în adînc. Ca o ancoră ruginită. Îngropată sub pămînt, la capătul unei frînghii lungi. Un fel de rădăcină, înfiptă adînc... foarte adînc...“

— Acuzația se retrage ! Acuzația se retrage !... Trebuie să fi auzit, au retras acuzația, Aurélie !

Aurélie repetă neîncetat : „Acuzația se retrage !“ Greu de crezut. Nu e prea sigur. Ca cineva care învață o limbă nouă. „Acuzația se retrage !“ Apoi dintr-o dată înțelesul cuvintelor apare clar. O face să izbucnească în rîs. „Acuzația se retrage !“ Și judecătorii se scarpină în cap... Și martorii se duc acasă... Și reporterii trebuie să renunțe la capcanele lor !... „A, da, *Madame* e salvată și eu de asemeni ! Sîntem libere ! Libere ! Amîndouă, libere !“

Rîde pînă i se oprește respirația. Se prăbușește grămadă la pămînt. Umerii i se cutremură, ca și cum ar plînge. Îngenunchez lîngă ea, pe iarba bătătorită de pe malul lacului.

— Amintește-ți, Aurélie. Ai cincisprezece ani, nu-i așa ?

Mă priveşte cu faţa ei mică, mongoloidă, încă rîzînd. Are două despicături drept ochi. Încearcă să reţină ceva care arde, ceva otrăvitor în privire.

Demult, atunci, vi se spunea *„Mademoiselle"*, dacă doriţi, *„Mademoiselle" !...*

O altă izbucnire de rîs. Îmi pipăie hainele. Cu atenţie, ca şi cum ar fi făcute din foc sau zăpadă.

— Ce lucruri frumoase porţi ! Atît de moderne ! Dar tu nu ştii nimic despre băieţi. Fac rămăşag.

Îmi strîng buzele, înţepată şi decentă. Mă întorc în lături şi îmi potrivesc pliseurile fustei cu cîteva lovituri uşoare, mulţumită.

— A, asta nu-i nimic. Să-mi vezi rochia de bal. Decoltată, toată din mătase... Pentru balul Guvernatorului.

Cuvîntul „Guvernator" o face mai îndrăzneaţă. Îmi pipăie fusta cu amîndouă mîinile.

— E atît de moale şi frumoasă... Oricum, cui îi pasă de Guvernator !... Eu locuiesc cu unchiul meu !

— Unii oameni spun că nici nu e unchiul tău !

Din nou îşi strînge ochii. Deodată, o viperă mică ţîşneşte de sub pleoapele ei şi dispare.

— Cui îi pasă ce spune lumea ! El are grijă de mine şi eu de-abia dacă fac ceva treabă. Şi în afară de asta, am un guler de dantelă drăguţ ca să-l port la slujba de duminică.

— Oamenii spun că eşti o vrăjitoare. Ştii asta, Aurélie ?

Deodată, foarte calmă, foarte echilibrată, Aurélie îşi ridică uşor umerii. Îşi ia pipa care atîrnă de panglica cordonului. O goleşte lovind-o de călcîiul ei gol. Caută în buzunar o pungă cu tutun. Acum îşi umple pipa. Ţine un chibrit aprins în faţa ei. Face zgomote uşoare sugînd cu gura ei mare. Ca un copilaş care suge. Pe faţa palidă, se aşterne o mulţumire absolută. Vorbeşte într-un nor de fum. Vocea ei se aude ca din depărtare. Nepăsătoare.

— A, un singur lucru îl pot spune cu exactitate. Întotdeauna ştiu dacă pruncii vor trăi sau vor muri. Asta-i uşor. În momentul cînd se nasc, îndată ce moaşa îi curăţă, îi ling din cap pînă în picioare. Dacă au gust de sare, înseamnă că vor muri. Niciodată nu m-am înşelat. Nici măcar o singură dată. Mamele întotdeauna trimit după mine, doar ca să le spun...

— Şi ce e cu băieţii, Aurélie ? Povesteşte-mi despre băieţi.

Acum mi se pare că strig. Parcă îmi fac mîinile pîlnie la gură şi strig la ea. Se depărtează de mine. Deodată ies din lumina soarelui care mă orbeşte şi intru într-un fel de umbră. Umedă, învăluitoare. Un singur gînd îşi croieşte drum în capul meu. Să plec acasă, trebuie să mă duc acasă. Dacă nu, mătuşile mele nu mă vor mai lăsa să merg la balul Guvernatorului. Dacă ar auzi vreodată că am vorbit cu Aurélie, fără îndoială că m-ar pedepsi. Şi gîndul îmi pătrunde mai adînc în minte, se sapă a-

dînc şi limpede. Şi aşa, constat că o las pe Aurélie în urmă. Mă îndepărtez cu o viteză ameţitoare, dar fără să înaintez nici un pas. E ca şi cum lunec pe deasupra rîului, stînd liniştită pe un fel de plută. Rîul e lin şi calm. Apa nu opune nici o rezistenţă. Nici un zgomot de valuri sau de lopeţi. Mă voi duce la balul Guvernatorului. Trebuie să mă duc la balul Guvernatorului. Adio, Aurélie. Dacă te mai întîlnesc vreodată, am să pretind că sîntem străine. Îmi pare rău că te cunosc, îmi pare rău că ne-am întîlnit... Mama mi-a promis un şirag de perle să-l port la balul Guvernatorului. Mi-aş da sufletul pentru un şirag de perle... Şi ce-i cu băieţii, Aurélie ? Ce-i cu...

Profilul ei, ascuţit, de culoarea fildeşului. Bărbia ieşită în afară. Pipa ei. Un nor de fum. Apoi nimic. Aurélie a dispărut.

Balul e superb. Dansez chiar cu Guvernatorul, îi simt răsuflarea pe gît. Mătuşa Adélaïde mă atinge uşor pe braţ cu evantaiul. Candelabrele sînt splendide. Licăriri roz zboară ca fluturii în zigzag pe tavan. Mi-ar plăcea să dansez toată noaptea. Nu pentru că băieţii ar fi prea deosebiţi în seara asta, toţi îmbrăcaţi în hainele lor de duminică. Şi fetele ? Atît de multe, micuţe, încrezute şi urîcioase, rîzînd ca un cîrd de gîşte care gîgîie. Într-adevăr nu e nimeni interesant în afară de Guvernator... E aprins la faţă. Cu favoriţii lui ruginii. Cred că-l prind fixîndu-mă... Mi-am tras decolteul cît am putut de jos... Muzica, picioarele mele. Talia mea, muzica. Muzica ! Mi se urcă la cap. Unu... Doi... A, polca ! Sînt nebună după polca. Mlădioasă ca o lumînare care se topeşte. Vioaie ca o vîlvătaie. Cred că Guvernatorul... (Dansez... dansez... fără să respir...). Cred că mă sprijină de braţul lui. Ca o floare care se ofileşte. Sau poate mi-am închipuit numai. Şi mama spune că trebuie să-mi găsească un soţ... Apoi, din nou, cadrilul. Şi băieţii gîfîie şi pufăie şi sforăie ca purceluşii neîndemînatici şi stîngaci. Îmi aruncă priviri viclene. Din nou mama spune că trebuie să-mi găsească un soţ. Bineînţeles, Guvernatorul e un bărbat de patruzeci de ani. Vîrsta interesantă. Dar ceilalţi ? Aşa cum am spus, o ceată de purceluşi, toţi gătiţi... Trebuie, serios, să vorbesc cu tine, Aurélie. Ce fac ? Vreau să ştiu... totul despre băieţi... despre băieţi...

La o vînătoare îl întîlnesc prima dată pe Antoine Tassy. Insulele. Barca cu fundul plat. Zgomotul vîslelor în tăcerea începutului dimineţii. Picături de apă mari şi rotunde, cad de pe vîsle. Golfurile şerpuitoare şi înguste, cu bălării verzi. Ore întregi de aşteptare, ascunşi în păpuriş. Ploaia, noroiul. Împuşcătura atingîndu-şi ţinta. Mirosul prafului de puşcă. Pasărea căzînd ca o piatră cu pene. Cîinii care stau culcaţi la pîndă. Lătratul lor răguşit. Simt atingerea ceţii pe faţa mea.

— Doamne, dar îmi place această viaţă ! A ! cît de mult îmi place !

Însoţitorii mei, toţi bărbaţi. Obrajii lor înnegriţi de o barbă mică. Vocile lor adînci. Privirile lor obraznice aruncate „vînătoriţei“, după cum mă numesc ei. Uneori mîinile lor goale

pe umărul meu. Și ochii mari albastru deschis, ai lui Antoine Tassy, împăienjeniți de lacrimi în timp ce mă privește. Toamnă. Pămîntul acoperit cu frunze. Fumul albăstrui din armele de vînătoare.

— Felul ăsta de a-ți petrece timpul nu e frumos pentru o domnișoară.

— Dar scumpele mele mătuși, voi pur și simplu nu înțelegeți ! Îmi place grozav să mă duc la vînătoare și mă voi duce la vînătoare !

Cele trei însoțitoare ale mele în coliba pădurarului, rebegite de frig. Înconjurate de tinerele neveste rezervate și triste, toate strînse una într-alta pentru a se încălzi, în așteptarea soților. Și cîinele nostru negru, în lesă, alăptîndu-și puii și visînd la vînat. Scheaună încet la fiecare împușcătură, stînd cu botul pe labe. Privirea ei tristă, fixată pe ușa colibei.

— Ce împușcătură formidabilă ! Aș spune că ești în mare formă, *Mademoiselle* d'Aulnières !

Zîmbesc. Da, în mare formă, Antoine. Ești pe urmele mele acum, mă pîndești, ca un bun cîine de vînătoare. Și eu îți recunosc mirosul și te încolțesc. Moșier din Kamouraska. Vînat care nu face nici două parale. Pradă ușoară, cufundată adînc în noroi, pîndind în așteptarea gîștelor și a rațelor, cu degetul pe trăgaci.

— După dumneata, *Mademoiselle*.

Trag. Îmi lovesc ținta. Un mănunchi de pene albe și cenușii, rotindu-se pe cerul cenușiu și căzînd în păpuriș.

— Felicitări, *Mademoiselle*.

Frumosul prepelicar roșu aduce pasărea tremurîndă, cu o stea roșie pe piept. Antoine Tassy o cîntărește în mînă cu admirație lacomă.

— Știi să țintești. Asta-i rar la o femeie.

Fața lui plină, rotundă și trandafirie. Cu buza inferioară răsfrîntă, ca a unui copil îmbufnat. Privirea senzuală care-i luminează obrajii în valuri mici, strălucitoare. Obișnuia să mă întindă pe jos din cînd în cînd, în noroi și în păpuriș. Și nu-mi păsa deloc, simțindu-i trupul peste mine, luptînd puțin în timp ce-mi acoperea fața cu sărutări cuprinzătoare.

Nu-i de prin aceste părți. E de departe, din josul rîului. Nu știu nimic despre el. Dar e un nemernic, sînt sigură. De familie bună și alte asemenea lucruri, dar cu toate acestea un ticălos. O să-l fac să-mi arate respectul pe care-l merită o tînără carea vrea să se mărite.

Antoine Tassy pune pasărea imensă în tolba mea de vînătoare. Își pune tolba pe umăr. Apoi întinde mîna fără mănușă, caldă și moale. Netedă.

— Vino... Vrei să ne plimbăm puțin ?

Poteca duce prin dumbrava de pini. Pămîntul e acoperit cu cetină de un roșu castaniu.

— A, nu, *Monsieur*. Trebuie să mă întorc. Mătușile mele mă așteaptă în colibă.

Mîna lui o strînge pe a mea. Doar pentru o clipă mîna mea se supune. Ca o pasăre rănită. Apoi se trage înapoi, lăsînd să se înțeleagă o reținere castă.

Angélique, Adélaïde, Luce-Gertrude... Privind în extaz cu ochii larg deschişi.

— Ciupeşte-mă ! Visez ? Sau aceea pe care-o văd e fetiţa noastră ? Vine din mlaştini, acoperită de noroi... Cu obrajii înroşiţi de frig şi cu buclele încîlcite... Se ţine de mînă cu un tînăr frumos, mare şi înalt...

— Nu, draga mea, nu visezi. E Antoine Tassy, tînărul moşier din Kamouraska.

Antoine Tassy nu lasă mătuşilor mele mult timp să se delecteze în exaltarea romantică a primei întîlniri. Chiar în ziua următoare îmi cere mîna. Prin Madame Cazeau, care vine şi face o vizită lungă mamei.

— Excelent soţ. Familie veche, onorabilă. Două sute cincizeci de pogoane de pămînt şi păduri. Şi insulele din faţa moşiei. Şi o mlaştină sărată. O brutărie. Un debarcader. Un conac grozav din piatră, construit pe promontoriu. Tatăl, mort anul trecut. Locuieşte singur cu mama sa. Surori căsătorite în Quebec...

Madame d'Aulnières izbucneşte în lacrimi. Se înspăimîntă că trebuie să explice fiicei sale misterele căsătoriei şi morţii. Pentru ea, sînt unul şi acelaşi lucru.

— Ce viaţă ! Dumnezeule, ce viaţă ! Văduvă la şaptesprezece ani, cu un copil încă nenăscut... Nu, niciodată nu mă voi consola. Niciodată...

Mă voi căsători. Mama a spus da. Şi eu, adînc, în întunericul cărnii mele. Vrei să mă ajuţi ? Spune-mi mamă, vrei ? Care-i sfatul

tău ? Şi voi, scumpe mătuşi ? Spuneţi-mi, e aceasta dragoste ? E într-adevăr dragostea care mă tulbură aşa ? Care mă face să mă simt ca şi cînd aş fi pe cale să mă înec...

Aşa sînt crescute fetiţele ? Te dichisesc şi te împopoţonează, îţi aranjează părul. Te trimit la liturghie şi la catehism. Te ocrotesc de viaţă şi de moarte, te ascund în spatele unor paravane înalte, brodate, acoperite cu trandafiri şi păsări exotice... Copiii sînt aduşi de indieni. Ei vin şi-i lasă în paturile femeilor. Ştiţi, pruncii aceia micuţi, micuţi de tot, cu fetişoarele lor zbîrcite, pe care-i găseşti într-o dimineaţă înfăşuraţi şi înfăşaţi într-o legăturică de pînză albă ? Lîngă o mamă tînără, abia devenită mamă, istovită şi zîmbitoare... Ah, ce de născociri vă îndrugăm ! Unele despre Dumnezeu, unele despre bărbaţi. „Nunta din Cana", „Mireasa din Lammermoor", „Acolo lîngă izvorul cristalin, îmi voi aminti de tine întotdeauna..." Dragoste. Frumoasa dragoste a cîntecului şi a basmului.

Porc ! Moşierul de la conac. Porc dezgustător ! Te-am văzut pe stradă. Şi tîrfa aceea, Mary Fletcher. Doamne ! Haina ei roşie. Părul ei roşu aprins. Şi tu, Moşierul Neghiob, urmînd-o ca un mieluţ murdar. Spre patul ei mare şi lat, cu cearşafurile lui spurcate. A, da, am înţeles jocurile neruşinate pe care le jucaţi voi doi. Şi ce lovitură a fost ! Micuţa inocentă care eram eu, Elisabeth d'Aulnières. Tînăra de măritat.

Balul de la familia Cazeau. E ciudat cum un bărbat atît de mare poate să se rotească și să se învîrtească cu atît de multă grație ! Continui să privesc în jos, refuz să-mi ridic ochii. Mă strînge de braț. Vocea lui moale, plăcută.

— Te rog, Elisabeth. Uită-te la mine !

— M-ai umilit ! Te-am văzut cu acea... acea persoană. Ieri, pe stradă.

— Nu mi-am dat seama... Te rog... Îmi pare rău.

Buza îi tremură ca și cum îi vine să plîngă. Mîndria mea! Îmi chem mîndria să-mi vină în apărare. Ca pe Dumnezeu ! În timp ce imaginea roșie ca flacăra a lui Mary Fletcher mă face să ard de curiozitate, de gelozie și de dorință.

Un timp ne-am privit. Fără un cuvînt. Fîstîceala lui. Neajutorarea lui. Și a mea. Și mîndria mea care cedează puțin cîte puțin. Ne-am întors capetele, amîndoi istoviți, ca doi luptători.

— Eléonore-Elisabeth d'Aulnières, accepți să iei de bărbat, pe Jacques-Antoine Tassy, ca soț al tău cu cununie în fața legii ?

Trebuie să spui „Da", spune deci frumos și tare. Vălul de mireasă. Coronița din flori de portocal. Rochia cu trenă lungă. Tortul de nuntă, cu trei etaje înalte, acoperit cu glazură și frișcă groasă. În spatele tău, doamnele se smiorcăie în batiste. Toată lumea din Sorel așteaptă să te vadă trecînd la brațul tînărului tău soț... Dumnezeule Mare, sînt blestemată !

Căsătorită cu un bărbat pe care nici măcar nu-l iubesc...

Acest gigant cu părul blond. Cu ochi atît de albaștri, ca inul, plini de lacrimi. Poate puțin prea durduliu. Și întotdeauna gata cu o lacrimă sau două... Se spune că bea și umblă după femei, acest moșier de Kamouraska. Nu are decît douăzeci și unu de ani. Și eu am șaisprezece, Elisabeth d'Aulnières. Și am jurat că voi fi fericită...

„Nu, n-o lăsa pe *Madame* Rolland să apară încă ! N-o faceți să se trezească brusc în cămăruța Léontinei Mélançon. Pune în ordine amintirile căsătoriei ei și atîrnă-le pe perete, ca să le poată privi pe îndelete. Nimic nu e mai puțin banal decît povestea primei căsătorii a Elisabethei d'Aulnières. Nu e dezvăluirea treptată. Nu, totul e această groaznică tăcere. Această îndepărtare care ar trebui să mă consoleze, acest sentiment de detașare. E mai rău decît orice altceva. Să te vezi ca și cum ai devenit altcineva. Să te prefaci că ești obiectivă. Să nu crezi că tu și tînăra soție îmbrăcată în catifea albastră sînteți una și aceeași persoană. Costumul ei de călătorie, făcut de atelierul de modă furnizor al regelui Louis-Philippe al Franței. Mirele arată ca un manechin confecționat din ceară. Redingotă lungă, joben de mătase.

Și acum mireasa începe să meargă. Păpușica mecanică, agățată de brațul soțului ei, urcîndu-se în trăsură. Ciorapi de mătase albi,

pantofi eleganți. Se reazemă un moment cu spatele în trăsură, apoi își reia atitudinea distinsă. Nuntașii se îmbulzesc în jur, glumind și rîzînd în gura mare. Mireasa își sărută mama încă o dată. Și pe mătuși și pe toți oaspeții. Mirele ia hățurile, nu vrea să mai întîrzie să pornească în lunga călătorie spre Kamouraska. Se oprește la hanuri. Schimbă caii. Mătușa Adélaïde strigă ceva înăbușit de vînt. Repetă întrebarea, în timp ce mirele se luptă să stăpînească cei doi cai negri.

Mirele își sărută mireasa mereu și mereu. Mirele e construit dintr-o bucată de lemn pictată. La fel și mireasa, colorată toată în albastru.

Iar eu, eu sînt *Madame* Rolland și plec din nou în prima mea călătorie de nuntă. Felul cum spui o poveste. Nu iau lucrurile prea în serios, ci cu un surîs amăgitor. Chiar dacă fericirea se transformă în oțet sau în fiere amară...

Drumul este mărginit de copaci. Număr boabele de orez presărate peste tot în trăsură. Închid ochii. Căldura, vîntul uscat îmi bate fața, mîinile. Printre gene zăresc norul de praf stîrnit de trăsură de-a lungul drumului.

Ar fi trebuit să luăm vaporul spre Quebec. Dar soțul meu insistă să-și ducă el însuși tînăra soție pe drumul său preferat, tot drumul pînă la casa din josul rîului.

Mirosul de fîn cosit. Mireasma trifoiului. Țîrîitul greierilor. Brațe întregi de fîn mă acoperă, cînd fierbinți, cînd proaspete și răcoroase. Din lumina soarelui intrăm în umbra adîncă și întunecată a pădurii. Atît de impresionabilă la cea mai ușoară atingere. Această singură dorință care se află chiar în centrul ființei mele... Nu, nu ! Nu vreau să recunosc cu cîtă bucurie m-am lăsat legată de acest bărbat cu părul blond de lîngă mine. Trăsura zboară nebunește peste drumuri nesigure, în căldura arzătoare a verii.

În fața hanului, firma se leagănă în vînt. „AUBERGE DES TREMBLES." Literele gotice se amestecă cu garniturile de lemn alb care dau o înfățișare îngrijită coloanelor subțiri și balconului.

Se pare că hangiul îl cunoaște pe mire. Hainele mirelui și-au pierdut înfățișarea elegantă din micul și drăguțul jurnal de modă. Jobenul înalt, împins pe ceafă. Un smoc din părul blond, frumos, îi atîrnă copilărește pe frunte. Vesta descheiată, încheiată din nou strîmb — e numai cute.

Mirele dă hangiului cîteva lovituri zdravene pe umăr. Vocea lui tunătoare umple camera cu tavanul scund.

— Salut, bătrîne ! Sînt aici ca să mănînc. Și să-mi petrec noaptea. Doamna e soția mea. Așa că înclină-te cît poți de adînc și frumos și numește-o „*Madame.*" Apoi adună cîțiva lăutari și dansatori. Cît de repede poți ! E noaptea mea de nuntă. Și avem de gînd să ne distrăm !

Cel mai mult îmi place polca ! Dumnezeule, balul Guvernatorului ! Ajută-mă, sal-

vează-mă ! Tinerii poartă mănuşi albe şi au expresii cucernice. Şi Guvernatorul... Cu favoriţii lui, auriu roşcaţi, ca blana de pisică. Şi aerul său atît de britanic... Eu vorbesc atît de elegant englezeşte. Guvernatorul mi-a spus-o... Atunci de ce sînt aici ? Spune-mi, ce fac eu aici ? Soţul meu are idei atît de ciudate... Toţi aceşti bădărani ignoranţi din pădurile sălbatice ! Mirosind a sudoare şi murdărie. Ţopăie zgomotos, ţipînd strident, ca animalele duse la abator. Soţului meu îi plac femeile din această lume a lui, nespălate, mirosind puternic a parfum de mosc. Aşa mi-a spus el. Amestecă whisky cu vin. Mănîncă prăjitura care încă frige, de pe foc...

— Ce viaţă minunată !

Mirele strigă în timp ce-şi învîrteşte mireasa.

Mi-e greaţă. Greaţă de la stomac. Îmbucătura asta de prăjitură care nu vrea să coboare... E înăbuşitor aici... Dansul naţional irlandez... Dansul dracului ! Şi scîrţîitul acesta al scripcilor care-mi răzuieşte şi-mi sfredeleşte ţeasta... Se vede că am băut prea mult. Ceşti de cositor pline cu lichid care arde. Doamne Dumnezeule, mor!... La balul Guvernatorului feliuţe rotunde de chitră pluteau în punciul roz, gustos şi dulce... Nu trebuie să uit poziţia mea... Mă simt atît de slabă, aşa cum mă simt înaintea ciclului... Acest han de ţară mizer... Acum Antoine se joacă cu dantela fustei mele, pe sub masă. Îşi strecoară degetele între ciorapul şi pantoful meu. Foarte delicat. Gestul e

ascuns de faţa de masă de olandă, care atîrnă în jos.

— Sînt un om fericit !

Mirele îşi proclamă bucuria. Toţi îl privesc, puţin încurcaţi, murmurînd de încîntare. Apoi rîd şi rîd cu toţii. Aruncă priviri scurte, şirete, miresei. Priviri cu înţeles...

Spre dimineaţă, mireasa e încă trează, ghemuită complet lîngă mire, care zace cufundat într-un somn adînc, rezultat al băuturii. Cu acea crestătură proaspăt brăzdată între coapse, mireasa priveşte în jurul camerei. E îngrozită să-şi vadă îmbrăcămintea împrăştiată, apărînd ca o amestecătură dezordonată de catifea, olandă şi dantelă.

O călătorie de două săptămîni. Drumuri lungi, pustii. Prin păduri nesfîrşite. Hanuri mici în sate. Chefalul şi melasa îmi fac greaţă. Uneori sînt ploşniţe care se tîrăsc afară din lemnăria patului. Cearşafurile sînt întotdeauna atît de aspre. Căldura e de nesuportat. Ploaia pătrunde în trăsură prin capotă.

Louiseville, Saint-Hyacinthe, Saint-Nicolas, Pointe-Lévis, Saint-Michel, Montmagny, Berthier, L'Islet, Saint-Roch-des-Aulnaies, Saint-Jean-Port-Joli...

Aerul umed al rîului, în josul apei, îmi umple plămînii. Serile devin mai reci. Mirosul ţărmului nisipos se simte din ce în ce mai puternic.

Călătorind în lungul rîului, Antoine Tassy îmi arată o linie invizibilă unde rîul devine tot atît de sărat ca oceanul. Elisabeth d'Aulnières îşi lasă gîndurile să pribegească înapoi acasă

spre apele dulci și proaspete ale rîului Richelieu.

Sainte-Anne, Rivière-Ouelle, Kamouraska !

Dealurile se ivesc, se ridică din tufăriș. O albeață neașteptată pătată cu puncte negre. Straturi de stîncă de marmură presărate ici și colo de arbuști, chirciți. Și în apropiere, pădurea... Malurile joase, se întind de-a lungul rîului. Trestie și stuf. Și ierburi de mare, cu tulpina lor lungă, legănîndu-se în vînt, deasupra apei. Ca undele de la malul rîului.

Mirele flutură biciul pe cerul de iulie. Arată insulele. Le numește pe fiecare, rar, ca și cum ar fi ființe omenești. Își prezintă domeniul tinerei sale mirese.

— Ile aux Corneilles, Ile Providence, Ile aux Patins, Grosse Ile...

Peisajul de vară, cald și învăluit în ceață albastră. O întindere vastă de maluri noroioase. Mirosul lăsat de reflux umple atmosfera. Apa se unește cu cerul. Nu poți vedea celălalt mal.

Mi se așterne în față mult timp ca să trăiesc aici cu tînărul meu soț... Cîțiva ani de violență și deznădejde... Priviți cum mă agăț de el ca o pisicuță. Mă lipesc de el în momentul în care mă prezintă mamei lui, care a ieșit în ușa conacului, să întîmpine **tinerii căsătoriți.**

Conacul... Cineva întreabă unde se află conacul. Vocea unui bărbat, cu un ușor accent american. E iarnă. Un frig de te îngheață. Un gest lent, țărănesc, arată spre celălalat capăt al satului. Un promontoriu izolat se proiectează în afară, în apa rîului.

La hanul Dionne, o fată cu părul creț, străină de sat. Întreabă de conac. Își lipește mîna de geamul înghețat și zgîrie cu unghiile promoroaca. Rămîne mult timp privind afară, în întuneric, în direcția unde trebuie să fie conacul.

Conacul... „Nu riști mult înapoindu-te acolo, *Madame* Rolland. Știi bine că n-a rămas nimic din el. A ars în întregime în 18—. Ars pînă în temelii, n-a rămas nici o urmă. Cine altcineva s-ar mai putea lăuda că a șters un trecut ca acesta dintr-o dată ? Cîteva flăcări, mult fum. Apoi nimic... Amintirea trebuie să fie lucrată ca un lot de pămînt. Trebuie să-i dai foc din cînd în cînd. Să arzi buruienile pînă la rădăcină. Să plantezi în locul lor o cîmpie cu trandafiri imaginari."

„Nu e cine știe ce să ai o viață dublă, *Madame* Rolland. Dar să ai patru vieți secrete, sau cinci, din care nici una mai înțeleaptă ! Ca toate acele doamne cucernice, murmurîndu-și rugăciunile fără sfîrșit, din șiragul de mătănii, cu venin de viperă care le curge prin vine. Bună ziua, *Madame* Rolland. Bună seara, *Madame* Rolland. Cum se simte *Monsieur* Rolland ? Și copiii ? Aveți o droaie ! Dar toți puternici și sănătoși, mulțumesc cerului !... Într-adevăr, *Madame* Rolland, la ce te poți gîndi de ai o privire atît de posomorîtă ? De ce ești atît de încruntată ?... Mai presus de orice reproș. Ești mai presus de orice reproș. A, dar ești o visătoare. Asta ești. Asta ești, *Madame* Rolland. Inutil să negi. Soțul tău e pe moarte la etajul al doilea și tu ești aici, în patul gu-

vernantei, prefăcîndu-te că dormi. Auzi glasuri, *Madame* Rolland. Pretinzi că auzi glasuri. Că ai halucinații. Haide ! Revino la realitate ! Ești atît de disperată în căutare de distracții, încît trebuie să te duci să dezgropi adînc, în lumea umbrelor, să găsești fantoma tinereții tale ?"

Toamna, păsările iau în primire toată Kamouraska. Gîște și rațe canadiene, lișițe și gîște cu gîtul negru, gîște sălbatice de tot felul. Mii de păsări de la depărtare de multe mile. Cît e țărmul de lung. Nu ești pur și simplu încîntată ! Ție care-ți place atît de mult să vînezi... Vîntul. E prea mult vînt. Niciodată nu mă voi obișnui cu el. Noaptea șuieră în jurul casei. Face să zornăie obloanele. Vîntul va fi moarte pentru mine...

În nopțile cu furtună se spune că morții se tînguie în vînt. Dar aici nimeni nu e mort. Sînt vie și viu e și soțul meu. În Kamouraska, aici la conac. Ne trăim tineretea noastră amară, zi de zi. Vii ! Amîndoi, vii ! Căsătoriți... Doi oameni care se înfruntă. Se jignesc. Se insultă cît de mult le place. Sub privirea iscoditoare a bătrînei *Madame* Tassy !... Lucrurile nu pot continua în acest fel. Trebuie să sfîrșesc. Unul din ei va trebui să aleagă locul, un loc exact în inimă și să-l lovească pe celălalt de moarte. Liniștit, calm... Și cel care o face primul va fi salvat.

Iarăși, nimic nu se mișcă. E seară. Totul apare înțepenit și liniștit. Lipsit de viață. Sînt absolut singură. Și totuși, e ceva care mă urmărește, aici în peisajul încremenit din Kamouraska. Ceva nemișcat și cuprins de uimire... Niciodată n-ar fi trebuit să mă întorc. Ruinele arse de foc ale conacului, tuciurii, profilîndu-se pe un cer de piatră. Fațada pare încă intactă. Ușa, larg deschisă. Dincolo de ușă se pot vedea buruienile sălbatice crescînd pretutindeni, în mănunchiuri bogate, în spatele casei. Fereastra de la salon mai are cîteva geamuleţe la locul lor, negre de fum... La etaj, o lampă arde parcă în dormitorul soților, strălucind portocaliu ; e moartă. Undeva pe perete, o fărîmă de viață, nemișcată, împietrită dar vie, privește în direcția mea. Reținîndu-și pulsația. Lipită de piatră... Deodată, se mișcă. O șopîrlă, presupun, ascunsă printre pietre, care acum pornește brusc, fugind iute în jos pe perete. Într-un zigzag sprinten. Cade la picioarele mele. Dumnezeule ! Deodată toate ruinele par să reînvie. Această fărîmă de viață se hotărăște să se miște și puțin cîte puțin trezește toți pereții rămași în picioare. Toate pietrele înnegrite de fum. Ca și cum toate ruinele...

Ochiul micuț, negru își ațintește privirea asupra mea. Pleoapele cărnoase și încrețite, care niciodată nu clipesc... Soacra mea trăiește. Se ivește dintre pietrele înnegrite de foc. Stă acolo, avînd culoarea prafului, o făptură micuță, neastîmpărată, slabă și costelivă.

— Bună ziua, dragă Elisabeth. Bine ai venit la conac !

Face un pas lateral, sprijinindu-se pe picioarele scurte şi strîmbe. Se ajută de un baston, privindu-şi cu atenţie încordată cele două picioare diforme, încălţate în ghete noi, încheiate cu nasturi pînă sus.

Cumpătată întru totul, trăind ca o ţărancă, *Madame* Tassy îşi permite luxul de a-şi comanda pantofi la New York. Cîteodată trece şi un an pînă să ajungă la Kamouraska. Şi în tot acest timp se desfată la gîndul că un cizmar dintr-un oraş mare din America îi păstrează cu grijă calapodul picioarelor diforme.

Vălurile ei lungi de doliu ating pămîntul. Mă întorc într-o parte. Numai dacă aş putea să mă abţin să nu plîng şi să nu tremur în prezenţa ei. Lacrimile sînt străine felului ei de viaţă. Pentru ea, lacrimile şi văicărelile aparţin unei lumi indecente, de prost gust şi exagerări. O lume pe care, din lipsa unui termen mai potrivit, ea o numeşte teatru.

Şi asta-i lumea mea. Un teatru. Emoţiile, pasiunile, strigătele puternice şi scrîşnetul dinţilor. Nu mă tem de nimic. Numai să nu mă plictisesc. Îmi voi juca nebunia complet, pînă la sfîrşit. E ceva ce trebuie să fac. Am şi pornit. Apoi mă voi potoli. Voi deveni din nou *Madame* Rolland... Iată, m-am şi potolit. Sînt *Madame* Rolland. În ceea ce priveşte fiul tău, Antoine Tassy, şi el face parte din lumea teatrului, cu braţele-i care bat aerul şi izbucnirile sale pătimaşe. Şi cu atît mai rău pentru el, fiindcă...

Madame Tassy mă priveşte atît de aspru încît sînt sigură că îmi poate citi gîndurile. Un alt fulger în ochii ei mici şi o clipă mă tem că are intenţia să mă croiască cu bastonul greoi peste spate. Acum vorbeşte. Calm. Cu o voce monotonă, inexpresivă. Cu viclenie repetă micul discurs pe care l-a alcătuit în prima zi a sosirii mele la conac, cînd atîrnată de braţul lui Antoine, am...

— Draga mea, e ceva ce ar trebui să-ţi spun. Fiul meu e un băiat bun. Dar uneori o să mai plece la micile lui petreceri. Nu am de gînd să-ţi spun că ar trebui să încerci să te obişnuieşti cu asta... Eu niciodată n-am fost în stare să mă obişnuiesc. Şi nici tatăl lui. Sărmanul meu soţ. Dumnezeu să-i odihnească sufletul!... Va trebui doar să-i întorci spatele, draga mea, dacă vreodată îl găseşti grosolan sau dezgustător. Pur şi simplu nu-i da atenţie. Ignoră-l ca pe toţi acei care ne spun cît de frumoasă poate fi viaţa! Nu uita acest lucru, şi fii sigură că vei fi fericită. Indiferent de cum se poartă fiul meu cu tine...

Soacra mea împleteşte pentru săracii din sat. Toată noaptea. Cu lînă ţesută în casă, aspră şi înţepătoare, de culoarea ovăzului fiert. Într-o dimineaţă, devreme, trimite după mine. Cu părul despletit, cu ochii umflaţi de plîns şi lipsă de somn, cu burta imensă ieşită în afară, mă simt ca un clovn mecanic, care se rostogoleşte dintr-o parte în alta, în sus şi-n jos. Nu-mi pot vedea picioarele. Sînt ca un turn. Stau de veghe ca turnul dintr-un cîntec cunoscut. Soţul meu a fugit la Quebec cu o ţărăncuţă

proastă. Pe chipul soacrei mele văd acea expresie de bun-simț și înțelepciune. O față pe care lacrimile sînt uscate ca praful. Ține în poală o scrisoare deschisă, primită de la Antoine.

— Copila a murit. A murit pe drum, inima ei...

— Foarte bine. Să-i servească de lecție.

— Dar tu nu înțelegi. Avea numai cincisprezece ani. Fiul meu e răspunzător față de părinții ei. Cine ar fi visat... Un copil ca ea, să pornească în viață și să moară într-o călătorie... Ai crede că la vîrsta ei trebuia să fie puternică și sănătoasă, nu-i așa ? Ei bine, în orice caz... Bineînțeles, că ceea ce îi trebuie lui este o spaimă bună, odată pentru totdeauna. Nu crezi ?

Răspunsul ei e deja scris. Cîteva cuvinte mîzgălite cu creionul :

„I-ai afurisit sufletul. Aranjează cît poți mai bine cu trupul ei.

Caroline des Rivières Tassy“

Așa cum nu plînge niciodată, tot așa nu rîde niciodată. Doar un vag tremur la colțul gurii, nimic mai mult. O încrețitură aproape invizibilă pe obrazul vestejit.

Mesajul odată trimis și primit de fiul ei, Madame Tassy se pornește imediat să mușamalizeze cele întîmplate.

Încă o dată, cămăruța Léontinei Mélançon. N-am putere să-mi mișc capul pe pernă. Întinsă pe spate, cu ochii fixați pe tavan. Ornamente în relief, din ghips, lucrate cu grijă. Acest alb care te orbește. Soarele, mereu acolo, mereu... Ornamentele. Le privesc fix, le cercetez, le împreunez, apoi le separ. După pofta inimii. E imposibil să mă mișc. Nici măcar degetul cel mic. Trupul meu e îngreunat cu sute de bile de plumb ca acelea care se cos în tivurile hainelor și fustelor ca să atîrne drept. Înfășurată ca un cadavru care se aruncă în mare. Azvîrlit peste bord într-un vis sărat. Memoria mi-e încă în perfectă ordine. Ca un ceas. Tic-tac, tic-tac... Cine are de gînd să mă ridice ? Ușor... Luați-mă din această cameră cu flori stupide ? Cine mă va duce la scară ? Ajutați-mă s-o cobor. Treaptă cu treaptă, ca un copil. Și lăsți-mă, întreagă și nevătămată, lîngă patul lui Jérôme Rolland.

Două gloanțe în cap. Creierii îi ies prin urechi. I-au bandajat rana hidoasă. Duceți-l să se odihnească în biserică sub strana nobilei sale familii. În nopțile furtunoase îl aud gemînd... Vîntul face prăpăd printre noi aici... Apoi pe furiș se ridică în picioare. Se strecoară prin galerii, adînc în pămînt. Poteci întunecate înaintează o dată cu rîuri subterane. Vine la ruinele conacului. Se așază în fotoliul său sfărîmicios ca mangalul. Catifeaua s-a învechit. E lîngă căminul încă intact. Se deschide o gaură neagră. Se plînge cît de rece e pămîntul. Cîte liturghii trebuie să asculte, zi de zi. Psalmodiile chițăitoare îl învăluie în rafale vijelioase. Jos în groapa lui, sub po-

deaua bisericii. Nori mari de tămîie... Acolo stă el acum, visînd că dă ordine. Își cheamă toți servitorii. Le cere să-i aducă hrană și băutură. Spune că are tot timpul, cît va mai exista lumea, să trăiască și el. Le spune că își așteaptă și soția. Geme din nou. Spune că firea lui nesuferită a murit o dată cu sîngele său. Îi roagă să-i trimită soția, imediat. Crede că a dat o poruncă hotărîtă, pe un ton aspru. Tot timpul șoptește în dosul mîinii, înmănușată în negru. Anunță că totul e gata acum pentru reconstituirea crimei.

— Pe aici. Dacă *Madame* va fi destul de bună să mă urmeze...

Se aude o voce stridentă. E Aurélie Caron. Așa cum era, în acel decembrie, 1839. Îmbrăcată în haine noi, din cap pînă în picioare. Gata pentru călătoria lungă și grea spre Kamouraska. Gata să îndeplinească îngrozitoarea ei misiune. Părul cîrlionțat pe frunte, ca o serie de virgule micuțe. Dinții pătați de tutun. Se înfășoară în haina ei de lînă țărănească. Guler, pelerină, basma, eșarfă.

Urc greoi pe poteca spre conac, în spatele acestei fete care-și leagănă șoldurile. Nu pot să renunț a o urma. N-am de ales.

Aurélie mă lasă la capătul de jos al scării. Pînă aici pot merge. Știi, niciodată n-am lucrat la conac, la Kamouraska. Niciodată. Am venit aici o singură dată. Și nici atunci, înăuntru. Era doar un mesaj ce trebuia dus...

Iată, în fața mea apar Rose Morin și micuțul Robert. Marie Voisine, Alma Oulette, Charles,

Deguire, Desjardins, Dionne... Toți stau pe două rînduri. Își țin lămpile deasupra capului. În chip de salut. Mă însoțesc pînă la scară. Apoi mă lasă să urc singură, în întuneric... Treptele sînt devastate de foc. Din două în două, distruse. A șasea... Da, încă scîrțîie. E viață aici la urma urmelor. Un bărbat mă așteaptă în capul scărilor. „Dumnezeule, te implor, fă-l să fie în viață !“

De ce are capul complet bandajat ? Oare nu ne-am căsătorit numai de cîteva luni ? Nimeni nu a încercat încă să-mi ucidă soțul pentru mine ! Nu încă, sînt sigură !... Stau în prag. Nu vreau să intru. Ușa dormitorului nostru nu mai există. Nu mă pot opri să nu privesc capul acela, înfășurat în alb. În cameră e o harababură nemaipomenită, nimic la locul său.

— Ei bine, intră ! Ce aștepți ? Închide ușa.

Nu cunosc această voce. De-abia o pot auzi. Un fel de horcăit surd care însoțește fiecare cuvînt. Acum se ridică. Aproape deasupra mea. Deodată vorbește din nou cu vocea lui tunătoare, pe care obișnuia s-o aibă uneori. Ochii decolorați, ieșindu-i din orbite, încearcă să-mi întîlnească privirea. Îmi ascund fața în mîini.

— Afurisită să fii, femeie ! Afurisită să fii ! Iată ce-ai făcut !

Dumnezeule ! Vrea să-și scoată bandajul ! să-mi arate rana !... Îmi trage mîinile de pe față. Îmi apucă încheieturile, mi le ține strîns într-o singură mînă, foarte mare. Mă forțează să-l privesc drept în față... Îi simt din nou pielea netedă și unsuroasă a mîinii grele, pu-

terea oaselor. Cu ochii larg deschiși îi recunosc trăsăturile. Obrajii rotunjori și umflați ca de copilaș. Nu mai are acum bandajul, să-i ascundă părul blond și frumos. Numai dacă aș putea să-i mulțumesc în vreun fel. Să-i mulțumesc pentru înfățișarea lui nevătămată. Să-l îmbrățișez și să-l sărut pentru asta. Mai ales, să-l fac să uite atacul, crima. În golfulețul de la Kamouraska... Tînărul meu soț. Căsătoriți de șase luni. Domnul fie lăudat ! Nu s-a întîmplat nimic. Nu încă... Mă privește și rîde.

Își leagănă brațele. Arată spre patul acoperit cu haine și lenjerie și lucruri de toaletă, toate împrăștiate peste tot. Și spre dulapul mare din lemn de pin, cu amîndouă ușile larg deschise și cu rafturile goale.

— Jupoanele tale, dragă ? Îți cauți jupoanele ? Ei bine, găsește-le dacă poți ! Caută-le. Continuă să le cauți. Și pantalonașii tăi cu dantelă ? Ți-ar place să-i găsești ! Să te fălești puțin ? Să ispitești diavolul ca și pe sărmanul tău soț ?

Încep să-mi adun lucrurile. Să le sortez, să le pun înapoi în dulap. E ușor de constatat că cele mai multe articole din lenjeria mea de mireasă au dispărut.

— Nu mai sînt. S-au dus. Au dispărut. Jupoanele și pantalonașii soției mele. Acum va trebui să rămîi goală sub rochiile tale de cașmir și mătase ! O glumă strașnică, nu crezi ? Sînt într-adevăr un caraghios !

Antoine Tassy se înăbușă de rîs. Trage o înghițitură bună de coniac. Capul îi atîrnă sfios,

ca al unui copil neascultător, prins asupra faptului și pedepsit. Din nou, vocea lui ciudată, de-abia auzibilă, arțăgoasă.

— Nu te uita așa la mine. Pleacă, te rog. Pleacă. Sînt un porc, știu...

Un porc ! Cuvintele lui, înseși cuvintele soțului meu. Da, asta e. Și el e de acord. Totul e din greșeala lui, nu dintr-a mea. El e vinovat. Eu sînt nevinovată. Nevinovată... Dezonorată, umilită. Însărcinată în luna a șasea. Și el mă insultă. Își bate joc de mine. Arăt atît de caraghioasă cu burta mea proeminentă. E duminică, e slujbă mare și eu merg înainte. Greoaie, atîrnînd de brațul soțului meu, cu pelerina strînsă în jurul meu, strîmbă... A, nu ! Sînt în rochia mea albastră de muslin. Aceea care a dispărut. Iat-o, e acolo ! E pe tîrfa aceea de Aglaé Dionne ! Ultima lui cucerire. Vezi ? Surîde încrezută către mine. Își împreunează mîinile și se strîmbă dinapoia lor în timp ce trec pe lîngă ea. Își rîde de mine. A, de-aș putea să poruncesc să fie dezbrăcată în pielea goală, aici și acum ! Să poruncesc să fie biciuită pe loc, această prostituată !

El sforăie acum și duhnește a alcool. Trebuie să-l dezbrac. Să-l descalț.

Astăzi m-a rugat să-l iert. M-a luat duios în brațe sărutîndu-mă și mîngîindu-mi burta și pe cel mic dinăuntru. Plînge și-i face mare plăcere să-mi umple buricul cu lacrimi. Îl numește cristelnița lui sfîntă. Și îmi spune că sînt atît de drăguță, atît de bună. Și că într-o bună zi mă va omorî.

Soacra mea repetă mereu.

— Nu-i da atenție. Întoarce-i spatele. Să-ți intre totul pe-o ureche și să-ți iasă pe cealaltă.

Primul meu fiu s-a născut. Un chin nesfîrșit, de o zi și jumătate. Au trebuit să folosească forcepsul. Și Antoine nu era de găsit nicăieri. L-au găsit patru zile mai tîrziu, beat mort. Ghemuit, avînd febră, tremurînd de frig. Zăcînd pe nisipul ud. În stufăriș. Lîngă rîu.

Se jură pe viața fiului său că nu va mai bea niciodată. Toastăm la botez cu șampanie adusă chiar atunci din Franța. Antoine bea pe rînd cu toată lumea din casă. Bea jos în bucătărie și bea sus în mansardă. Caută un dovleac verde cu galben, să pregătească în el un punci special, cunoscut numai de el.

— O petrecere pentru soția și fiul meu! Cum nu s-a mai văzut pînă acum! Să sune clopotele! Să ciocnim paharele! Talang, talang! Talang, talang! Vedeți? Am înnebunit!...

Soacra mea aleargă repede peste tot, umplînd paharele. Spune tuturor că nepotul ei e un mare scandalagiu și că fiul ei e de două ori mai rău.

Totul e perfect în lume. Morții sînt dedesubt. Cei vii deasupra. Mici scene de botez. Conacul, complet luminat, strălucește în noapte. Ca un vapor scos din apă. Așezat pe un promontoriu. Pentru reparații. Toate luminile aprinse. Înăuntru, forfotind de viață. Toți beau și mănîncă pe săturate. În bucătărie se îndoapă

cu pești și tot felul de păsări. Curg valuri de vin și whisky.

— E băiat! *Monsieur* are un fiu!

Priveliștea arată atît de fericită, atît de plină de făgăduieli! De ce să nu ne prindem de ea, să ne agățăm de ea?

Pe pereții din camera soților, o bucată de oglindă e încă la locul ei deasupra scrinului. Funinginea cade ca o pulbere catifelată. Lasă descoperit un spațiu argintiu, rotund și curat... Priviți prin micul hublou. Vedeți scena drăguță reflectată în apa liniștită. Un portret de familie. Tatăl și mama, emoționați la culme, aplecați deasupra noului născut, atît de roșu cît poate fi un prunc. Soacra aduce un șal de lînă, din lînă țesută de ea. Mama spune că e prea aspru pentru copilașul ei. Soacra, jignită, lovește cu bastonul în podea. Trei lovituri bune, răsunătoare și clare. Se anunță drama pe care sîntem sortiți s-o jucăm. Pleacă mînioasă.

Teatru, asta-i și nimic mai mult!

Acum sîntem noi stăpîni. Poate e mai bine sau mai rău. Antoine Tassy și eu, Elisabeth d'Aulnières, soția lui.

Soțul meu poartă din nou o legătură albă, înfășurată în jurul capului. Își ridică brațul deasupra capului meu, scuturîndu-și pumnul. Ca să mă blesteme. Îmi țin fiul în brațe. Închid ochii. Acum soacra mea se reîntoarce. Ne spune că sîntem doar două marionete... A! Bucata de oglindă se sparge, sfărîmîndu-se în bucățele...

Ultima bucată de argint rămîne agățată de perete. Un triunghi mic sfîrtecat pe margine. Dar atît de clar. Limpede. Nu, refuz să mă mișc ! Voi rămîne așa cît timp va trebui, strîngîndu-mi fiul la piept. Am să-mi țin ochii strîns închiși orice s-ar întîmpla. Vor trebui să mi-i deschidă cu forța ca să mă facă să privesc din nou. Oglinda asta e prea perfectă. Sclipirea ei, cu siguranță, îmi va străpunge inima. Mai bine să-i înfrunt mînia. E îngrozitor, ca un animal sălbatic rănit. Antoine și răzbunarea lui ! Orice altceva decît să-i văd privirea aceea limpede, albastră ca de copil. Acea privire de uimire tristă.

— Tu ? Elisabeth ? Soția mea ? Cum ai putut tu...

Vocea lui chinuită, mult prea slabă și blîndă. „Dumnezeule, ce-am făcut ? Care e crima mea ?..."

Fustele îmi sînt acoperite cu noroi. Corsajul, sfîșiat în două. Fugim amîndoi. Cît putem de repede. Nu mai putem respira. Pe țărmul umed. Cădem în stufăriș. Băltoacele mici cu apă verzuie împroașcă stropi sub greutatea noastră. Plante marine vîscoase, roșii și galbene. Ferigi de mare lasă urme pe pielea noastră... Antoine Tassy, soțul meu... Dumnezeule, dacă vreodată servitorii sau lumea din oraș... Sîntem doi copii sălbatici. Să ne ținem de mînă. Să ne sărutăm pe gură. Atît de intens încît aproape ne înăbușim. Să ne dezbrăcăm iar. Să fugim repede și să ne ascundem în căsuța de la Paincourt pe care soțul meu o folosește pentru aventurile lui...

Aruncă un cuțit de bucătărie spre mine. Drept în direcția capului. De-abia am timp să mă feresc. Cuțitul se înfige în lambriul care acoperă peretele, exact la nivelul gîtului meu.

E nebun. Priviți-l, e așezat pe scaun, atît de liniștit și nemișcat. Sau stă în picioare. Țeapăn ca un buștean greu. La fereastră, cu spatele la lumină. Ca și cum greutatea corpului neclintit ar crește înăuntrul său, puțin cîte puțin. Îl doboară cu toată greutatea lui masivă. Și cu toată tăcerea. Ca un vas de pămînt umplut pînă sus cu bile de fier, una cîte una... Toată lumea afară ! Lacăte și sigilii pe acest exces de greutate. Pe privirea lui fixă. Nu are nici un alt gînd în minte în afară de acțiunea secretă a acelui ceva îngrozitor, uitat, adînc îngropat, lăsat să se acopere de praf. Deși toată lumea știe ce fel de animal sălbatic se află acolo în sac. Ce șoricel răutăcios, ce duh drăcesc triumfător. Antoine pare atît de departe. Dar el ascultă glasul acela de moarte din interiorul său. Partea de dedesubt a bucuriei sale zgomotoase și gălăgioase. Vocea amară a disperării sale, dominînd totul.

Mă arunc la picioarele lui. Îl rog să-și revină la normal. Dacă aș putea să-l scap de ideea lui fixă, de obsesia lui. Se uită la mine dar nu mă vede. Vorbește cu o voce calmă și stăpînită.

— Am să mă omor. Mă omor ! Trebuie să mă omor. Știi că trebuie. Nu e nici o altă cale. Am să mă omor, Elisabeth. Mă omor !

Mama lui îmi spune că se comportă așa de cinci ani încoace. Îmi spune să-i dau să bea cafea neagră. Să-i vorbesc despre alte lucruri. Să-l supraveghez tot timpul.

Noaptea are vedenii, delirează. Vrea să se spovedească. Ia drept preot un copac uscat. Se bate cu pumnii în piept.

— Trăiesc în mocirlă, părinte. M-am înglodat în mocirlă. Vorbesc de lucrurile cele mai murdare, părinte. Sînt un desfrînat, un decăzut... Fac scamatorii, țopăi, fac tumbe. Guițez ca un porc ce sînt... Un clovn, părinte. Asta sînt. Sînt un clovn. Plesnind de coniac și de bere. Un clovn care împletește vinul cu whisky. Mult... Of! Cad, părinte. Într-o gaură neagră. Orbesc... Ești un copac uscat și mare, părinte. Cu o mulțime de crengi uscate. „Ca să ai de ce te spînzura, fiul meu." Privește, părinte, îmi pun capul meu nerod și blestemat în laț. Chiar acum. Amin !

Antoine, în genunchi, se tîrîie pe podea. Încearcă să se scoale. Vrea să se spovedească din nou în fața bucății de oglindă prinsă de perete, deasupra scrinului.

— Vreau să-mi văd fața neroadă și blestemată !

Se privește fix în oglindă, cu ochii larg deschiși. Cască gura, își scoate limba încărcată. Trage un glonte în oglindă. Nu nimerește. Se face o gaură în perete. În timp ce acea ultimă țandără rămîne încă intactă, fixată bine de un cui. Tremură. Amețitor...

Sînt din nou însărcinată. Îmi place să fiu însărcinată. Mă face grozav de importantă în casă. Surprins, Antoine pleacă pe furiș, aproape neobservat. Soacra mea începe să croșeteze de zor...

Antoine mă cheamă dintr-o magazie din curte. Stă așezat pe o ladă albă de lemn. În spatele lui, legate de una din grinzi, o funie groasă, terminată într-un laț, se leagănă înainte și înapoi. Se ridică în picioare cu greu, bombănind.

— Vii, Elisabeth ? Am să fac lațul mai mare, să poți intra și tu. Să ne spînzurăm de o funie. Soțul și soția, să atîrnăm împreună, două capete într-un laț. Nu-i frumos ? Și pruncul îți va despica burta, singur. Nu va fi nici o moașă să-l ajute. Va cădea pe paie ca o piatră. Și primele sale țipete ne vor răsuna în urechi. Înainte ca noi doi să ajungem în iad. Hai ! Funia e destul de mare pentru doi, Elisabeth. Vezi ? Legătura căsătoriei. Un laț care să ne sugrume împreună. Mi-ai promis, la bine și la rău. Haide, haide...

Rîde în hohote, încercînd să-mi strecoare lațul în jurul gîtului. Îl împing la o parte și-l fac să creadă că și eu rîd. O clipă mai tîrziu își pierde echilibrul și cade pe paie. Cu o bufnitură puternică și surdă.

Toate frînghiile, curelele și funiile au fost ascunse. Cele mai severe ordine au fost date pentru salvare. Acest om trebuie să fie împiedicat să se spînzure. Și să mă omoare și pe

mine împreună cu el... Să continui să trăiesc. Un alt copil ! La zece luni după primul. Un al doilea băiat. Mult mai urlător decît primul... Vîntul suflă puternic. Zgomotul valurilor care se izbesc de stînci. Marile fluxuri de toamnă. Conacul, ieșind deasupra apelor care cresc, pierdut într-o ceață groasă ca laptele. Obloanele de lemn scîrțîie și ies din țîțîni. Furtuna bîntuie de două zile. Nu dorm. Urmăresc cum se frîng ramurile. Cataractele învăluite în șuvoaie. Un om vine clătinîndu-se prin întuneric. Îl ajut să-și scoată hainele îmbibate cu apă.

Cred că numai teama mă ține aici. Sînt vrăjită. Legată puternic de patul unui nebun. Soția sa smintită, încă vrăjită de dragoste. Din cînd în cînd. În izbucniri bruște. Din ce în ce mai rare... Continui să trăiesc. Pruncul meu nou-născut plînge și țipă toată noaptea. Laptele mi-e aproape secătuit. Soacra îmi spune că ar trebui să dorm și să-i găsesc o doică. Da, voi căuta una. Una urîtă, nu prea tînără. Îngrijită și curată, cu mult lapte.

Soacra mea nu se opune.

— Fiul meu e teribil de risipitor. De tine depinde, scumpa mea, să ai grijă ca nepoților mei să nu le lipsească niciodată nimic.

Madame Tassy se reazemă de bastonul ei. Își strîmbă nasul mic, ca un cîrlig și începe să-și scotocească numeroasele buzunare. Caută printre fustele de lînă, pe dinăuntru și pe dinafară. În sfîrșit, scoate un pumn plin cu monede și mi le îndeasă în palmă. Îmi zgîrie

palma cu unghiile ei mici. Ca și cum ar scurma pămîntul, să îngroape o comoară. Îmi spune mereu că ea e stăpînă în Kamouraska.

Antoine putea să vomite la picioarele mamei lui, să-i murdărească tot covorașul și ea niciodată nu l-ar fi dojenit. Niciodată nu spunea nici un cuvînt. În schimb, o încînta să facă din mesele noastre un act de pedeapsă severă. Cartofi fierți, țipari sărați, produse din hrișcă... Zi de zi.

Mătușile mele vin în fugă la botezul celui de al doilea fiu al meu. Mă privesc înspăimîntate. Se hotărăsc să mă ia înapoi la Sorel pentru un timp, pe mine și pe copii. Mă abandonez, trup și suflet, acestor trei micuțe ființe care apar dintr-o dată de la capătul pămîntului ca să mă salveze. Antoine se jură că nu va îngădui această plecare. Apoi brusc își schimbă părerea și hotărăște să plecăm împreună cu toții înapoi la Sorel.

Ultima mea participare la liturghie în biserica din Kamouraska. Mătușile privesc cu milă soția nefericită.

— Ce slabă e !

— Și atît de palidă...

Oamenii din Kamouraska șoptesc cînd trec pe lîngă ei.

— Minunată femeie... Minunată soție... Și ce fire domoală !... Ce resemnare creștinească...

Stau cu capul aplecat peste cartea de rugăciuni. Încerc o anumită plăcere ciudată în rolul meu de soție-martir și de prințesă ultragiată. Îmi repet mereu laudele enoriașilor adu-

nați în bisericuța de piatră. Automat încep să murmur rugăciunea ! „Tatăl Nostru“.. Pare că sînt cuprinsă de un delir sălbatic. Mă trezesc brusc, ca cineva care merge dormind. Îmi înfig dinții în patru cuvinte din rugăciune, le smulg din text, le tălmăcesc, le sorb cu lăcomie. Ca și cum ar deveni o parte din mine pentru totdeauna. Le dau un sens suprem și absolut. „Izbăvește-ne de cel rău !“. În timp ce răul de care trebuie să fiu izbăvită, cu orice preț, ia formă lîngă mine, în strana familiei. Ia forma feței îmbujorate și mîinilor tremurînde ale bărbatului care e soțul meu...

Un slab suspin de ușurare cînd liturghia s-a terminat. Toți locuitorii părăsesc biserica. Șir după șir, îmbulzindu-se în spatele moșierului și a doamnei sale. Braț la braț, doar pentru această ocazie. Tînăra soție zîmbește fermecător, încă foarte palidă din cauza nașterii. Înăuntru, inima ei ascunsă. Partea nevăzută a acestei blîndeți. Contrapartea violentă. Fața ta delicată, Elisabeth d'Aulnières. O pojghiță de piele de înger acoperind dezgustul tău. Cît poate fi de subțire !

Abia ai timp să-ți iei rămas bun de la Kamouraska. Privește bine bărbatul uriaș care vine spre tine, acoperit de zăpadă. Se ridică dintr-o groapă adîncă, săpată într-un troian îngrămădit pe gheață. E gata să-l îngroape pentru totdeauna această întindere de zăpadă lungă, netedă, vastă, pudrată. Golfulețul încîntător dintre Saint-Denis și Kamouraska.

Acest bărbat, pierdut. Se profilează pe orizontul încețoșat. Capul îi este înfășurat în alb. Crește, crește chiar în fața ochilor tăi. Continuă să vină spre tine. Vrea să arate clar că dragostea ta nu l-a păcălit deloc.

„Strig. Sînt sigură că strig. Această fantomă a lui Antoine, ucis, aproape că se năpustește asupra mea. Mă doboară. Dar dintr-o dată... Umărul meu se transformă în piatră. Și colosul se zdrobește de el. Se sfarmă în bucățele. Pătrund în toată ființa mea. Mii de țăndări mi se înfig în carne. Mă simt muncită de duhuri rele pînă la rădăcina părului, pînă în vîrful degetelor. Antoine, multiplicat peste orice măsură. Ca și cum ar fi fost zdrobit într-un mojar, și sfărîmat într-o masă de bucățele mici. Fiecare părticică minusculă purtînd încă toată povara crimei și a morții. Sîngele său răspîndit. Țeasta sfărîmată. Inima oprită. Cam pe la ora nouă seara. 31 ianuarie, 1839. În golfulețul de la Kamouraska.

Sîngele, capul, inima lui. Totul reîncepe. Totul joacă în oasele mele.

O mulțime de Antoine, uciși, care se vîntură prin oasele mele. Furnici negre cu ochi imenși. Unele albastre. Dumnezeule ! Mor ! Mor ! V-o spun...“

Mă ridic din pat tresărind. Toate acele minunate tablouri ale dimineții din descrieri mă învăluie, mă țin prizonieră. Cei patru pereți mă strîng și mă copleșesc, ca un pumn încleștat strîns de gîtlejul meu.

— Anne-Marie !... Tu ești, draga mea !...

Madame Rolland stă acolo, capul îi seamănă

cu o meduză ieşind dintr-o rochie mototolită. Anne-Marie îşi priveşte lung mama. Cu o privire înfricoşată în ochii cenuşii.

— Tu ai ţipat, mamă ?... Eşti bolnavă ?...

— Eu ? Bolnavă ?... Nu fi proastă !... Fii bună şi adu-mi un pahar cu apă.

Madame Rolland îl bea dintr-o înghiţitură. Îşi plimbă paharul umed peste frunte şi obraji. Face asta sub privirea întunecată şi pătrunzătoare a lui Anne-Marie.

Madame Rolland începe să se ridice. Copilul aleargă spre pat, netezeşte cuverturile. Vorbeşte pe un ton de comandă. Repetă dispoziţiile medicului cu o voce solemnă.

— Nu, nu. Nu trebuie să te scoli încă din pat. Doctorul a spus că trebuie să te odihneşti... Toată atenţia pe care o ai faţă de papa, toată îngrijorarea... Eşti istovită. Trebuie să dormi puţin mai mult.

Madame Rolland soarbe cuvintele fiicei sale. Cu o plăcere lacomă. „Atenţie," „îngrijorare"... Îşi va găsi într-o zi pacea, ascunsă într-un cuvînt bun, tare ca migdala.

Madame Rolland, recunoscătoare fiicei sale, o îmbrăţişează şi o sărută. Apoi, pătrunsă de simţul datoriei şi, cu vocea cea mai jalnică, întreabă cum se simte *Monsieur* Rolland.

— Doarme. Florida stă lîngă el. Nu trebuie să te îngrijorezi.

„Ce fetiţă bună e fiica ta. Şi Florida, ce fată devotată ! Nici un motiv de îngrijorare. Dar fii atentă să nu adormi din nou. Stai dreaptă şi veghează !".

Să-l veghez pe soţul meu. Să-i urmăresc fiecare pas, cît pot. Peste această scîndură îngustă care duce la moarte. Pînă cînd nu mai pot face măcar o mişcare fără să mor eu însămi. Chiar în momentul permis de lege, care-l lasă singur să facă ultimul pas peste... Atîrnînd de un fir de aţă, din ce în ce mai subţire. Să-l veghez cum dispare. Să stau aici, încă vie. La marginea stîncii. Şi aţa, ruptă, care atîrnă. Tăiată... Flutur o batistă de adio, peste un gol. Din nou văduvă... Nu, poţi privi tot ce vrei. De această dată mîinile mele sînt curate. Sînt nevinovată. Numele soţului meu e Jérôme Rolland şi acum mă duc să-l văd plecînd. Merg cu el. Pînă la marginea prăpastiei morţii.

Acest periculos îndemn de a dormi într-una va fi distrugerea ta. *Madame* Rolland. Vezi, eşti beată de vise. Vorbeşti bîlbîit, *Madame* Rolland. Îţi întorci trupul greoi si leneş spre perete, ca şi cum n-ar rămîne nimic altceva de făcut. Şi în tot acest timp, în camera sa de la etajul al doilea, în casa ta din Rue du Parloir, *Monsieur* Rolland... Cine ştie, îşi dă sufletul ?

Picioarele îmi sînt ca de vată. Pleoapele îmi cad peste ochi în ciuda voinţei mele...

Din nou Sorel. Casa din Rue Augusta, expusă soarelui minunat de octombrie. Totul mă aşteaptă. Frunzele de culoare roşie-cafenie umplu cu splendoarea lor strada mărginită de

copaci. O briză ușoară le flutură culorile în lumină.

Nici un vecin nu-și mătură frunzele din fața casei. Nici un copil nu aleargă, nici nu rîde. Nici o voce de femeie. Nici o pasăre care să cînte. Au golit orașul. Ca un dovleac scobit pe dinăuntru. Numai casa mea a mai rămas în picioare. Nici un fel de viață în afară de lucruri de strictă necesitate. Doar ceea ce e nevoie pentru procesul meu.

Frunzele uscate foșnesc de-a lungul potecii din grădină. Pragul e scăldat în lumină, împestrițat de umbrele frunzelor fremătătoare. Holul arată ca o gară veche părăsită, exact așa cum a fost întotdeauna. N-am timp să mă simt mîndră de felul cum pot să evit salonul cu pianul negru și broderia rămasă neterminată. Mă simt împinsă spre scară de o forță irezistibilă. E cineva care mă așteaptă în capul scării. Cineva care poartă fuste mici, cu piciorușele parcă înfipte în podea.

Aurélie Caron e acolo să-mi ureze bun venit. Nu-mi place surîsul ei viclean ușor schițat. Ea cunoaște toată povestea. Jură că intențiile mele sînt orice numai curate nu.

— *Madame* știe doar ce se va întîmpla. Nu e nevoie să facă pe nevinovata.

— Sînt bolnavă... M-am întors acasă să mă odihnesc. Nu-i nimic rău în asta. E absolut natural.

— Dacă *Madame* ar binevoi să intre în vechea ei cameră ?

Aurélie rîde și pleacă în goană. Pașii ei vioi pe podeaua goală răsună prin micul coridor.

De ce au ridicat covorul ? Și ce e cu fosta mea cameră ? Nu, nimic nu pare schimbat. Și totuși... totul e atît de ordonat. Lucrurile aproape că par înțepenite pe locul lor. Ca într-un muzeu. Iată, draperiile acestea din percal roz care atîrnă în jurul patului în care am dormit cînd eram mică. Plapuma înflorată. Păpușa umplută cu tărîțe zace pe pernă... Nu îndrăznesc să pășesc dincolo de acest zid. Se ridică în fața mea, invizibil, de jur împrejurul meu.

— Mergeți înainte, *Madame !* Ast-ai tot ce trebuie să faceți. Reîntoarceți-vă în Rue Augusta și reîncepeți totul. Imediat după înapoierea dumneavoastră de la Kamouraska. Ca și cum ce a fost prima oară nu s-ar fi întîmplat niciodată. Acesta-i motivul pentru care judecătorii sînt neînduplecați. Ab-so-lut ne-în-du-ple-cați !

Subliniază zgomotos fiecare silabă. Rînjetul cu gura ei știrbă. Aerul obraznic. Brațele ei uscățive gesticulează spre mine. Mereu.

Lupt să pun un picior înaintea celuilalt. Ca și cum aș înainta cu greu printr-o apă noroioasă, neobișnuit de groasă și rezistentă. Cad pe patul meu. Culcată pe față. Capul mi se înfundă în pernă. Plîng cu sughițuri, aproape să-mi frîng inima. O clipă mai tîrziu, Aurélie iese din cameră în vîrful picioarelor.

Zgomot de pași repezi și mărunți în jurul patului meu. Șoapte tînguitoare... Cele trei micuțe mătuși ale mele ! Sînt aici ! Las să-mi

curgă lacrimile în voie, mai mult decît am într-adevăr nevoie, ca să simt valul de milă pe care mătușile mele îl vor revărsa asupra mea. Mă tem chiar să-mi deschid ochii, mă tem că s-ar putea să nu le mai găsesc încă în viață. Adélaïde, Angélique, Luce-Gertrude...

Un miros înăbușit de trandafiri veștejiți. O duhoare de șoareci otrăviți sub podeaua din hol. Scumpele mele mătuși, cu inima zdrobită, moarte de supărare. Una după alta, la un an.

— Copila asta ne va aduce moartea. Dumnezeule, ce nenorocire la Kamouraska !

Îmbrăcămintea lor e neagră și mohorîtă. Poartă bijuterii de argint și ametist. Trei păsări moarte, împăiate în penele lor decolorate.

Bat din palme. (De unde am putere, de unde explozia asta de energie ?). Să gonesc stafiile. Să-mi risipesc temerile. Să-mi fac eu visul. Să-mi mențin un fel de echilibru. Trecutul, să-l retrăiesc, dar cu judecată și fără să pun suflet. Totul așa cum s-a întîmplat, în ordinea cuvenită. Fără să încerc să trăiesc totul de la început pînă la sfîrșit, dintr-o dată. Ca o pasăre înnebunită, care zboară în lungul, în adîncul și în latul acestei dureri veșnice a vieții... Să mă înalț la cea mai ușoară amenințare a morții de-a lungul vieții ca un cal cînd își schimbă direcția. Să-mi găsesc din nou mătușile în viață. Da, am această putere. Și mă agăț de ea cu toată tăria. Să profit cît mai mult din această izbucnire de putere bruscă.

Orice altceva, numai să nu mai îndur judecata ! Nu chiar acum ! Să fie amînată, întîrziată. Apoi să iau eu ofensiva. Să acuz eu. Să ridic mîna dreaptă și să spun : „Jur." Să spun : „Antoine Tassy este vinovatul !". Sub jurămînt. Să repet : „El e acela care..."

— Copila nu e fericită. Poți vedea cît e de slabă. Nu-i priește aerul din Kamouraska.

— Și părul ei ! I-ai văzut părul ? Atît de neglijat, atît de lînos."

— Da, va trebui să-i spălăm părul. Și să-l clătim cu mușețel.

Mama se aliază surorilor ei. Patru doamne virtuoase cu un trecut excelent, adunate să-l condamne la moarte pe Antoine Tassy. Prea mult negru, prea multă jale. Și albul orbitor al gulerelor, manșetelor și bonetelor. Mîinile lor fără mănuși stau întinse în poală. Mătăniile le sînt înfășurate pe încheieturile mîinilor subțiri.

Le povestesc despre viața mea la Kamouraska. Plîng cu sughițuri. Vărs șiroaie de lacrimi. Îmi răsucesc părul. Îmi mușc degetele.

Mama vorbește prima. Rupe tăcerea grea care urmează povestirii mele. Își trage mătăniile de pe mîini. Își freacă încheietura mîinii, ca un întemnițat căruia tocmai i s-au scos cătușele. Spune că toate aceste rugăciuni nesfîrșite o calcă pe nervi. Încearcă să revină la subiect.

— Nu e bine pentru o femeie să lîncezească cu soțul ei la țară.

Faţa i se întunecă. Din nou privirea aceea pierdută îi apare în ochi. Caută, departe în trecut, un vis ciudat în care fiecare femeie măritată, mai întîi dă naştere unei fete şi apoi devine văduvă de îndată ce poate.

— E foarte rău că primul copil al Elisabethei nu a fost o fată.

Cele trei micuţe surori Lanouette scot un oftat. Păcat de asemeni că dinastia femeilor singure nu va putea să continue pentru totdeauna, aici, în casa din Rue Augusta.

Vom ţine fetiţa la noi. Pe ea şi pe copiii ei, să trăiască bine şi în siguranţă. Cît priveşte pe soţul ei...

— El poate să se reîntoarcă la mama lui în Kamouraska ? !

— Aşa cum mănîncă şi bea, nu o mai duce mult.

Cu viziunea unui bărbat care nu va mai trăi mult — o soluţie excelentă — scumpele mele mătuşi îşi lasă gîndurile să gonească sălbatic. Îşi spun : „Bunule Dumnezeu, te rugăm fă-l să moară !“ Apoi le cuprinde spaima că au îndrăznit să-l amestece pe Dumnezeu în imaginaţia lor nelegiuită. Repede se corectează. Încep o altă rugăciune, una pe care şi-o pot permite. Noaptea, în genunchi, lîngă paturile lor asemenea paturilor dintr-o mînăstire se roagă : „Bunule Dumnezeu, te rugăm fă-l să se căiască şi să devină un om bun.“

Mătănii, rugăciuni speciale repetate timp de nouă zile, îngenunchieri în faţa crucii la nesfîr-

şit. Zi de zi. O agitaţie continuă a micuţelor mele mătuşi. În bonete cu volănaşe legate sub bărbie, cu funde din panglicuţe. Şi mătăniile strîns ţinute în mînă. Pleacă de acasă din Rue Augusta la biserică. Fac un fel de descîntece cucernice. Mii de *Ave Maria* cu gînduri viclene, toate în zadar. Nenumărate săgeţi otrăvite, respinse de inima de nepătruns a lui Antoine Tassy.

— Micuţa noastră Elisabeth îşi va ocupa vechea ei cameră, aceea în care dormea cînd era mică. Dumneata, *Monsieur*, poţi dormi în camera de musafiri...

Sărmane femei neprihănite din Rue Au-
gusta. Într-adevăr voi nu înţelegeţi nimic. În
timpul zilei sînt mai mult decît bucuroasă să
plîng pe umerii voştri. Să fiu de acord cu
moartea nemernicului. Să amăgesc cu voce jal-
nică şi cu ochi sălbatici. Să mă pregătesc să-l
fac pe soţul hidos să se rostogolească la pămînt.

— Iată ce-ai făcut... Minunata ta soţioară... Ar trebui să-ţi fie ruşine.

Dar noaptea, devin din nou complicea lui Antoine. Deşi mă dezgustă pînă în străfundul inimii. Mă înnebuneşte de spaimă.

Patul în care dormeam cînd eram copilă. Atît de îngust. Făcut pentru ultima cuminecătură, ori aşa se pare. O plapumă albă de puf... Uşa nu e niciodată încuiată. În ciuda vecinătăţii mătuşilor mele şi a tuturor avertizărilor lor. Un bărbat intră bîjbîind în cameră. O dată la trei nopţi. Ori de cîte ori nu

e prea beat. Femeile neprihănite au îngrămădit în fața ușii mele, pe coridor, o movilă de scaune. Cu toate acestea Antoine intră năvalnic în ele. Uneori, cu acel mers al său de marinar beat, cade întins cu fața în jos. Urmează un potop de vorbe urîte și furioase. Și nu mă pot abține să nu rîd, așa înspăimîntată cum sînt. Sigur că scumpele mele mătuși sînt treze și se închină și tremură ca varga. Ele află atît de multe noaptea ! Beție, păcătoșenie, violență, dragoste, desconsiderare...

Cîteodată, noaptea, copila geme și suspină. De suferință sau de plăcere. Nu are importanță, crima e aceeași. Bărbatul e vinovat. El ne-a răpit-o pe micuța zîmbitoare și luminoasă pe care o iubim. Trec zile și luni. Antoine își cheltuiește banii cu toate prostituatele din Sorel. E bețiv și cartofor. Tot orașul vorbește de noi.

Elisabeth e vrăjită. E sub vraja lui. Diavolul trebuie să fie izgonit.

Timpul acela. Și numai acel timp. Un anumit timp din viața mea, pe care l-am retrăit, în care am retrăit ca într-o carapace goală. Mă cuprinde în el din nou. Cu zgomotul scurt, ascuțit, al unei scoici care se închide cu o pocnitură. Mă forțez să trăiesc în cadrul acestui spațiu îngust. Stau în casa din Rue Augusta. Respir aerul său rarefiat, un aer pe care l-am mai respirat înainte. Urmez pașii pe care i-am făcut mai înainte. Nu există nici o *Madame* Rolland. Nu mai e. Sînt Elisabeth d'Aulnières, soția lui Antoine Tassy. Mă prăpădesc. Mor,

mor ! Aștept să vină cineva și să mă salveze. Am nouăsprezece ani...

Cu cuvinte mieroase, mama îl tratează pe ginerele său cu prefăcută solicitudine.

— Te vei simți mai bine la colțul mesei, cu picioarele tale lungi.

Antoine surîde prostește. Tocmai a zărit o tocană de iepure aburindă pe masă.

— Pariez că e gătită cu mult vin alb.

Vocea mea blîndă se ciocnește de pofta cu care se dedică Antoine tocanei de iepure.

— Cel puțin e o schimbare de la mîncarea cu țipari și turtele de hrișcă pe care le avem la Kamouraska.

Mi se pare că-l aud mestecînd fiecare îmbucătură. Nu-și bate capul să-și șteargă sosul care i se prelinge pe bărbie.

Sînt sigură că mama încearcă să fie înduioșătoare.

— Am fost la croitoreasa Angélique Hus și am comandat trei rochii pentru Elisabeth. Și pantofi și cîteva combinezoane. Într-adevăr, *Monsieur*, copila nu mai are nimic ce să poarte. Și copilașii au nevoie de haine noi, de lenjerie nouă... Și dumneata știi, *Monsieur*, că Elisabeth începe să tușească. Neapărat trebuie să meargă la un doctor...

Antoine cere încă o porție. O înghite lacom. Apoi se luptă să-și tragă picioarele de sub masă. Spune urlînd :

— Elisabeth, du-te și fă bagajele. Și îmbracă copiii. Nu mai stau nici o clipă aici, ca să fiu insultat.

Mătuşa Angélique îşi drege glasul, încearcă să dea vocii sale puţină siguranţă.

— Te vei reîntoarce la Kamouraska singur, *Monsieur*. Elisabeth şi copiii rămîn aici, unde îi putem îngriji.

— Dar eu sînt moşierul din Kamouraska ! Am dreptul la respect... Voi pleca acolo pe malul rîului, înapoi acasă unde cuvîntul meu e lege. Şi toată lumea se pleacă adînc în faţa mea... Şi apoi am să mă omor, auziţi ? Am să mă omor, Elisabeth. La Kamouraska, pe malul...

Antoine îşi mai toarnă un pahar. Stă acolo suspinînd, plîngînd cu ochii ieşiţi din orbite. Mama încearcă să respire. Îşi îngroapă faţa într-o batistă cu garnitură de dantelă, mirosind greu a camfor.

Antoine se preface că pleacă la Kamouraska. Valiza lui de piele, maro roşcat, e încătărămată în grabă. Cu un capăt de cămaşă albă ieşit în afară. Iniţialele A. T. strălucesc puternic. Iese, trînteşte uşa... Dar iată, primul lucru, dimineaţă, e el, a venit înapoi. Şi valiza şi totul. Tocmai cînd mătuşile mele pleacă pentru liturghia de la ora cinci. Antoine stă în picioare privind acest tablou de femei micuţe, îmbrăcate complet în negru şi cu gulere albe. O apucă pe una din ele, la întîmplare. Îşi aruncă braţele în jurul ei. O ridică de pe pămînt. O sărută pe obraji. O fracţiune de secundă, două picioruşe lovesc aerul.

— Ei, ei, soră Adélaïde... Petrecere frumoasă! Îţi urez o liturghie plăcută ! Şi roagă-te pentru mine , vrei ? Ştii, sînt nebun, soră Adélaïde !

De-abia atinge pămîntul cînd Angélique, mînioasă că e luată drept sora ei mai mare, protestează cu înverşunare :

— Angélique... Eu sînt Angélique. Mă numesc Angélique Lanouette...

Antoine se aşază pe valiza lui. Îşi cere iertare cu tonul cel mai umil şi respectuos.

— Scuză-mă, soră Angélique. E greşeala mea. Dar micuţele călugăriţe seamănă una cu alta.

— Bună dimineaţa, *Madame*. Sper că aţi dormit bine ?

Cît ai clipi, Aurélie puse cana cu apă fierbinte pe lavoar, lîngă ligheanul albastru, pictat cu flori. A tras perdelele cu o smucitură iute. Lumina năvăleste în cameră, puternic, ca un flux ale cărui valuri se rostogolesc, spărgîndu-se de patul meu. Îmi ascund capul în plapumă. Lumina e de nesuportat, mai strălucitoare decît soarele. Aurélie mormăie în timp ce-mi pregăteşte îmbrăcămintea de zi.

— Nu puteţi continua să trăiţi în întuneric. Ce va fi, va fi ! Evenimentele cu adevărat mari de-abia acum vin, *Madame*. Trebuie să le trăiţi la lumina zilei.

Primul lucru pe care-l fac, e să plec înapoi la Sorel. O angajez pe Aurélie Caron. Împotriva rugăminţilor stăruitoare ale mamei şi ale mătuşilor mele. Să joc rolul Doamnei cu camerista ei. Pînă...

— Se spune că te distrezi, Aurélie ! În josul rîului, în larg, pe insule. E adevărat ? Spune-mi ce faci ? Spune-mi totul !...

E toată numai fuste și panglici și pantofi fanteziști, ca orice subretă. Aurélie stă în fața oglinzii, se privește, fermecată. Se întoarce spre mine. E îngrozitor de palidă. Are deodată o sclipire galbenă, care-i scapără de sub pleoape. Cu cuvinte murmurate și clipiri cu subînțeles. Un potop de sporovăială. Pe nerăsuflate, incoerentă, cinică, grosolană... Apoi urmează vocile venind din singurătatea mea. A mea proprie. O mărturisire cere alta. Și iată-mă șoptindu-i la ureche :

— Adevărat, știi, sînt măritată cu o bestie.

— Dumnezeule Atotputernic ! Vrei să spui cumva că n-ai știut că toți bărbații sînt la fel ? Mai curînd sau mai tîrziu, doar să le dai timp...

Aurélie se ghemuiește pe podea, aprinde focul. E dimineață. Acum am nouăsprezece ani. Îmi pieptăn buclele lungi, răsucite pe fîșii de pînză albă, pentru noapte. Viața pare atît de firească, atît de liniștită. Și totuși... Această tăcere. Acest simțămînt neplăcut că am mai trăit-o înainte. Cel mai mult, aspectul straniu al focului. Un fel de strălucire ciudată, rece și nemișcată. Frumusețea focului, dar un foc fără căldură, fără strălucire... Cearșafurile de olandă cu marginile lor ajurate. Țesătura frumoasă a pînzei, atît de evidentă și de clară, ca și cum ar fi mărită cu lupa. Masa de lîngă pat, acoperită cu marmură. Sînt sigură că aș

putea urmări fiecare dintre vinișoarele ei negre, să le urmăresc cum se despart și se divid în lungul lor, făcîndu-se din ce în ce mai mici.

Nu atît exactitatea însăși a lucrurilor mă zăpăcește acum. Adevărul e că sînt forțată cu toată ființa mea să fiu foarte atentă. Nimic, nimic nu trebuie să-mi scape. Viața adevărată ascunsă în trecut. Iată, împunsături mici peste tot în lemnăria patului. Rozături de insecte în lemnul mîncat de carii. Totul în cameră a fost ros. Lucrurile mai stau în picioare. Lucrurile mai stau în picioare printr-un fel de minune. Dar s-au fărîmițat. Sînt reconstituite doar pentru această clipă orbitoare. Totul atît de precis, atît de clar...

Această nemișcare nu trebuie să dăinuie. Altfel își va răspîndi putreziciunea în fiecare fragment de viață din jurul meu. Cuprinde-le pe toate într-o tăcere finală, măreață și apăsătoare.

Mă întorc către persoana impertinentă care stă acolo, în fața mea, nemișcată, urmărindu-mă cu privirea. Un zîmbet straniu i-a înghețat pe buze descoperindu-i dinții, pătați de tutun.

— Vorbește-mi, Aurélie. Spune ceva. Orice. Numai vorbește...

Aurélie își ridică glasul, îl forțează puțin ca și cum ar juca un rol. Se preface că vorbește cuiva care se află în spatele peretelui.

— A, *Madame* ! Dumnezeule Atotputernic ! Priviți acest semn pe brațul dumneavoastră, e negru și albastru !

— Nu striga așa, Aurélie. Te rog, nu așa de tare. Cineva te-ar putea auzi !...

— A, semne de felul ăsta vi le face *Monsieur*, Madame ! Am să mă duc să-i spun bucătăresei ! Am să-i spun guvernantei. Am să-i spun lui *Madame* d' Aulnières și celor trei surioare ale ei. Am să le spun judecătorilor dacă va trebui.

— Încetează, Aurélie ! Încetează să mai strigi așa ! Mi-e atît de rușine ! Dacă ai ști numai...

— Nu e nevoie să vă fie rușine de un lucru ca ăsta ! Mai bine să fim puțin ciupite decît să nu avem niciodată cu noi un bărbat, știți ! Și cît despre rușine... Ei bine, ar fi bine să vă obișnuiți cu ea. E doar începutul. Răul cel mai mare urmează de-acum înainte.

Acum nu mai privesc. Nu mai sînt privită. O împing pe Aurélie la o parte. Ies ca o furtună din vechea mea cameră din casa de pe Rue Augusta. Cobor în goană scara. Îmi ridic fustele să nu atingă pardoseala... Acum sînt din nou în hol. Ușa de afară e închisă, bine încuiată. La fel și ușa bucătăriei. Repede, pe scările din spatele casei. E o ușă care dă la pod. Trebuie să fie o scară care duce jos în curte... Mă urc la etajul al doilea. Nu pot găsi scara de la pod. Toate ușile sînt închise. Toate în afară de una. Una pe care am uitat s-o închid cînd am fugit. Camera în care am dormit cînd eram copil. Drăguță, toată îmbrăcată în roz și alb... Năvălesc în cameră ca și cum aș fi fost împinsă din spate. Patul a fost

schimbat, aranjat cu grijă (Deși am lipsit numai o clipă.) Și cuverturile sînt date la o parte. Mama stă lîngă pat. Îmi spune că sînt bolnavă și că trebuie să intru în pat. Mă arunc într-o parte, privesc spre ușă. Aurélie e acolo, blocîndu-mi evadarea... O ascult pe mama. Îmi scot hainele. Mă îmbrac cu o cămașă de noapte garnisită cu dantelă, pregătită pentru această ocazie. Și tot timpul mama continuă să mă asigure că doctorul va fi aici dintr-un moment în altul... Aurélie și rîsul ei vesel. Rîde ușor... Intră acum cu un lighean cu apă fierbinte. O bucată mare rotundă de săpun parfumat. Și un prosop din pînză irlandeză. Mama îi vorbește.

— Pune-l jos, acolo, Aurélie. E pentru doctor.

Și Sophie Langlade e aici. Și Justine Latour. Îmi aduc papucii și rochia de casă. Apoi aud o voce pe care nu pot s-o recunosc bine.

Acum să reconstituim faptele cît mai exact, zi de zi.

Aurélie Caron, Sophie Langlade și Justine Latour stau în picioare lipite de perete. Soțul meu apare în prag. Sînt sigură că e el. Mama stă încă lîngă patul meu. Mătușile sînt așezate pe sofa, înghesuite una într-alta.

Mi se pare că patul e mai înalt decît ar trebui să fie. E ridicat pe un fel de platformă, sau așa pare. Cu dîre mari de lumină care cad din tavan, deasupra capului meu. Mă simt ca și cum aș fi întinsă pe o masă de operație. Mama îmi prinde mîna, mă stăpînește... „Te rog, nu vreau o operație. Nu una adevărată.

Acest rău din mine e smuls ca o violetă. Această tumoare ascunsă..." Tăcerea e de nesuportat. Închid ochii.

Soțul meu, Antoine Tassy anunță cu vocea lui tunătoare :

— Doctorul George Nelson. Elisabeth, doresc să cunoști pe un vechi coleg de școală. Nu l-am văzut de ani de zile și acum, deodată, îl găsesc aici în Sorel...

Insist ca toți servitorii să părăsească camera imediat, chiar și Aurélie. Rog și pe mătușile mele să plece. Se retrag cu părere de rău. Mă roagă cu lacrimi în ochi, să las măcar o persoană să stea. O aleg pe Sophie Langlade, a cărei mărturie va fi atît de importantă pentru apărarea mea. Mama îmi trage păturile pînă la bărbie. Acum Sophie Langlade înaintează, tremurînd toată. Tremură atît de violent încît de-abia poate să-și miște picioarele. Jură cu mîna pe Biblie, apoi își face depoziția. Atît de încet încît judecătorul o pune să repete.

—*Madame* n-a rămas niciodată singură în cameră cu doctorul Nelson. Mama ei, *Madame* d'Aulnières, a fost întotdeauna cu ea.

Deodată, rîsul lui Aurélie mă îngheață pînă la oase. Vine de undeva din interiorul casei. Străpunge pereții. Destul de tare ca să fie auzit de afară. Această voce sfredelitoare, mai ascuțită decît poate fi o voce omenească. Acum vorbește, dureros de încet. Ca și cum cuvintele trebuiau să-i fie scoase din gură unul cîte unul. Pot s-o aud din camera mea.

— Jur, că *Madame* petrecea mult timp singură cu doctorul. Cu ușile închise. De îndată ce mama ei pleca.

Sophie Langlade a părăsit camera. O clipă mai tîrziu, pasul unui bărbat, vine de-a lungul coridorului. Ferm, sigur de sine. Cu ceva copilăresc în el. Vesel și încrezător.

Presimt, spre groaza mea, tot ce se va întîmpla. Și că nimic în lume nu poate opri acest lucru de a se întîmpla din nou, a doua oară. Încă o dată închid ochii... Antoine Tassy vorbește cu George Nelson, afară, lîngă ușa mea. Acum închide ușa, pleacă, parcurge cu pași mari coridorul. Soțul meu mă părăsește. Sînt sigură că în adîncul sufletului său simte tot ce e pe cale să se întîmple. Îi recunosc vocea. Fără vlagă, ca și cum ar vorbi prin tampoane mari de vată. (Vata pe care o folosesc ca să astupe gura cadavrelor.) Trebuie să se fi închis în sufragerie.

— Întîi o să-l las s-o examineze. Apoi îi vom servi o băutură vechiului și dragului meu coleg de școală din zilele din trecut, cu preoții din Quebec...

Aș vrea să pot uita sufrageria aceea. Să uit că a existat vreodată. Camera aceea din Sorel unde soțul meu stă prăbușit. Trupul său greoi zace nemișcat rezemat de piciorul mesei. Vreau să-mi smulgă cineva camera aceea din amintire. S-o sfărîme în bucățele, s-o nimicească, s-o taie cu ferăstrăul. Ca pe o ladă aruncată peste bord în mare. Să-l ia și pe Antoine și să-l coasă într-un sac. Pe el și tocana lui de iepure, coniacul și amintirile sale din școală, aerul lui de domn și stăpîn, pumnii mari și

brutali. Izbucnirile lui de mînie și lacrimile de crocodil.

Eu, Elisabeth d'Aulnières, aici în pat, zac bolnavă. Lumina încă îmi supără ochii. O simt cum mă arde, ca niște ace înroșite, sub pleoapele strîns lipite. Așa cum simți cînd stai cu fața la soare în arșița amiezii. Mă supără de asemeni și ciudata înălțime a patului. Am jurat să-mi închid ochii și să-i țin închiși. Să încerc într-un fel sau altul să evadez din trupul meu. Sentimentele mele, inima mea... Un gol de necrezut. Un gol greu de suportat și totuși continui să trăiesc. Dar nu voi ceda. Pînă acum, o altă femeie ar fi fost moartă și îngropată... Foarte bine, oamenii mă fac să retrăiesc din nou acele zile. Acele zile cînd l-am întîlnit pentru prima oară pe George Nelson. Ei bine, n-au decît. Dar tot ce vor găsi este un spirit despărțit de trup. Unul din sufletele fantomatice rătăcind împreună cu liliecii și bîntuind podurile caselor necunoscute.

Fac exact ce-mi spune. Mă ascultă de trei ori la piept. Tușesc de trei ori. Respir adînc... Respirații adînci, aici e greutatea. Mă adorm, mă fac să-mi pierd apărarea. Aleg riscul de a-mi vedea viața revenind în plin galop. Se ivește nedeslușit copleșindu-mi iarăși carnea înghețată. O țin departe, apărîndu-mă de ea cu golul din suflet. Fac ce-mi spune, ca un automat. Fiecare mișcare îmi este dirijată de acest doctor, acest om complet străin. Mă împunge

în spate cu un deget sigur. De-a lungul coastelor. Ascultă atent, printr-un prosop fin, să audă ce se întîmplă în trupul meu. Aude bătaia unei inimi goale. Capul lui bărbătesc lipit de pieptul meu. Părul atît de bogat! Barba. Favoriții nu prea mari... Nu, nu! Nu văd nimic din toate astea, adevărul e că nu simt nimic. Nimic din materie, forme, culori! Nici o plăcere! Viața mea e în altă parte. Izolată, departe într-un loc pustiu, întunecat. Un fel de sat, nelocuit și în părăsire, unde groaza își aruncă umbrele.

Deasupra capetelor noastre tăcerea se întinde încordată, ca o furtună care se apropie. În cele din urmă, doctorul se ridică. Încetează să se mai aplece asupra mea. Un sentiment de mare ușurare se răspîndește prin cameră. Mama se îndepărtează, stă în picioare lîngă George Nelson. Pare aproape fericită. Această primă întîlnire a decurs foarte bine. Judecătorii trebuie să fie cu adevărat dezamăgiți. Nici o greșeală nu se poate constata în felul în care s-au comportat acest bărbat și această femeie unul față de celălalt.

Doctorul vorbește cu mama. Prind cîteva cuvinte. „Anemică... sarcinile prea apropiate... slăbiciune la plămîni..." Se vorbește afară, pe coridor. Se aud șoapte, rîsete. Se oftează adînc. Toți se arată ușurați. E felul de a se purta cînd a trecut un pericol groaznic. Apoi deodată doctorul părăsește camera. Cred că acum mă întind sub pături. O destindere care mă încîntă din cap pînă în călcîie. Vreau să

mă scol... Acum stau la marginea patului, picioarele îmi atîrnă din cămaşa lungă, bătînd aerul. Ca şi cum aş încerca apa dintr-un rîu imaginar să văd cît e de rece... Sînt nevinovată !

Uşurarea nu durează. Semnalul ! Sînt sigură că a fost un semnal. Îmi revin, încet, cîte puţin. Ies din adăpostul confuziei mele uluite. Nu a fost un şuierat strident, ascuţit. Nici o călugăriţă cu clopoţelul ei, chemînd la ordine. Nici foc, nici fum. Şi totuşi a fost un semnal. E în aer, umplînd chiar aerul pe care-l respir. Alarmă ! Nici un ajutor nu mai poate veni acum. Alarma a fost dată. Şi totul începe din nou. Nu e nici un loc unde să fug. Trebuie să continui, să reiau firul. Să reconstitui a doua scenă cu doctorul. Nu pot scăpa de ea, sînt prea obosită. Martorii sînt deja aici. Toţi intră unul cîte unul, atît de înţepeniţi şi de solemni. Pozează.

Mama mă aşază în pat. Trage păturile şi mă înfăşoară în ele. Mătuşile mele se aşază pe canapea. Scîncesc puţin. Sophie Langlade continuă să tremure. Justine Latour stă în picioare cu ochii larg deschişi şi gura căscată. Cineva spune că totul e o nerozie şi că reconstituiri ca acestea n-au făcut niciodată mult bine. Aurélie îşi ia ligheanul albastru, prosopul de pînză irlandeză şi bucata mare de săpun parfumat. Îşi strînge ochii, ca şi cum ar sta în faţa soarelui orbitor. Pare că e din ce în ce mai emoţionată.

Sîntem aici acum cu toţii. Adică în afară de primul soţ al lui *Madame*. El e atît de beat de coniac încît nici nu se poate ridica de pe scaun. E rău de tot. Ce va fi, va fi...

Îi spun Auréliei să plece. Ei şi celor două ajutoare încălţate în papuci, de lîngă ea. Îndată dispar într-o învălmăşeală de şorţuleţe albe, mototolite şi legate strîmb. Toate trei. Aurélie Caron, Sophie Langlade, Justine Latour. Mătuşile mele nu aşteaptă să li se spună. Pleacă singure, ruşinate şi disperate.

Şi astfel sînt din nou singură cu mama, în timp ce îşi ia locul la capătul patului meu. Un braţ întins de-a lungul cadrului de lemn negru. Mîneca de deasupra, transparentă, simplă, căzînd în pliseuri, se desface la umăr ca o aripă. Falnică şi solemnă, ca un înger sculptat pe o cristelniţă sfîntă, aşteaptă a doua întîlnire a fiicei ei Elisabeth cu doctorul Nelson.

Un calm de necrezut pare că învăluie casa. Totuşi fiecare martor şi-a luat locul aici, în acest conac din Sorel. Şi fiecare pare absorbit de treburile lui, îndeplinindu-şi munca zilnică. Mai bine însă să nu-i las să mă păcălească. Sînt sigură că tuturor li s-au distribuit rolurile. Spioni şi informatori, toţi. În afară de scumpele şi micuţele mele mătuşi, bolnave de moarte doar gîndind la minciunile pe care trebuie să le jure.

Prima, Justine Latour. Atîrnă rufele la uscat în spatele casei. Prosoapele ude le scutură, apoi le plesneşte repede în bătaia vîntului pentru a semnala sosirea doctorului. Pentru a-l în-

cunoștința pe domnul judecător, John Crebessa, că totul începe.

Soțul meu, Antoine Tassy, intră următorul. O vede pe Justine Latour și înțelege semnalul. Vine înapoi de la celălalt capăt al pămîntului, din cele mai îndepărtate ținuturi ale morții. Își joacă rolul. Încearcă să-și pună mîinile în jurul gurii și strigă.

— Cineva să-mi spună cînd vine doctorul! Vreau să pregătesc ceva de băut pentru dragul meu vechi...

Doctorul Nelson nu se oprește în salon. Urcă scările. Vine direct spre ușa mea. O lovitură ușoară. Intră... Acum stă în picioare în camera mea. În mînă ține o trusă mică, neagră. De astă dată pot să-l văd foarte clar. Îl privesc pe furiș cînd nimeni nu se uită. Mai ales mă uit la gîtul lui, cînd se întoarce să spună ceva mamei. Ce gît subțirel, cu aerul său hotărît, vioi și curajos... Ochii lui. Da, cred că la a doua vizită îl privesc în ochii negri. O lumină înspăimîntătoare, arzătoare. Îndreptată spre mine. Îmi întorc capul. Să se zbată pe pernă. Dintr-o parte în alta. Mereu și mereu. Ca un copilaș care scîncește și geme. Ca și cum aș nega focul care mă și mistuie.

Observă cîteva vînătăi pe brațul meu. Murmură revoltat:

— Dumnezeule, ești lovită. Dar cine... !

Trece o secundă. Nu mai mult de o secundă. Și viața pe care o gonisem se întoarce în galop înapoi. Compensează timpul pierdut, în această singură clipă. Apărarea mea se prăbușește ca un castel din cărți de joc. Îmi arunc brațele în jurul gîtului său. Acest străin care miroase a tutun proaspăt. Nu-mi pasă că asta este exact ceea ce așteaptă judecătorul să vadă. Exact lucrul pe care el dorește să-l fac înainte de a-mi putea pune întrebări. Nimic nu mă poate opri. Nimic și nimeni. Nici chiar mîndria mea. Trebuie să pornesc în goană drept înainte spre pieirea mea. Nu poate fi oprită. Scandalul trebuie să se declanșeze... Acum izbucnesc în lacrimi, nu-mi pot reține torentul de plîns. Între două sughițuri reușesc să-i spun cît de nenorocită sînt. Mă înșel asupra privirii lui mînioase. Am impresia că dezaprobă comportarea mea. Sînt speriată, îmi retrag brațele.

Mama se plînge că această scenă este complet deplasată. Îi șoptește ceva doctorului. E precautà, evită să-l privească în față.

— Fiica mea e o copilă foarte nervoasă. Trebuie s-o iertați. Și... A, da, despre brațul ei... S-a lovit de o masă, sau de un scaun, sau de altceva. Sîntem îngrozitor de înghesuiți aici, știți...

Doctorul îi aruncă o privire ucigătoare. Părăsește camera fără să spună nici un cuvînt. O clipă mai tîrziu, Aurélie se întoarce. Încă încărcată cu ligheanul, cu prosopul, cu bucata de săpun rotundă. Pare că și-a ieșit din fire.

— Doctorul nici nu și-a spălat mîinile.

Săpunul îi cade din mînă, îl urmărește cu privirea cum se rostogolește de-a lungul podelei. Nici nu se gîndește să-l ridice. Stă a-

colo împietrită. E plină de un fel de invidie. O invidie amestecată cu teamă, cu o vagă preocupare. Văd această expresie răspîndindu-i-se pe față, prind primele licăriri ale fascinației ciudate care va însemna căderea ei.

— Spune ce vrei, dragostea într-adevăr poate să-ți ia răsuflarea, *Madame* ! Și această dragoste a dumitale... Dumneata și doctorul Nelson !... Ei bine, eu niciodată n-am s-o trec cu vederea, crede-mă !...

Femeia care-mi alăptează cel de-al doilea fiu încetează brusc să mai aibă lapte. Plînge și scîncește. Jură că totul s-a întîmplat din cauza doctorului. Spune că a blestemat-o.

— Are ochi nemaipomenit de negri. Și vă privește mereu fix. În clipa cînd a venit pentru prima dată lîngă mine să examineze copilașul, cînd îl țineam în brațe... Ei bine, am simțit parcă o lovitură...

Aurélie, numaidecît, a împrăștiat pretutindeni în Sorel vorba că acest doctor Nelson e un fel de diavol american care umblă de colo pînă colo și vrăjește sînii femeilor. În felul în care vrăjitoarele otrăvesc apa.

Mătușa Adélaïde pretinde că duminica acest doctor Nelson vine la liturghie. Deși toată lumea știe că e protestant.

Mătușa Luce-Gertrude murmură în șoaptă că ceea ce e mai straniu din toate e felul în care trăiește acest doctor Nelson. Afară din sat, într-o căsuță pitită în desișul pădurii. Trăiește ca un colonist din trecut. Și de doi ani de cînd se

află în Sorel, deși e tînăr, refuză cu hotărîre să viziteze oameni cumsecade, să intre în societate...

Soțul meu, pe de altă parte, vorbește despre George Nelson cu o voce ciudată, neobișnuită, aproape copilăroasă. O voce pe care nu l-am mai auzit niciodată folosind-o.

— La școală... Ca să fi avut un prieten adevărat... El e acela pe care l-aș fi ales...

Un naiv, învăluit în ceața amintirilor din copilărie. Întorc capul, spun că sînt bolnavă. Chem doctorul. N-a venit să mă mai vadă de atunci. Soțul meu repetă cu insistență că nu sînt deloc bolnavă.

Mama se reîntoarce la durerile ei de cap și se închide din nou în văduvia ei. Ca și cum soarta mea a fost pecetluită acum pentru totdeauna. Mătușile își iau înfățișarea speriată și fricoasă pe care o au copiii cînd simt primejdia care stîrnește nori de furtună în casă.

Aș putea încă să fug. Dar nu vreau să forțez ceea ce va urma să se întîmple.

Din nou iau cunoștință cu casa din Rue du Parloir. Nu fac decît să-mi deschid ochii. Îmi duc mîinile la gură și strig: „Eu sînt *Madame* Rolland."

Prea tîrziu ! E prea tîrziu. Trecutul reamintit, își caută moartea. Tinerețea mea nebună se înfășoară în jurul osemintelor mele. Pășesc pe urmele ei. În felul în care îți potrivești piciorul în propriile tale urme, mergînd de-a lungul țărmului umed și nisipos. Din nou, trecînd prin crimă și moarte. Atingînd capă-

tul. Atingînd capătul, culmea disperării. Ei bine, care-i diferența ? Atît timp cît îmi găsesc încă o dată iubitul. Și îl găsesc sănătos. Plin de viață. Să-și culce capul pe pieptul meu. Îngrijorat cît de mult trebuie să sufăr. Revoltat, ridicîndu-și glasul : „Dumnezeule, ești lovită. Dar cine... ?" Acum mă joc cu lanțul de ceas de peste mijlocul lui George Nelson. Respir adînc mirosul vestei sale. Mult mai mult decît milă. Vreau să găsesc mînie în sufletul său.

— Joacă teatru, asta-i tot ! proclamă soacra mea, cu un vădit dispreț.

Ca și cum așteptam această replică, îmi fac intrarea în scenă. Folosesc cuvîntul „Eu", și totuși sînt altcineva. În lături cu îmbrăcămintea respectabilă a lui *Madame* Rolland ! Să fie călcată în picioare ! În lături cu corsetul ei sacru cu balene ! Să fie aruncat în cele patru vînturi. La muzeu cu masca de ghips ! Acum rîd și plîng, fără rușine. Port o pereche de ciorapi roz cu ajur, un cordon foarte lat chiar sub sîni. Îmi dau drumul. Îmi trăiesc viața cu înfrigurare și nebunie, ca și cum acesta ar fi pămîntul meu natal. Sînt îndrăgostită de un bărbat care nu e soțul meu. Pe acest bărbat îl chem mereu. Ziua. Noaptea. Doctore Nelson, doctore Nelson... Absența lui e mai mult decît pot suporta. Am să mor. Nu s-a mai reîntors din ziua cînd i-am cuprins gîtul cu brațele. Doctore Nelson, sînt atît de îngrozitor de nefericită ! Doctore Nelson, doctore Nelson...

— Doctorul nu e acasă, *Madame*. Băiețelul nu știe cînd se va reîntoarce. A plecat dinadins.

— Du-te înapoi, Aurélie. Du-te și adu-l. Spune-i că sînt bolnavă. Fă-l să vină cu tine. Trebuie să vină, mă auzi ? Trebuie...

Aurélie pleacă, se duce împotriva voinței sale. Îmi înăbuș cu greu lacrimile. Mă sufoc. Mă zvîrcolesc și mă răsucesc. Amenint că mă arunc pe fereastră... În sfîrșit, istovită, cufundîndu-mă într-un somn greu, visez că cineva mă cheamă. Stăruitor, pasionant. O forță stranie pare că mă ridică din pat. Mă trezesc cu o tresărire. Mă trimite alergînd la fereastră. Ochii mi se deschid larg. Inima îmi bate repede... Ascult zgomotul potcoavelor unui cal, tropotind în depărtare. Mă întorc și dau de haosul total din cameră. Așternutul mototolit... Acea senzație, ca prăbușirea prin imensitatea spațiului. Mi se învîrtește capul... Mă lupt să ajung înapoi în pat.

— Mai bine am trimite după alt doctor. Copila e într-adevăr bolnavă. Primul lucru ce trebuie făcut e să-l ținem pe acest soț al ei departe de ea...

— Da, el e autorul. E numai vina lui... să-l trimitem înapoi la Kamouraska...

— Sau cel puțin să fim sigure că nu se mai apropie de ea. Să punem servitorii de pază la ușa ei și să-l țină afară...

— Vom sta treze toată noaptea dacă trebuie...

— Atît timp cît mai există viață în trupul meu, el nu va intra pe această ușă...

— Va trebui să mă omoare mai întîi...

— Poate obţinem o consultaţie juridică de la Maître Lafontaine...

— O separare, aceasta e singura cale..

Soţul meu colindă pretutindeni, spunînd celor pe care-i poate face să-l asculte că mătuşile mele sînt trei cotoroanţe bătrîne şi că ar trebui exterminate.

În fiecare noapte trece pe sub ferestrele mele. Cu calul său negru şi sania neagră. Sînt sigură că e el. Ore întregi zac în aşteptare, în tăcerea nopţii, ascultînd loviturile de copită ale calului, scîrţîitul saniei pe zăpadă. Cu mult înainte de a putea fi auzite de urechea vreunui alt muritor. Îi adulmec urma îndată ce pleacă din căsuţa lui de lemn. De departe, de la celălalt capăt al orăşelului Sorel. (Clopoţeii saniei sînt ascunşi, cu grijă, sub banchetă.) Nu îndrăznesc să mă scol şi să alerg la fereastră. Zac în pat ghemuită. Aştept să treacă prin faţa casei. Şi ascult, plină de disperare. Ascult, cît pot, zgomotul făcut de cal şi de sanie, care dispar în noapte.

Nu mai pot continua în felul ăsta. Într-o zi am să mă duc să-l găsesc. Şi am să-i spun, cu un aer trufaş : „Ei bine, doctore, acesta-i felul în care îţi laşi dumneata pacienţii să se distrugă şi să moară ? Nu încerci niciodată să-i salvezi ?... Doctore Nelson, am înnebunit. Doctore Nelson..."

— Elisabeth ! De ce nu-mi răspunzi ? E a doua oară cînd îţi pun aceeaşi întrebare.

— N-ar trebui să insişti atît, mătuşă Adélaïde. Mintea mea e preocupată, ştii. Zi şi noapte. Urmăresc creşterea unei plante vii, uriaşe, care se răspîndeşte în mine. Mă sfîşie în bucăţele, mă devorează. Da, sînt ca posedată de diavol.

Sînt urmărită de o singură idee. Ca acei nebuni internaţi în ospiciu. Acei a căror minte pare că a dispărut, complet. Întemniţaţi, puşi în lanţuri. Încă agăţîndu-se în mica lor lume de spectrul dement, sălbatic a unicei lor idei... Acum nu-mi mai părăsesc patul. Doar zac în el, mă zvîrcolesc şi mă răsucesc, sau cîteodată sînt prea obosită să mă mai mişc. Îmi fac reguli pe care să le urmez dacă vreau să fiu fericită. Să nu mai încerc să-l văd pe doctorul Nelson un timp. Vreau să fiu sigură mai întîi că nu sînt însărcinată. Să continui să fiu complet neîntinată. Să-l izgonesc pe soţul meu dacă încearcă vreodată să se mai apropie de mine. Să mă ţin departe de Antoine pentru totdeauna, să-mi purific trupul de orice urmă din trecut a mîngîierilor sale, a violenţei sale. Chiar şi amintirea... Să renasc la o viaţă nouă. Neatinsă şi de neatins. Pentru toţi în afară de unul, singurul bărbat din această lume, care poate veni să mă ia... Îndrăgostită, pură, inocentă ! Îl aştept pe iubitul meu să vină şi să mă ia, să mă ţină lîngă el pentru totdeauna. Acest bărbat e singura mea bucurie. Legea însăşi...

Acum dorm în camera mătuşii Luce-Gertrude. Mă prefac că sînt un copilaş. Mă comport

perfect. Răbdătoare aştept să am ciclul... Îl urăsc pe Antoine cînd bea prea mult. Îl urăsc cînd e treaz. Rîd, plîng, fără nici un motiv. Mă simt atît de ciudat, uşoară ca un balon...

— Soţia mea e o tîrfă !

Antoine devine furios fiindcă dorm cu mătuşa Luce-Gertrude. Într-o noapte trînteşte la pămînt servitoarea care păzea uşa. Încearcă să se apropie de patul meu. Eu ţip şi strig. Un fel de zgomot care-mi rîcîie adînc gîtul. Un fel de aparat îngrozitor pus în mişcare. Nu se mai poate stăpîni. Nimic omenesc nu se mai petrece acum. Mă înăbuşe. Mă umple de groază... Scînteierea unui tăiş de brici, doar o clipă, îndreptat spre gîtul meu. Mătuşa Luce-Gertrude spune că Antoine l-a avut în buzunar. Dar nu sînt sigură. Nu mai pot fi sigură de nimic. Briciul poate să fi fost în cameră tot timpul. Atîrnînd de un fir, deasupra patului meu, pentru totdeauna.

Dezarmat, i se arată uşa, e aruncat afară. Antoine părăseşte casa din Rue Augusta. Pleacă în goană la Calul Mării, pentru a-şi cuibări capul în poala ei de irlandeză plină de duhoare şi să plîngă. Jură să rămînă cu ea pentru totdeauna şi să-şi uite soţia. Cu această femeie costelivă: Calul Mării. Atît de slabă, încît atunci cînd îşi ridică braţele îi poţi număra coastele. Ca scheletul unei corăbii...

Într-o dimineaţă mă trezesc. Acolo, între coapsele mele, o dîră de sînge, eliberatoare. Semnul. Neîndoielnic. De acum înainte niciodată vreun copil de-al lui Antoine nu va mai

prinde viaţă în pîntecele meu. Niciodată nu va mai prinde rădăcini. Niciodată nu-şi va contura un sex, o faţă, adînc în întuneric. Acum sînt liberă. Nu sînt însărcinată. Ca şi cum nici un bărbat nu m-ar fi atins niciodată. Cîteva zile şi voi fi curată din nou. Şi liberă.

Trebuie să mă duc la doctor. Nimic în această lume nu mă poate opri. Nimic şi nimeni. I-am spus lui Aurélie ce plan am. Ochii îi lucesc de o încîntare de rău augur. Se preface că mă ascultă împotriva voinţei ei. Mormăie puţin, apoi spune da, mă va duce ea. Spune că va mîna caii ea însăşi. Îmi aranjează părul şi mă ajută să mă îmbrac, fără să scoată un cuvînt. E absorbită de un fel de visare stranie, aproape religioasă. Îmi aduce paltonul îmblănit, şalurile şi mănuşile groase căptuşite cu blană ale lui Antoine. Apoi se duce să îmbrace copiii.

Înfăşurată în blănuri, tremur, mă clatin... Deodată îmi smulg mănuşile, le arunc în zăpadă. Îmi înfig mîinile în manşon. Sînt voioasă. Îmi imaginez cum am să arunc toate lucrurile lui Antoine. Pierdute pentru totdeauna. Împrăştiate în tot ţinutul. Pipele lui, sticlele, puştile, hainele, cămăşile, curelele, bretelele lui... Copiii îmi par grei în braţe. Văd ochii lui Antoine, repetaţi de două ori. Un tremur brusc îmi scutură corpul, îl trezeşte pe micul Louis, care doarme în poala mea. Începe să plîngă.

Din dreapta și din stînga aud „Bună dimineața, *Madame* Tassy !..." „Și dumneavoastră ce mai faceți *Madame* Tassy !..."

Oamenii din Sorel au ieșit să te vadă, *Madame* Tassy. Chiar și cei din afara orașului. Să te vadă trecînd în trăsură pe lîngă ei, palidă și tremurîndă, avînd privirea sălbatică de totdeauna. Pe tine și pe copilașii tăi blonzi, cu obrajii lor trandafirii ca merele. Un alibi perfect. Nu ai de ce să-ți faci vreo grijă.

Umbrele lungi, albastre de pe zăpadă se pierd în întunericul ce se întinde. Am ajuns la casa doctorului. Copiii trec ușor din brațele mele în acelea ale lui Aurélie. Adorm imediat. Eu cobor din trăsură, singură.

Un glas puternic și limpede mă poftește înăuntru... Sînt acum în camera de așteptare. O canapea veche cu tapiseria din păr de cal. Pereți de lemn, simpli, nefinisați, plini de noduri. O mică sobă de tuci, rotundă, neagră, așezată pe niște picioare uriașe, răsucite... Aștept ca doctorul să termine consultarea unui pacient.

În spatele peretelui despărțitor se aude zgomotul făcut de oameni care se mișcă încoace și încolo suflînd greu. O învălmășeală de pași. Respirații înăbușite. Ca și cum doi oameni se luptă... Încerc să-mi concentrez atenția asupra sobei din mijlocul camerei. Mă distrez încercînd să citesc literele ciudate împodobite cu ghirlande de flori dăltuite în relief pe metal. Descifrez cuvintele „Dimineață caldă"...

Deodată aud un țipăt din spatele peretelui despărțitor. Apoi un geamăt prelung. Urmează o tăcere paralizantă care pare fără de sfîrșit. După cîteva clipe, aproape imperceptibil, deslușesc un foșnet de pînză strînsă cu grijă și pusă deoparte... În sfîrșit, ușa se deschide. Un tînăr iese cu brațul înfășurat într-o eșarfă. Se mișcă atît de încet, încît pare gata să cadă la fiecare pas. Își întoarce în direcția mea fața palidă pe care-i curg lacrimi șiroaie. Mă examinează îndelung și atent. Are o privire melancolică și ciudată. Pierdută și uimită. Se clatină ușor. Doctorul trebuie să-l ia de umeri și să-l ajute să ajungă la ușă.

George Nelson e în cămașă. Manșetele îi sînt răsucite pînă la cot. Părul îi e ciufulit, ca și cum tocmai s-ar fi sculat din pat. Se mișcă repede și precis. E energic. Mă privește bănuitor, apoi trece în bucătărie. Duce lampa cu el... Sînt singură în întuneric. Doctorul își spală mîinile și fața. Se aude zgomot de apă împroșcată sub pompă... Apoi se întoarce, își lasă în jos mînecile cămășii, iar de pe față îi picură apa. Își șterge fruntea cu batista. Mă privește în ochi. O privire insistentă, stranie, nu prea politicoasă.

— A trebuit să-i rup brațul băiețandrului ca să i-l pot așeza cum trebuie. Un măcelar s-a apucat să-i pună oasele cu totul greșit. Da, da, locul ăsta e plin de șarlatani ! Pretutindeni. Ignoranță, oriunde te uiți. Vraci care fac pe doctorii, superstiții... E un adevărat scandal, asta e ! Ar trebui să-i oprim pe felcerii aceștia

să meargă pe la casele oamenilor să-i omoare. Îi tratează pe toți fie că au sau n-au nevoie. Oprește-o pe Aurélie să aplice vrăjitoriile ei la nou-născuți !...

Albul cămășii sale e sclipitor. Își ridică lampa sus în dreptul feței brăzdate și slabe. Nu se liniștește deloc. Clocotește de furie... Îl privesc, îi urmăresc fiecare scînteie de viață care licărește pe fața lui oacheșă. Îi ascult fiecare cuvînt. Ca și cum eu aș fi obiectul întregii sale izbucniri de mînie. Aștept să mi se dezvăluie sensul ei tainic. Să se îndrepte spre mine, pentru totdeauna. Să primesc mînia sfîntă pe care o simte... Vai, vai, doctore Nelson ! Cum te uiți la mine ! Nici o înțelegere în privirea ta. Doctore Nelson. Un început de bătălie... Și această bruscă paloare. Această privire arzătoare din ochii tăi. Probabil din cauza lămpii. Umbra întunecată care trece peste chipul tău.

— E ceva ciudat în înfățișarea mea, *Madame* Tassy ? Ceva care te face să mă privești în felul ăsta ? Crezi că mă duc să fac vrăji ? Crezi într-adevăr că pot să afurisesc laptele unei femei ?

Rîde. Un rîs scurt, sec, care mă irită.

— Cărui fapt îi datorez onoarea vizitei dumitale ? Presupun că ești aici cu privire la Antoine ?

Îi spun „nu.“ Dacă răspunsul ar fi fost da, aș fi spus „da.“ Nici un cuvînt nu pare destul de scurt sau de tăios pentru a înlătura toată această conversație inutilă dintre noi.

— Vrei să-mi spui că nimeni nu te-a trimis ? Ai venit aici din proprie inițiativă ?

Îi spun „da.“ Dar de această dată aș vrea să continui, să spun mai mult. Să mă explic. Să mă apăr... Ceva nedefinit, batjocoritor și straniu în zîmbetul lui George Nelson — ori poate în albul strălucitor al dinților săi — mă clatină în toată ființa mea. N-o să mai scot o vorbă. Își ridică lampa deasupra capului. Mă invită să-l urmez. Îmi arată casa spunîndu-mi :

— Acum că te-ai uitat bine la mine, uită-te bine și cum stau. Totul e perfect normal, vezi ? N-am decît o mică vilă de țară, arată ca oricare alta. În afară de cărți, de fapt. Dar sînt sigur că nu ești ființa care să începi să-ți faci gînduri numai din cauză că am niște cărți...

Are mai multe cămăruțe pătrate mobilate pe jumătate. Arată triste ca niște lăzi de lemn. Albe, grosolan lucrate, cu pereții cu multe crăpături. Cărți pe rafturi, cărți pe masa de bucătărie, cărți în vrafuri înalte pe podea, cărți îngrămădite să sprijine un dulap greoi.

— Ți-a vorbit Antoine de mine ? Ți-a spus că jucam des șah la școală ? Cred că îi plăcea să piardă. N-a putut niciodată să mă bată. Niciodată. Nici măcar o dată, înțelegi ?

Își ridică din nou glasul. Aproape provocator. Apoi dintr-o dată tace. Devine chiar posac. Se închide în sine. Parcă pleacă undeva fără ca măcar să se scuze. E absorbit, îmi închipui, într-o partidă de șah, care cere măiestrie și liniște, cu un tînăr blond, bătut înainte de a începe. Trebuie să-l readuc la realitate. Și re-

pede. Să întrerup acest joc fantomatic... „Te iubesc sălbatic, nebuneşte, doctore Nelson ! Te rog, lasă-mă să vin cu tine. Traversează rîul, înapoiază-te în copilăria ta. Înapoi la locul de unde ai pornit. Curgînd ca un izvor, acolo, amestecat cu al lui Antoine, către durerea mea."

Îmi tremură picioarele. Un fior îmi străbate trupul din cap pînă în picioare. Mă prind de speteaza sofalei ca să nu cad.

— Am venit să te văd, doctore Nelson. N-ai de gînd să mă întrebi cum mă simt ?

Dintr-un salt e lîngă mine. Mă face să mă aşez pe sofa. Se duce în bucătărie de unde îmi aduce un pahar cu apă. Se mişcă în sus şi-n jos. Îmi ia pulsul. E speriat şi consternat.

— Să nu te întreb cum te simţi ? Dumnezeule, sărmană copilă. După ce-am văzut felul în care ai fost învineţită şi chinuită... Crezi că m-am mai gîndit la altceva de atunci ?... Să nu te întreb cum te simţi, sărmană fiinţă... Pentru Dumnezeu, de ce te-ai căsătorit cu Antoine Tassy ? De ce ? Spune-mi de ce? Arăţi mai bine în ciuda felului în care el... Te-am îngrijit bine, nu-i aşa ? Sînt un doctor bun, nu crezi ?

— Ştii cît de nefericită sînt...

Faţa îi tremură toată. Vorbeşte în şoaptă. Nu vrea să se uite în ochii mei. Mă împinge la o parte. Aud cuvintele lui, unul cîte unul. Sînt ca pietrele.

— Nu pot face nimic pentru dumneata, *Madame* Elisabeth. Sînt complet străin.

Umbrele noastre uriaşe pe perete sînt atît de aproape una de alta. Un fel de vid, îşi face drum între noi. Tăcere. Gol... George mă lasă din nou în urmă. Cum îl pot prinde ? Sînt trasă din nou în jos. Oprimată. Legată de mîini şi de picioare. Prizonieră în Rue Augusta şi în oraşul Sorel... A, să-mi sfărîm lanţurile. Să-mi recapăt copilăria, puternică şi liberă. Fetiţa aceea din mine, cu părul tuns scurt, care se căţăra pe fereastră şi care alerga cu ceata ei de copii urîcioşi... „Ce-ar trebui să fac, doctore Nelson ? Spune-mi. Doar un cuvînt de la tine şi-l ascult. Să-mi tai tot părul din nou ? Asta-i ce-ar trebui să fac ? Să fug ? Să-mi părăsesc casa, copiii ? Să plec din lumea asta ? Asta-i lucrul pe care-l vrei ? Sînt gata să merg oricît de departe ca să te pot întîlni. Liberă, să fiu într-adevăr eu însămi. O străină pentru toţi şi totul pentru tine."

— Şi nu crezi că şi eu sînt absolut străină ?

El se întoarce într-o parte.

— Nu ştii ce vorbeşti.

— Ştiu mai mult decît crezi.

Iarăşi tăcere. Din nou un zid ne desparte, neted şi solid. Anii lui de şcoală, acest mijloc şubred de apărare scos în grabă din trecut.

— N-am avut niciodată prieteni. Nici ca student şi nici mai tîrziu... Dar îmi plăcea să joc şah cu Antoine Tassy...

— Şi presupun că de aceea treci călare pe sub ferestrele mele în fiecare noapte ?

De astă dată mă priveşte drept în ochi. Furios. Chinuit. Ca un copil prins asupra unei fapte nepermise.

— N-ar fi trebuit să spui asta, *Madame* Elisabeth. N-ar fi trebuit. Într-adevăr, nimic nu-mi displace mai mult decît să fiu descoperit.

Madame Elisabeth... Mi-a spus pe nume. Pentru prima dată. Cobor ochii ca să-mi ascund încîntarea. Mă aplec deasupra broderiei mele. Sînt atentă să nu mă uit la mama sau la mătuşile mele. E o seară liniştită acasă, în Rue Augusta. „Punctul mic se face cu două împunsături, în diagonală pe canava. Întîi o împunsătură verticală, un şir în jos, de la stînga la dreapta. Apoi o împunsătură orizontală de la dreapta la stînga, iar sus vine şirul următor. Cu trei jurubiţe de lînă groasă, urmînd ochiurile..."

Pălăria de fetru verde care se află pe birou e crestată, ici şi colo, de tăieturi de cuţit. În aer se simte veşnicul miros de varză murată. Liturghia, cîntarea de seară, vecerniile, zilele rugăciunii, Postul Mare, Săptămîna Mare. (Vai de genunchii mei !). Creta zgîrie pe tablă, varga profesorului care coboară peste mîinile pătate de cerneală. Mirosul de cazarmă din dormitor. Gheaţa care trebuie să fie sfărîmată în fiecare dimineaţă în ulcioare. Expresia înduioşătoare de pe faţa lui Antoine, aplecat asupra ligheanului pe apa căruia plutesc bucăţi nenumărate de gheaţă... Vai, vai, tinere Nelson, cum îl mai

priveşti pe acest băiat mare, gras şi nenorocit ! De ce întorci capul ? Din milă ?

Protestanţii nu pot intra în rai, în rai... Cincisprezece tineri, care cîntă, cu o veselie barbară. Tînărul sfrijit şi negricios pe care ei îl tachinează poartă un fular plin de găuri şi o şapcă veche din piele de focă. Se zvoneşte că e străin. Fără familie. Învaţă limba franceză şi studiază ca să devină preot catolic. Dar nici una cu prea mult entuziasm. Père Foucas e sătul de aroganţa şi lipsa sa de respect. Într-o zi îl bate cu un baston de hochei. Îi trage o bătaie soră cu moartea. Dar George nu scoate un sunet. Nici măcar un scîncet. Iată, domnule Tassy. Această tărie primitivă e ceea ce-ţi lipseşte. Această tărie, atît de fascinantă şi totuşi atît de agresivă. Doi tineri care n-au nimic în comun. În afară de ceea ce se află în străfundurile sufletelor lor. O experienţă tăcută şi prematură, împletită cu deznădejdea.

Care provoacă mai întîi pe celălalt la o partidă de şah ? Şi, oricum, partidele au fost deja prestabilite. Învingătorul şi învinsul aleşi dinainte. Cine se poate încumeta să schimbe cursul destinului ? Vacanţă după vacanţă. An după an. Aceeaşi tăcere încăpăţînată. Aceeaşi complicitate. Prin partide nesfîrşite de şah.

— Şah mat !

Îmbujorat, datorită victoriei, acest băieţandru cu vocea aspră şi spartă... Oare dumneata eşti, doctore Nelson ? Într-o zi, această voce ţi se va schimba, va deveni adîncă şi mă va cîştiga, cu trup şi suflet.

Cu o mişcare a mîinii, Antoine mătură piesele de pe tabla de şah, care cad pe podea. Nesuferit învins. Nesuferit copil. Nimeni nu-l poate egala cînd ajunge la pungăşii diabolice. De exemplu, umflă broscuţe verzi, din eleşteu, cu fumul pipei, pînă le face să plesnească. Şi rîsul său spart şi răsunător.

— Nelson, trişezi !...

Continui să-l observ geloasă. Pe deasupra timpului. Nu mă gîndesc la nici o realitate convenţională prezentă. Eu am această putere. Eu sînt *Madame* Rolland şi ştiu totul. Chiar de la început, am un rol în viaţa acestor doi tineri născuţi într-o zodie rea. Prezidez prietenia lor cu mare plăcere. O prietenie sortită să nu existe niciodată între George Nelson şi Antoine Tassy.

Stau culcată pe pat în aşteptare, ascultînd în zadar bătaia copitelor calului şi zgomotul unei sănii. Oare nu va mai trece, nu va mai veni să dea tîrcoale pe sub ferestrele mele ? Ba mă numeşte „*Madame* Elisabeth." Şi în clipa următoare mă respinge. Fuge. Nu ar fi trebuit să-i povestesc despre acele nopţi cînd stam aplecată pe fereastră, cînd eu... Ce privire mi-a aruncat ! Ce privire pătrunzătoare. Ca un animal sălbatic încolţit.

Acum se închide în casă. Îşi încuie şi ferecă uşile, ca un criminal. Iar eu încerc să mă apropii cît pot de mult de singurătatea lui. Îl provoc, îl scot din minţi. În felul în care şi el mă provoacă şi mă scoate din minţi.

— Bărbatul ăsta e un străin. E mai bine să nu ne încredem în el, cum nici el nu se încrede în noi.

— Linişte, Aurélie... Pleacă. Sînt mult prea ocupată.

Mă concentrez. Închid ochii. Ca şi cum aş încerca să invoc duhurile. Şi totuşi, asta-i viaţa după care tînjesc. Viaţa... Acolo, la celălalt capăt al oraşului Sorel. Un bărbat, complet singur, stă aplecat deasupra unei mese de bucătărie în faţa unei cărţi deschise, fără a întoarce măcar o pagină... Eu stau în picioare lîngă el şi citesc peste umărul lui. Încerc să-mi fac drum în ascunzişurile cele mai tainice ale visurilor pe care şi le face cu ochii deschişi...

Nu te vor slăbi din vedere, domnule Nelson. Te urmăresc oriunde te duci. Protestanţii sînt toţi ca o haită de... Şi şapca ta din piele de focă, veche şi roasă de vreme.

Omul care face greşeli mici, prosteşti în franceza lui se trădează. Omul care vorbeşte despre „Biblie" în loc să vorbească despre „Sfintele Evanghelii" se trădează. Omul care spune „*Madame* Elisabeth" în loc de *Madame* Tassy îşi distruge reputaţia atît a lui cît şi a ei.

Ce minunat altruism ! Să alegi medicina ca o chemare. Milă, întinsă peste tot ca o rană. Desigur că găseşti acest lucru foarte alinător. Lupţi cu răul, cu boala şi cu vrăjitoarele în felul în care o faci, totul cu aceeaşi pasiune. De ce atunci, cînd faci atît de mult bine, nimeni de aici nu te iubeşte cu adevărat ? Se

tem de tine, doctore Nelson. Ca și cum sub toată această evidentă lipsă de egoism — prea evidentă, poate — zace undeva ascunsă o ființă înspăimîntătoare... Acel păcat originar, mai adînc decît religia ta protestantă, mai adînc decît engleza ta... Privește. Privește bine. Nu e un păcat, doctore Nelson, e doar o durere teribilă.

Ai fost dat afară din casa tatălui tău. Casa lui cu coloane albe și cu fațada din perioada colonială. Asemenea hoților. Tu, fratele tău, sora ta. Trei copilași nevinovați. Și tatăl tău vă izgonește, ca pe niște hoți. Iar mama ta, își apasă fața de fereastră, plîngînd. În Montpelier. În Vermont.

Această independență americană e într-adevăr prea greu de suportat de către bunii credincioși. Nu e mai bine să trimiți copiii în Canada ? Nu-i mai bine să-i trimiți înainte ca acest spirit nou să-i pîngărească și să-i infecteze ? Să devină chiar catolici. Să învețe chiar franceza, dacă trebuie. Orice, numai să-și păstreze supunerea față de coroana britanică.

— Nu-i cunoști pe fratele și pe sora mea, nu-i așa, *Madame* Elisabeth ? Ar trebui într-adevăr să-i cunoști. Vei vedea cît de mult semănăm, chiar de cînd am devenit catolici.

Într-o zi, iubitul meu, mă vei numi doar „Elisabeth." Nici o formalitate, de acum, între noi. Îmi vei povesti cum sora ta Cathy s-a dus la Ursuline cînd avea cincisprezece ani. Îmi vei vorbi despre nasul ei roman, despre obrajii ei acoperiți cu pistrui. Și-mi vei mai

vorbi despre fratele tău Henry, iezuitul și de acele reculegeri impresionante pe care le predică.

Îmi cauți trupul în întuneric. Cuvintele tale sînt ciudate, iar timpul încetează să mai existe. Nimeni în afară de mine nu le aude. Sîntem goi, culcați unul lîngă altul, pentru veșnicie, iar tu murmuri ceva lîngă umărul meu.

— Și am jurat că voi fi un sfînt, Elisabeth ! Am jurat, mă auzi ? Și niciodată, niciodată în viața mea nu am tînjit atîta după ceva...

Din nou, un tînăr studios stă aplecat peste cărțile sale, într-o casă de lemn. Și cuvintele i se învîrtesc mereu în cap, bătîndu-și joc de el : „Nu trebuie să fii prins ! Orice-ar fi, nu trebuie să te lași prins !"... Sări în picioare și lasă-ți cărțile deoparte. Îți îmbraci haina, îți pui șapca și mănușile. Fiecare mișcare e precisă și totuși rapidă. Ca un doctor care se grăbește să-și vadă pacienții... Știe că și de astă dată va înhăma caii și va hoinări pe străzile din Sorel, chiar cu riscul de a fi... Trece încoace și încolo poate de zece ori, prin fața ferestrelor lui *Madame* Tassy... În speranța și teama — amîndouă deodată, atît de strîns împletite — de a vedea pe soțul ticălos alungat afară din casa soției sale și apărînd brusc la colțul străzii. „Să-l ochesc atent. Să-l împușc. Ca pe o potîrniche. Cel născut numai ca să piardă, Antoine Tassy. «Celui ce nu are i se va lua chiar și ce are.» Îi voi lua tura. Îi voi lua regina. Îi voi lua soția. Așa trebuie să fie. Cum pot eu suporta gîndul... O femeie atît de mi-

nunată care suferă atît de mult ! Să fie torturată, umilită... Să se culce în pat alături de Antoine, să fie bătută de Antoine, să fie mîngîiată de Antoine, deschisă și închisă de Antoine, violată de Antoine, batjocorită de Antoine... Voi aduce înapoi dreptatea la ceea ce obișnuia să fie. Legea învingătorului și a învinsului..." Într-o străfulgerare, o înțelegere bruscă că ești de acord, că ești în armonie cu tine. Ceva încercat mereu și mereu, de cînd își poate memoria aminti. Să te găsești pe tine însuți adînc în măduva oaselor tale, complet tu însuți. Să admiți în cele din urmă boala din tine. Dorința nebună de a poseda lumea.

De a poseda această femeie. De a poseda pămîntul.

Îl strig pe George Nelson. Da, eu sînt aceea care îl strigă prin noapte. Vocea patimei ne caută, ne domină, ne doboară. Un singur lucru trebuie făcut. Numai unul. Să fim osîndiți pentru totdeauna. Unul împreună cu celălalt. Unul din cauza celuilalt. Iar eu, străina răutăcioasă și sinistră...

Acesta e oare somnul pe care-l voi avea de-acum înainte ? Cîteva ore, cel mult, chinuită de visuri îngrozitoare ?

O colibă de lemn așezată în mijlocul unui peisaj întins și părăsit. Departe, la orizont, liziera pădurii. Cabana e plină de lume. Toți sînt îngrijorați de micuțul lor animal de casă care rătăcește liber. Atîtea lucruri înspăimîntătoare i se pot întîmpla dacă nu găsesc o cale să-l aducă înapoi imediat. Toți se întorc

și mă privesc. Toți, fără excepție Mă roagă să „chem" micuțul animal acasă. Și sînt cuprinsă de groază. Știu ce vor să spună prin „chemare". Cunosc puterea înspăimîntătoare pe care o posed și mă face să mă cutremur... Din toate părțile mă presează, mă îndeamnă. Fiecare clipă ar putea însemna moartea micuței ființe care continuă să rătăcească scăpată pe undeva...

Un strigăt îmi scapă de pe buze. (Această putere pe care o am nu-mi permite să-l rețin.) Un strigăt atît de puternic, atît de groaznic, încît îmi sfîșie pieptul și mă lasă năucită, încremenită. Ecoul continuă să se audă prin tot ținutul. Nu pot să-l opresc, nu pot să-l împiedic să crească și să se umfle, imposibil de stăpînit... Deodată, toate animalele sălbatice se foiesc. Animalele cele mai sălbatice din pădure și din cîmpie. Se năpustesc, atacă coliba. Pînă la ultimul, răscolite de chemarea mea. Vin și bărbați și femei. Cei mai cruzi, cei mai corupți. Vrăjiți, scoși afară din bîrlogurile ascunse ale unei pretinse virtuți. Și doctorul Nelson e printre ei. Dinții lui albi, ascuțiți la vîrf ca niște colți. Și eu port un coc negru, cocoțat pe creștetul capului fără a fi prins cu ace. Șuvițe de păr mari și groase îmi încadrează fața... O vrăjitoare. Sînt o vrăjitoare. Și chem la lumină, și chem la iveală tot răul din oameni și din animale sălbatice. De oriunde pot fi găsiți...

În care dintre visurile mele i-am chemat înapoi pe amîndoi ? Nu numai pe iubitul meu,

dar şi pe celălalt, pe soţul meu. Ca şi cum n-aş putea chema pe unul fără celălalt. Pe toate animalele sălbatice din pădure. Pe toate, le-am chemat... Acest strigăt smuls din adîncul pieptului meu. Această chemare...

Acum sînt doi în noapte, care călăresc pe sub ferestrele mele. O sanie, apoi alta. Antoine îl fugăreşte pe George, în sunetul clopoţeilor de la sanie şi a rîsului femeilor. Îşi agită biciul în sus spre fereastra mea. Îşi urlă bucuria lui de beţiv.

— Vreau să beau ceva pentru scumpul şi vechiul meu coleg de clasă !

Vecinii sculaţi din somn nu ştiu ce înseamnă această gălăgie nebunească şi scandaloasă în noapte. Şi încă provocată de doi tineri cu o educaţie atît de aleasă.

Adorm mult timp după încetarea zgomotului şi a uruitului. Astfel îmi părăsesc mintea cuprinsă de delir şi plină de viziuni ceţoase de bărbaţi călări. Oameni care se fugăresc, se înfruntă. Caii tropăie din copite, se lovesc cu picioarele şi se cabrează rămînînd în această poziţie timp îndelungat.

Cetăţenii de vază din Sorel, treziţi în timpul nopţii, sînt plictisiţi ziua. Datorită nouă vor învăţa ceva despre viaţă şi moarte într-un vîrtej ameţitor care-i înspăimîntă şi totuşi îi farmecă. Binecuvîntaţi să fim noi cei care începem scandalul...

Niciodată pînă acum n-au fost atît de multe petreceri, una după alta. Şi toţi se întrec s-o invite pe această sărmană *Madame* Tassy, al

cărei soţ îşi face de cap aici în Sorel. Şi chiar sub nasul ei. Cu o creatură poreclită Calul Mării. Şi atunci de ce să nu-l invităm şi pe acest tînăr medic american? Acela care vorbeste o franceză excelentă. O să-l facem să iasă din carapacea lui. Să-şi lase cărţile şi pacienţii la o parte pentru un moment. Impresionează într-un mod cu totul aparte. O vedeţi pe *Madame* Tassy ? O vedeţi cum tremură ? Ei bine, priviţi-o cum prinde viaţă cînd se află el în preajma ei.

E un om atît de blînd şi nu mai puţin prietenos. Ei bine, pînă mai acum cîtva timp, niciodată n-a acceptat vreo invitaţie. De la nimeni.

Aţi observat cum faţa lui întunecată se luminează de îndată ce o vede pe *Madame* Tassy ? Şi aţi crede că are numai douăzeci şi cinci de ani ?...

Nu ştiu care dintre ei insistă ca şi soţul meu să fie invitat ? La urma urmei e moşierul din Kamouraska şi n-ar fi drept să fie ostracizat din societate...

Într-o seară, cînd va fi sătul de Calul Mării, Antoine va apărea în salonul soţilor Kelly. Sau al soţilor Marchand. Va da buzna înăuntru, lovindu-se de musafiri. Intră cu pălăria dată pe ceafă. Iar pe faţa lui trandafirie, pe care a apărut neîncrederea, voi observa cum înţelege, încetul cu încetul, adevărul pătrunzîndu-i cu greu în creierul lui întunecat. Ne va ucide, îmi închipui. Asta, numai dacă...

George mă salută cu o ușoară înclinare. Mă uit îndelung la părul lui foarte des și negru. Vorbește fără să-și ridice capul, încet și blînd. Parcă cere insistent ceva. Ca și cum ceea ce spune are un înțeles ascuns, o însemnătate tristă.

— Mergi la balul familiei Saint-Ours duminica viitoare? Dacă mi-ai face onoarea să vii în sania mea, aș fi cel mai fericit muritor...

— Și eu aș fi cea mai fericită femeie...

Niciodată n-o auzi intrînd. Apoi deodată apare. Ca și cum ar pătrunde prin pereți. Ușoară și transparentă... Iat-o acolo, întinzînd rochia mea de seară nou-nouță pe pat. Mîngîie catifeaua frumoasă, vișinie, cu un fel de invidie lacomă, amestecată cu venerație.

— Dumnezeule Atotputernic, ce rochie frumoasă! Mi-aș da sufletul să am și eu una la fel!

Aurélie oftează. Reaprinde focul. Face ordine în cameră. Fiecare mișcare a ei apare atît de stranie, atît de tulburătoare. Și vocea ei stridentă, mă împinge la capătul rezistenței.

— Aurélie, te rog, nu mai vorbi.

— Dar eu vorbesc ca oamenii să mă poată auzi, *Madame*...

Camera de toaletă a mamei. Nu e aerisită deloc. E imposibil să respiri. Și ce miros de mucegai! Îmi face rău. Stofa verde de pe masa de toaletă e zdrențuită și destrămată. Adevărata lume este în altă parte. Pe Rue du Parloir, lîngă patul soțului meu. Și totuși mă așez

pe scaun. Sînt atît de drăguță și de blîndă. În fața oglinzii, complet acoperită cu pete.

Aurélie scutură pieptenele și peria de fildeș, îngălbenite de vreme. Suflă praful de pe ele...

— Am să șterg și oglinda...

Mă trag înapoi tresărind.

— Nu, nu! Pentru Dumnezeu, nu atinge oglinda!

Vocea lui Aurélie se sparge brusc. Ca sticla subțire care se sparge la ultimul efort de suflare a celui ce confecționează obiecte de sticlă. Acum vorbește în șoaptă, aproape prea încet pentru a putea fi auzită.

— Doar s-o șterg ușor cu cîrpa. Așa. Asta-i tot. *Madame* trebuie să se privească drept în ochi... Să vadă ce chip drăguț are. Și umerii aceștia minunați. Îi voi aranja părul lui *Madame* pentru bal. *Madame* ar trebui să vadă și singură ce bine îi stă.

Oglinda prinde viață ca o primăvară clocotitoare. Tinerețea mea, lină și limpede. Toate buclele adunate pe creștet par puțin absurde... Ținută regală cu suflet de năpîrcă. Cu inima bolnavă de dragoste... Un singur gînd bine fixat în mintea mea. Îmi pun o floare în păr. Ochiul stîng mi se bate nebunește. Pleoapele îmi cad. Genele îmi ating obrazul.

Un bărbat năvălește în cameră. Se oprește lîngă femeia împodobită atît de fastuos. Răsuflarea lui aspră lovește umărul gol al femeii.

N-am timp să-mi exprim uimirea. Cum naiba a pătruns Antoine aici? Am crezut că lo-

cuința e bine încuiată. Și ce-i cu mătușile mele ? Și unde-s servitorii ?

Un bărbat și o femeie, unul lîngă altul. Soțul și soția care se urăsc, care se chinuiesc reciproc. La lumina blîndă a lumînărilor. Două lumînări aprinse, de fiecare parte a oglinzii.

— N-ai să te duci la bal !

— Le-am promis că mă duc și mă voi duce.

— O femeie măritată, o mamă... E absolut necuviincios !

— Ce-ți pasă ție de asta ? Viața mea nu te mai interesează. Nu mai sînt soția ta și tu nu mai ești soțul meu. Acum ieși afară, or strig după ajutor.

O expresie rătăcită se ivește pe chipul de copilaș al lui Antoine. Nu exprimă mînie, nici uimire. Doar o privire sfioasă de totală dezolare. I se răspîndește pe întreaga față. Privesc nemișcată imaginea în oglindă a acestui bărbat. Îl urmăresc cu privirea în oglindă în timp ce se transformă. Și puterea vocii mele mă surprinde, ca și cum frica m-ar apuca strîns de gît.

— Toată lumea din Sorel se duce. E un șir lung de sănii de aici pînă la Saint-Ours.

Citesc răspunsul lui Antoine pe buze mai clar decît îl aud.

— Voi veni să te iau. Vei merge în sania mea cu mine.

— Mă duc cu doctorul Nelson. M-a rugat să-l însoțesc. Totul e aranjat.

Acum oglinda e neclară. Cineva stinge lumînările. Această scenă e mai mult decît pot suporta. Nu mai pot privi... Și vocea lui Aurélie devine din ce în ce mai ascuțită. Stridentă, ca a unui copil al cărui țipăt se răspîndește pretutindeni în spațiu. Umple întunericul apoi slăbește într-un murmur ușor ca de spovedanie.

— *Monsieur* i-a dat lui *Madame* un pumn în coaste. Am văzut-o acolo, încovoiată de durere. Apoi *Monsieur* a plecat. Imediat, înainte ca cineva să-l poată opri. Și în drum spre ușă înjura îngrozitor. Și continua să spună. „Îți interzic să te duci la balul ăsta. Îți interzic să te..."

Dar în seara aceea, cînd săniile s-au înșiruit în drum spre Saint-Ours, *Madame* a plecat în sania doctorului Nelson.

S-au așezat sus pe capră, în sania lui americană, care zboară ca vîntul. Și calul lui negru... Nu e nici un hangiu de-a lungul țărmului sudic, de la Sorel la Kamouraska, care să nu se minuneze de rezistența lui mare și de frumusețea lui neîntrecută.

Încercăm să nu ne privim. Amîndoi simțim aceeași căldură care ne învăluie. Sîntem înfășurați în blănurile noastre. Stăm drepți. Indiferenți. Fără nici un semn de emoție pe fața noastră. Cu privirea în gol și cu capul ridicat. Proiectați pe cerul de iarnă.

Sania noastră încheie șirul lung de sănii. Aburii albi ai respirației noastre se amestecă și se împletesc ca un vîrtej. Iar calul înaintează în salturi ușoare. Pînă acum, nu a fost nimic între noi. Sîntem nevinovați.

Mai mult decît pasiunea, vreau să-i stîrnesc mînia. Cînd va fi clar cît de îngrozitoare poate să devină furia lui. E atît de ușor să ți-o imaginezi, dintr-o dată, să explodeze...

Acum șoptesc, cu capul pe umărul lui. Fața mi-e îngropată în gulerul hainei lui. Îi spun că soțul meu s-a reîntors acasă, că mi-a interzis să mă duc la Saint-Ours, că m-a lovit în stomac cu pumnul... Numai ochi, urmăresc expresia de pe chipul lui George. Observ cum buzele îi pălesc. Capătă un galben cadaveric... Aș vrea să-l potolesc, să-și redobîndească liniștea. Îmi cere iertare pentru nemărginita lui indignare... Totuși tot timpul o bucurie de nedescris îmi cuprinde sufletul. Face ca inima să mi se zbată puternic de recunoștință și speranță. Toată ura mea e acum și parte din el, unindu-l pe bărbatul ăsta cu mine. Amîndoi legați de o singură pasiune feroce.

Se ridică brusc în picioare. Apucă biciul și lovește puternic spatele calului. Animalul galopează peste zăpada vălurită. În cealaltă direcție, departe de Saint-Ours. Sînt aruncată dintr-o parte în alta. Îl rog pe George. Încerc să-i țin brațul, să-l fac să nu mai biciuiască mînios calul...

Sania zboară și se răstoarnă în zăpadă. Dintr-o dată, călătoria nebunească rămîne în urma mea. Și sînt învăluită în tăcere și întuneric. Nici un sunet nu se aude ci doar calul care sforăie de teamă. Zăpada mi-a pătruns pe gît. Căciula de blană, zace aruncată undeva... George acoperă calul cu una din pături. Apoi vine

spre mine. Fără nici un cuvînt. Mă ia în brațe. Și ne rostogolim. Ne rostogolim în zăpadă pînă jos la mal. Ca niște copilași, acoperiți în întregime cu zăpadă. Zăpada mi-a pătruns pe gît, în urechi, în păr. Gura mi-e plină de zăpadă. Fața lui înghețată e lipită de fața mea. Buzele lui calde și umede se lipesc de obrazul meu.

Nu mai respirăm. Muți de frig și de rîs. Ne așezăm la marginea drumului. Unul dintre noi, foarte încet, rostește cîteva cuvinte între două gîfîituri : „Antoine e un om foarte josnic“. Îmi scutur zăpada de pe căciulă de genunchi. O voce înlăuntrul meu (Nu poate fi vocea mea, sînt mult prea fericită). Îmi spune tare și clar : „Sîntem siguri că mergem în iad acum, toți trei“. Și iubitul meu mă îmbrățișează. Îmi șoptește că mă iubește „mai mult decît orice altceva pe lume“. Și eu îi spun că el e „toată viața mea“.

Sîntem încă în zăpadă. Stăm lungiți pe spate și privim cerul presărat cu stele. Tremurăm de frig... De mult încerc să-mi încleștez dinții ca să nu mai clănțănească.

Mă lupt să-mi scot haina de blană și fularele de lînă. Apoi rămîn acolo neîndrăznind să mă mai mișc. Sînt în văzul tuturor în piața publică. Zăpada albă mi-a pătat rochia de catifea. Pete mari peste tot. Cîteva ace de păr mi-au căzut între sîni. Buclele libere îmi atîrnă pe spate. Alături de mine e un bărbat. Cred că mă ține de braț. Îmi spune mereu să nu mă tem. Își strînge pumnii...

Dansatorii și doamnele însoțitoare înțepenesc brusc, ținîndu-și răsuflarea. Ce priveliște în cadrul ușii! *Madame* Tassy și doctorul Nelson, cu obrajii roșii de frig, stînd acolo și tremurînd. Cu privirile ațintite drept înainte. Sfidători, deși nu au, scăpare. Ochii lor exprimă o plăcere ciudată, o victorie amară. O bucurie delirantă, pe marginea prăpastiei disperării. Singurul lucru care le rămîne de făcut este să traverseze camera. Probabil ca să fie omorîți amîndoi...

— Am greșit drumul... Ne-am răsturnat în zăpadă...

O plasă mare neagră, aruncată peste capul și umerii mei. M-au luat prizonieră. M-au tîrît și m-au împins și m-au tras de acolo. M-au prins. Cele trei micuțe mătuși ale mele, tremurînd, mă fricționează cu spirt, lîngă foc. Mă protejează, mă păzesc. Și iată-mă înfășurată în șalul uriaș al mătușii Adélaïde, așezată în mijlocul unui grup de doamne însoțitoare. Expusă privirilor sfredelitoare ale fetelor bătrîne și ale văduvelor.

Să nu mă plec și să nu mă chircesc. Nu trebuie nici măcar să clipesc. Doar să privesc drept pe deasupra acestor capete nemișcate, cu cărare în mijlocul capului și părul tras, lipit de țeastă. Cu bonete cu zorzoane, cu panglici de mătase căzîndu-le pe umeri... Pretind că privesc fix la un anumit punct de pe perete. Totul e gol împrejur... Prizonieră. Sînt prizonieră. Furișez o privire atentă în jurul camerei. Aștept să intre Antoine. Îmi imaginez insultele

lui, loviturile. Poate are un cuțit ascuns în vestă? Sau acel candelabru greu de argint care... O, nu, mă prăbușesc! Trebuie să mă uit la perete, la punctul acela. Să mă agăț de el în mintea mea... Cad în adînc. Dușumeaua îmi fuge de sub picioare. Viața mi se destramă, mă scufund... Cineva îmi spune că Antoine n-a venit. N-a venit la bal deși a fost invitat. Nu trebuie ca această veste bună să mă facă să-mi relaxez veghea. Să rămîn atentă. Să cercetez camera pas cu pas, de teamă că soțul meu ar putea năvăli oricînd... Mi se dă o băutură fierbinte care miroase a scorțișoară. Mătușa Angélique îmi șoptește ceva la ureche.

— Draga mea fetiță ce lucru nesocotit ai făcut! Să faci o plimbare cu sania, noaptea, singură cu doctorul Nelson! Gîndește-te la reputația ta. Gîndește-te la soțul tău! Nu trebuie să-l împingi pe omul acela prea departe...

Treptat, oaspeții conacului Saint-Ours încep iar să danseze. Pe muzica pianului dezacordat. Scot un anevoios suspin de ușurare și descopăr că, printr-o minune, toți sînt iarăși întregi, ca la început. Plini de energie, dăruiți cu o viață nouă.

„Știu că sînt un păcătos. Nu neg. Dar tu, scumpa și micuța mea soție, să te duci la dracu. Niciodată nu voi trece peste rușinea de la Saint-Ours. Nu mă mai aștepta. Am de gînd să mă înec. E ușor. Doar să fac o gaură în gheață și să sar în ea. Ca un puț. Vei vedea cine o să

apară în rîu la primăvară. Sărută-i pe copii din partea mea şi spune-le rămas bun.

Soţul tău, Antoine."

Simulacru de înec. Simulacru de bucurie. Nu poţi avea încredere în Antoine. Dar mă voi preta la joc. Mă prefac că sînt în căutarea cadavrului şi-l jelesc. Că aştept ca un om mort, şiroind de apă şi ţeapăn, să-mi fie aşezat în braţe. Dar cel mai greu din toate este s-o conving pe mama şi pe mătuşile mele să nu cheme poliţia. Mai bine să nu cunoască problemele familiei noastre. Pîrîul şi rîul nu pot fi cercetate pînă în primăvară. Trebuie să aşteptăm pînă ce se topeşte gheaţa. În acest timp, nimic altceva de făcut decît să trăiesc ca o văduvă.

„Aurélie... Repede, Aurélie... Privitor la biletul pe care doctorul ţi-a spus să mi-l dai... Iată, Aurélie, du-i răspunsul meu, chiar acum..."

„Aurèlie.., Du-te şi le spune să înhame calul roib... Mă aşteaptă doctorul..."

„Aurèlie... Fii atentă să nu ne urmărească cineva... Ce vizitiu chipeş eşti, Aurélie... Cred că mai bine am lua şi copiii cu noi.."

— *Madame* ştie mai bine... Dumnezeule Atotputernic, *Madame !* E *Monsieur !* Sînt sigură că ne urmăreşte. E în spatele nostru.

— Te înşeli, Aurélie. Nu ştii că s-a înecat acum cîteva săptămîni ?... Într-o gaură mare în gheaţă. Îţi aduci aminte ?

Trebuie să mă întorc. Mă întorc pe acelaşi drum. Plîng de furie. Soţul meu trăieşte, pîndindu-mă ca o fantomă. De două ori, de trei ori, trebuie să omor cadavrul ăsta care revine mereu la viaţă.

Acasă în locuinţa de pe Rue Augusta, sînt doborîtă de febra care le îngrijorează pe micuţele mele mătuşi. O rog pe Aurélie să se ducă după doctor. Ea mă priveşte, cu ochii măriţi de groază. Pupilele îi sînt dilatate ca la pisici. Dar face ce i se spune. Aurélie n-are de ales decît să facă ce i se spune. Indiferent ce anume.

— Şi dacă *Monsieur* încearcă să te oprească pe drum, spune-i că trebuie neapărat să aduci doctorul. Am o tuse îngrozitoare, Aurélie. Înţelegi ? Ai să-i spui că am...

Închid ochii. Îi pipăi în gînd faţa şi trupul. Cu mîinile, cu buzele. Aşa cum fac orbii. Cu foarte mare grijă. Exact fiecare trăsătură.. Pentru o clipă îl văd în întregime. Trupul său bărbătesc, ameţitor în goliciunea lui... Deodată, un val enorm se înalţă, vine rostogolindu-se şi dispare. Îl învăluie pe iubitul meu şi-l duce. Capul îi este retezat. Trupul sfîşiat bucată cu bucată !... Ţip...

— *Madame ! Madame !* Ce visaţi ? Vedeţi, am adus doctorul.

O privire îngrijorată apare pe chipul lui George. Îşi coboară capul lîngă al meu. Mă arunc în braţele lui deschise. Mama doarme. Scumpele şi micuţele mele mătuşi sînt la vecernie. Şi am doar destul timp să trăiesc. Sînt atentă să nu mă dezbrac complet şi să nu aprind lumina...

Cînd un bărbat și o femeie au cunoscut această pasiune o dată în viața lor... Această dorință totală... Cum pot continua să trăiască ca toți ceilalți oameni ? Să mănînce, să doarmă, să se plimbe, să muncească, să chibzuiască... Și totuși acționezi ca și cum ai mai crede în viața reală a altor oameni. Spui „pacienții mei", sau „sărmanii țărani." Mă rogi „să fiu atentă de dragul copiilor." Dar scrîșnești din dinți cînd se pomenește numele soțului meu. Juri să-l împuști dacă încearcă vreodată să se mai apropie de mine. Stai de pază afară, lîngă casa mea, noaptea...

E soare pe cer și se mișcă. Vreau să spun, o strălucire roșiatică, ce pretinde că e soarele. Care imită ritmul regulat al zilelor și nopților... În altă lume, o altă viață continuă. Schimbătoare, amețitoare. Copaci adevărați înmuguresc în orașul Sorel și peste tot, la țară. Auzim că e primăvară... Altruismul doctorului Nelson, înăcrit acum, începe să-l năpăstuiască. În curînd îl duce la disperare. O piatră de moară în jurul gîtului său, sau poate și mai rău...

O întindere de pămînt mare, nivelată. Comitatul Richelieu, cît poți cuprinde cu ochiul. Ca și cum n-ar mai fi orizont, în orice direcție ai privi. Mă tem să merg pe cîmp. Să mă duc la casa aceea de lemn care se află singuratică în mijlocul cîmpiei. Soțul meu ar putea apare, în orice clipă, năpustindu-se asupra mea.

Amintire. Lanterna întunecată care atîrnă foarte aproape, legănîndu-se. Casa ta. Camera ta. Patul tău. Cuvertura cu dungi roșii și albastre pe care nimeni nu se gîndește s-o tragă la o parte. Avem atît de puțin timp să fim împreună. Aurélie și copiii se vor întoarce curînd. Și i-am promis mamei că voi fi acasă înainte... Un maldăr de haine încîlcite, greu de desfăcut.

— Cel puțin lasă-mă să-mi scot mai întîi haina !

Haine grele, brusc descheiate, peste un pîntece fraged dezgolit. Ca un animal sălbatic, jupuit.

Timpul trece repede. Se strînge în jurul nostru. Ca aerul într-o cutie de sticlă, avînd două păsări închise înăuntru. Un singur cuvînt și ar fi prea mult. Ne-ar putea smulge pe unul din brațele celuilalt. O clipă ruptă din timp ne-am sufoca în cușca noastră. Chiar o lacrimă, timpul de cît are nevoie o singură lacrimă, sau un singur strigăt și ar fi prea tîrziu. Soneria va suna prin toată casa, va anunța despărțirea noastră. Sună ca un dangăt funebru de înmormîntare... Aurèlie și copiii ar putea să dea buzna în orice clipă. Sau chiar Antoine. Sau oameni șchiopătînd, acoperiți cu răni purulente. Femei gravide cu ochi mereu rugători ca de vacă. Copii rîioși care-și întind mîinile murdare : „Mi-e rău, doctore Nelson !... Te rog salvează-mă, doctore Nelson !... Doctore Nelson, ajută-mă..."

Bolnavii și neputincioșii vor năvăli înăuntru. Ne vor înhăța pe amîndoi. Ne vor acuza. Ne vor tîrî în piața publică. Ne vor duce în fața legii, în lanțuri. Un judecător cu perucă va apă-

rea între noi. Ne va forța să ne despărțim. Cu o singură lovitură de sabie... A, nu ! Voi muri fără tine lîngă mine, ca să mă încălzești !...

— Elisabeth ! Ai un coșmar. E numai un vis. Revino-ți... Știi că vreau să împart lacrimile și groaza cu tine. Spune-mi despre ce e vorba ? Spune-mi tot. Ce visai ?

— Nimic. Spun drept. Pacienții tăi. Ei mă înspăimîntă...

Într-o zi teama ne va distruge. Ne va despărți.

— Ce se va întîmpla cu noi, George ?

Nici un răspuns afară de privirea lui tulburată. Îți tremură un obraz. Un tic nervos cred. Sau, știi oare de pe acum, ce ne așteaptă ? Mă întorc pe o parte. Refuz să te privesc în ochi. Să te las să mă privești. Care va fi primul care se va trăda ?...

Acum Aurélie, stă lîngă mine, cu panglici roșii în părul cîrlionțat. E tulburată. Îmi spune ceva.

— *Monsieur* s-a dus la Kamouraska ! Am auzit de la Calul Mării !... Bineînțeles, că tîrîtura aceea e o mincinoasă la fel de mare pe cît e de ciolănoasă !

Pentru Dumnezeu, Aurélie, du-te și adu doctorul... Te rog, Aurélie, trebuie să-l aduci. Sînt însărcinată...

Există în Sorel un bărbat mare și blond care s-a săturat să alerge după fiecare tîrfă din oraș.

— Ele mă răsfață, mă îngrijesc ! Mă fură și mă seduc ! Mă costă o avere. Sînt plin de datorii. Mă voi întoarce înapoi la mama. Sînt moșierul din Kamouraska. Am să vînd cîteva din pădurile mele... Dar mai întîi vreau să mă împac cu soția mea.

Ferindu-se de a fi văzut de cineva, Antoine se închide într-un dormitor din Rue Augusta. În timp ce soția lui și copiii se strecoară afară, printr-o ușă lăturalnică a casei.

Antoine doarme trei zile. Se trezește la sfîrșitul celei de a treia zi și, cu o voce tunătoare, cere să i se aducă cina la pat. Mănîncă în cameră, singur, ca un pușcăriaș. Se pare că e foarte încîntat de izolarea sa. Se privește în oglindă, mirat să vadă o barbă răvășită acoperindu-i fața. Cere să i se radă barba imediat. Cere apă fierbinte și săpun. Stă o oră întreagă în cadă. Spune servitorului că toate amintirile despre Calul Mării sînt spălate pentru totdeauna.

— Acum, Ignace, sînt drăguț și curat. Ca după împărtășanie. Du-te și spune-i lui *Madame*.

Ignace îl privește pe Antoine inexpresiv. Își expune lecția, bine învățată. Încremenit, tremurînd din cap pînă în călcîie.

— *Madame* a plecat și de asemeni toate doamnele și copiii. Nu e nimeni aici. Nimeni în afară de avocat, Maître Lafontaine, și de fiul său. Ei pleacă la Kamouraska. Îl așteaptă pe *Monsieur* jos, în salon...

Apoi, deodată, cînd nimeni nu se aştepta. Soţia furioasă. Scapără scîntei, ca o puşcă. Intră în casă cu pasul ferm şi iute. O urmează îndeaproape o procesiune de femei care plîng.

— Să facem pace cu soţul meu, o dată pentru totdeauna şi să punem capăt acestei situaţii.

O dată ce este clar ce înseamnă pentru Antoine „a face pace", cu cît mai repede îi sînt satisfăcute simţurile, cu atît mai bine. Şi cît mai violent posibil... Lumea adevărată e repusă în ordine. Onoarea e restabilită. Şi soţia ireproşabilă poate să anunţe că e însărcinată din nou de soţul ei.

Ne împăcăm în camera mare de musafiri unde se refugiase Antoine. Patul, drapat cu creton. Cearşafurile, puţin aspre. O lalea roşie se află într-o vază pe pervaz. Şi adînc în mine, copilaşul meu suferă atacurile frenetice ale unei pasiuni străine. Copilaşul meu, atacat, pîngărit...

Dar acum, deodată, Antoine îşi aruncă braţele în jurul meu, încearcă să mă sărute. Nu, asta n-am să-l las. Ţip. Toţi din casă vin în goană. Mă văd ţinînd strîns cearşaful sub bărbie. Mă aud plîngîndu-mă că soţul meu a încercat să mă sugrume...

E ora trei după-amiază. Salonul din Rue Augusta e presărat cu bibelouri. Mama a avut ideea bizară de a-l opri pe Antoine la ceai înainte de a pleca. Tremur atît de tare, încît nu-mi pot ţine ceaşca în mînă. Balansoarul lui Maître Lafontaine scîrţîie în tăcerea care s-a aşternut.

Se pare că Antoine nu mai vede şi nu mai aude nimic. Nu ia în seamă absurditatea poziţiei sale. Oricum e detaşat de restul lumii. Se consumă căutînd zadarnic în sine acel ceva insuportabil, respingător şi degradant, acolo, chiar la rădăcina fiinţei sale.

Şi soarele este prea luminos aici, în această casă. Antoine nu face nici un efort să se îndepărteze de la fereastră, să iasă din lumina orbitoare. Ochii lui roşii nici măcar nu clipesc. E aproape ca şi cum i-ar părea bine să se supună chinurilor arsurilor de soare fără cea mai mică împotrivire.

O rază lungă traversează camera, mă loveşte în cap. E rîndul meu să fiu prinsă în capcana ei. Privesc într-o parte.

Cineva le spune că mai bine s-ar grăbi. Vaporul pleacă din Sorel la patru.

Deodată Antoine vine spre mine. Stăm faţă în faţă. Cu expresia lui de completă opacitate. Ultima lui privire. Prea mult soare. Nu îndrăznesc să-mi arăt sila şi mă întorc din nou într-o parte... El vorbeşte în şoaptă, pe deasupra privirii mele oarbe. Încet, slab. Şi totuşi cu o ameninţare în voce care pare că vine din depărtare. Murmurul său îmi răsună în urechi.

— Elisabeth, draga mea... Nu scapi de mine atît de uşor. Mă voi reîntoarce, ai să vezi...

Cere să-şi vadă fiii. Sînt aduşi în cameră. Îl sărută pe fiecare, cu lăcomie, pe obraji.

Îndată ce Antoine a plecat, totul a devenit liniştit şi paşnic pentru un timp. Şi noi pre-

tindem, George și cu mine, că o viață de pace și liniște poate într-adevăr exista. Continuăm să jucăm jocul. Discret. Continuăm să ne facem planuri de viitor. Vorbim despre cum ne vom căsători. Despre dispariția lui Antoine de pe fața pămîntului. Cît se poate de simplu și de frumos.

Din cînd în cînd ne întîlnim lîngă bisericuță. Facem plimbări liniștite. Ne jucăm de-a *Monsieur* și *Madame* care fac o plimbare. Salutăm nestingheriți puținii trecători pe care îi întîlnim. Și înainte de a ne da seama, constatăm că pornim spre cîmp.

Nu prea sînt șanse ca soțul meu să-l provoace la duel pe iubitul meu. Totuși alegem cu grijă o pajiște frumoasă chiar la marginea pădurii. Să lăsăm imaginația noastră să descrie acea dimineață cînd se crapă de zi. Picăturile de rouă licăresc în lumina soarelui. În cămăși albe. Martorii cu priviri smerite. Mica trusă neagră a chirurgului. Alegerea armelor. Pistoalele grele, sclipitoare. Cei cincisprezece pași, conform regulamentului. Împușcătura sfredelitoare care răsună prin aer. Ritualul scurt al morții... Apoi fumul se împrăștie. Învingătorul apare în picioare, cu capul descoperit. În mijlocul pajiștei. Își ține încă în mînă arma fumegîndă. Își privește înspăimîntat rivalul care zace la pămînt. S-a făcut dreptate... Dar acum soția, varsă lacrimi amare. Aleargă gîfîind prin iarba muiată de rouă. Pantofii îi sînt uzi. Își ridică fusta să poată alerga mai repede. Țipă cu glasul pe care numai o văduvă

îl poate avea. „Soțul meu ! Mi-ai omorît soțul ! Sărmanul Antoine. S-a dus, s-a terminat. Pieptul tău vînjos străpuns de un glonț. Inima ta smulsă ca dintele unui copilaș. Sîngele tău împrăștiat pe pămînt. Sub brațul tău, smocuri de păr blond îmbibate de sudoare !..." Ei bine, se spune că mîna bețivului nu poate ținti. Se spune că tremură. Dar dacă, printr-o greșeală îngrozitoare, ar fi fost inima ta, iubitul meu, străpunsă de un glonț ? Știu că aș muri...

Într-o zi nu va trebui să punem capăt riscului ? Să încetăm să mai visăm. Dacă vrem să continuăm să trăim... Vai, dar ție îți place să amîni !... La ce te gîndești, aici lîngă mine ? Stai pe pămînt sub pini. Cu trupul rezemat de un copac. Ca și cum ești țintuit pe cruce.

— Unul din noi trebuie să moară. Doar unul...

Tînărul bărbat stă nemișcat. O femeie tînără se află lîngă el. Fusta albă de muselin e întinsă în jurul ei. Își ridică ochii spre bărbat. O hotărîre neclintită i se citește pe față. Părul, pieptănat cu cărare, strîns tras spre spate, îi scoate în evidență fruntea îngustă.

— Vai, vai, Elisabeth. Ce privire ai !

Tînăra femeie scrie atent un mesaj pe o hîrtie de scrisori. Scurt și precis. Îl înmînează bărbatului.

„Antoine trebuie să fie omorît !"

Tînărul bărbat răspunse pe aceeași hîrtie.

„Aceasta e o socoteală numai între Antoine și mine."

O clipă o expresie stranie trece peste chipul tău. Un zîmbet vag abia schițat. O privire scurtă de supremă fericire. E oare gîndul morții care te fascinează ? Care te transfigurează ? Citesc cuvintele pe buzele tale mai clar decît le aud.

„Antoine trebuie să fie omorît."

Sînteți acum doar tu și Antoine, izolați de restul lumii. Vorbești, dar sînt sigură că nici nu mă vezi nici nu mă auzi. Pari puțin trist. Spui că mila a dispărut, că a murit fără putință de revenire. Îmi amintești chiar că odată, la școală, nici un tînăr nu se simțea mai nenorocit decît...

A fost destul un singur cuvînt, „școală." Și sînt cuprinsă de o explozie de mînie. Sînt sfîșiată de furia geloziei. Aș dori să pot șterge o dată pentru totdeauna această parte a vieții tale unde eu nu exist. Această lume de școlar. O lume tainică, cu liturghiile ei, cu latina ei... Dar oricît stărui să mă cufund în ființa mea, nu pot să îndepărtez amintirile copilăriei tale. Ascultă. Puțin cîte puțin, cu fiecare cuvînt pe care-l rostești, începe să sune un clopoțel, din ce în ce mai tare, pătrunzîndu-mi urechile. Devine ascuțit ca o lamă. Mă silește să ascult. Trezește un dormitor întreg care doarme adînc. În mijlocul iernii. Anunță că e ora cinci dimineața... Mulțumesc lui Dumnezeu că e atît de întuneric, încît nu pot distinge nimic. Și ce miros, ca într-o vizuină de animal. Începe să mă înăbușe... Băieții se luptă să se trezească. Cineva aprinde o lumînare. Forme vagi se desprind din întuneric. Se mișcă în lumina pîlpîindă a lumînării. Aruncă umbre uriașe, domoale, pe perete. Tremur. Mă scufund din nou în întuneric. Mă contopesc cu umbrele lor pe perete... Umbra unei mîini face semnul crucii, nedeslușit, departe în spațiu. Peretele imens și gol, cu bucățele mici de silitră adunate în crăpăturile sale înghite umbra acestei mîini sfinte. „*In nomine Patris*"... Început pe tonuri adînci sepulcrale și terminîndu-se pe tonuri înalte și stridente. O altă voce, ceva mai blîndă și doar puțin mai copilăroasă. Vocea ta, George, cu accentul tău profund american.

Cel mai greu lucru e să te cufunzi în apa înghețată în timp ce fața îți este încă adormită.

Pot să aud și acum cum se sparge gheața într-un ulcior. Cineva scîncește, cerînd un tîrnăcop să spargă gheața. Cineva care folosește vocea fiului meu mai mare ca să strige (vocea lui Antoine cînd era copil, sînt sigură.) Vreau ca totul să se sfîrșească. Totul, acum, chiar în acest moment...

Privesc cerul fără nori printre frunzele întunecate de deasupra capului meu. Privirea mea trece pe lîngă tine, în sus, de-a lungul pinului de care stai rezemat. Ajunge pînă la ivirea bruscă, albastră și întinsă a cerului. Pe pămînt, ace de brad, roșii-castanii, care înțeapă și sînt parfumate. Încă o dată îmi spui că mila a murit, că a dispărut complet. Apoi tăcerea te învăluie din nou. Rezemat de copacul tău. Ca și cum ai fi închis în interiorul

acestui copac, cu obiceiurile tale străine și misterioase... Pe fața ta crește scoarța de copac. O scoarță aspră și noduroasă. Începe să-ți acopere fața, acum îți atinge inima. Te transformi într-un copac. Țip...

Mă privești și mă rogi să mă liniștesc.

Chipul tău apare dintr-un gol, se desprinde din obscuritate. Pare că s-a născut din nou, a doua oară, mai clar și mai conturat. Podul nasului e oarecum mai pronunțat. O sclipire mai întunecată în ochii tăi apare mai adînc pe sub marginile frunții. Paloarea ta e mai accentuată.

Ziua de vară radiază de lumină. Îți privești mîinile, extrem de subțiri. Le examinezi cu grijă. Le întinzi spre mine, deschise și lipsite de apărare.

— Totuși, n-am mîini de ucigaș, nu-i așa ?

Dragul de tine, desigur că te aștepți să te liniștesc. Dar tot ce pot face e să-ți iau mîinile și să ți le sărut, pe rînd. Le plimb pe fața mea, calde și gata să facă ce le ceri. Mîinile tale scumpe și dulci de ucigaș...

Un fel de ritual între noi. De fiecare dată cînd sîntem împreună în dumbrava de pini, cînd încă nu e destul de întuneric ca să... Pretindem că sîntem niște statui de pietre funerare, culcate. Ne jucăm de-a moartea. Încordarea morții, dusă la extrem. Rigiditatea morții, toate simțurile amorțite. Un gol complet și absolut. Și tot ceea ce nu face parte din noi trebuie înlăturat. Ca ciupercile desprinse cu cuțitul de pe stîncă. (Un vechi prieten de școală, un soț nefericit...) Orice legătură cu lumea din afară trebuie distrusă... Trupul, înghețat. Inima golită. Tăcere. Amețeală.

Îmi atingi mîna. Sîngele îmi năvălește puternic în vine. Liberi, desprinși de lumea imensă din jur, nu avem acum nimic altceva în noi în afară de dorință. Ca o flacără. Și ne rostogolim încet unul spre altul, atît de încet. Cînd, deodată... Foarte aproape, acele de pin scîrțîie. Aurélie și copiii...

Și aud șoptit în englezește : „*Good-bye my love...*“ [1]

Felul în care spui asta, dragul meu. Ca și cum amîndoi am fi liberi.

Perdele mari, zgomotoase de ploaie se sparg de fereastră. Strada e plină de băltoace. Mirosul ploii se amestecă cu duhoarea mucezită de cerneală și hîrtie. Această foaie de hîrtie, stă goală în fața mea pe masă. Peste umăr aud izbucnirea de rîs ascuțit a lui Aurélie.

— Priviți ce ploaie ! Săraca *Madame !* Ținută în casă ca un copil neascultător ! Priviți măcar la ploaie !

Oftez și mușc capătul tocului. Ce temă îngrozitoare. Și mai ales în timpul vacanței ! S-o fac în seara asta, cît plouă. Și apoi, se face tîrziu. Mai bine să mă grăbesc... Acum îți cer s-o copiezi de o sută de ori : „Soțul meu drag — soția ta iubitoare îți scrie — să-ți anunțe un eveniment binecuvîntat — un eveniment binecu-

[1] La revedere, iubita mea (engl.).

vîntat care va avea loc... în luna... (număr pe degete, apoi număr din nou) în luna decembrie, dacă socotelile mele sînt corecte... Soțul meu drag — soția ta iubitoare îți scrie — dacă socotelile mele sînt corecte... soția ta iubitoare..."

Cineva spune că e timpul să mă duc la culcare. Ploaia se mai potolește. Dinspre cîmp, năvălesc în cameră, pe fereastră, rafale mari de apă. Broscuțe orăcăie în depărtare. Țipătul lor înconjoară orașul într-un fel de cerc de cristal, întrerupt din cînd în cînd de orăcăitul înăbușit al unui broscoi.

Ploaia mă ține prizonieră. Și mă gîndesc la un alt prizonier al ploii. Unul cu care nu pot fi împreună. Acolo, în casa lui. Acolo, dincolo de... Sunetul picăturilor de ploaie pe acoperișul de șindrilă. Îi văd chipul. Reușesc oarecum să i-l văd, dar numai prin fereastră. Apa adîncă și de netrecut... E departe de mine acum, dar gesticulează, vorbește. Trăiește. Fiecare cuvînt al lui, fiecare mișcare, acolo, în acea totală singurătate, îmi sînt adresate doar mie. Dacă măcar o mișcare a mîinii lui mi-ar scăpa, viața mea ar putea să se destrame. S-ar scurge prin fiecare por...

Jgheabul de pe casa din Rue du Parloir va trebui să fie fixat. Cum pot trăi în Sorel, izolată aici la țară, cu toată ploaia asta, cu acest burlan zornăind în urechile mele ? Și Florida, care se mișcă greoi între pat și masă. N-ar trebui să facă atît de mult zgomot. Ei bine, cel puțin nu trebuie să-l ascultăm pe Jérôme Rolland

și gîfîielile lui din cauza respirației întretăiate.

„Soțul meu drag — soția ta iubitoare îți scrie..."

Bucătăria doctorului, e plină de miros de ulei și fum. Fitilul lămpii e prea scurt. Filează. El potrivește fitilul. Șterge funinginea de pe sticla de lampă. Mîinile sale iuți își arată îndemînarea uluitoare. O stăpînire atît de perfectă a trupului. În timp ce inima își urmează calea ei, pierdută în noaptea de vară.

Trebuie să te duci la culcare, doctore Nelson. Întinde-te pe lavița aceea. Nici nu te dezbrăca. Doar jacheta și pantofii, e destul. Acum fă o legătură din jachetă și pune-o sub cap. Ca un soldat, gata să sară în picioare la cel mai mic semnal. Cu pușca lîngă el. Ești medic, nu uita. Te pot chema la orice oră din zi și din noapte. La un copil care se naște, sau la cineva care e pe moarte, sau....

Zac în pat, trează, legată de acel bărbat care doarme în timp ce plouă. Despărțiți în timp și spațiu. Totuși legată de el. Legată de George Nelson. Acum, chiar în acest moment, în timp ce tot ținutul din jurul orașului Sorel se scufundă într-o mare de ploaie. Și în tot acest timp, în Quebec, fiecare gîfîială a soțului meu poartă moartea prin casa din Rue du Parloir.

Ce cal negru, minunat ai doctore Nelson ! Ce picioare lungi și suple. Din depărtare arată ca patru bețe de chibrituri susținînd o ființă

stranie, fantastică, cu o coamă care flutură în vînt. Zboară peste cîmpie prin furtună. Șanțuri adînci peste tot. Dar tu nu poți suporta gîndul că undeva suferă oameni, că oamenii au dureri. (Copilul care se văita scîncind la școală. Sau tînăra soție care fusese crunt brutalizată de soțul ei. Și mai cu seamă tînărul protestant, izolat de lume, în singurătate, în capela Monseniorului de Laval, în partea stîngă a drumului.) Călărind pe calul tău, cutreieri ținutul de la un capăt la altul. De-a lungul celor mai micuțe poteci, ca niște șanțuri săpate de pîraiele ploilor torențiale. Nici nu se află casă pe care să n-o vizitezi. Și de obicei intri pe ușa de la bucătărie. Și întrebi : „E cineva aici bolnav, sau paralizat, sau nefericit, sau îndurerat ?“ Cauți boli pe care să le vindeci, nefericiri care pot fi destăinuite. Pentru a te liniști pe tine însuți. Ce să mai spunem de celelalte cazuri ? Cazurile înfiorătoare, fără leac. N-ar fi mai bine să fie toate stîrpite pe loc și o dată cu ele rădăcina suferințelor ? Specialitatea ta îți dă acest drept, numai dacă ai vrea. Să faci să dispară acele ființe însemnate cu pecetea morții... N-ai încredere în tine însuși, doctore Nelson. Te prefaci că crezi în milă. Te agăți de milă ca și cum ar fi un semn al propriei tale salvări. Cel puțin poți să faci ce vrei. Îngrijești bolnavii, îi vindeci, zi și noapte. Pînă cînd puterile te părăsesc. Uneori te cuprinde o oboseală atît de adîncă, încît aproape crezi că mori. Adormi ca un animal, fără ca măcar să te oprești cît să te descalți. Te forțezi să te trezești din nou. Pentru a smulge morții un copil. Pentru a smulge morții o victorie, cu ochii plini de lacrimi. Și mîinile tale, acoperite cu puroi și sînge. Privește cît de recunoscători îți sînt părinții lui, îți mulțumesc plîngînd. Da, e de necrezut cum toată lumea de aici te iubește. Și de ce nu ? Faci totul ca să te iubească. Ai tratat și ai vindecat toată valea Richelieu... Plîngi cu hohote de bucurie, doctore Nelson. În sfîrșit liniștea ta sufletească își croiește drum. Cu pași înăbușiți. Din adîncurile pămîntului. În clipa următoare se va anunța în public hotărîrea, aici, în plină zi. În franceză și în engleză : „Ascultați, ascultați. Onorabili cetățeni ai orașului Sorel, denumit William Henry de englezi... Doctorul Nelson, cu domiciliul în numita parohie, este acceptat în mod oficial, aprobat și recunoscut ca aparținînd numitei parohii din Sorel, din comitatul Richelieu... Nu numai ca un demn locuitor, și bucurîndu-se de toate drepturile cetățenești, dar mai cu seamă ca membu onorat al acestei comunități...“ Tot comitatul e acolo, în fața bisericii, afară în soare. Răzbunarea mea. Recunoașterea mea, totală și completă... Dar iată doctore Nelson, nu-ți poți stăpîni bucuria. Ce zgomotos ți-o manifești ! Atît de tare, încît Mélanie Hus, pacienta pe care ai tratat-o și ai îngrijit-o cu atîta devotament, se trezește deodată din somnul acela de moarte care o cuprinsese în ajun. Scoate un strigăt de groază. Te arată întinzînd brațul spre tine. Brațul ei lung care nu se mai sfîrșește, complet înțepenit și uscat. Descope-

rit ! Domnule Nelson, te-au descoperit ! Degeaba te joci de-a doctorul care vindecă bolnavii și alină pe cei năpăstuiți. Te-au descoperit. Impostor. Doar un impostor... Și mulțimea, acum, se întoarce împotriva ta. Strigă, batjocorește. Protestanții nu pot intra în cer... Un martor înaintează. Apoi al doilea și al treilea și al patrulea. Și toți, declară sub jurămînt că „Doctorul Nelson și *Madame* Tassy au avut o legătură adulteră." Apoi cineva se plînge că „copiii sînt de nesuportat, cu chipurile lor pline de lacrimi." Și *Madame* Tassy spune că singurul lucru de făcut este „să-l iei pe băiatul ăsta mare și gras, aplecat asupra bazinului înghețat, și să-i împingi capul blond sub apă." „Ține-l cîtva timp așa și moartea să facă restul." Doctorul Nelson explică oamenilor din Sorel că „acest copil n-ar fi trebuit să vadă niciodată lumina zilei."

Madame Tassy adaugă că „ar fi fost mai bine să îneci cățelușul în clipa în care s-a născut, pentru că acum cînd a crescut atît de mare, și e atît de gras, e foarte greu să mai faci așa ceva." Apoi din nou mulțimea, cu batjocurile și acuzațiile ei. „Străinii nu pot intra în cer..." Și *Madame* Tassy, cu o privire ofensată, își duce mîinile pîlnie la gură și strigă că ea „s-a născut și a crescut aici", și ea aparține acestui loc...

Bărbatul se trezește din coșmar. Greutatea întregii sale vieți îi apasă pe umeri trăgîndu-l în jos. Are încă spasme la stomac din cauza visului... Pompa cu scîrțîitul său de fier ruginit. Ceașca de cositor, zăngănind la atingere. George Nelson bea. Își stropește fața cu apă rece. Își întoarce privirea înspăimîntată, fața sa răvășită, spre visurile mele acum. Iubitul meu. Și eu — deși aș putea să-mi petrec viața mîngîindu-i fața, să i-o curăț de rău și de moarte, să-i ușurez suferința — nu-i dau liniște și îl chinuiesc pe acest bărbat. Așa cum și el nu-mi dă liniște și mă chinuiește.

Acum vine clipa pe care o aleg. În mijlocul nopții. Pentru prima dată. Și în ploaie. Încet, iau cheia din punga mătușii Adélaïde și mă strecor afară din casa din Rue Augusta. Drept în visul lui George Nelson. Eu însămi, în carne și oase. Bat la ușa lui. Udă pînă la piele de ploaie, acoperită de noroi, tremur cuprinsă de friguri. Bat la ușa lui. Îl strig încet, îmi apăs gura pe ușa de lemn noduroasă și plesnită.

— Doctore Nelson ! Doctore Nelson ! Eu sînt, Elisabeth...

— Tu, Elisabeth ? Aici ? Atît de tîrziu ? Ce nebunie...

Niciodată nu mai venisem aici noaptea. Trebuia să se întîmple și aceasta. O nebunie totală, nechibzuită. Riscul osîndei pe vecie. Un suflet în pericol, expus la vederea tuturor. Cu o izbucnire în hohote de rîs. Da, am să te împing pînă la extrema limită...

Ochii tăi, încețoșați de somn. Și totuși, întreaga ta ființă încordată, din ce în ce mai mult, la maximum.

— Tu, Elisabeth ? Aici ?

Îți spun despre scrisoarea mea către Antoine. Recunosc că m-am culcat cu soțul meu chiar în ziua cînd a plecat la Kamouraska.

Mînia ta mă înspăimîntă și mă înfioară de bucurie în același timp.

Spui că te bucuri că-i dau motiv să-și blesteme viața, viața de cîine pe care o duce ! Totuși, unele trucuri pe care le folosește o femeie te înfurie și te dezgustă.

— Tu, Elisabeth ! Cu el ? Tu... tu, mincinoaso ! Tu, ipocrită mică și ticăloasă !

Juri că ai să-l omori pe Antoine. Spui că niciodată n-ai să mă ierți.

Îmi plec capul. Nu știu cum să te fac să înțelegi. Micile mele trucuri prostești. Pentru a-l păcăli pe Antoine. Să-i înlătur bănuielile. Să creadă că pruncul... Să-l prostesc pe soțul meu...

Simt că plîng. Și tu plîngi. Îți cer iertare. Și tu îmi ceri să te iert. Îmi spui că sînt dulce și bună și că am făcut un lucru atît de îngrozitor numai fiindcă sînt atît de nefericită...

Un bărbat și o femeie, stau față în față. În mijlocul unei bucătării mari de țară. Fără perdele la ferestre.

Oamenii ne pot vedea din stradă. În orice moment cineva ar putea veni să te caute, să te ia să consulți un bolnav. Dar acum e momentul să ne compromitem definitiv. Să izbucnească un scandal. Să stăm la vedere. Să ne arate cu degetul și să ne acuze. Amîndoi legați de o singură soartă. Împotriva lumii întregi. O împletire desăvîrșită a dragostei și a morții.

Dreptatea restabilită. Domnia sălbăticiei binecuvîntate. Asta ne va salva. Amîndoi, posedați.

Bărbatul privește în jos, în podea. Pare că măsoară spațiul mic pe scîndurile noduroase dintre femeie și el. Linia invizibilă dintre existența suportabilă și nebunia care nu se iartă.

— Ești a mea, Elisabeth. Și al meu e și copilul, nu-i așa ? Al meu, al nimănui altcuiva... Spune-o. Mereu. Tare și limpede...

— Al tău, al nimănui altcuiva. Jur...

Zgomotul respirației sale se aude din ce în ce mai repede. Umple tăcerea. Femeia tremură. Se apleacă peste masă să stingă lampa. Nu poate suporta lumina. Și nici ferestrele acelea fără perdele. Un glas îi dă ordine. Aspru, de nerecunoscut, precipitat...

— Nu stinge lampa. Acum ia-ți șalul de pe umeri. Scoate-ți rochia. Și fustele. Continuă. Scoate totul. Și corsetul. Combinezonul. Mai repede... Pantofii... Ciorapii...

Îmi tremură mîinile... Atît de rău, încît trebuie să încerc întruna înainte de a reuși să-mi desfac toți nasturii, cataramele și șnururile... Fac ce mi se spune. Ca și cum aș visa. Ascult un glas căruia nu-i pot rezista. Stau acolo, goală. Sarcina mea începe să se vadă. Mă sprijin de masă să nu cad.

— Stai drept. Oamenii din drum pot acum să ne vadă. Nu asta vrei ?

Într-o clipă hainele lui fac grămadă comună cu ale mele pe podea.

— Acum stinge lampa.

Bîjbîi, încercînd să întorc fitilul. Încerc să suflu. Mă simt ca și cum nu mai am nici un suflu în mine. În cele din urmă, un fel de oftat îmi scapă din adîncul pieptului. Mai mult ca un spasm, un suspin scos din gît. Apoi vocea lui George, în șoaptă :

— Iată ! Acum ești fericită ? Acum că nu mai avem nimic de pierdut...

Toți sătenii în jurul casei. Cine-i afară, privind, ascunzîndu-se în întuneric ? Spionînd. Gata să răspîndească știrea în zbor, mîine, la revărsatul zorilor. Ca un stol de porumbei. Drept la judecătorul John Crebessa din Sorel. Și dincolo de Sorel. Chiar dincolo de Quebec. Pe tot drumul în josul rîului. Într-o clipă ajunge la moșier, la conacul său. Moșierul din Kamouraska. Un om condamnat.

În sfîrșit un geamăt izbucnește din pieptul meu. Chiar mai înainte ca George să mă tragă pe podea, pe grămada de haine. Simt greutatea bărbatului peste mine. Părul de pe trupul lui, negru ca al unui animal.

Îmi culeg de pe jos fustele, corsajul mototolit. Mă smulg din brațele lui George. Trebuie să mă reîntorc în Rue Augusta. Repede, înainte ca bucătăreasa să aprindă focul.

Soarele răsare. Ce lume searbădă ! Cel mai rău lucru care poate să mi se întîmple acum. Să fiu osîndită să trăiesc în această lume searbădă. Unde ești oare iubitul meu ? În ce țară străină ? Ești departe de mine de mult... Eu

locuiesc în Rue du Parloir, în Quebec. Oamenii spun chiar că sînt *Madame* Rolland, soția lui Jérôme Rolland, notar aici, în oraș...

Mătușa Adélaïde mă roagă să mă gîndesc la onoarea familiei. La viitorul copiilor. O sărut și-i strecor cheia casei din Rue Augusta înapoi în punga ei, de unde am luat-o noaptea trecută. Rîd...

— Haide, mătușă Adélaïde. Știi că onoarea mea înseamnă pentru mine mai mult decît însăși viața. Cum poți măcar să mă bănuiești de un lucru atît de îngrozitor ?

Mătușa Adélaïde privește în pămînt. E stînjenită de minciuna mea, ca și cum ea însăși ar fi fost prinsă într-o situație teribilă.

— Dar scumpa mea copilă, trebuie să fii mai prudentă. Ultima scrisoare a lui Antoine e plină de amenințări. Spune că vine să te ia. Pe tine și copiii...

— O scrisoare de la Antoine ? Pentru mine, mătușă Adélaïde ? Și nu mi-ai dat-o ? Și ai citit-o ? Dar nu ai avut nici un drept... Dă-mi-o ! Dă-mi scrisoarea, imediat !...

— Nu pot, Elisabeth. N-o mai am. Am ars-o... Unele scrisori trebuie să le ardem. Și unele lucruri trebuie să le evităm dacă nu vrem să ardem noi înșine pe lumea cealaltă.

— Vrei să spui iadul, mătușă Adélaïde ? Îmi sădești teama de iad în suflet ? Tu, atît de bună, atît de blîndă ?... Cum ai putut ?...

— Cîteodată, pari că uți că ai un suflet, copila mea...

Oftez adînc. Ca şi cum aş arunca bagajele, pe care nu le mai pot lua, pe uşa trăsurii, în timp ce caii pornesc în goană.

— E atît de uşor să uiţi că ai un suflet, mătuşă Adélaïde. Să-l părăseşti. Dacă ai şti numai cît e de uşor...

Mama iese din camera ei. Aruncă o privire stinsă fiicei sale. Se plînge de căldură. Îşi continuă incoerent monologul ei obosit.

— Ce frumos bărbat, acest doctor Nelson... Ce situaţie onorabilă are... O familie veche americană excelentă... Oameni devotaţi stăpînirii. Foarte rău copila mea că nu l-ai întîlnit pe el primul...

— Dar mamă, el e primul ! Absolut primul, mătuşă Adélaïde : Niciodată n-a fost altul şi niciodată nu va fi, mă auzi ?

— Acesta e un păcat, copila mea. Un păcat îngrozitor.

— Chiar mai mult decît crezi, mătuşă dragă. Dacă ai şti numai...

Sufletul meu va trebui să urmeze o cale neobişnuită ca să mă mai prindă... Deodată mă simt grozav de obosită. Această nevoie din mine de a scăpa de soţul meu. Să-l azvîrl într-un gol. Cu orice preţ trebuie să-l ţin departe de Sorel. Să-l şterg din viaţa mea pentru totdeauna. Ca pe un desen şters de pe o foaie de hîrtie.

Mama se arată plictisită. Îşi aranjează şalul pe umeri şi iese din cameră.

Vai, ce vară ! Ce căldură, ce furtuni... Şi cînd soarele nemilos se hotărăşte să apară, ţi se pare că vezi ţinutul printr-o prizmă. Vremea e ciudată. Se schimbă atît de repede... Floxul ! Pot mirosi floxul din nou ! A trecut şi luna august. Arăt atît de ridicolă cu această burtă în luna a cincea şi cu aceste pete roşii care au apărut brusc pe toată faţa mea. Lumina are culoarea pucioasei... Floxul înfloreşte în grădină, în spatele casei. Mireasma lui ajunge pînă la mine, chiar pînă aici sus. Îmi pătrunde în cap, mă face nervoasă.

Anne-Marie stă în pragul uşii cu un buchet mare de flori în braţe. Vorbesc cu fiica mea ca prin ceaţă. Îi spun că doar cîteva crenguţe albe, proaspete, vor fi de-ajuns pentru ceremonie. Miros atît de puternic... Şi apoi, nu trebuie să uite faţa de masă albă de dantelă şi sfeşnicele de argint. Şi crucifixul... Îmi aud vocea, groasă, explicînd că vor avea nevoie de două mici castronele adînci de cristal, unul cu apă sfinţită şi de o rămurică cu care să se stropească apa. Celălalt cu apă obişnuită şi un şervet alb, ca preotul să-şi poată spăla mîinile... Vocea sfioasă a lui Anne-Marie îmi cere cheile. Îi spun să le ia, de sub pernă... Uşa s-a şi închis. Nu pot s-o mai chem înapoi. Nu pot nici măcar să-mi deschid gura şi să-mi mişc limba. Dar neapărat trebuie să-i spun... Pînză ! O bucată de pînză, pentru ungerea supremă !... Cineva cu o voce puternică, afară pe coridor, spune că vor veni să mă ia cînd va fi timpul...

Dar eu trăiesc în altă lume acum. Într-un loc foarte precis. Un anumit moment din trecut. Ceva ce nici cea mai minunată memorie n-ar putea-o realiza. Aceasta e viața mea adevărată. Evadarea mea totală din Rue du Parloir.

Amîndoi, culcați în umbrele înăbușitoare ale dormitorului cu pereți de lemn. După-amiază. (Cuvertura prinsă în pioneze pe fereastră, ca o perdea.) Și ne vorbim, punînd la cale lucruri îngrozitoare, cu libertatea nepăsătoare a unui muribund. (Exact așa cum vorbea și Jérôme Rolland...).

Calmul pașnic care urmează dragostei. Oboseala. Ochii noștri încă intenționat închiși. În șoaptă, într-un pat, vorbim despre moartea lui Antoine. Pare atît de natural să vorbim despre asta. Trupurile noastre, de-abia liniștite de frenezia dragostei. Ca și cum ni s-ar fi dăruit acest moment de liniște numai pentru a ne arunca într-o nebunie încă și mai violentă. Ca și cum uciderea lui Antoine, pur și simplu, corespundea punctului culminant al dragostei noastre.

Ar trebui probabil să ne sinucidem, împreună. Să fim siguri că nici unul din noi nu va supraviețui celuilalt. Un glonț, o lovitură de cuțit, o singură lovitură de moarte. Mai înainte ca viața obișnuită de fiecare zi să tocească pasiunea noastră curată de a trăi și a muri.

Hotărîm să așteptăm nașterea copilului înainte de a întreprinde ceva. Totuși, ar fi bine să ne grăbim. Ne temem ca nu cumva hotărîrea noastră să slăbească cu timpul, din cauza influenței nervilor și a sîngelui. Trupul ne slăbește. În timp ce sufletul bestial rămîne puternic.

George îmi arată pistolul. Îl încarcă cu praf de pușcă și cu un glonț, sub ochii mei.

Nevoia de a învinge blîndețea noastră prin teroare. Vom face dreptate cu focul și cu sabia. Și vom fi fericiți.

După ce ai încercat atîta timp să duci o viață exemplară, o viață complet lipsită de egoism, ai de gînd în sfîrșit să-ți realizezi visul, doctore Nelson ? Exilat atît de tînăr din lumea blîndeții, ai de gînd să regăsești regatul pierdut și să pui din nou stăpînire pe el ? Îți voi da toată puterea mea să te ajut. Îți voi da și viața mea. Să pedepsești pe cei răi, să răsplătești pe cei buni. Salvează prințesa care suferă, ucide balaurul fioros care o ține prizonieră. Dreptate, dreptate, dreptate... Antoine Tassy merită să moară. El cere să moară. Prin însăși tăcerea lui. Prin absența sa enigmatică. El te provoacă și pe tine în felul în care mă provoacă pe mine. Vrea să se distrugă pe sine și pe noi odată cu el. Această dorință de moarte e adînc îngropată în oasele sale chiar de cînd s-a născut... Vrei să chemi din trecut imaginea suferinței unui tînăr blond, reflectarea propriei tale disperări ? Îl vei lăsa pe Antoine să plece liber ? Vei întoarce pistolul asupra ta? Crima este aceeași. Totul e

atît de straniu... Dacă nu eşti atent, gînduri ca acestea te pot face să mergi prea departe.

Dar sînt cu tine, aici. Vreau ca tu să trăieşti şi vreau ca el să moară ! Te-am ales pe tine, George Nelson. Eu sînt viaţa şi moartea, înlănţuite, împreună, pentru totdeauna. Vezi cît de dulce amară sînt...

Doctorul e ocupat examinînd mîna unei bătrîne. Degetele ei sînt strîns încleştate. El îi spune să-şi întindă antebraţul pe masă şi să-şi deschidă pumnul. Ea îi spune că nu poate. E locul unde s-a ars. Înăuntru, chiar în palmă, adînc. Ţinea în mînă nişte untură. Şi dintr-o dată s-a aprins. Cum a putut să facă aşa ceva, sărmana fiinţă ?... Doctorul întinde o alifie peste arsură şi-o bandajează. Bătrîna geme puţin. În cele din urmă murmură că „în dragoste şi suferinţă, lacrimile sînt fără folos..." Caută adînc în buzunar cu mîna cea sănătoasă. Scoate o monedă şi o strînge în pumn.

— Păstrează-ţi banii, bunico, şi cumpără-ţi dulciuri.

Cuvîntul „dulciuri" pare că jigneşte fiinţa zbîrcită. „Dulciuri, la vîrsta mea ? Drept ce mă iei ?" Îşi pune moneda înapoi în buzunar şi iese bombănind din casa doctorului.

Niciodată George Nelson n-a dat o mai mare atenţie bolnavilor săi sau o îngrijire mai bună. Niciodată n-a fost mai compătimitor. Ca un şuvoi de milă, care izbucneşte din inima sa. Cîteodată un fel de tristeţe jalnică îl cuprinde brusc. O tristeţe foarte deosebită pe care o cunoaşte prea bine, care îl aduce pînă la limita disperării. Numai atunci îşi priveşte pistolul pentru a se consola. Îl scoate din tocul de pînză gri. Se aşază şi-l priveşte lung. Îl descarcă. Îl încarcă din nou. Încearcă o încîntare sumbră auzind ţăcănitul clar şi ascuţit în liniştea casei sale.

Ca un om care, în pragul morţii, face ordine în lucrurile sale. Îşi aranjează hîrtiile, prafurile şi alifiile, forcepsurile şi bisturiele. Zorile îl găsesc adesea la masa de bucătărie aplecat asupra cifrelor şi calculelor minuţioase. Adică, atunci cînd nu e ocupat cu instrumentele sale şi cu flacoane şi pahare de laborator... Un anumit praf, încălzit, explodează într-un nor de fum metalic. Insolubil. Şi un miros ciudat de usturoi...

Otrava este ideea lui Elisabeth. Obsesia unei femei gravide. O trimit la Kamouraska pe Aurélie cu otrava, aşa că ea poate... Nu e de nici un folos să discuţi raţional cu Elisabeth. E mai uşor să te prefaci că eşti de acord... Ca un bun chimist, continui experienţele. În timp ce tristeţea care se strecoară hoţeşte în sufletul nostru devine prea greu de suportat. Izbucneşte deodată într-o furie atît de delirantă încît, în cele din urmă...

Cine l-a lăsat pe doctor să intre în casă ? Ce face el aici ? Cinci dimineaţa ! Cel puţin să-mi scot scufia asta caraghioasă de noapte !... Aurélie trebuie să fi deschis uşa. Uite, mătuşa Adélaïde. Uite cum doctorul se îndreaptă spre camera copilului. Toate uşile închise de pe coridor nu-l derutează cîtuşi de puţin.

E ameţit acum de oboseală şi de nopţi nedormite. E nebun de gelozie. Are fel de fel de închipuiri. Cu siguranţă că Antoine e ascuns undeva prin casă. Spune că trebuie să fie căutat peste tot, ca un şobolan. Cînd lucrurile s-au mai liniştit puţin... Iubitul meu o vede pe mătuşa Adélaïde şi-o salută. Îmi şopteşte la ureche. Repede, aproape fără respiraţie. Insistă să-l atragem pe Antoine afară din Kamouraska. La loc deschis. Să terminăm totul o dată pentru totdeauna... Îl rog să n-o facă înainte de a se naşte copilul. Mi-e grozav de teamă că aş putea să mor în durerile naşterii...

Antoine stă posomorît la conacul său din Kamouraska. Vinde parcele din moşie şi se gîndeşte cînd să se reîntoarcă la Sorel. Sau poate că e aici ? Se ascunde la Calul Mării, sau poate la altcineva ? Ar fi bine să cercetăm împrejurimile oraşului Sorel. Pădurile, tufişurile, străzile din Sorel. Patul fiecărei prostituate din Sorel. Tavernele din Sorel. Să răscolim fiecare casă, să ciocănim fiecare perete. Ar putea să se năpustească asupra noastră aici în orice moment. „Cucu bau ! Eu sînt, scumpul tău soţ. Vezi ? M-am întors !“ Cu răsuflarea lui duhnind a băutură. Şi mă va bate, îmi va stîlci tot corpul, mă va face de ruşine în faţa cameristei. „E soţia mea, ţintuită pe o cruce cu picioarele în aer. Aş vrea s-o cunoaşteţi...“ Rîsul lui puternic şi prostesc. Apoi mă va înşfăca şi nu-mi va mai da drumul. N-o să mă lase să plec pînă cînd n-o să zac moartă, într-o baltă de sînge.

Ca o femeie care moare în chinurile facerii şi-şi dă ultima suflare. Şi copilul meu, strivit între două lespezi... Vai, ce ţipăt straniu şi chinuitor mă va prăvăli în iad. Sînt atît de slabă, atît de resemnată. Mă las prinsă şi omorîtă în capcanele lui Antoine. Sînt nemaipomenit de supusă... Ba nu, vreau să trăiesc. Sînt nevinovată ! Nu vreau să cedez. Nu vreau să fiu ceea ce vrea soţul meu să facă din mine. Vrea să mă omoare. Pîndeşte din umbră... A, nu, Antoine e cel care trebuie să moară. Iar eu voi fi salvată. Iubind şi fiind credincioasă. Dulce şi pură. Şi George la fel, şi George va fi salvat. Prin moartea lui Antoine. Un sacrificiu sfînt. Nu există altă cale. Doar să continuăm să trăim.

Iubitul meu spune că am febră. Mă sărută pe frunte. Îmi trage păturile în jurul bărbiei. Spune că va veni să mă vadă din nou spre seară. Le spune să mă lase să dorm toată ziua dacă vreau. Iese din cameră în vîrful picioarelor...

Mă scufund în întuneric. Nu vreau să-mi deschid ochii. Nu înainte de căderea nopţii. Toată lumea doarme.

Sar din pat, ies din casă în fugă. Nu-mi pierd timpul să mă îmbrac. Nu-mi bat capul să arunc de pe mine îmbrăcămintea de noapte...

Prea tîrziu ! E prea tîrziu! Strada e plină de lume. De necrezut ca toţi aceşti oameni să forfotească noaptea atît de tîrziu... Cineva spune că procesul a început. Martorii mă măsoară

cu privirea. Pare că mă cunosc. Jură pe evanghelie.

— Da, ea este aceea care şi-a omorît soţul ! E o criminală, această femeie. Uitaţi-vă cum hoinăreşte pe străzi şi încă la miezul nopţii. Trebuie că i se frînge spatele de atîta dragoste !

— Alexis-Paul Hus, marinar de meserie... Veneam acasă, între orele unu şi două dimineaţa. Deodată zăresc pe doctorul Nelson şi pe *Madame* Tassy. Într-o grădiniţă, lîngă locuinţa lui *Madame* d'Aulnières şi a surorilor Lanouette. Păreau că se ridică de pe jos, amîndoi. Oricum, sînt sigur că înainte cu un minut nu erau în picioare, fiindcă zidul acolo e scund şi i-aş fi putut observa chiar de departe. Şi *Madame* Tassy era îmbrăcată cu un fel de halat, cred că era alb. Şi numai ce mă văd, că se şi despart. *Madame* Tassy traversează curtea şi intră în casa lui *Madame* d'Aulnières. Iar doctorul pleacă în cealaltă direcţie...

Totul se îneacă în zgomotul copitelor unui cal, care galopează de-a lungul orizontului. În cealaltă direcţie ! Iubitul meu se depărtează în goană. Departe, departe. Dincolo de hotar. Nu va fi niciodată extrădat ca să se înfăţişeze justiţiei acestei ţări. Nu va fi proces. Şi martorii pot pleca cu toţii acasă...

O voce cunoscută murmură foarte slab. Spune că nimic nu s-a întîmplat încă. Că totul urmează să se întîmple. Doctorul Nelson a

plecat numai pînă la Quebec. La sora lui, călugăriţa ursulină, care e grav bolnavă.

Calul e chiar mai minunat decît îţi poţi închipui. Fiecare hangiu de pe malul rîului îl ridică în slăvi. Din Sorel pînă la Kamouraska. Unii, pentru puterea lui. Alţii pentru rezistenţa lui. Iar alţii, pentru frumuseţea sa întunecată, demoniacă, asemenea diavolului însuşi. Dar numai George Nelson te poate face să înţelegi cît de sensibil poate fi acest animal. Cît de perfect îi corespunde pasul puternic ritmului frenetic al inimii stăpînului său.

Călătoria la Quebec prin ploaie şi noroi. Pînă acolo şi înapoi. Rămînînd acolo doar atîta cît i-a trebuit ca să intre în mănăstire şi să stea puţin lîngă patul sărmanei micuţe călugăriţe, gata să-şi dea sufletul. Să-şi ia rămas bun. Să primească ultimele ei cuvinte. Să-şi amintească de ele toată viaţa. Nici măcar nu se opreşte să se odihnească, sau să-şi odihnească calul. Porneşte înapoi prin întuneric şi ploaie... Nevoia de a fi fericit. Nu mai e necesar să aştepte. Acum că moartea a venit şi a plecat. Înapoi la Elisabeth cît poate de repede. Doar un singur lucru mai are importanţă : să trăiască ! Cu orice preţ. Dar să trăiască !

Ultimele cuvinte ale lui Cathy. Imposibil să se scuture de ele pe drum. Chiar dacă e vînt şi ploaie. Simte cum îl pătrund din ce în ce mai adînc. Cu fiecare moment care trece. În ciuda zgomotului copitelor calului în galop. În ciuda scîrţîitului îngrozitor al roţilor...

„Iubitul meu se întoarce. Du-te și aprinde focul, Aurélie. E toamnă, Aurélie. Nu te agita fără rost. Iubitul meu e pe drum, se reîntoarce. Vreau să-l liniștesc și să-i aduc o mîngîiere. Expresia asta îngrozitoare de pe chipul lui !..."

Sora Catherine din Ordinul Sf. Angela și-a dăruit viața și moartea lui Dumnezeu. Chiar din primul moment al intrării ei în mănăstirea Ursulinelor. A renunțat la părul ei lung și negru. Și la acea licărire de căldură omenească din inima-i de copil. Cu toată pasiunea gingașă înăbușită chiar de la izvor, cu toate cele trei jurăminte ținute cu credință zilnic, micuța noastră călugăriță Cathy e pe moarte. Amîndoi frații ei stau la căpătîi. Aici, între acești pereți, cu îngăduința episcopului. Fiindcă unul e doctor și celălalt e preot... Sora Catherine îi oprește în mijlocul rugăciunilor. Rugăciunea pentru morți. Strigă cu voce tare, limpede. Îl strigă pe fratele ei doctorul. Își oferă lui George sufletul care părăsește lumea. George, hoțul nepocăit, fratele pierdut irevocabil.

— E prea tîrziu acum să te rogi, doctore, salvează-mă !

Celălalt frate — predicatorul înflăcărat, hoțul pocăit conform profesiunii sale — își face cruce cu mîna tremurîndă. Catherine, călugărița ursulină, moare cu acest țipăt pe buze. Cu vocea ei puternică și clară :

— Doctore, salvează-mă !

George părăsește mînăstirea. Fuge ca un nebun. Calul său zboară cu capul încordat. Înapoi la Sorel... Îl aud cum vine acum spre mine. Cu țipătul chinuitor care răsună în urechile lui și ale mele : „Doctore, salvează-mă !"

Am să folosesc vocea lui Cathy dacă va trebui. Aceeași voce a fiecărei vieți amenințate, care dorește să trăiască. „Salvează-mă, doctore Nelson ! Și salvează-te și pe tine ! Nu, nu cu rugăciuni. Nu cu alchimie abstractă și bine aplicată. Ci cu tot trupul tău, cu tot trupul meu. Carne vie de bărbat și de femeie. Cu numele tău, doctore Nelson. Un nume pe care să-l dai soției tale. În locul numelui de care îi e silă. Cu inima ta, cu sufletul tău, cu toată ființa ta. Există un om care trebuie ucis. Nu e altă cale. Eu sînt iubirea, eu sînt viața. Și nevoia care mă apasă este tot atît de imperioasă și absolută ca moartea însăși..."

Mă apropii pînă la marginea a tot ce te privește și mă cuprinde amețeala. Pot să iau parte la rezolvarea problemelor tale de familie, alături de tine (și mai mult chiar decît problemele tale de familie...) Sînt cu tine pe tot drumul de înapoiere de la Quebec la Sorel. Prin murdăria și noroiul toamnei. Prin băltoacele și putregaiul toamnei. Mirosul amețitor, ploile biciuitoare, rafalele vîntului care geme.

— Sărmana Cathy. Atît de dîrză, atît de serioasă și totuși atît de copilăroasă. „Chemarea mea"... Asta-i ceea ce obișnuia să-mi spună. În felul ei straniu și mistic. Vai, ce farsă !...

Acum Aurélie se ivește înaintea ta, ca o stafie, pe drumul noroios. Fața ei atît de albă. Eșarfa de lînă neagră îi înconjoară umerii înguști. Își mișcă micuțul ei cap cu părul creț, ca o actriță. Cu grația unei negrese tinere. Nu-ți poți închipui cîtă rușine și cît dispreț se vor revărsa asupra dragostei noastre din cauza ei. Fixată pentru totdeauna într-o mască schimonosită...

Respiri aerul plin de miresme veștede al toamnei, pînă ți se face greață. Moartea lui Catherine, sora ursulină, te sufocă... Vezi, n-am să te las singur. Cu toată durerea ta, iubitul meu. Te voi stimula eu. Amintește-ți mereu că și tu ai chemarea ta. Cea adevărată. Întocmai ca și familia ta... (Un alibi perfect : pentru fiecare propriul său alibi !) Un ucigaș ! Da, ești un ucigaș ! Și eu sînt complicea ta, soția ta. Te aștept aici, în Sorel. Cu Aurélie lîngă mine, care se zbate ca prinsă într-o cursă.

O silesc să se așeze pe podea, lîngă mine. Cu fața la foc. Mai întîi sting toate lumînările. În mod solemn, una cîte una. Numai strălucirea focului luminează camera. Umbrele noastre pe perete. Și noi ne întindem mîinile spre foc. Ale lui Aurélie, sînt atît de micuțe. Cu degetele răsfirate, ca razele. Întreabă dacă poate să-și aprindă pipa. Se învăluie într-un nor de fum. Stă și visează cu ochii pe jumătate închiși. Un vis de fericire, luminos și simplu. Valuri de patimă se rostogolesc pe chipul ei, trandafiriu în lumina focului.

— Treaba dumneavoastră, *Madame*... Dumneavoastră și doctorul... Mor să văd ce se întîmplă !

Aurélie nu mai iese cu derbedei. Nu mai face preziceri în privința copiilor nou-născuți. Nu se duce nicăieri. Doar mă urmează, oriunde mă duc. Se înviorează cînd îi dau un mesaj pentru a-l duce lui George. Dar numai atunci. Înflorește, ciripind și fremătînd, îndată ce-i spun lucrurile sau suferințele mele. Citesc pe fața ei o admirație fără margini. O venerație infinită. Un fel de vrajă. Ca și cum viața mea plină de înfrigurare era destul și pentru ea. Destul pentru a se lipsi de nevoia de a trăi ea însăși. Dar cîteodată pare că o înfurie. Și vechea ei ostilitate față de doctor îi revine.

— Acest doctoraș iubit al dumneavoastră. Ne-a vrăjit desigur, nu-i nici o îndoială...

O cuprind cu brațele. Îi mîngîi părul. E atît de important acum s-o măgulesc și s-o calmez. S-o fac să nu mi se mai opună. S-o aduc într-o stare de completă pasivitate în care supunerea oarbă să-i pară lucrul cel mai firesc din lume... Îi ofer lui Aurélie un pahar de porto. Îl bea cu mici înghițituri.

— Am nevoie de ajutorul tău, Aurélie. Știi cu ce om ticălos m-am căsătorit. Ei bine, vreau să te duci la Kamouraska și să-l otrăvești pe soțul meu...

— Asta-i o crimă foarte mare, *Madame*...

— Nimeni nu va ști niciodată. Și după aceea vei veni să stai aici cu mine. Ca o soră. Pentru tot restul vieții tale dacă vrei...

— Tare mă tem că o să ard în iad !...

Între Montreal și Sorel. Brazdele sînt adînci. Pămîntul săpat adînc. Și inima de asemeni, săpată de aceeași devastare. E imposibil să spui unde a început. Cu pămîntul, mai mult decît probabil. Cîmpiile roase pe dinăuntru. La început o deplasare de pămînt foarte mică, undeva pe un teren muiat de ploaie. Apoi mase de stîncă fărîmițată, inundații mari și ploi torențiale. Un colț al lumii cunoscute se prăbușește și cade în bucăți. („Vrei să spui că n-ai știut cîtă ticăloșie era în tine, doctore Nelson ?") Acum iată-te implicat în întregime, legat de soarta acestui pămînt. De prăbușirea acestui pămînt. (Înainte de a te întoarce în el, în carne și oase, pentru a putrezi.) Toată fațada respectabilă smulsă. (Mîndrie, respectul de sine, milă, dragoste de semeni, curaj...) Inima, total dezgolită. Atît de dureros de goală ! (Oboseală, disperare, dezgust...) „Dumnezeule de ce m-ai părăsit ?" Acum doar un lucru mai e de făcut. Eliberează-te de moartea lui Catherine, sora ursulină, cît de repede posibil. Ca și de alte morți. Acelea trecute și care vor mai veni. Diseară, George Nelson, chiar în această seară, vei ceda rugăminților lui Elisabeth. Vei vorbi cu Aurélie și o vei trimite la Kamouraska în locul tău... Sînt obosită. Îngrozitor de obosită...

Sărmanul meu drag, sînt sigură că niciodată nu te voi putea face să înțelegi că dincolo de

tot ceea ce e sfînt, domnește, mai presus de orice, nevinovăția șireată a animalelor și a nebunilor.

Douăsprezece mile sau cam așa ceva, atît pînă să ajungi la Sorel. Nu e de nici un folos să-ți forțezi calul. În afară de asta, Aurélie și cu mine avem atît de multe să ne spunem. Aici lîngă foc, comod și cald. Și aceste dorințe subite. Ca oricare femeie însărcinată. Trimite-o pe Aurélie la Kamouraska. Trebuie s-o trimitem pe Aurélie la Kamouraska... Fă ca moartea lui Antoine să fie mult departe de noi, de tine și de mine. Păstrează distanța mare între noi și moartea lui Antoine. Destulă distanță pentru a stabili nevinovăția noastră. E atît de greu să cîștigi pacea ! Să înlături agonia. Inima care bate, se umflă între coaste. Îndemnul teribil de a ucide, ținut pe loc. Încearcă cu orice preț să ajungi în punctul calm din centrul uraganului. Vei vedea, totul se va întîmpla într-o altă lume, nu a noastră. Aurélie are grijă de toate. Vom auzi de moartea lui Antoine ca și cînd nu am fi avut nimic de-a face cu ea. Mama lui ne va scrie o scrisoare, presupun. Și nimeni nu va putea vreodată să spună de ce a murit soțul meu. Trebuia să se întîmple, mai curînd sau mai tîrziu. Prea multe petreceri, și acesta e sfîrșitul moșierului din Kamouraska. Nimeni nu va fi într-adevăr surprins... Într-o noapte înspăimîntătoare ca aceasta, aud pe cineva șoptind că Regele Mlaștinilor vine să mă ia. Că mă va înșfăca de păr și mă va tîrî după el. Mă va rostogoli peste

tot, într-o mlaștină mare cu noroi și nămol, pînă mă voi îneca... E atît de greu să mențin focul. Buștenii nu par să ardă. Doar umplu camera de fum... Poate că am băut prea mult porto.

Acum îi dau prăjituri lui Aurélie. Și niște panglici. Unele roșii și altele verzi. Într-o clipă chipul ei ursuz se luminează. Ca un copil, la un moment dat în lacrimi și rîzînd în momentul următor.

Îi vorbesc încet, temîndu-mă să n-o smulg din bucuria care a cuprins-o brusc.

Ea oftează și încearcă să-și adune gîndurile, ocupîndu-se de foc. Zgîndărește tăciunii sfărîmați. Apucă cu cleștele sfărîmăturile mărunte. Deodată scoate un strigăt. Sare în sus. Scapă cleștele pe vatră. Cu un zgomot infernal.

Cineva tocmai a intrat. Cineva pe care nu-l așteptam atît de curînd, dă buzna în cameră. Fără respirație. După un drum lung, lung cu trăsura...

Stă în picioare, în dormitor, cu noi, cîteva minute mai tîrziu. Cizmele sale pline de noroi au lăsat o dîră neagră pe podea. O barbă nerasă de trei zile îi acoperă obrajii cu umbre albastre întunecate. Ne privește fără să scoată un cuvînt. Lung și aspru. Ca și cum ne acuză de ceva pe mine și pe Aurélie... Acum spune că totul e o farsă, că mai devreme sau mai tîrziu trebuie să te hotărăști. Și vocea sa, de obicei blîndă și plăcută, străpunge aerul.

— Cineva ar putea să plece cu casa asta în spinare, după felul în care o supravegheați! Am stat afară și am bătut la ușă timp de o jumătate de oră!... Ce naiba-i cu focul acela, Aurélie? La ce te uiți ?

George Nelson își aruncă haina pe podea. Și jobenul și bastonul. Tabără acum pe Aurélie cu zeflemelile sale. Pare că pe mine nu mă vede deloc. Încep s-o găsesc detestabilă...

— Nu prea arăți ca o vrăjitoare pentru mine, Aurélie.

— Cînd e vorba de draci, *Monsieur*, nimeni nu e mai reușit ca dumneavoastră. Acum lăsați-mă în pace, *Monsieur*. Vreau să plec.

— N-ai să mă părăsești în felul acesta, Aurélie. Nu acum, cînd am nevoie de tine. A, nu ! Vom vedea dacă ești cu adevărat vrăjitoare, după cum spui că ești.

— Prefer să nu rămîn. Vreau să plec.

— Privește-mă în ochi, Aurélie.

— Nu privesc niciodată pe nimeni în ochi, *Monsieur*. Și n-am să încep cu dumneavoastră.

Aurélie privește în jos, la podea. Apoi se uită la mine. Pare că așteaptă ajutor. Mă întorc într-o parte. Am ajuns la un punct unde trebuie să lăsăm lucrurile să-și urmeze cursul lor, fără cea mai mică schimbare.

— Ei, haide, Aurèlie. Ori de cîte ori ne amestecăm în treburile altora trebuie să mergem pînă la capăt. Fie că ne place sau nu. Să le accepți toate secretele, de la început pînă la sfîrșit. Întreaga lor poveste minunată de dragoste și moarte.

— Vă rog, *Monsieur*, lăsați-mă să plec. Am să-mi văd de treburile mele pentru tot restul zilelor care mi-au rămas. Făgăduiesc...

Un rîs scurt, sec. Vocea aceasta inflexibilă pe care o cunosc atît de bine.

— Nu începe să scîncești, Aurélie, pentru Dumnezeu !

Aurélie privește fix podeaua. Apoi focul care se stinge. Începe să plîngă, dar fără zgomot. Chiar fără să se miște. Ca și cum potopul de lacrimi care șiroia în jos, pe șal, nu-i mai aparținea.

George vine și se așază lîngă mine. Se izolează de lumea din jur. Noi doi, aici într-un colț. Îmi sărută mîinile. Mă numește „scumpa mea." Își culcă capul în poala mea și-mi povestește despre sora lui. Îmi spune că a murit. Că a murit la orele trei, în această dimineață. Ca o păcătoasă. Și că acum trebuie s-o jelim pentru două motive.

Dintr-o săritură se reîntoarce la Aurélie, vorbește cu emfază și parcă delirează.

— Spune-mi, Aurélie... În timp ce stai și cauți comori în foc... Auzi și voci de oameni acolo ? Auzi țipetele lor ?... Țipătul surorii mele.. Îl poți auzi undeva în cenușa aceea ? „Salvează-mă ! Doctore, salvează-mă !..."

Aurélie rămîne încremenită. Plînge. Fără să-și miște un mușchi. Ca și cum ar fi transformată într-o stană de piatră.

Doctorul o privește și zîmbește. Își dă seama cît este de slabă și fără de apărare, cît de ușor e jignită. El se simte ușurat, mîntuit de o

greutate grozavă care-l dobora. Acum îi vorbește pe tonul cel mai blînd.

— Vezi, Aurélie, e important ca tu să știi ce se petrece. Să ai grijă de toate. Chiar de anumite lucruri pe care capul tău mic și dulce n-ar putea să le înțeleagă. În felul acesta lucrează adevăratele vrăjitoare. Fiecare dintre noi avem chemarea noastră. Și tu știi care-i chemarea mea, Aurélie ? Ai crede oare ? Într-o zi am jurat că voi ajunge un sfînt !

— Dumneavoastră, *Monsieur* ? Un sfînt ? Pesemne că glumiți !

— Da, sînt într-adevăr un glumeț, Aurélie. Niciodată n-ai să știi cît de glumeț pot fi.

Doctorul rîde acum. Și Aurélie. Își șterge nasul și ochii cu mîneca. Revine la viață. Și el la fel. Ușor, ca un balonaș de săpun. Dinții albi îi strălucesc pe fața întunecată, încadrată de favoriți.

— Tassy, acest nemernic, acest om de nimic ! Uite, Aurélie. Îl voi zdrobi ca pe un cîine.

Aurélie se îndoaie, prăpădindu-se de rîs.

— *Monsieur* e într-adevăr un om glumeț. Credeți-mă. Traversez camera și mă apropii de ei lîngă cămin, lîngă ultimii tăciuni care se sting. Nerăbdătoare să aduc contribuția mea la această explozie de ilaritate izbucnită între camerista mea și iubitul meu. Încep să rîd în hohote. Le spun : „Am să ințețesc focul". Dar rîd atît de tare, încît de-abia pot să respir.

Cine altcineva ar îndrăzni să rîdă din toată inima în legătură cu crima pe care o plănuim ? Cine decît noi trei...

Încă un pahar de porto, încă un butuc pe focul din cămin. Şi Aurélie, se cufundă complet în căldura plăcută a ambianței. Începe să se liniştească. Dar George nu vrea s-o lase să se cufunde complet. O ține pe marginea îngustă dintre vis şi realitate. Trage de firele nevăzute ale visului. Le ține strîns. Mă cheamă să-l ajut. Îmi dă să joc un rol special în dominarea lui Aurélie... Vorbesc acum cu o uşurință uimitoare. Ca şi cum rolul mi-ar fi şoptit rînd cu rînd. Mişcările mele nu presupun un efort. Atît de uşoare şi de degajate !

— Nu trebuie să adormi, Aurélie... Eşti prea aproape de foc. Dă-te la o parte puțin să nu-ți aprinzi rochia. Vino, reazemă-te aici de mine.

Aurélie ascultă. Se îndepărtează. Se reazemă de mine. Scoate un oftat de mulțumire. Îşi aşază capul în poala mea. Se uită în sus la mine cu ochi galeşi.

— Mă simt atît de bine, *Madame*. Nu vă puteți închipui.

La un semn din partea lui George, incep să-i desfac părul.

— Doamne Dumnezeule, *Madame*. Ce faceți ?

Doctorul, din nou cu vocea lui tăioasă şi aspră. O voce pe care o recunosc, avînd o rezonanță de suferință.

— Destul, Aurélie. Fii liniştită ! Acum închide gura... Gura ta !... Şi ochii... Ochii tăi, ciocîrlie dragă... Drăgălaşă ciocîrlie ! Acum vei visa. Îți vom da cel mai frumos vis pe care l-ai avut vreodată. De acum înainte vei lucra pentru mine, George Nelson. Pentru totdeauna, înțelegi ? Întocmai ca o călugăriță cînd depune jurămîntul...

Încep să desfac şalul lui Aurélie, răsucit în jurul mijlocului şi al umerilor. De-abia se mişcă. Mă lasă s-o întorc în tot felul. Neputincioasă ca o păpuşică de cîrpă. Buzele ei decolorate sînt înțepenite într-un zîmbet fericit. George se duce la dulapul meu şi scoate rochia de catifea roşie. Împreună o dezbrăcăm de şalul negru de lînă. Îi scoatem corsajul şi fusta. Ne trecem unul altuia trupul plăpînd al lui Aurélie. Combinezonul ei sărăcăcios îi alunecă în jos în jurul picioarelor. Ciorapii lungi, de culoare neagră, îi sînt aruncați pe pat... Aurélie deschide un ochi. Pretinde că e necăjită. Aproape însă că leşină de plăcere.

— Doamne Dumnezeule, ce faceți cu mine ?

Vocea lui George, dureros de blîndă, mă străpunge şi trece prin mine.

— Nu trebuie să-ți deschizi ochii pînă nu-ți spun eu, Aurélie.

Combinezonul meu din pînză fină irlandeză, ciorapii mei ajurați, rochia mea de catifea. Ici, colo, un ac cu gămălie să îngusteze talia prea mare sau să scurteze fusta care atîrnă. Umerii înguşti ai lui Aurélie. Sînii foarte mici ai lui Aurélie... Pieptenele meu atîrnă prin părul buclat care-i încadrează fața palidă de moarte...

Aurèlie dă semne acum că începe să se trezească. O ciudată licărire în ochii ei ca două mărgele galbene. Îi dăm oglinda. Se privește uimită. Manifestă un fel de încîntare inexprimabilă. Bate din palme. Începe să se miște. Să se agite. Merge cu pași mari prin cameră. Revine la oglindă. Spune, cu o voce ușor tărăgănată și stridentă :

— Sînt splendidă ! Întocmai ca o doamnă din lumea mare !

Încă puțin amețită, merge în jurul camerei, privește spre pat. Se silește să caște. Se întoarce spre doctor, foarte emoționată.

— Nu mi-ar displace să mă culc cu un bărbat în pat. Cu un adevărat gentleman, vreau să spun...

George o apucă repede de încheietura mîinilor. O trage înapoi pe scaun.

— Vei avea ceea ce dorești și încă un adevărat gentleman. Îl cunoști pe *Monsieur* Tassy, Aurèlie ? Și știi cît de mult îi plac doamnele, nu-i așa ?

Aurélie izbucnește în hohote de rîs. Își acoperă fața cu mîinile.

— Privește-mă, Aurélie. Privește-mă bine ! Acum eu sînt stăpînul tău și ai să mă asculți. Vei face ceea ce-ți spun.

Nu-și ia ochii de la ea. De fiecare dată cînd încearcă să se elibereze, el prinde privirea fugară a copilei și, fără milă, o silește să se uite drept în ochii lui. Aurélie își închipuie că se luptă din greu. Își închipuie că în sfîrșit scapă și fuge departe. Pe cînd tot timpul de fapt, deabia se mișcă. Țintuită pe scaun sub privirea fixă a doctorului. Aude numai bătaia iute a inimii sale zguduindu-i puternic trupul care-i tremură.

— Dați-mi drumul, *Monsieur*...

— Numai dacă pui capăt zilelor lui *Monsieur* Tassy și nu va mai trebui să muncești tot restul vieții tale, Aurélie. Vei trăi ca o doamnă. În catifea roșie și tot ce dorești. Și-ți voi da o casă care să fie a ta, cu lucruri frumoase. Sau o pensie dacă preferi. Și-ți vei trăi viața într-o cameră minunată, cu o canapea pe care să stai... Totul îmbrăcat în catifea roșie sau albastră. Sau în mătase cu tot felul de desene și culori. Orice vrei...

Aurélie își leagănă capul dintr-o parte în alta, nedezlipindu-l de fotoliu. Apoi înainte și înapoi. În timp ce prin trupul ei micuț și lacom cuvintele minunate aleargă în goană și în dezordine, toate într-un amestec confuz. „Catifea roșie," „catifea albastră," „imprimeuri de mătase." „O casă care să fie a ta," „lucruri frumoase..." „Numai dacă pui capăt... Numai dacă, Aurélie..."

Cu ștreangul de gît sînt tîrîtă înapoi în camera mea din Rue Auguste. Stau lîngă cămin. În timp ce mama și mătușile sînt la vecernie. Neg că o astfel de scenă a putut să aibă loc între George Nelson și camerista mea, Aurélie Caron. Poate în vis, adică... Coșmarul se prinde de mine, mi se lipește de piele, nu mă lasă să plec, îmi otrăvește viața. De îndată ce-mi

închid ochii. Şi ori de cîte ori o chem să vină să mă ajute, este pentru a-i cere să mă salveze de răul din mine, să-mi ierte păcatele, să mă purifice. Să ne scape pe iubitul meu şi pe mine de această poveste nebună. Aurélie, prietena mea, sora mea. Gîndeşte-te la stăpîna ta ! La stăpîna ta care suferă şi la soţul ei cel ticălos. Gîndeşte-te la dragostea ei minunată pentru doctor, caldă şi gingaşă. Nimic asemănător cu ce-ai mai văzut vreodată pînă acum şi cum nu vei mai vedea, niciodată oricît vei trăi. Nicăieri, din Sorel pînă la Kamouraska. Nici chiar în Quebec sau Montreal... Nimeni nu va afla nimic, niciodată, Aurélie. Tu nu va trebui decît să torni otrava în coniac. Îţi aminteşti cît de mult îi place această băutură şi cît îi plac femeile !... Aurélie, nu mai pot trăi în acest fel, fără dragostea mea. Am să mor, Aurélie...

Rue du Parloir. Cineva se mişcă lîngă patul soţului meu. Dar eu, Elisabeth d'Aulnières, nefasta Elisabeth, aud numai vocea clară şi subţire a lui Aurélie Caron, departe, într-o altă lume. O lume unde...

— Această dragoste a dumneavoastră va însemna moartea mea, *Madame !* Cît timp...

O voce pe care o ador răspunde :

— Trebuie să aşteptăm să vină zăpada şi gerul. De îndată ce drumurile se fac destul de tari, vei pleca la Kamouraska...

— Eu sînt Aurélie Caron, din oraşul Sorel... Iată cine sînt. Încă minoră... În dimineaţa următoare, doctorul Nelson m-a chemat în biroul

său. Mi-a dat douăzeci de dolari pentru călătorie şi pe deasupra nouă dolari să-mi cumpăr haine.

Acum uciderea lui Antoine e în mîinile lui Aurélie. Urmează un sentiment de liniştire. O stare sufletească neobişnuit de paşnică.

Nu mai e nimic de făcut decît să aşteptăm. Să avem răbdare şi să aşteptăm zăpada. Să învăţăm să trăim în noi înşine. Într-un spaţiu limitat, destul numai pentru a vieţui. Să fim atenţi să nu privim prea departe în viitor. George, Aurélie şi cu mine, încercînd să tragem cele patru colţuri ale lumii spre noi. Să le strîngem în jurul nostru. Să le reducem la cele mai simple condiţii. Chiar mai puţin decît pereţii unei camere. Un fel de cutie mică, sigilată. Un borcan bine închis. Şi să învăţăm să respirăm cît mai puţin aer posibil.

Ne măsurăm fiecare cuvînt, fiecare gest. Le alegem cu zgîrcenie. Le rostim şi le facem numai pe cele cu adevărat strict necesare. Dezbrăca-te de orice implicaţii interpretabile. Gesturi şi cuvinte care n-au nimic de-a face cu un anumit plan care ar putea să ne distrugă pe toţi.

Trebuie să cercetez cu atenţie hainele noi ale lui Aurélie. Acelea pe care le-a cumpărat de la Jean-Baptiste Denis, anume pentru călătorie. Ne vorbim în şoaptă.

— Eşti sigură că nu-ţi va fi frig în ele, Aurélie ?

— A nu, *Madame !*... Priviți cît de frumoase sînt toate !... Ați văzut șalul împletit și ciucurii săi roșii ?

Cei mai rău din toate e tăcerea lui Antoine. Nu știu ce face, unde este. Oare n-ar putea să ne facă o surpriză și să dea năvală aici ? Aici în Sorel ? Chiar acum, cînd ne pregătim să ne ducem la el în Kamouraska ?... Nu există oare vreo cale mai puțin greoaie ca toată treaba să poată fi făcută fără să-i tulburăm tăcerea lui Antoine ? Fără să se pătrundă misterul tăcerii nimănui, fie a lui fie a noastră. Care să acționeze oarecum invizibil. Care să-l cufunde pe Antoine în amorțire, înfășat acolo departe ; îngropat la conacul său din Kamouraska. Să-l țină acolo pentru vecie, doborît de băutura lui și mistuindu-și mîndria rănită. Să-l facă să fie înghițit în liniște de ceva necunoscut. Apoi să dispară, ca nălucile miloase, fără urmă...

Aurélie își acoperă capul cu șalul ei nou. Nu și-l scoate nici în casă. Ori de cîte ori îi alunecă de pe grămada de păr rebel și încîlcit adunat pe creștetul capului, și-l ridică din nou. Stă jos pe podeaua din bucătărie. De nenumărate ori, încearcă să-și citească viitorul în cărți. Și cînd se arată ceva rău se face foarte palidă ca și cum e pe cale să se îmbolnăvească. Cu o mișcare tragică aruncă la o parte cărțile. Vine și mă caută prin toată casa. Îmi șoptește la ureche.

— Sîntem într-o zodie proastă, *Madame !* Am citit în cărți !

Vai, cît de mult doresc să plece ! N-o mai pot suporta aici, în casă ! Această paloare cadaverică... Da, iată ce mă calcă pe nervi. Mi se pare că o văd topindu-se sub ochii mei, cu cît ne apropiem de o anumită zi, ziua plecării ei... E bine să mă frămînt, gîndindu-mă la Aurélie cît de rău arată. E mai bine decît să mă gîndesc la moșierul bețivan și bolnăvicios din Kamouraska.

Și e atît de ușor să-i îmbujorez fața ei palidă ca luna. Doar să încep să-i vorbesc despre catifele și mătăsuri în culori fanteziste, despre dragoste nebună și patimă chinuitoare...

Calmată și mîngîiată, pătrunsă de sentimentul propriei ei importanțe, avidă și hrăpăreață dincolo de marginile cuviinței, Aurélie Caron jură că-și va îndeplini misiunea. Își pregătește sacul de călătorie. Atentă, caută să se asigure că a lăsat loc destul prin multele ei haine ca să strecoare și cele două flacoane mici pe care le pregătise doctorul.

Zăpadă. Totuși nu e încă sfîrșitul lumii. E numai zăpadă. Zăpadă, cît cuprinzi cu ochii. Te simți ca pierdută pe o mare întinsă.

Sînt aici la postul meu, la fereastra dormitorului, în spatele storurilor. Rue Augusta se întinde la picioarele mele, acoperită cu alb. Urmele săniilor scînteiază pe zăpada întărită de ger. Umbrele sînt foarte albastre. Rue Philippe, din vecinătate, duce departe, afară din oraș. Copacii uscați scîrțîie în vînt... Darul meu. Am darul clarviziunii. De aceea m-au pus aici. Voluminoasă și nemișcată. (Aproape gata să nasc.) Să aflu ce se va întîmpla. Să văd și să

aud totul. De aceea m-au luat din Rue du Parloir, din Quebec, chiar în acest moment cînd soţul meu... Ca şi cum cel mai important lucru din toate, cel mai presant lucru din viaţa mea, era să stau dinapoia unei ferestre, aici în Sorel, şi să aştept ca gîfîielile răguşite şi sufocate ale lui Jérôme Rolland să înceteze pentru totdeauna.

Să spună şi să facă ce le place. Rămîn totuşi principala martoră în această tragedie a zăpezii şi a pasiunii. Ceilalţi vor intra, unul cîte unul, şi-mi vor reîmprospăta memoria. Şi chiar locurile de-a lungul drumului, scenele acţiunii — de la Sorel la Kamouraska şi de la Kamouraska la Sorel — se vor desfăşura sub ochii mei. Liberă să vin şi să plec după cum îmi va plăcea, după cum va fi necesar. Fără nici o greşeală, fără să piară niciodată. Încă atît de ciudat de proaspătă, această poveste a mea...

Continui să veghez. Ridic un colţ al perdelei. Zgîrii cu unghiile promoroaca de pe geam. Ochii mei aleargă pe Rue Philippe, afară din oraş. Dintr-o dată văd casa de lemn a doctorului. Acoperişul, povîrnit brusc şi zăpada îngrămădită deasupra streşinii ferestrei de la mansardă. Coşul de piatră fumegă în sus, spre cerul de un albastru puternic.

Aurélie Caron merge cu paşi mărunţi prin zăpadă, în timp ce umbra ei mlădioasă îi joacă înainte. Un bărbat într-o haină de blană de ursuleţ canadian vine în josul drumului s-o întîlnească în frigul amarnic de iarnă. Îşi agită braţul deasupra capului. Gesticulează pentru

Aurélie... Acum sînt alături. Aurélie şi acest bărbat a cărui statură, solid înfăşurată în blană, face să-mi bată inima, grea şi sepulcrală. Îi pot vedea pe amîndoi foarte clar. Aburi groşi de respiraţie îngheţată le izvorăsc din gură. Aurélie priveşte în pămînt.

— Ei bine, Aurélie, iarna a venit în sfîrşit. Pleci mîine.

Micuţa Aurèlie Caron... Oare încearcă să reziste ? E absolut gata să-i îndeplinească porunca, dar nu fără să mormăie. Oare aud un tremur în glasul ei neliniştit în timp ce spune :

— Dacă fac un asemenea lucru pentru dumneavoastră şi *Madame* Tassy, voi fi dezonorată pentru totdeauna. Şi eu şi toată familia mea...

Dinapoia ferestrei pot numai să-mi imaginez ce-şi spun George Nelson şi Aurélie Caron. Încerc doar să reproduc sunetul acestor voci pe care nu le pot auzi în realitate, ciocnindu-se între ele. În dimineaţa de iarnă luminoasă.

— Nu ai de ce să te temi. Nimeni nu va şti niciodată. Gîndeşte-te la sărmana ta stăpînă, cît e de nenorocită. Gîndeşte-te la viitorul tău, Aurélie...

Faţa ei e roşie de frig. Îşi încruntă sprîncenele. Priveşte pe furiş spre soarele strălucitor. Într-o clipă şi nu mai mult, o idee monstruoasă îşi face drum în capul ei. Apoi deodată pune capăt oricărei împotriviri. Sub privirea întunecată şi pătrunzătoare care o ţine cu putere.

Vocea lui Aurélie, cu un ton puţin supărat şi trufaş. Aproape în şoaptă :

— În afară de aceasta, *Monsieur*, e o călătorie îngrozitor de lungă...

Aş dori s-o pot îndemna. Să încurajez acest copil căruia i s-a încredinţat o misiune atît de înspăimîntătoare. Să-i zîmbesc de dinapoia ferestrei mele. Să-i promit toate minunile care să-i poată transforma viaţa.

„Nu va trebui să mai munceşti tot restul zilelor tale, Aurélie. Vei avea cele mai frumoase rochii care se pot cumpăra cu bani. Eşti prietena mea, singura mea prietenă. Mai mult decît prietena mea, Aurélie. Sora mea..."

Nu e de nici un folos să strig acum pînă să răguşesc. Ea nu mă poate auzi. Toată viaţa mea trebuie să-şi urmeze vechiul ei curs şi nu pot face nimic. Nici cea mai mică schimbare. Nu mi se va cruţa nici cel mai mic amănunt nefericit. Să-mi păstrez mai bine puterile. Să nu mai strig zadarnic din cuşca mea de sticlă. Să nu-mi mai deschid şi să-mi închid gura, ca un peştişor auriu într-un vas de sticlă.

Nu mai am nimic de făcut decît să număr orele, zilele. Să aştept pînă cînd Aurélie Caron se reîntoarce. Să fiu foarte atentă la cît timp trece. Să încerc să-mi închipui exact ce face în fiecare clipă. Copila care călătoreşte în josul rîului...

Luni seara George îi dă lui Aurélie două sticluţe. Una cu o jumătate de litru de coniac. Cealaltă, cu un lichid albicios, cam cît un pahar plin de vin. Dimineaţa următoare e luminoasă. Aurélie se urcă devreme în poştalion. Îmbrăcată în hainele ei noi, din cap pînă

în călcîie, ca o mireasă care pleacă în călătorie de nuntă. O haină din *homespun*, o rochie din serj verde, o pereche de cizmuliţe indiene, ciorapi împletiţi, groşi şi şalul de lînă roşie, cu franjuri.

Aurélie nu-şi slăbeşte din ochi sacul de călătorie. Îl ţine la picioarele ei tot drumul. La Trois-Rivières ia diligenţa spre Quebec. Apoi vaporul o traversează la Pointe-Lévis. Întîlneşte un om din Kamouraska în port şi el se oferă s-o ducă pentru doi dolari la Kamouraska.

Am născut al treilea copil. Aud o femie tînără ţipînd de suferinţă înlăuntrul meu. Aud un bărbat, singur, cîntînd un cîntec de leagăn într-o casă închisă de la marginea oraşului Sorel. Poate că, în chip tainic, face parte din frigul iernii. Împreunaţi şi contopiţi împreună ca un singur tot. Întocmai cum părea că face parte şi din drumurile noroioase dintr-o noapte de toamnă... Pot auzi melodia pe care o fredonează : „Copilul meu şi soţia mea, într-un buchet de dragoste..." Tandreţea lui, dulce ca mierea. Aruncă o lumină asupra inimii lui, cerceteaz-o ! Nu vei găsi în ea nici măcar o urmă de păcat. Acum crima e în întregime în mîinile lui Aurélie Caron. Şi otrava. Sîntem salvaţi. Amîndoi, calmi şi potoliţi, ca printr-un miracol. Numai timpul ne va spune dacă această pace amăgitoare nu s-ar putea să ne facă într-o bună zi să ţipăm de spaimă...

Vreau ca Aurélie să poată să-şi încerce arta asupra noului meu născut. Să-l lingă din cap

pînă în călcîie și să-mi spună dacă are sau nu gust de sare și de moarte.

Lucruri ca acestea te revoltă și te dezgustă, doctore Nelson ? Risc oare să stîrnesc mînia justificată a merituosului medic de țară ? Nu știi cît de folositor poate fi uneori ca niște micuțe și drăguțe vrăjitoare să se nască și să moară ? Să străbată pămîntul în lung și-n lat pentru a purta povara crimei și a morții în folosul nostru ?

Orice faci, dragostea mea, nu te gîndi prea mult la Aurélie. Nu te gîndi cîtuși de puțin să-i iei locul în Kamouraska. Nu vreau să pleci de lîngă mine. Nu vreau să birui o anumită silă și să-ți lași fața ta frumoasă să capete masca morții. Nu, nu, te rog. Nu, nu tu...

Cele trei nășici ale mele — puțin mai încovoiate acum, puțin mai slabe și mai fragile — se apleacă deasupra leagănului copilașului meu. Îl binecuvîntează, în adîncul inimilor lor temătoare. Îi acordă cele șapte daruri tradiționale ale Sfîntului Duh. Dar fără multă credință rămasă în puterea dragostei lor. Și cu lacrimi care le izvorăsc din ochi...

Moașa își spală mîinile. Își strînge șorțul de măcelar. Rîde cu fiecare zbîrcitură de pe față. Coboară să ducă vestea fericită doctorului Nelson, așa cum i-a cerut.

— E băiat, doctore Nelson. *Madame* Tassy a dat naștere unui băiat. Cam pe la ora trei dimineața. Se simte minunat. Și copilașul pare destinat să trăiască o viață lungă !...

Tu te apleci peste acest pat în care am născut copilul. Spui că totul este așa cum ar trebui să fie. Că numai oamenii care sînt într-adevăr vii, așa cum sîntem noi, merită să trăiască.

Cineva e aici în dormitor cu noi. Cineva surprins din cauza timpului îndelung de cînd e plecată Aurélie. Trei săptămîni de cînd...

Fereastra e din nou acoperită de promoroacă. Ordinul de a supraveghea strada, de a observa bine dacă cineva vine sau pleacă. Să fiu atentă la cel mai mic semn. De-abia am trecut prin greaua mea trudă, de-abia am coborît din pat și totuși trebuie să fiu din nou la postul meu dinapoia ferestrei. Scrutez orizontul cît de departe poate vedea ochiul. Pînă la cele mai îndepărtate limite ale atenției mele încordate. Pînă la Kamouraska. Trebuie. Nu am de ales... Tocmai am aflat că Aurélie s-a întors și George s-a hotărît imediat să plece. Acum. Nu mai e nimic de făcut. Și eu trebuie să-i spun la revedere privindu-l numai printr-un geam. Pentru totdeauna. Acest paravan între noi, această pînză de sticlă și gheață. Chipul tău deformat de gheață și moarte plecat la capătul lumii. Rămas bun, dragostea mea. *Adieu, mon amour*... Cînd te vei întoarce nimic nu va fi la fel. Tu nu vei mai fi, eu nu voi mai fi... Te implor să nu te duci. Îmi spui că Aurélie n-a reușit să ne ajute și că acum va trebui să te duci tu însuți.

— De mine nu va scăpa, acest porc !

Poți s-o chinuiești, s-o spînzuri, să-i tai capul,

să i-l smulgi de pe trup... Aurélie nu va schimba nici un cuvînt din povestea ei. Va striga tare și clar ca pentru veșnicie :

— I-am pus otravă în coniac și i-am dat-o s-o bea. Apoi l-am lăsat ca mort în sanie. Și așa era. Era mort...

— Dar ascultă bine, prostuțo ! Eu îți spun că *Monsieur* Tassy e încă în viață ! Am primit o scrisoare de la mama lui chiar în această dimineață. Spune că el se simte foarte bine, în ciuda micilor sale crize din cînd în cînd.

— Mici crize ! Doamne Isuse ! A băut jumătate din otravă într-o cană de tablă pe care i-am dat-o ! Și l-am lăsat în sanie. Și sînt sigură că era gata și... Ei, omul ăsta are desigur nouă vieți, ăsta-i adevărul. Ca o pisică !...

Rose Morin, servitoare la conacul din Kamouraska, spune că ea nu știe să-și scrie numele. Mîzgălește o cruce în loc de nume.

— Joi noaptea, pe la orele unsprezece, *Monsieur* Tassy a venit acasă și era foarte bolnav. Vomita întruna. Mi-a spus că a fost la han. La hanul lui Dionnes. Și că fata aceea pe care el o cunoștea i-a dat să bea ceva. Da, era într-adevăr bolnav. Și a fost așa pînă duminică. Și apoi a început să se simtă mai bine. Puțin cîte puțin. Multă vreme fața i-a fost palidă complet și arăta îngrozitor...

Plesnetul unui bici răsună prin aer. E ora cinci dimineața. La celălalt capăt al orașului Sorel un bărbat își ridică gulerul de la haina sa țărănească. Își strînge cingătoarea de lînă în jurul mijlocului. Se urcă într-o sanie ameri-

cană mult înălțată pe tălpi. Vorbește încet cu el însuși. Ca cineva complet singur pe lume. Spune că acum știe la ce e el bun. Că aceasta e o treabă care trebuie să fie rezolvată de la bărbat la bărbat. Zilele vrăjitoarelor au trecut. Otrăvurile lor, farmecele lor, cazanele lor de fier... Aruncate, puse la o parte cu cîntecele de leagăn și cu scutecele. Nefastă Elisabeth, totul din cauza ta...

Negru pe alb. Barbă, păr, ochi, inimă... A, da, mai ales inima ta. Neagră, neagră, neagră... Calul și sania. Și zăpada albă, orbitoare, sub copitele care lovesc cu putere, tot drumul pînă la capătul străzii. Al fiecărei străzi. Unde orizontul se clatină pe marginea unei prăpăstii. Să omori un om în cele mai îndepărtate colțuri ale acestei prăpăstii. Numai să nu cazi și tu în ea. Doar atît timp cît să ținteşti și să tragi. Cinci litri de sînge să verși doar. Cam cinci litri, nu mult mai mult. Ești doctor. Cunoști lucrurile astea. Nimeni nu știe mai mult despre naștere și moarte decît tine. Nimeni, în afară poate de acele cotoroanțe din ținuturile sălbatice. Croitoresele veșnice care cos scutece și giulgiuri...

E ora cinci dimineața. Faci zurgălăii de la gîtul calului să răsune voios de-a lungul drumului. Ca și cum ar fi în jurul gîtului tău, cîntîndu-și bucuria. Nimeni altcineva n-ar putea suporta să fie atît de straniu de voios, cum ești tu în această dimineață.

Dacă cineva se întoarce în somn, în timp ce sania ta trece prin fața casei lui... Se ridică

brusc în pat... Își ciulește urechile... Cade înapoi pe pernă și-și spune : „E doctorul Nelson care se duce să-și îngrijească de bolnavi..." Ei bine, lasă-l să creadă asta. Nu-l voi contrazice.

Rue Augusta. O femeie la fereastră, înghețată pînă la oase. Nici o clipă de somn toată noaptea... Urmează-ți planul. Privește-o, fă-i un semn cu capul. Ridică-te în picioare în sanie. Cu brațele ridicate deasupra capului. Biciul se înalță din nou spre cerul întunecat.

Drum bun, dragostea mea. *Au revoir, mon amour* .Nu ne vom mai vedea pînă cînd nu se va face ceea ce trebuie făcut. Departe, acolo, în Kamouraska.

Drum bun, dragostea mea... Calul și sania ta te duc de aici, te duc departe, departe, peste zăpada înghețată. Nu te mai pot vedea. Nu te mai pot auzi. Mirosul tău începe să dispară de pe pielea mea. Îmi rămîne doar ceva din hainele tale... Haina, fularul... Și mă voi ghemui pe ele și-mi voi îngropa capul în ele. Ca un cîine credincios... Poate așa, în siguranță și liniște, scăldată în parfumul pe care-l iubesc, poate atunci aș adormi.

Cînd închid ochii te văd acolo, pradă transformărilor stranii ale omului în fiară. O imagine mă urmărește mai mult decît altele. Îți amintești de acel cocoș din grajd ? Acela care obișnuia să se cocoațe pe calul tău și să-și petreacă toată noaptea pe spatele lui ?... Într-o dimineață pintenii i s-au încurcat în coama calului. Calul tău s-a ridicat în două picioare. Stă pe picioarele din spate. Cocoșul e prins, își desface aripile larg. Încearcă să se elibereze. Fîlfîie și bate din aripi într-o disperare sălbatică. Zadarnic. Cocoșul și calul par legați împreună într-un tot monstruos și incredibil. O singură ființă, care se zbate. O singură bătaie de aripi și de potcoave. O singură stare de nebunie, de sforăituri și cotcodăcit. Umple grajdul de o zarvă îngrozitoare, lovind pereții staulului. Într-un potop de pene și păr sînt aruncate în aer scînduri sfărîmate și cuie răsucite...

Țip. Această nebunie delirantă, dragostea mea ! Ești tu, cocoșul și calul, contopiți într-o singură ființă. Ești tu. Tu, galopînd departe. Departe pe drumul tău spre grozăvie și crimă. Pe un drum periculos, acoperit cu zăpadă.

Ca să încep, voi spune că prezicerile lui Aurélie privitoare la vreme se adeveresc. Cerul e senin și atmosfera e domoală. Nu e vînt deloc. Vremea e aceeași în satele Sainte-Anne-de-Sorel, Saint-François-du-Lac, Pierreville, Nicolet...

Să fiu calmă și blîndă. Să nu uit să-mi hrănesc copilul. E duminică și trebuie să mă duc la liturghie. Îmi spun rugăciunile. Îl rog pe Dumnezeu ca George să reușească. Zîmbesc... Cineva îmi vorbește. Trebuie să mă întrebe de două ori același lucru, se pare.

— Doriți una sau două bucăți de zahăr în ceai ?

— Două, vă rog.

Să-mi păstrez vocea fermă. Să mă asigur că e proaspătă și clară. Să-i las să mă antreneze

în reuniuni de societate și să nu clipesc niciodată. Să îndur cele mai enervante adunări de salon. Și cea mai aleasă societate. Sub nasul prea iubitelor doamne bătrîne din Sorel. Să urmez drumul saniei pe zăpadă. Cufundată adînc în sinea mea, mă simt în siguranță în spatele chipului meu dulce și blînd... Îmi pun urechea la pămînt, mai ascuțită decît a oricărui vînător cu capcane, căutînd să aud cel mai slab zgomot. Aud în depărtare zgomotul copitelor. Fîșîitul neîntrerupt al saniei care gonește pe drumul înghețat de-a lungul rîului, de la Sorel la Kamouraska. Drumul care urmează țărmul sudic. De-a lungul cotiturilor și șerpuirilor acestuia.

— Puțin lapte în ceai ?

— Da, cu plăcere. Puțin lapte...

Cineva spune că doctorul Nelson a plecat în Statele Unite, fiindcă tatăl său e foarte bolnav.

Întotdeauna urmăresc cu mult calm firul exact al călătoriei lui George Nelson. Nume de sate mi se ciocnesc în minte. Sainte-Anne-de-Laval, Bécancour, Gentilly, Saint-Pierre-les-Becquets... Dragostea mea e pe drum. Din ce în ce mai departe. Dincolo de regiunea unde Aurélie spunea că vremea va fi frumoasă. Prin locuri sălbatice. Dincolo de orice tăcere. Drumul pînă acum neted pe cîmpie, numai puțin mai înalt decît malul rîului. Iar acum, deal după deal. Urcă pe o parte, coboară pe cealaltă. Iar urcă, iar coboară. Și toată zăpada aceasta îngrămădită în troiene înalte în defileuri ! Numai dacă aș fi sigură că drumul este

bine marcat ! Oare mai sînt brăduții pipernicíți care se aflau acolo de-a lungul drumului, înfipți ca niște oase de pește în zăpadă ?

— Aurélie ! Aurélie ! Crezi tu că vremea acolo e încă bună ? Crezi că drumul... e marcat, Aurélie ?

Aurélie fumează. Fără oprire. Pare nerăbdătoare să se ascundă într-un nor de fum. E înfășurată într-o pătură veche, de sus pînă jos. Spune că îi este îngrozitor de frig. Seamănă cu o călugăriță. Își trage pătura în jurul feței lăsînd să i se vadă numai puțin din profilul livid și buzele decolorate.

— Vremea, drumurile... Nu mai știu nimic, *Madame*. Totul e prea departe. Într-un ținut blestemat de care vreau să nu mai știu niciodată.

— Da, Aurélie, e un ținut blestemat... Dar îți amintești, nu-i așa ? O călătorie cu sania cu soțul meu ?

— I-am spus că vreau să mă duc la Saint-Pascal. Mi-a spus că mă va conduce cu sania lui. La început am spus nu. O fată ca mine, la urma urmelor, cu un gentleman ca el. Dar el a insistat.

Antoine e beat. Știu cît îi plac lui *Monsieur* băutura și femeile. A, cît mi-e silă de el. Scrîșnesc din dinți numai cînd mă gîndesc. Și tu, Aurélie. Mi-e silă și de tine. Să te porți ca o tîrfă cu soțul meu. O călătorie lungă la Saint-Pascal, în sania lui... Nimic din asta nu are sens, decît ca fiind un preludiu al morții. Dar iată ! Deodată Antoine s-a ridicat din mormînt

cu măruntaiele în flăcări... Ne-ai înșelat așteptările, Aurélie ! *Monsieur* Tassy e încă viu ! Așa scrie mama lui în scrisoare... El e acolo, pleacă acum de la conacul lui. Călărește de-a lungul șoselei. Enorm, masiv, groaznic. Cu pumnii săi imenși. Îl caută pe iubitul meu, să-l omoare. Ne caută pe amîndoi.

— Aurélie, mi-e atît de teamă !

— Și cu mine ce se întîmplă ? Dacă nu credeți că sînt bună și înspăimîntată, *Madame*...

Aurélie umblă prin casă adunînd toate hainele purtate și decolorate pe care le poate găsi. Se roagă să i se permită să le păstreze. Pretinde că numai culorile șterse i se potrivesc acum. (Șalul roșu cu franjuri și toate celelalte haine noi și drăguțe nu sînt nicăieri de găsit). Îmi spune că e bolnavă. George a spus că nu poate face nimic pentru ea. Că nu are o boală adevărată, dar totuși că ar putea să moară din această boală.

Aurélie și cu mine ne îmbrățișăm. O duioșie stranie și înspăimîntătoare ne leagă una de alta. Ne separă de restul lumii.

Ne șoptim cuvinte fără sens. Ca să nu ne mai gîndim la alte lucruri...

— Îndatoririle tale de Paști, Aurélie ?

— Și ale dumneavoastră, *Madame* ?

— Să te ia dracu, fetițo !

— Să vă ia și pe dumneavoastră, *Madame* ! Pe dumneavoastră și pe soțul dumneavoastră ! Iar cît despre scumpul dumneavoastră doctor... Ei bine, acesta e diavolul însuși.

Urmează satele Lobinière, Sainte-Croix, Saint-Nicolas, Pointe-Lévis... Multe zile și nopți... Iar eu sînt aici răbdînd frigul iernii și tăcerea iernii împreună cu dragostea mea. Gonesc cu el furtunos înainte pe drumurile acoperite cu zăpadă, pînă la nesfîrșit. Nici un alt gînd pentru tine acum, în afară de acest frig de moarte care te consumă. Mă lovește în inimă. Își face loc chiar sub unghiile mele. Nopțile fără de sfîrșit, nemișcată lîngă fereastră. O prezență invizibilă, puternică și implacabilă mă ține strîns, lipită de geam. Mă zdrobește cu palme gigantice. M-a strivit, transformîndu-mă într-un aluat. Gîfîi după aer, turtită ca o foiță, ca o algă de mare... În curînd nu voi mai fi nimic altceva decît un arabesc de gheață amestecat printre arabescurile de gheață de pe geam... Nu ! Vreau să trăiesc ! Dar tu ? Spune-mi că ești încă în viață. Puterea ta. Voința ta de nezdruncinat. Fă ca acest plan al nostru să apese ușor asupra ta, să fie ușor de îndurat. Să se schimbe într-o flacără, să ardă strălucitoare și clară. Să te apere, să te ajute pe tot drumul tău. Un singur gînd statornic, reaprins mereu. Ca lumina unui far în furtună. Patima noastră...

Să nu faci pe doctorul, orice ai face. Să nu pretinzi că necazul e în noi înșine. Un cheag în vine ? Un neg pe piele ? Taina adîncă din pîntecele nostru ? O ființă micuță prinsă înăuntru ? O vietate minusculă adăpostită foarte aproape de suprafață... E oare un păcat ? Cine poate să cerceteze adîncimile trupurilor noas-

tre, ale inimilor noastre ? Nici o cursă nu e destul de bine făcută. Şi legea englezească a acestui pămînt înrobitor care spune că sîntem nevinovaţi, pînă cînd alţii dovedesc că sîntem vinovaţi...

Inima mea tresaltă, zornăie înlăuntrul meu. Îmi loveşte tîmplele, gîtul, încheieturile mîinilor... Oare copilaşul meu nou-născut gustă din nebunia mea ? Gustă el parfumul ameţitor în fiecare înghiţitură de lapte care izvorăşte din sînul meu ?

— Cîte tacîmuri ar trebui să punem ? Justine a uitat să calce scutecele. Copilaşul Louis dă din picioare şi ţipă la cel mai mic lucru...

A venit acum timpul să mă împart în două. Să accept această totală şi bine definită împărţire a fiinţei mele... Caut să descopăr cît e de adîncă în mine plăcerea pe care o simt. Această încîntare rară, prefăcîndu-mă că sînt într-adevăr aici. Învăţ să-mi las cuvintele şi gesturile departe, în urma mea. Cu nimeni mai înţelept, cu nimeni care să ştie cît de nemaipomenit de goale sînt.

Îmi liniştesc copilul, îi calmez toanele. Şi chiar cînd fac asta, mă pierd într-o înşiruire de nume, repetate unul cîte unul. Nume de sate de-a lungul rîului. Repetate mereu, spre mulţumirea sufletului meu. Ca cineva care rosteşte litanii, înşiruind mătănii şi meditînd tot timpul la această lume şi la misterele ei sălbatice.

Urmează satele Lauzon, Beaumont, Saint-Michel, Berthier... Timpul trece ! Timpul trece ! Se îngrămădeşte asupra mea şi mă copleşeşte. Mă acoperă cu o carapace de gheaţă. Tăcerea se întinde în foi albe ca zăpada... Purtat în goană de sania sa, George a trecut de mult de lumea oamenilor. Acum se afundă adînc în pustiul fără margini. Ca un marinar singur care pleacă în cursă pe marea nesfîrşită... Nu are rost acum să mă interesez de zăpada sau de frigul de acolo. Nu mai depinde de aceleaşi reguli în ceea ce priveşte zăpada şi gerul ; avem doar aceleaşi condiţii de oboseală şi teamă. Prea departe. De ce atîta îngrijorare din cauza furtunii cu puternicele ei rafale care se abat asupra drumurilor şi ascund cărările ? Oare iubitul meu se luptă cu vîrtejurile de zăpadă înşelătoare ca apele rîurilor învolburate ? Oare iubitul meu respiră ger în loc de aer ? Oare iubitul meu scuipă zăpadă în nori de fum de gheaţă ? Îi sînt plămînii aprinşi ? Sîngele începe să-i înghețe ? O dată plecat dincolo de un anumit punct al groazei, se transformă în altcineva. Fuge de mine pentru totdeauna... Mă agăţ de perdeaua din camera mea. Mă lipesc de fereastră ca o lipitoare. Sorel. Rue Augusta. Acest sanctuar, nu e cîtuşi de puţin un loc sigur. Refugiul tinereţii mele, acum desfăcut. Despicat asemenea pîntecelui micuţ umplut cu cîlţi al unei păpuşi. Şi toate trucurile şi cotiturile, răsucirile şi încrucişările amintirii mele nu mă duc nicăieri. Nicăieri decît spre un gol. Ce face doctorul Nelson jos la gura rîului ? A reuşit să... ? Nimic. Nu ştiu nimic des-

pre el acum. Trăiesc într-un vid complet. Un deșert de zăpadă, cast și asexuat ca însuși iadul. Nu e de nici un folos să scrutez cu privirea spațiul alb fără margini, despuiat acum de satele și oamenii săi. Pădurile nesfîrșite. Rîul înghețat. Nici un cal negru acum de-a lungul orizontului.

S-a rătăcit cumva George Nelson ? A murit înghețat în zăpadă ?

Privesc cu atenție zăpada. Pare atît de moale și blîndă. Însă fulgii ne atacă în rînduri strînse, ne învăluie din toate părțile. Să-l avertizez pe George. Dar cum ? Să-i spun să nu se lase adormit de tablourile feerice care se ridică din zăpadă. De acel extaz senin, de acea fascinație fatală. (Un spasm al inimii, nimic mai mult. Și puțin cîte puțin începem să murim. Începem să visăm, trecînd de la un vis la altul și apoi cufundîndu-ne într-un somn adînc, adînc.) Să nu se lase înșelat. Să-și păstreze vii și puternice dragostea și ura... Cît poate cuprinde ochiul, o mare nemișcată de zăpadă acoperă ținutul, orașe și sate, oameni și animale, alcătuind un tot imens. Îmi șterg din minte orice bucurie și suferință. Îmi înăbuș orice plan chiar din momentul în care îmi trece prin minte. Și în tot acest timp frigul se strecoară în ființa ta și îți oferă mîngîierea liniștii sale de moarte. Bărbatul acela, acolo, departe, pe drumul spre Kamouraska. Acel bărbat singur printre toți ceilalți... Numai dacă s-ar putea ține agățat de hățuri. Numai dacă nu le-ar scăpa din mîini. Nici măcar pentru o clipă. Mîna nu i-a înghețat. Nu încă. E doar obosită de inutilitatea fie-

cărei mișcări pe care o face. Și e nemaipomenit de obosit. Simte nevoia să doarmă. O senzație stranie de amorțeală mîngîietoare i se răspîndește de-a lungul mîinii. O mînă care nu mai poate rezista... Cele două mîini lasă acum calul să alerge liber. Cele două mîini în poală zac neputincioase, fericite, grele, cît se poate de grele, pe deplin în pace. O pace imensă, perfidă... Două mîini, una lîngă alta. Se pare că sînt chiar puțin mai amorțite, puțin mai neputincioase decît erau. Conturate mai puțin clar, mai puțin bine identificate în interiorul mănușilor. Unul cîte unul, fiecare deget apare mai gros și mai umflat decît înainte. Fiecare este de o importanță hotărîtoare și totuși stau liniștite, neînstare să se miște. Le simte din ce în ce mai puțin. Mor. Mor, unul cîte unul...

Împinsă la limitele sale, mintea mea simte frigul care amorțește gura rîului. Și năvala fierbinte a sîngelui care începe să curgă din nou prin vine. (Bărbatul își freacă mîinile cu zăpadă.) E posibil ca eu să visez cu adevărat această suferință pe care altcineva trebuie s-o sufere ? Un vis prea clar, prea precis ca să poată fi suportat. În urma mea simt forța irezistibilă care-l duce pe George Nelson tot înainte spre Kamouraska. Această forță îl trimite în căutarea unui adăpost la primul han din drum.

Ce bine ar fi dacă mătușicile din Sorel m-ar putea ajuta ! Aș prefera să le suport pălăvrăgeala fără sens, decît să trebuiască să trec prin frămîntarea asta...

Urmează satele Montmagny, Cap Saint-Ignace, Bonsecours, Saint-Jean-Port-Joli, Saint-Roch-des-Aulnaies... Sînt sigură că-mi mişc buzele, ca bătrînele în biserică.

— Copila noastră e într-o stare absolut înspăimîntătoare. Are febră şi de-abia îşi murmură rugăciunile. Ar trebui să-i găsim ceva s-o preocupe, nu crezi ?

— N-am avut de mult, de mult timp o vreme atît de geroasă...

Bine ar fi să le pot închide pe femeile astea undeva. Ca o pînză care acoperă o colivie de papagal în timpul nopţii. Să se facă linişte totală... Dar nu pentru prea mult timp. Există ceva viu. Mişcîndu-se, agitîndu-se, umplînd adîncimile tăcerii. Ridicîndu-se la suprafaţă. Explodînd asemenea clăbucilor înăbuşiţi şi monotoni, răsunîndu-mi în urechi. O voce de bărbat. Înceată, fără expresie, îşi alege fiecare cuvînt cu grijă. Îmi vorbeşte. Ca şi cum nu-i place că trebuie s-o facă. Îmi spune, aproape în şoaptă, ceva despre un străin care a venit la hanul din Saint-Vallier. (A, da, am uitat complet de Saint-Vallier, între Saint-Michel şi Berthier.)

— Michel-Eustache Letellier. Marţi, 29 ianuarie, pe la orele nouă seara, a venit un tînăr la han. Nu era de prin părţile astea. Era un bărbat frumos. Cu părul negru. Cu favoriţi, dar nu prea lungi. A rămas peste noapte la han şi a plecat a doua zi, pe lumină şi devreme.

Încerc să mă opresc, să poposesc la hanul din Saint-Vallier. Încerc să văd cum arată străinul. Dar vocea hangiului răsună din ce în ce mai repede făcîndu-mă să străbat grabnic timpul. Cu viteza cuvintelor sale. Fără nici o imagine de care să mă pot agăţa. Nici un chip care să-mi amintească ceva...

Michel-Eustache Letellier vorbeşte din nou. Despre tînărul străin care a plecat şi apoi s-a reîntors. Duminică, trei februarie, noaptea.

— Am observat că la reîntoarcere favoriţii lui negri erau mult mai lungi decît înainte. Aproape îi acopereau toată faţa. Şi părea înspăimîntător de tulburat şi necăjit. Şi-a scos brîul de lînă şi l-a aruncat. Drept în foc. Se simţea mirosul de lînă arsă în toată sala.

Cum aş fi vrut să-mi umplu plămînii cu mirosul lînii care ardea mocnit ! În sala hanului din Saint-Vallier. Să mă apropii de bărbatul aplecat deasupra focului. Să mă strecor în spatele lui. Să-mi petrec timpul privind gîtul iubitului meu. Să-i privesc îndelung ceafa. Întotdeauna am fost sigură că acesta e locul unde se arată vigoarea şi puterea unui bărbat. Ce hotărîre aprigă exprimă gîtul lui George Nelson ! Atît de graţios şi totuşi atît de puternic. În el se ascunde adînc secretul energiei sale. Mă umple de spaimă şi disperare, amîndouă deodată. Să fie al meu ! Să-l fac să fie al meu, ca propriile mele mîini. Să fiu alături de el la fiecare faptă a minunatei sale puteri bărbăteşti. Să-i cunosc fiecare gînd. Să-i simt orice suferinţă. Să devin a doua lui fiinţă. Să devin îndoitul fiinţei sale aprige. Să-mi ridic braţul

o dată cu el cînd vine momentul să lovească. Să-mi omor soțul împreună cu el.

Brîul pe care l-a ars, haina din *homespun*, gluga lui mică de culoare neagră, căciula de blană frumos lucrată, calul negru și sania americană, păturile din piele de bizon cu căptușeală roșie... De la Sorel la Kamouraska și înapoi în zece zile. Patru sute de mile, în toiul iernii, fără ca măcar să schimbi calul.

Nu e de nici un folos pentru hangiii din josul rîului să repete aceeași descriere, mai exact sau mai puțin exact. Nu există nimeni în afară de mine care să poată într-adevăr...

Străinul spune că se duce să facă ceva ce trebuia să fie făcut. Unde nimeni altcineva nu poate să-i ia locul. Să înțeleagă sau să simtă ca el. Elisabeth d'Aulnières să îngrijească de copii și să încerce s-o liniștească pe Aurélie cît poate mai bine. Cealaltă treabă e pentru un bărbat. Între acest bărbat și singurătatea lui, atîta tot. Și acum, venindu-i în întîmpinare cu o viteză amețitoare, acest fapt va da singurătății sale un înțeles. Straniul deznodămînt al bătăliei violente pe care George Nelson a dat-o mult timp cu moartea. Poate pentru totdeauna ? Aproape din ziua cînd s-a născut. Sau poate chiar din pîntecele mamei sale... ? Mama lui moartă, răpusă atît de curînd. Și ce slab și negricios era copilul ! Luptîndu-se cu imaginea morții din ființa lui. Sau poate cu gîndul morții tatălui său ? Ori cu a fiului (reflectarea propriei sale ființe, dar deformată și teribil de slabă) ? Sau cu chipul copilăros al lui Antoine, cu obrajii săi mari, bucălați, aplecîndu-se peste un lighean cu apă rece ca gheața ?

Carne vie, cadavre intrate în descompunere, sînge, puroi, urină, murdării de tot felul, descompunere cangrenoasă, duhoare otrăvitoare, oase zdrobite, femei frumoase înecate cu ochii căscați și abdomenul umflat, copii născuți diformi, femei violate, tuberculoză galopantă, difterie, dizenterie... Doctorul Nelson a luptat atît de conștiincios împotriva bolii și a morții. Și-a dăruit atît de mult din viața sa pentru salvarea bărbaților și a femeilor. Dar acesta din urmă nu va scăpa de moarte.

— Nu va scăpa de mine, Aurèlie.

Omul ăsta merită să moară. E mult prea gras, prea molatic și nevolnic. Soția lui e prea drăguță și atît de nefericită. El a pierdut-o și acum își va pierde viața. Ar fi fost mai bine dacă moșierul din Kamouraska nu s-ar fi născut deloc.

Ce poate să facă Antoine Tassy pe acel promontoriu singuratic înaintînd spre mijlocul rîului ? Sub privirea sfredelitoare a lui *Madame* Tassy, mama lui ? Își continuă oare izbucnirile de furie și mîndrie rănită, repetate mereu în bețiile sale fără de sfîrșit ? E gata să alerge după cîte o țărăncuță înspăimîntată și naivă și s-o fugărească de la un hambar la altul, de la o șură la un grajd ? Nu e de datoria lui acum să-și aștepte ucigașul, care parcurge sute de mile pentru a ajunge la el ?

Complicitatea stranie a lui Antoine la uciderea sa mă înnebunește. Totuși toate acestea se petrec fără participarea mea. Într-un ținut îndepărtat plin de sînge și zăpadă. Între doi bărbați legați unul de altul de un mister înspăimîntător, ținînd de o altă lume. Și ce-ar fi dacă fiecare dintre ei, amîndoi deodată, ar avea același chip de frate ? Doi bărbați cu chipuri torturate și transfigurate de ceva ciudat și îngrozitor care îi cuprinde. Gustul morții. Și ce-ar fi dacă, într-un fel, aș putea vedea tot ce se întîmplă ? Acolo, în golfulețul din Kamouraska. Un pistol încărcat, îndreptat spre tîmpla unui tînăr. Un tînăr mult prea gras și putred pînă în măduva oaselor... Nu, aș muri ! Sînt sigură că aș muri ! Și eu sînt doar opusul morții. Sînt iubirea. Trăiesc și iubesc. Trăiesc și mor... Nu, eu vreau să trăiesc ! Și vreau ca *tu* să trăiești ! Antoine e cel care trebuie să moară. Ei bine, să moară atunci, așa să fie !

Trece prin Sainte-Anne-de-Pocatière. Un nume care răsună ca un clopot. Un singur dangăt, prelung și adînc, cu un ecou în frigul de iarnă. Odată trecut de Sainte-Anne declarațiile martorilor se vor înmulți, vor face salturi, vor apărea brusc, vor izbucni înaintea ochilor, se vor contrazice sau completa. Vor lovi ca săgețile în carnea mea.

George Nelson, a venit pe acest drum. A fost văzut. Măsurat din creștet pînă-n tălpi. Urmărit. Descrierea lui va fi culeasă din tavernă în tavernă. De la un han la altul. Din sat în sat.

Numai dacă aș putea să reconstitui conversația delicatelor doamne din Sorel. Aș face din ea un meterez împotriva vocilor amenințătoare ale hangiilor care se adună într-un vuiet răgușit, adînc, pe tot drumul de-a lungul malului de sud al rîului. Simt în jurul capului un zumzăit. Ca un roi de albine mînioase... Sînt în siguranță, cu mătușile mele din nou. Dragostea lor nemărginită. Mila lor duioasă.

— Copila noastră e bolnavă. Mai bine am culca-o în pat. Aveți grijă de ea. Puneți-i comprese răcoroase...

Femeia asta micuță și rotofeie ! Are un șorț albastru. Și fața complet roz. Trăsăturile i se topesc ca o bucată veche de săpun ! Ce drept are ea să stea la piciorul patului meu ? Cine o silește, aici în întuneric, să-și ridice mîna dreaptă și să jure cu o voce plîngătoare ?

Victoire Dufour. Soția lui Louis Clermont, proprietarul hanului din satul Sainte-Anne-de-la Pocatière...

Cum naiba au putut mătușile mele să lase pe cineva să năvălească așa în camera mea unde zac bolnavă ?... Vai, nu ! Ele au plecat ! Și a plecat și mama ! M-au lăsat singură cu ea. Cu ea și cu șorțul ei albastru. Îi simt mirosul acru al respirației. Și nu pot face nimic ca s-o îndepărtez. Acum se apleacă asupra patului meu. Cu ochi mari, reci și necruțători. Parcă n-au viață, sînt nemișcați. Mă privesc fix. De cît timp mă privesc oare ochii aceștia fără de culoare ? Acești ochi care nu pot clipi. Care doar mă privesc și se umplu de lacrimi. Poate

că nici nu mă văd. Aceşti ochi ca sticla, nemişcaţi ca acele unui ceasornic oprit... Sînt fascinată, ţintuită pe loc. Înlănţuită de patul meu. Iar femeia cu şorţul albastru vorbeşte şi se smiorcăie. Numai dacă şi-ar sufla nasul o dată şi ar spune ce are de spus. Pentru asta e aici, nu-i aşa ? Şi nu-mi va scăpa nici un cuvînt, sînt sigură. Pironită pe loc cum sînt.

Ah, cît aş vrea să nu mai scîncească ! N-ar fi atît de greu să suport scena la care asist...

— Eram într-adevăr înspăimîntată. Onorat Tribunal. Sîntem oameni săraci, eu şi soţul meu şi avem un mic han. Nu sînt multe case pe aproape, nu sînt mulţi vecini, înţelegeţi. Şi de la noi sînt cam treizeci de mile bune pînă la biserica din Kamouraska. Copiii noştri sînt încă toţi mici. Cel mai mare merge pe nouă ani. Şi fata în casă e surdă... Ei bine, era 31 ianuarie, cam pe la două după-amiază. L-am văzut pe acest bărbat, acest străin, venind pe drum şi îndreptîndu-se spre rîu. Aşa că am stat în uşă să-l observ ce face. Conducea un fel de sanie deosebită, nu ca cele pe care le avem pe aici. Paltonul lui era dintr-o stofă gri. Semăna cu stofa pe care o fac cei din susul rîului, o nuanţă ceva mai deschisă decît a noastră. Cu o glugă neagră. Şi avea pe cap o căciulă de postav de culoare închisă, cu blană de jur împrejur. Era vreme frumoasă şi rece, şi el avea faţa roşie. Părea un bărbat chipeş, poate puţin prea tînăr. După aceea, am intrat înapoi în casă. Mai tîrziu, însă, în noaptea

aceea... Dar nu, soţul meu o să vă spună restul...

Nu e nici un rău să văd femeia rotofeie, cu şorţ albastru, apucînd strîns capătul patului meu, cu amîndouă mîinile. (Bara martorilor.) Şi nu e nici un rău să o aud descriind străinul mai tînăr, cu amănunte atît de exacte. Primejdia ar fi dacă eu l-aş recunoaşte şi dacă l-aş lăsa pe el să mă recunoască. Pentru binele nostru propriu, al lui şi al meu, trebuie să fiu cît se poate de prudentă. Să joc pe moarta. Să mă ţin complet afară din toată afacerea. Şi dacă judecătorii mă întreabă, să-mi clatin capul pe pernă dintr-o parte într-alta. Să le spun, „Nu, nu, nu ştiu cine este acest om." Nu ridic nici un deget să-l avertizez pe George. N-am putere să-l previn despre hangii... Iată ! Ne-au şi dat pe mîna martorilor, chiar mai înainte... Îţi vorbesc încet, foarte încet... Fără să mişc buzele, sau ochii, sau mîinile. Chiar fără inima mea, ţinută strîns într-o încleştare... Mă prefac că dorm. O imitaţie perfectă a unui bloc de piatră tare, plată. Şi te îndemn atît de încet, încît vocea mea devine un fel de şoaptă înăbuşită, greoaie, venind din adîncurile fiinţei mele. Dragostea mea, sînt aici. Voi aştepta întreaga mea viaţă pînă cînd termini totul acolo, în golfuleţul din Kamouraska. Pînă îţi speli mîinile pline de sînge şi te întorci la mine. Chipul tău frumos, triumfător asupra morţii, strălucind de o bucurie sălbatică. Felul în care te iubesc arde de dorul să te facă al meu. Dar mai întîi va trebui

să te împingi înainte pînă dincolo de limitele puterii tale. Acest gînd categoric care te roade înlăuntrul ființei tale. Transformă-l în crima, într-un fapt de sînge. Semeni atît de mult cu Sfînta Catherina patroana îngerilor ! Într-o zi, în capela mică a Monseniorului de Laval, ai jurat că tu vei deveni un sfînt. Nici un răspuns din cer. Numai pasiunea ta sălbatică, fără limită. Ce zeu al întunericului ți-a auzit oare jurămîntul ? Dar acum rugăciunii tale i se răspunde, ți se îndeplinește mai mult decît în visurile tale cele mai sălbatice. Ia seama să nu amețești și să cazi !

Sînt surprinsă că pot suporta zăpada în acest soare scînteietor. Lumina orbitoare a cerului albastru strălucitor. În Sainte-Anne-de-la-Pocatière, la 31 ianuarie 1839. Această zi aleasă dintre toate celelalte. Pot să văd totul. Totul atît de clar. Bulgări mici de zăpadă aruncați în sus de potcoavele calului. Sania lasă în urma ei o dîră de fum alb. Strada principală, dreaptă, e întesată de săniile care trec... Apoi chipul unui bărbat, roșu de ger, se întoarce în direcția mea. La mine se uită ? Cu buza superioară răsfrîntă într-un zîmbet straniu, ca al unui cadavru. Și dinții săi ? Niciodată n-am știut că sînt atît de lungi și ascuțiți ! Cei de pe lături. Ca ai unui animal sălbatic. Și apoi groaza, brusc, care îmi împăienjenește ochii. Îmi distruge imaginea dragostei mele...

Vesel, clopoțeii saniei sună în aerul proaspăt și tăios. Încep să se audă mai slab, tot mai slab. Se aud apoi departe, la distanță, spre

Kamouraska. În cele din urmă mor... Soția hangiului Clermont închide ușa hanului.

Satul Rivière-Ouelle, Rivière-Ouelle... Să aud acest nume sunîndu-mi în urechi și să nu am puterea să mă scol din pat.

— *Madame* e bolnavă. Vedeți cum tremură în somn ?

Mama și mătușile mele într-adevăr au plecat din cameră. Cred că e vocea lui Léontine Mélançon pe care o aud.

Rivière-Ouelle. Mă agăț cu disperare de numele acestui sat. Ca de o geamandură. (Satul chiar înainte de Kamouraska.) Încerc să lungesc timpul, să-l fac să dureze mai mult. (Cinci sau șase mile depărtare de Kamouraska.) Lungesc silabele „ri" și „vi" cît se poate de mult. Apoi le las să se unească cu „ere". Încerc cu greu să prelungesc cuvîntul „Ouelle." Dar în zadar. Acest nume, ca și apa, clipocind și rostogolindu-se, curge ca un pîrîiaș prin iarba deasă și catifelată. Curînd sunetele crude și aspre ale cuvîntului „Kamouraska" se vor ciocni în discordanță unele de altele. Un nume vechi în graiul tribului Algonquind însemnînd : Papură-la-malul-apei.

Mă joc cu silabele. Le ciocnesc cu putere unele de altele. Să înăbuș toate vocile omenești care s-ar putea ridica împotriva mea ca un singur vuiet. Să înalț un singur urlet mare de silabe puternice și discordante. Să le transform într-un scut de piatră. Ca o eșarfă care să mă apere, rezistentă și elastică. „Kamou-

raska ! Kamouraska !“ Papură-la-malul-apei !... Doamne Dumnezeule, vin ! Vocile acestea din josul rîului, sînt în mişcare ! Toate vorbesc odată ! Albinele ! Din nou albinele !... Oamenii din josul rîului îşi strîng rîndurile urmînd drumul tînărului străin. Vocile lor răsună din ce în ce mai puternice, din ce în ce mai limpezi. Îl descriu, îl acuză. Şi sania lui neagră, ciudată şi minunată şi calul său negru şi mai minunat...

Afară, la uşa dormitorului meu aşteaptă martorii, încep să-şi piardă răbdarea. Au pus stăpînire pe întreaga casă, casa de pe Rue Augusta. Au pustiit-o. Au distrus-o de sus pînă jos. Mama şi mătuşile mele sînt îngropate în ruine, se sufocă. Numai dacă martorii ar rămîne acolo unde sînt. Să nu plece pe furiş la Quebec şi în Rue de Parloir, unde soţul meu e acum atît de bolnav ! E uşor să profiţi de închipuirile nebune ale unui muribund şi să adaugi la ele calomnii şi groază.

În afară de aceasta, curînd voi pleca acolo unde Jérôme Rolland nu mă poate ajunge. Departe de atingerea a tot ceea ce încă mai respiră. Ridicată în picioare şi îmbrăcată cu toate hainele mele. Tîrîtă afară din casa mea. Aruncată în ceata martorilor. (Spune tot ce ştii !). Amestecată şi făcută una cu ei toţi, într-o masă de cocă moale. Scoasă afară în zăpadă. În frig. O veghe tăcută, care nu poate dura. Să-mi schimb rolul cu mine însămi, să-mi schimb locul cu mine însămi, cînd ici cînd colo, de la un han la altul. În timp ce toţi îmi

şoptesc în ureche. Toţi. Hangiii, soţii şi soţiile, chelneriţele, servitoarele şi grăjdarii, ţăranii şi pescarii. Toţi jură să mă tragă din casă. Să mă arunce pe drumul îngheţat. Pe drumul urmat de un călător căruia nimeni altcineva în afară de mine nu-i poate spune numele.

„Bruno Boucher, din Rivière-Ouelle, muncitor pe moşie...

— Era 31 ianuarie anul trecut, într-o joi, cam pe la două şi jumătate. Mă întorceam de la pădure cu carul plin de buşteni cînd am întîlnit un străin. M-a oprit şi m-a întrebat dacă mai era mult pînă la conacul din Kamouraska. Mi-am dat seama că nu putea să fie unul de pe la noi, fiindcă făcea o mulţime de greşeli cînd vorbea. Şi m-am uitat cu atenţie la calul şi la sania sa. Niciodată în viaţa mea n-am văzut ceva asemănător nici cu una nici cu alta...“

„Jean-Baptiste Saint-Onge, din Rivière-Ouelle, muncitor la hanul lui Pierre Bouchard...

— Un străin a venit la han pe la trei şi jumătate după-amiază. Mi-a cerut să-i adăp calul. Am rămas mult timp pe loc doar să-l privesc. Calul şi sania erau într-adevăr ceva de privit. I-aş recunoaşte oriunde. Chingile harnaşamentului erau negre şi hamul avea o mulţime de clopoţei. A plecat cam pe la ora cinci, iute ca săgeata. Spre Kamouraska. În dimineaţa următoare, întîi februarie, într-o vineri, l-am văzut din nou. Acelaşi bărbat, acelaşi cal, aceeaşi sanie. I-am recunoscut îmbrăcămintea. Trecea pe lîngă casa mea cam între şapte şi

opt... Locuiesc chiar lîngă drumul mare, spre nord-est, cam la o jumătate de milă, sau aşa ceva, depărtare de han... Ei bine, i-am atras atenţia băiatului meu că străinul nu mai avea acum clopoţeii pe care îi avusese cu o zi mai înainte. Şi ca să fac o glumă i-am spus că păcat că n-am ştiut că voia să se scape de ei fiindcă atunci i-aş fi cerut să mi-i dea mie.

— Străinul a ascuns clopoţeii sub capră înainte de a pleca spre Kamouraska...

— O glugă micuţă neagră, un palton din postavul pe care îl fac cei din susul rîului, o jachetă de culoare albastru închis, din ţesătură aspră cu buzunare duble pe şolduri. Ciorapi groşi împletiţi, ori s-ar fi putut să fie jambiere, cu năsturaşi negri pe părţi şi tălpi de piele dacă nu mă-nşel...

— Mi-a apărut ca un tînăr chipeş, de talie mijlocie, bine făcut. Cu favoriţi negri şi un ten închis, arămiu. Aş spune că avea douăzeci şi cinci sau douăzeci şi şase...

— Aş putea spune după îmbrăcămintea străinului şi după felul cum vorbea şi se purta, că nu era vorba de un om obişnuit... Aţi observat ce albi îi erau dinţii ?... S-a răstit spunînd .ă e grăbit...

— Părea neliniştit şi nervos, mai mult la reîntoarcerea din Kamouraska decît la ducerea într-acolo...

— Acest bărbat nu e unul dintre ai noştri. Dacă mă întrebaţi, are un accent englezesc. Sau poate că e dintr-o altă ţară. Sania lui avea

partea din faţă acoperită, iar oiştile prinse în mijlocul tăbliei saniei. N-ai putea s-o uiţi...

Încerc să extind această toropeală care mă înconjoară. S-o extind pînă la limitele sale extreme. Martorii flecăresc lîngă patul meu. Zgomotul necontenit al paşilor lor aproape solemni umple camera. Dar sînt încă teafără, nevătămată. Toţi aceşti oameni se înghesuie în jurul meu, îmi suflă în faţă, se uită la mine cu priviri lacome. Completează în secret, neîndurători, cum să mă forţeze să mă dau jos din pat. Să mă smulgă pentru totdeauna din casa mea din Rue du Parloir. Departe de sărmanul şi scumpul meu soţ care e pe cale să... Plănuiesc să mă ducă la Kamouraska. Ştiu că nu pot să scap. Mă vor izgoni la Kamouraska, moartă sau vie. Cel mult pot spera să-i amîn. Să rezist puţin mai mult. Să fiu o masă inertă. Oarbă, surdă şi mută. Vor trebui să mă înhaţe de încheieturile mîinilor şi să mă tragă după ei... Cît despre acest străin pe care toţi îl descrieţi cu atîta insistenţă, cu atîta precizie ! Nu, nu-i voi oferi adăpost. Nu-i voi da acte să poată dovedi că are un nume. Nu acum. Nu există nimeni în afară de mine care să poată să-l readucă la viaţă. Să-l salveze de distrugerea din partea timpului şi de uitare. Condamnaţi-l din nou, şi pe mine împreună cu el. Acesta e un lucru pe care niciodată nu-l voi face, atît timp cît trăiesc. Le voi spune. „Iată, acest bărbat este iubitul meu. Numele său e George Nelson. El l-a ucis pe soţul meu. Şi sîntem vinovaţi, amîndoi. Aşa că spînzu-

rați-ne, și de ce să n-o faceți și să terminăm odată cu..." Nu, nu, nu voi spune nici un cuvînt.

Eu, Elisabeth d'Aulnières. Nu sînt aici ca martoră, ci ca să văd și să-mi joc rolul. Aici în Sainte-Anne-de-la-Pocatière, la hanul lui Louis Clermont. Nu ca un oarecare călător care a fost primit la han și i s-a dat un pat și o cameră. Nu ca un client oarecare. Cu bagajele pe covorașul împletit de lîngă pat. Obiectele de toaletă pe lavabou lîngă ligheanul și ulciorul înflorat. Mă văd așezată, liniștită și tăcută, în mijlocul casei. Să văd și să aud ce se întîmplă. Nicăieri în special dar pretutindeni și dintr-o dată. Privesc holul, dormitoarele...

Mai întîi trebuie să cunosc casa. Mai înainte ca un anumit străin să vină și să bată la ușă. Nu vreau să tulbur pe nimeni. Se pare că nimeni nu mă poate vedea. Sau cel puțin nimeni nu-și bate capul să mă privească. Nici hangiul, nici soția lui, nici acela pe care ei îl numesc Blanchet. Par resemnați cu prezența mea aici. Nu sînt binevoitori ci doar resemnați. Ceva la care nu se pot opune. Au fost siliți să mă primească în Sainte-Anne-de-la-Pocatière, la hanul lui Louis Clermont. De o voință inflexibilă. Am fost azvîrlită ca un bagaj. Plantată în mijlocul acestei case zăvorîte. În mijlocul iernii. Chiar lîngă drumul dintre Sainte-Anne și Kamouraska. În noaptea de 31 ianuarie.

Crăpăturile ferestrei erau astupate cu cîlți sau cu ziare umezite rulate ghem. Soba cu două

nivele, o masă solidă de culoare neagră așezată în văzul tuturor în încăperea folosită ca hol și bucătărie. Blanchet, cerșetorul bețiv, doarme pe o bancă de lemn lîngă sobă, înfășurat într-o pătură veche de culoare cenușie... Ca orice altă noapte de iarnă la acest han uitat de oameni și de Dumnezeu.

Afară, imensa întindere de zăpadă, cît poți cuprinde cu ochiul. Acest fel de ceață albă, groasă, care se ridică din cîmpii, de pe drum, din rîu. De oriunde, de unde vîntul poate ridica nori de zăpadă. Rafalele mari care ascund drumurile și cărările. Gîndul la golfulețul din Kamouraska îmi sfredelește creierul. Ecoul gîndului face să-mi vibreze capul. Chinuitor îmi pătrunde și în oase.

Văd holul care se întunecă și focul care se stinge. Licărirea cărbunilor care se vede prin micile crăpături din portița sobei, închisă în timpul nopții. Cerșetorul, cu respirația lui zgomotoasă, doarme culcat pe spate, cu gura larg deschisă....

Aștept un străin care va veni să bată la ușă. Face să răsune ușa de lemn lovind-o puternic cu pumnii. Caută un loc să-și petreacă noaptea. Să-i aud vocea. Să fiu aici la han, doar ca să aștept vocea lui. Deosebită de oricare alta. Poate că o voi găsi mai aspră acum, mai răgușită... O să fiu răscolită complet de această voce. O să fiu scuturată și stoarsă de vlagă și sfîșiată în bucăți de sunetul acestei voci, ca și cum... Să aștept această voce minunată întreaga mea viață, în zadar... Chipul

său frumos și întunecat. Acest bărbat al meu. Trupul său înfășurat în haine de iarnă. Să se dezbrace și să rămînă gol. Și eu, la fel de goală cînd vine lîngă mine. E pe drum către mine, prin mormane de dezastre.... Trece, trece timpul! Nori grei, întunecoși ca funinginea. Trecutul țîșnește într-un salt atotcuprinzător. Crima și nebunia reduse ca dimensiune. Purificate de demonii lor. Valoarea lor adevărată restabilită. Nu sînt mai mari decît viața, nu mai sînt văzute printr-o oglindă cu multe fețe. (Deformate de panică și îngrijorare.) Armele noastre strălucesc curate și nepîngărite. Pentru atac, pentru apărare. Nepătate și lustruite acum, după bătălie. Dragostea și libertatea, cumpărate la prețul lor îngrozitor. Prețul sîngelui plătit în monede de aur, grele și strălucitoare, îngrămădite pe scaun lîngă pat. Alături de hainele noastre, împăturite îngrijit. Un pat mare, frumos, pentru noi doi, toată noaptea. Unde sîntem siguri că avem cearșafuri răcoroase și proaspete. Într-o cameră numai pentru noi. Și o casă în întregime a noastră... Din nou ești aici, între coapsele mele. Adînc, adînc în mine. Țip și-ți strig numele, dragostea mea!...

Sînt trasă înapoi, deodată, spre gura rîului. Din vina cerșetorului culcat pe bancă, sforăind paralizat de beție. O singură amintire precisă și clară îi bîntuie creierul neputincios și-i revine mereu pentru a-i tulbura somnul.

— Eram în drum spre han, încoace, peste golfulețul din Kamouraska și l-am văzut pe acest

străin, limpede ca ziua. Nu părea să știe pe ce drum să apuce. Ei bine, mă întreabă unde este malul. Nu-mi dau seama dacă era pe gheață sau încă pe mal. Și el și calul și sania. Și zăpada năvălea în jurul nostru. Așa că încep să mă cațăr în sanie. Dar el mă oprește. Nu vrea să mă lase să urc. Sînt surprins fiindcă e singur și e destul loc. Îmi spune să merg pe jos în fața calului și să-l conduc pînă la șosea. Acolo îi arăt drumul spre Rivière-Ouelle, cum mi-a cerut și-mi dă un dolar. Nu i-am putut vedea bine fața din cauza întunericului...

Această viziune a golfulețului la nord și est de Kamouraska, pînă la Rivière-Ouelle, se șterge din somnul greu al cerșetorului Blanchet și e înlocuită de aceea din hanul lui Louis Clermont... Ce milă simt pentru călătorul neajutorat. Îmi dau seama de ceea ce trebuie să simți cînd te rătăcești în toiul nopții, în zăpadă și frig. Cînd abia ai omorît un om. Dumnezeule, cine ar îndrăzni să-ți implore îndurarea? Groaza, agonia în care te afli...

Victoire Dufour spune ceva care o face să rîdă. Un rîs zgomotos care vine din adîncul gîtlejului ei. Și-a aruncat capul pe spate. Are un gît alb, gros. În timp ce Louis Clermont, cu pielea lui uscată, tot numai oase, zăvorăște ușa. Spune că e timpul de culcare.

Victoire pleacă, clătinîndu-se, rostogolindu-și șoldurile enorme. Soțul ei mărunțel și zbîrcit o urmează. Duce lampa, jelindu-se în sinea lui că are cea mai grasă nevastă din lume...

Îmi reiau veghea la hanul adormit. Privesc atentă nodurile din podeaua bucătăriei ca și cum ar avea o mare importanță.

Ceea ce mă supără cel mai mult nu e că sînt lipsită de atmosfera solemnă și sumbră a curții. Ci că mă găsesc în toate acele locuri pe care le descriu martorii. Fără nici un sfătuitor să mă îndrumeze. Nici un ajutor de nici un fel. Nu numai că sînt silită să le aud poveștile, dar chiar să urmăresc scenele pe care le povestesc martorii. Sînt redusă la starea mea cea mai jalnică. Sînt atît de aproape de totală nimicnicie și totuși nu sînt moartă. Devin transparentă. Trupul meu e lipsit de orice realitate. De orice formă, de profunzime și de densitate. Fiecare faptă, fiecare gest pe care-l fac sînt condamnate de la început. Sînt reținute de la început. Chiar și acum. Dacă încerc să-mi ridic mîna, nu pot continua. Dacă încep să strig, nici un sunet nu-mi va ieși din gît. Dacă trebuie să îndur scena următoare — și trebuie — va fi limita extremă a atenției mele.

Victoire Dufour, soția lui Louis Clermont. Spune că nu știe să-și semneze numele și pune o cruce.

Ochii săi de un albastru spălăcit sînt încă încețoșați de somn. Un smoc de păr blond, lung și netezit îi cade pe față. Ca șfichiul. Stă în pat ridicată, cît îi permite corpul ei masiv.

— Am spus soțului meu, „Clermont, bate cineva la ușă." Așa că s-a ridicat în pat lîngă mine. Și amîndoi am ascultat. L-am lăsat să mai bată o dată. Apoi Clermont s-a sculat și

a aprins o lumînare. Și-a tras pantalonii. Cînd cel care era afară a intrat, am putut să-l văd prin ușa întredeschisă a camerei. Era în hol. Puteam să spun după haina și gluga lui că trebuie să fie străinul care a trecut pe lîngă noi pe drum în ziua aceea. Nu-mi mai amintesc multe despre ceea ce s-a întîmplat atunci, pînă în dimineața următoare..."

Louis Clermont, hangiul din orașul Sainte-Anne, își semnează mîndru numele, cu litere uriașe pe declarația făcută sub jurămînt. Omulețul, înțepat și nervos, încearcă cu greutate să se stăpînească. Face tot ce e posibil să pară calm. Reușește tot atît de bine ca un țipar fixat de o prăjină ! Brusc, fiori îi scutură trupul țeapăn și drept, fără ca să aibă vreo legătură directă cu lucrurile pe care le spune. Lumînarea îi luminează fața întunecată, inexpresivă, aproape ca de plumb. Din cînd în cînd obrazul său tras se contractă.

— Să fi fost între unsprezece și douăsprezece noaptea. L-am lăsat să bată de cîteva ori. Și de fiecare dată l-am întrebat cine era și să-mi spună numele. Dar nu voia să-mi răspundă și continua să bată mai tare. În cele din urmă a spus „Un prieten", așa că am tras zăvorul...

O masă întunecată apare în prag. Barba și sprîncenele îi sînt acoperite cu gheață. Respiră repede și gutural. Sudoarea îi picură din cap pînă în călcîie, absorbită de îmbrăcămintea de lînă groasă. Încetul cu încetul se transformă în gheață. Am simțit mirosul de trup bărbă-

tesc și de lînă umedă și rece. O voce răgușită se silește gîfîind să vorbească printre dinții încleștați.

— Un loc pentru noapte pentru mine și calul meu... Și apă caldă... Multă apă caldă...

E oare licărirea lumînării ? Mi se pare că văd pete închise întărite pe haina omului, presărate cu zăpadă.

Continui să-mi spun că sînt moartă, în afară de orice rău. Nu sînt rănită, nici pe moarte, ci moartă cu adevărat. Și nimeni nu poate să mă vadă. Nici chiar străinul care tocmai a intrat gîfîind ca un animal fugind de urmăritorii săi. Sînt invizibilă. N-am nici un sentiment. Ascunsă în acest han. Transparentă ca o picătură de apă. De fapt nu exist. Fără nume și fără chip. Distrusă. Respinsă. Totuși există ceva în mine care nu va fi înăbușit. Și acest ceva țîșnește afară din trupul meu, deși eu am încetat să exist. N-am putere să sufăr, n-am putere să iubesc. Ci numai... Nici măcar cele cinci simțuri ale unei ființe. Numai un simț a rămas încă liber să funcționeze. Celelalte patru sînt legate, în cătușe. (În afară de vedere, bineînțeles...) „Ce femeie frumoasă și integră !" (Priviți cum își îngrijește soțul, pe *Monsieur* Rolland...) Ca o săgeată, simțul mirosului meu zboară drept spre pradă. O găsește și o recunoaște imediat. O întîmpină cu brațele deschise. Se delectează simțind mirosul ucigașului. Emoție, panică. Duhoarea de sînge stătut. Parfumul tău, dragostea mea, acest miros de animal... În mine, un cîine care se ghemuiește. Scînceşte încet. Latră ultimul său urlet prelung, de moarte.

Călătorul repetă că vrea apă fierbinte.

Cu încetul, fiecare mișcare vădind cît e de somnoros, Louis Clermont aprinde focul în sobă. (Mai sînt cîțiva tăciuni care licăresc în fundul sobei.) Umple ibricul cu apă și-l pune la fiert. Străinul se răstește la el. Spune că nu vrea să bea ceva cald, ci să-și spele sania și păturile de piele de bizon și că va avea nevoie de mult mai multă apă. Louis Clermont umple un vas cu apă și-l pune pe foc.

— N-ai adunat toată murdăria aste de pe drumurile de aici, nu-i așa ? Nu cu această zăpadă albă și frumoasă !

— La ultimul han unde m-am oprit, a trebuit să-mi las sania în abatorul lor. De aceea e plină de sînge...

— Cu siguranță că hanul acela nu era deloc curat, ca să vă aducă sania în starea asta și să vă murdărească astfel păturile de piele. Cel puțin ar fi putut să le spele...

— Eram grăbit...

Vocea călătorului e sugrumată ca o șoaptă amuțită, dar tăioasă în același timp. Îi spune lui Louis Clermont să ducă calul în grajd și să-i dea apă călduță și o baniță cu ovăz.

— Așa că am făcut ce mi-a spus străinul și am scos, pentru hrana calului o căldare și o traistă din sanie de sub unul din locurile de stat. Sub locul respectiv era înghesuit un ham cu o mulțime de clopoței. Și se vedeau picături

de sînge, ca lacrimile, atîrnînd de sanie, tari și înghețate. Le-am curățat cu unghiile. Și, credeți-mă, am fost cu adevărat înspăimîntat. Dar nu ca mai tîrziu, după ce străinul a plecat și am început să mă gîndesc la toate... De altfel, el a venit la grajd cu mine să spălăm sania. Am putut vedea la lumina lămpii că și interiorul saniei era plin de sînge, pe jos. Și pe locuri. De fapt peste tot... Ei bine, a luat apă fierbinte și a aruncat-o pe laturi și în față. Apoi amîndoi am început să frecăm. Eu, cu o fustă veche a soției mele. El, cu o pînză de sac gri, care arăta ca ceva în care se ține un pistol. Era ger și apa îngheța pe noi. Așa că mi-a spus că e mai bine să aștept pînă a doua zi dimineață să spăl sania. Și să nu cumva să nu-l trezesc la cinci. Apoi și-a strîns păturile de piele de bizon și le-a dus în casă, împreună cu valiza. Cum a intrat în casă și-a scos haina gri și și-a suflecat mînecile. Apoi a început să spele pieile într-o balie pe care i-am dat-o. Cu apa fierbinte pe care o încălzisem într-un vas și pe care el o amesteca apoi cu apă rece. M-a rugat să-i încălzesc un pahar cu vin și l-a băut cam pe jumătate. Apoi s-a dus în camera lui să se culce. Dar mai întîi a privit atent patul și mi-a cerut să-i mai dau niște pături. Puțin mai tîrziu, poate după cincisprezece minute, m-a rugat să-i aduc una din păturile din sanie s-o pun pe pat. Spunea că îi era atît de frig încît nu se putea încălzi...

Văd cum omul tremură din cap pînă în picioare. Îi clănțănesc dinții. Patul i se zguduie

înainte și înapoi ca și cum se cutremură podeaua sub el.

Eu, Elisabeth d'Aulnières, închisă în hanul lui Louis Clermont. Împinsă sus pe scări. Forțată să intru pe ușa camerei călătorului. Să-i trec pragul fără voia mea. Am fost lăsată să stau acolo în întuneric, cu totul singură. Sînt torturată de fiorii îngrozitori care-i scutură trupul. Simt, în fiecare fibră a nervilor mei încordați, suferința extremă a nopții sale fără de somn. Îmi imaginez ziua lui chinuitoare, pe care o retrăiește în întuneric. Viziunile, precise și clare, îi dansează înaintea ochilor umflați, în timp ce zace acolo pe patul lui. Simt aceste viziuni, ca aripile unui liliac care fîlfîie pe lîngă fața mea.

Îi aud răsuflarea, un horcăit adînc din piept. Întunericul devine compact între noi. Gîndul la fața sa rătăcită, atît de aproape de mine. Trupul lui istovit, tremură sub grămada de cuverturi. Și pătura din sanie, pătată de sînge, miroase a sînge. Inima mea, apăsată de osînda lui, se roagă ca întunericul să nu se mai sfîrșească niciodată. Ca zorile să nu-și mai reverse niciodată lumina lor asupra acestui bărbat, care zace acolo, în adîncurile întunericului. Inima mea muribundă se roagă ca niciodată să nu mai vină înaintea mea, să nu se mai ivească înaintea mea, să nu mai alerge spre mine, să nu mă cuprindă în brațele sale, să nu mă strîngă la piept. Acest bărbat care tocmai a ucis pe un altul. În golfulețul de la Kamouraska. Singurătatea mea, mai mare decît se poate concepe... Chem întunericul să-i cu-

prindă chipul. Ca un giulgiu tras peste capul morților.

Mila pe care o simt în mine se transformă într-o luptă zadarnică. Caută cu disperare o cale de scăpare. Un gest, un cuvînt. Orice ca s-o elibereze cu forța, să iasă din învelișul meu de piatră care o înăbușă. Văd statuia în care m-am transformat. Sfînta Veronica stînd uluită în cadrul ușii, sus pe scări în hanul lui Louis Clermont. Caută zadarnic o bucată de pînză moale să șteargă chipul bărbatului pe care îl iubește. A venit aici pătrunzînd în singurătatea mea. Am rămas încremenită în propria mea groază. Incapabilă să fac cel mai mic semn, cel mai mic gest. Ca și cum toate sursele puterii mele smulse din încheieturi n-ar putea crea nimic altceva decît o tăcere nemișcată. Nu pot face nici măcar un pas spre tine acum...

Burlington, Burlington. Dragostea mea mă cheamă de peste hotare, de peste lume...

Victoire Dufour desfășoară un șorț care devine tot mai mare și mai albastru. Ca și cum l-a întins și l-a vopsit în întregime din nou în albastru. Îl leagă în jurul mijlocului, care devine tot mai gras. Umple camera cu trupul ei gras și albastru. Devine uriașă. Pretinde că s-a sculat devreme să se ducă să jure și să-și spună povestea la judecătorul de pace. Dar adevărul e că eu o interesez, eu, Elisabeth d'Aulnières. Încearcă să mă țină aici la hanul lui Louis Clermont cît poate mai mult...

Călătorul năvălește afară din cameră. Îl văd din spate în timp ce intră în hol. Linia fermă

a gîtului, nervos dar încă drept. Și totuși, o slăbiciune care n-o avea înainte. Neliniștit, se întoarce cînd într-o parte cînd într-alta, mereu, mai des decît ar trebui. O întrezărire a profilului său, întunecat și nestabil.

De partea cealaltă a zidului, se aude glasul lui Victoire Dufour care-și trezește soțul.

— Grăbește-te Clermont ! Caii se bat în grajd !

— Liniștește-te femeie ! Mi-a spus să-l scol la cinci și de-abia s-a crăpat de ziuă.

Călătorul spune că n-a dormit toată noaptea. Se duce drept la sobă. Deschide cuptorul și scoate vasul cu apă. Îi spune lui Louis Clermont să vină cu el în grajd.

— El turna apă fierbinte din vas în timp ce eu frecam sania. Am scăpat de pata cea mai mare. Dar era foarte mult sînge, complet uscat și amestecat cu zăpadă și paie... Apoi cel pe care îl numim Blanchet s-a trezit, sculîndu-se de pe banca sa. Blanchet, din josul rîului. Acela care a dormit lîngă sobă în noaptea aceea și care părea atît de speriat de străin. Și a apărut deodată în șopron.

— La naiba ! De unde vin toate astea ? Cu siguranță că trebuie să fi fost o ceată de porci, cei care ți-au murdărit pieile în halul ăsta !

— Străinul mi-a spus să-i înham calul imediat. Între timp, a intrat în casă să-și ia pieile, valiza și biciul. Apoi a urcat în sanie, chiar mai înainte de a o scoate din șopron. A întins pieile în sanie cu părul înăuntru. Am luat calul de căpăstru scoțîndu-l din șopron și i-am

înmînat frîul. Nici măcar nu și-a luat micul dejun. A băut doar un pahar de gin și a plecat...

Victoire Dufour, cu fața roză ca un calup de săpun. Trăsăturile îi sînt neclare, contopindu-se între ele. Ochii îi devin din ce în ce mai spălăciți, imenși, întinzîndu-se ca băltoacele. Mă privește fix...

— Cînd m-am trezit era ziuă. Am văzut sînge pe podea, peste tot. Și i-am spus servitoarei mele : „Nu poate fi nimic alta, fetițo. Omul acela a omorît pe cineva !“ Și ea a spus la fel ! „Nu poate fi nimic alta. E singura explicație. Duceți-vă numai și priviți afară sub porticul de la intrare, unde au aruncat sîngele.“ M-am dus și m-am uitat. Era sînge pe zăpadă. Eram înspăimîntată de moarte și am început să tremur toată... S-a sculat înaintea mea. Ba chiar a venit și s-a uitat în camera mea în timp ce mă îmbrăcam. Ca și cum căuta ceva. Mă gîndeam că e un lucru foarte necuviincios. Dar el continua să mă privească, foarte nervos. Și tot timpul cît a stat la han încerca să mă evite. Și privea mereu în altă parte. Nici mie nu-mi plăcea să-l privesc. Dar l-am văzut destul ca să-l recunosc oriunde ar fi. Cînd am văzut gunoiul și sîngele, am spus soțului meu : „Clermont, e limpede ca ziua. Omul acela a omorît pe cineva...“

— Liniștește-te, femeie. Nu vorbi prea mult. Ar putea fi un ofițer englez care să ordone să ne aresteze. Trăim timpuri grele. Poate a fost vreo luptă în sus pe rîu.

— I-am spus de cîteva ori că omul acela trebuie să fi omorît pe cineva. Apoi m-am dus în camera străinului să iau ligheanul în care și-a spălat mîinile. Apa era înroșită de sînge. Și în dimineața aceea, înainte de a pleca, l-am văzut frecîndu-se și curățindu-și ciorapii cu mîinile. Ochii lui dădeau într-adevăr de bănuit și erau foarte întunecați. Am fost înspăimîntată de-a binelea. Sîntem oameni săraci și hanul nostru nu e foarte mare, așa că observăm pe oricine e mai neobișnuit. Ei bine, cînd m-am dus în camera lui să fac patul, am găsit sînge peste toată plapuma și picături de sînge pe podea în jurul patului. Și lîngă sobă și unde și-a lăsat valiza... Niciodată nu părea să se uite în ochii noștri tot timpul cît o fost la han. Și i-am văzut pieile de bizon, lucrate îngrijit pe margini, toate roșii de sînge...

Victoire Dufour se apleacă asupra patului meu. Fața ei se face din ce în ce mai roză. Strălucitoare, picurînd de sudoare. Acum, prin obrajii și nasul transparent și clar, poți să vezi un foc mare arzînd prin jurul oaselor feței, topindu-i-o. Picătură cu picătură. Tot timpul, ca și cum se transformă în lichid. Victoire Dufour încearcă să-mi prindă ochiul și să-l tragă în ligheanul mare cu zăpadă pe care-l ține în brațe. Îmi spune în șoaptă și aproape prea încet ca s-o aud, să mă uit bine împreună cu ea pentru o ultimă dată, la sîngele împrăștiat și înghețat peste zăpada albă, albă...

Vîntul s-a potolit. Acel ceva furios din vîntul de ieri s-a potolit complet. Rafalele de zăpadă, abătîndu-se peste tot asupra golfulețului din Kamouraska, ieri, și-au oprit năvala.

Un călător înfășurat în pături îmbibate cu sînge gonește într-o sanie neagră în sus, de-a lungul rîului. Departe, departe de Kamouraska. Pleacă departe de Kamouraska. A terminat cu Kamouraska. O dată ce a smuls din Kamouraska tot ce avea să-i ofere important și ca o urgență gravă. Încetul cu încetul simte că e cuprins de un calm nemărginit. O liniște ciudată. Dintr-o dată, scăpat de povara care-i apăsa pieptul de atîta vreme. Imboldul înfricoșător care l-a ținut strîns sub stăpînirea sa în tot timpul lungii sale călătorii — și poate avea să-l țină și întreaga sa viață — îl părăsește deodată fără nici un fel de prevenire. Îl lasă să cadă la pămînt ca un costum de haine dezbrăcat. Îl părăsește peste măsură de slab și pierdut. Nemaipomenit de obosit. Simte un îndemn puternic să se culce în zăpadă și să moară cu încetul. Acum, o dată ce și-a făcut datoria.

Privește hamurile care atîrnă libere pe spatele calului și care sînt pătate de sînge. (Va trebui neapărat să scape de tot acest sînge, o dată pentru totdeauna.) O mulțime de lucruri par dintr-o dată fără înțeles. Despuiate de acea grozavă importanță pe care o aveau de obicei și probabil pe care încă ar trebui s-o aibă. Dezarmate, neputincioase, reduse la condițiile lor cele mai simple. Despuiate de orice autoritate, de orice prestigiu. Fără nici o greutate, fără

nici un conținut, aproape nereale. Chiar această pasiune furibundă. Atît de banală acum, atît de îndepărtată, descătușată de vraja de care era stăpînită. Un pumnal înfipt în inimă, tras afară imediat. Lăsînd în urma lui numai o rană simplă și fină. O tristețe, cu alte cuvinte, imposibil de măsurat. Întreaga dorință arzătoare potolită acum. Orice gînd la bunăstare îi pare acum complet ridicol. Să doarmă, să doarmă... Și totuși, adînc în inima sa, acel fior ușor, acel extaz mut, acolo de unde sîngele pornește prin vene. Bucuria învingătorului îngropată în oboseala lui... Înapoi pe drum, fără grijă. Spre doamna cu părul blond-roșcat, murind de nerăbdare în Rue Augusta, în Sorel. Știrea lui îmbucurătoare că, în sfîrșit e văduvă, e liberă. Lacrimi fățarnice...

Ei cum! Cine s-ar gîndi să se mai căsătorească cu această femeie acum, după tragedia din Kamouraska? Scumpe micuțule Jérôme Rolland, tu îți ridici mîna. Ceri să vorbești. E mult timp de cînd această copilă extraordinară, prea frumoasă pentru a nu fi copleșit de ea, te-a făcut să tremuri din umbră. Acum sau niciodată. Oferă-i un nume fără pată, fără reproș... Dar te avertizez, George Nelson nu va accepta o asemenea umilință.

Capul tău simte amețeală, dragostea mea, în lumina palidă a zorilor. Calul tău de-abia poate să mai răzbată prin zăpada moale proaspăt așternută. De ieri (cu mult înainte de a ajunge la golfulețul din Kamouraska), n-ai mîncat nimic. Sînt pe urmele tale. Poți să auzi clinchetul zur-

gălăilor saniei mele în urma ta. Sînt *Madame* Rolland. Te urmăresc cum mă urmărești și tu. Nu mai sîntem în mințile noastre, amîndoi. Deja ne-am despărțit.

Sîntem epuizați și murim. După o pasiune atît de mare, după o pasiune atît de puternică pe care am trăit-o și am suferit-o. Iluzia fericirii, înălțîndu-se înaintea noastră. Ca o ceață groasă peste drumul înghețat. Să trăim împreună, noi doi. Iubitori, afectuoși fără nici un zbucium. Ca două umbre albastre pe zăpadă... „Elisabeth ! Trupul tău se deschide și se închide cuprinzîndu-mă. Mă trage în jos, mă înghite pentru totdeauna. Ce gust sărat de algă marină și de apă de mare..." Vai ! sîngele ăsta de pe hamuri și din sanie !...

În dimineața zilei de întîi februarie, cam pe la unsprezece, călătorul s-a oprit la hanul din Saint-Roch-des-Aulnaies. A cerut să ia masa. Dar nu a stat la masă mai mult de un minut. Ceea ce dorea cu adevărat era ca hangiul să-i curețe hamurile și să radă cu atenție crustele de sînge de pe hamurile de piele.

Neliniștită, înnebunită, cutreier drumurile înghețate și orele se scurg pentru vecie. Din cînd în cînd opresc cîte un călător, întreb la hanuri. În speranța sălbatică de a afla... Din sat în sat aud cum îl descriu. Calul său negru, cu copitele dinapoi albe, ca și picioarele. Favoriții negri ai bărbatului. Tenul său întunecat, arămiu. Sîngele de pe pături. Sîngele...

Dar ceva lipsește. E un gol în programul acestui om pe care încerc să-l găsesc. Un gol

pe care îl construiesc eu însămi. Cu atenție evit e anumită oră, cea mai importantă din toate. Iau drumuri ocolite, numai să mă țin departe de Kamouraska. De golfulețul din Kamouraska. E cam ora nouă. Noaptea din 31 ianuarie 1839...

Sus la conac, încep să se întrebe de ce tînărul moșier lipsește de atîta timp.

Încet veștile din regiunea îndepărtată își fac drum spre Kamouraska. Spre nord, venind din satul Sainte-Anne-de-la-Pocatière. Merg la trap cu o iapă bătrînă, sură. Elie Michaud, un fermier din Kamouraska, i-a spus lui Blanchet că poate veni cu el, în sania sa. Blanchet, cerșetorul care a petrecut noaptea la hanul lui Louis Clermont.

Acum în întinderile serbede ale minții sale, Blanchet rumegă lucrurile ciudate pe care le-a văzut acolo. Un cal negru și o sanie acoperită cu sînge. Un străin care nu semăna cu un călător obișnuit.

Gerul de iarnă paralizant. Mintea lui Blanchet adormită undeva sub o stîncă netedă acoperită cu mușchi mătăsos. Mereu cu mai mult mușchi și mereu mai netedă... Fulgi de zăpadă, unul cîte unul, joacă, plutind ușor în fața ochilor săi pe jumătate închiși. Și Elie Michaud moțăie. Iapa cunoaște drumul. Încet se îndreaptă spre grajd... Nu atît de mult din cauza frigului. E acea stare de visare pe care ți-o dau fulgii cînd îți ating în treacăt fața. Și nici nu încercăm să-i ștergem de pe față. Ca și cum am fi închiși într-un bloc de sticlă, care se rotește cu zăpada

moale și ușoară. În urma noastră, hanul lui Louis Clermont și călătorul acela ciudat care... În fața noastră, golfulețul din Kamouraska și celălalt călător care, numai ieri... Dar nici unul nu ne deranjează încă. Sîntem înfășurați în blănurile noastre. Ne gîndim cît de bine va fi să ne tragem peste cap cuverturile acelea groase și calde... Pete de sînge la han. Un străin în golfuleț, care nu știe pe care drum să apuce... Să-i spunem oare ceva despre asta lui Elie Michaud ?... Acum nu ne mai ajută să închidem ochii. Petele roșii ne urmăresc în somn. Ei bine, de ce alergăm după coșmaruri ? Să deschidem ochii mari. Să privim mult la zăpada care e o mîngîiere. În față, în spate, de jur împrejurul nostru. Zăpada e de un alb orbitor, adevărată. Și să continuăm să privim coapsele pestrițe ale iepei bătrîne a lui Elie Michaud, care merge la trap, cu pasul ei obișnuit și liniștit...

Cu ochii larg deschiși, Blanchet privește lumea reală desfășurată în jurul lui. La stînga, se află golfulețul din Kamouraska cu sînge pe zăpadă, împărștiat pe cărarea înghețată de lîngă malul rîului. Ici și colo chiar și pe drumul principal, nu departe de căsuța lui *Monsieur* Tassy, pînă la Paincourt... Își face cruce. Își trezește tovarășul, care sforăie încet, cu capul căzut pe piept. Elie Michaud deschide un ochi, vede ceea ce a văzut Blanchet și-l închide din nou cît poate de repede. Se refugiază cu Blanchet, în siguranță, în adîncul somnului, unde cîtedoată oamenii se bucură să-și amestece

împreună visurile cu aspectele revoltătoare ale vieții.

A doua zi, sîmbătă, două februarie, Elie Michaud e tras afară din căsuța lui drăguță și caldă dis-de-dimineață. E tras afară, fără nici un motiv pe cît se pare. Gîndul la petele acelea de sînge pe cărarea de la marginea golfulețului, devine din ce în ce mai greu de suportat pentru mintea lui. Îl sperie și-l chinuie. Îl împinge afară din casă. (Spre satul care zumzăie de zvonuri.) Îl smulge din singurătatea lui. Îl face să dorească să fie cu prietenii lui. Atent, încet, vrea să-și descarce sufletul... Elie Michaud intră în taverna lui James Wood.

Taverna e plină, deși e devreme. Toți vorbesc despre *Monsieur* Tassy, care a plecat, joi seara, într-o sanie cu un tînăr străin. Și nimeni nu l-a mai văzut de atunci. Servitorii conacului l-au căutat în sus și-n jos. În sat, afară din sat...

Micul Robert își spune povestea pentru a suta oară. Vocea lui e din ce în ce mai stridentă și din ce în ce mai înspăimîntată.

— Joi seara, cam pe la șase și jumătate, îl duceam pe *Monsieur* Tassy spre sat. Am pornit pe drumul de la conac și tocmai intram pe șoseaua principală cînd am întîlnit o sanie cu un bărbat în ea pe care *Monsieur* Tassy îl cunoștea. Amîndoi și-au dat mîna. Bărbatul i-a spus lui *Monsieur* Tassy că venea din Sorel și că îi aducea știri despre soția și copii lui. Apoi l-a rugat pe *Monsieur* Tassy să urce în sania sa. Spunea că ar fi mai bine să meargă

la căsuța lui *Monsieur* Tassy la Paincourt, lîngă biserică. Spunea că ar putea să vorbească mai în liniște acolo. Așa că *Monsieur* Tassy a coborît din sania pe care o mînam eu și a urcat în sania străinului. Apoi au întors și au plecat înapoi pe drumul spre biserică. *Monsieur* Tassy a strigat că să-i spun mamei lui că aducea un prieten acasă la conac la cină...

— Joi seara, cam pe la șapte și jumătate, mă reîntorceam de la fratele meu Pierre. Eu și Bertrand Lancoignard, căruia i se spune și Sansterre. El locuiește cam la trei sferturi de milă mai sus de biserica din Kamouraska. Ei bine, mă plimb cu Jean Saint-Joire (căruia îi spunem și Sargerie), și cu Etienne Lancoignard (și el e numit Sansterre), cînd deodată apare această sanie, în goană nebună, îndreptîndu-se spre golfuleț. Sîntem foarte înspăimîntați și ne dăm la marginea drumului. Bărbatul care conduce cîntă în gura mare. Ține un picior în sanie iar celălalt afară. Dreptul. Pătura de blană o are în sanie, întinsă peste ceva care seamănă cu un alt om, beat. Puteai să auzi o voce, un fel de geamăt ușor în partea din spate a saniei. Calul părea foarte mare și era negru și gonea spre...

— Ora nouă, Joi seara ! Jur că era ora nouă ! Joi seara la ora nouă !

Omul numit Blanchet. Venea de la Saint-Denis (sau poate de la Saint Pascal). Cel care umblă beat din sat în sat, cerșind un loc să doarmă lîngă sobă. A petrecut noaptea de 31

ianuarie la hanul lui Louis Clermont, la Sainte-Anne-de-la-Pocatière. Își aduce aminte cu exactitate, ora la care a întîlnit un străin rătăcit în golfulețul din Kamouraska. Din adîncurile memoriei sale, tulburată de băutură și de viziuni confuze, scoate la iveală, triumfător, pentru ca toți să o vadă, ora precisă. Aruncă o privire sfidătoare întregii populații din Kamouraska, adunată în taverna lui James Wood.

— Ora nouă ! Era ora nouă seara ! Bărbatul mă întreabă unde este țărmul. Mă face să merg în fața calului și să-l scot la șoseaua principală. Îi arăt drumul spre Rivière-Ouelle, așa cum mi-a cerut. Nu m-am uitat bine la fața lui. Dar purta o haină țărănească, cu o glugă. În dimineața următoare, la hanul din Sainte-Anne, văd un străin. E grăbit și pare foarte nervos. Păturile lui sînt toate pătate cu sînge. Ar putea fi același pe care l-am văzut în golfulețul de la Kamouraska. Acela care nu știa pe care drum să meargă. Dar nu m-am uitat bine la fața lui prima dată, din cauza întunericului...

James Wood, proprietarul tavernei, spune că în aceeași joi seara, între cinci și șase, un străin a venit la el și a comandat cina. După aceea a întrebat cum să ajungă la conacul din Kamouraska, apoi a plecat. Mai dorea să știe dacă *Monsieur* Tassy putea să fie la conac pe la acea oră...

— L-aș recunoaște oriunde dacă l-aș vedea din nou...

— Sania lui era într-adevăr deosebită, nu ca acelea pe care le avem pe aici... Purta o

haină cum au cei din susul rîului, de culoare mai deschisă decît ale noastre... E englez. Sau poate că e dintr-o altă țară, deși franceza lui e corectă... Spunea că are vești despre soția lui *Monsieur* Tassy... Și nimeni nu l-a mai văzut pe *Monsieur* Tassy de cînd... „Vești despre soția lui din Sorel..."

Sînt cu toții acolo, în taverna lui James Wood. Continuă să vorbească în fel și chip, aproape în șoaptă. Încearcă să nu se uite unul la altul. Privesc fix drept în față, la peretele de lemn gol, deasupra raftului cu șirul de sticle și pahare. Ca și cum, în timp ce vorbesc ar urmări o serie de portrete, schițate pe perete, șterse și schițate repede din nou. Studiază întruna imaginile de pe perete. Un bărbat, un cal, o sanie. Tot timpul repetate, întotdeauna distincte, de fiecare dată ca ultima. Ca și cum, de fapt, toate ar fi aceeași sanie, același cal, același bărbat, venind de la Sorel pentru ca să...

Elie Michaud împletește în mintea sa, într-o legătură încîlcită toate faptele pe care le cunoaște. (Propria sa poveste, a lui Blanchet și a tuturor celorlalți.) Apoi se aude declarînd fără ocol că e perfect posibil ca *Monsieur* Tassy să fi fost omorît și că ar trebui să-l caute la marginea golfulețului, unde el, Elie Michaud (precum și cerșetorul Blanchet) a văzut o dîră de sînge pe zăpadă, cînd s-au întors de la Sainte-Anne, ieri dimineață...

Clopotele micuțe și stridente din biserica de la Kamouraska anunță moartea în ținutul golfulețului. Vestea e dusă de vînt, în lung și-n lat, prin aerul albastru și înghețat. Ca o maree pornită nebunește...

Antoine Tassy era acolo, cu un braț ieșit afară din zăpadă. Așa au putut să-l găsească, îngropat într-un morman de zăpadă și gheață, îngrămădită în formă de piramidă. L-au scos de acolo și l-au așezat pe o sanie. Apoi l-au dus acasă la Charles-Edouard Tassy, unchiul său.

Elisabeth d'Aulnières, văduva lui Antoine Tassy, sosește la conac. Intră pe ușa de la bucătărie. E împinsă și îmboldită din toate părțile. Se întîlnește cu toată lumea din Kamouraska. Încearcă să se piardă în mulțime. Să treacă neobservată. Nici măcar bănuită. O ființă în afara timpului și spațiului. Obligată să apară personal la conacul din Kamouraska. Numai o formalitate, nimic mai mult. Mereu aceeași chemare inoportună și rigidă. La intervale mai mult sau mai puțin aceleași... Tînără și proaspătă, înapoi încă o dată, într-o anumită duminică dimineața, trei februarie 1839...

Micuțul Robert povestește cum, atunci cînd a ajuns la fața locului, *Monsieur* Tassy fusese dezgropat din zăpadă. Dar încă nu-l mișcaseră de acolo. Corpul și părul îi erau pline de sînge și zăpadă...

L-au găsit îngropat în zăpadă și gheață. La marginea golfulețului din Kamouraska. Lîngă un gard de nuiele. La o jumătate de milă sau cam așa ceva de oraș. Nu departe de Paincourt

și de căsuța lui de acolo. Cam pe la ora două în dimineața aceasta.

La conacul din Kamouraska oamenii sînt în mișcare. Se formează grupuri pretutindeni. În bucătărie, afară pe scări, chiar și în curte. Elisabeth d'Aulnières — cu mintea rătăcită, cu gîndul la trecutul ei, trasă afară din viața ei cotidiană — se confundă și se amestecă printre foșnetele rochiilor, țipetele înăbușite, gemetele mute. Se contopește cu mersul prevăzător, cu pași de pisică, al acelora care se mișcă într-un cortegiu, în sus și în jos, înainte și înapoi.

Rose Morin spune că atunci cînd mama lui Antoine, bătrîna *Madame* Tassy, a auzit că e mort, s-a încovoiat ca o cracă ruptă. S-a prăbușit grămadă pe covor în zgomotul ciocnirii cîrjelor. Îndată ce a aflat vestea și-a scos boneta. Boneta albă, cu panglici. (Nimeni nu se putea lăuda că a văzut-o vreodată cu capul descoperit !) Pentru o clipă capul ei mititel se arată cu cîteva șuvițe subțiri de păr trase strîns. Înduioșătoare, ca o păsărică jumulită. Apoi *Madame* cere o bonetă. Una neagră, cu panglici negre lungi. Și-o așază drept pe cap, înfige în ea cîteva ace lungi ca s-o prindă bine. Va trimite la Quebec să i se aducă voalurile de doliu îndată ce va putea...

Puțin cîte puțin, fărîmele de gheață și zăpadă care atîrnau de hainele lui Antoine, prinse în părul său blond, încep să se topească pe patul cu baldachin unde l-au așezat. La unchiul său, Charles-Edouard Tassy. Rose Morin a venit cu bătrîna *Madame* Tassy, stăpîna ei.

Plînge și se închină. Spune că desigur e păcat pentru un bărbat așa de tînăr ca *Monsieur* să zacă acolo cu gheața și zăpada topindu-se de pe el, oricît ar arăta de frumos. Asemenea sărmanilor peștișori care sînt prinși prin copcă.

Fața îmbătrînită a lui *Madame* Tassy, aspră și chircită — cît un pumn de mică — cu o lacrimă încremenită pe ea ca și cum s-ar afla acolo de veacuri. Ca lacrimile uitate de mult pe obrajii oamenilor morți.

Acum, chiar în acest moment, văduva lui Antoine Tassy, Elisabeth d'Aulnières, își face intrarea. E stăpînită de totala stupiditate a faptei ei. E împinsă pînă la extremitatea coșmarului ei. Nu mai are nici un loc de refugiu în ea însăși. E aruncată afară. O lasă în urmă pe *Madame* Rolland cu toată demnitatea și mîndria ei. Niciodată n-a mai simțit această totală despărțire de ființa ei. Acest îndemn să spună astfel de lucruri monstruoase bătrînei *Madame* Tassy. Nevoia de a privi drept în față chipul ei distrus, ajuns la momentul totalei dezintegrări.

Intru și mă uit la această femeie. Îi spun : „Vreau să-l văd pe Antoine Tassy, moșierul din Kamouraska, fiul dumitale și soțul meu." Privirea ei fixă. Lacrima de pe obrazul ei, tot nemișcată. Îmi răspunde cu un glas slab ca o șoaptă : „Știi că Antoine e mort. Știi. Tu l-ai omorît..."

Îl aud pe medicul legist, doctorul Douglas, spunînd ce are de spus. Încetul cu încetul vo-

cea lui crește mai puternică, din ce în ce mai precisă. Ca și cum prezența mea aici la conac scotea această voce uscată și fragilă din umbrele timpului, unde zăcuse să se odihnească.

— Unul din gloanțele pistolului a pătruns chiar deasupra urechii victimei, mai jos de marginea căciulii și s-a fixat în creier, un centimetru în adîncime. Al doilea glonț a intrat prin ceafă și s-a oprit mai jos de osul frontal. Partea posterioară a craniului e zdrobită. Se pot constata șapte locuri diferite unde s-au aplicat lovituri puternice, de o forță neobișnuită...

Vocea doctorului Douglas. Calmă, din ce în ce mai rece (aproape se transformă în piatră cînd vorbește), citește raportul oficial rînd cu rînd. Undeva, departe, într-o casă închisă bine, au început să intoneze rugăciunea pentru morți. În casa lui Charles-Edouard Tassy, poate ? Sau în bucătăria conacului ? Ascult cît pot de atentă litania înăbușită a sfinților. Sper să mă detașez de vocea înghețată a doctorului Douglas.

— Prima împușcătură a fost trasă dintr-o parte. Așadar ucigașul trebuie să fi fost așezat foarte aproape de victimă, în sanie. A doua împușcătură a fost trasă după ce Antoine Tassy era mort, sau muribund și întins la pămînt, cu fața în jos. Ucigașul a lovit apoi victima în repetate rînduri cu patul pistolului...

Sfîntă Lucia, sfîntă Agnes și sfîntă Cecilia ! Cît de blînd, cît de liniștitor sună litania !... Vocea aceasta... Îți mulțumesc Doamne ! O recunosc acum !... E a lui Anne-Marie ! Vocea nevinovată a fiicei mele ! Totul are loc acasă. Chiar în propria mea casă din Rue du Parloir. Voi alerga lîngă soțul meu. Soțul meu Jérôme Rolland. Îl voi mîngîia pînă în ultima sa clipă. Nimeni nu va spune că mi-am lăsat soțul să moară singur și nemîngîiat. Nu i-am fost oare o soție credincioasă timp de optsprezece ani ?

Vocea cea mai duioasă, cea mai atrăgătoare din toate (aceea care are o nuanță de accent american). Face tot ce-i stă în putință să mă rețină, să mă păstreze în împărăția de visuri înfrigurate. Și cu vocea ta (care se schimbă, se descompune, se fărîmițează pînă se face praf în urechea mea), mă implori să te ascult, să-ți ascult povestea ta pînă la sfîrșit.

— Dar ascultă-mă, Elisabeth. L-am ridicat pe Antoine în picioare, ca să fiu sigur că era mort cu adevărat. Și era. Era mort, jur !

Nu e nevoie să juri. Vezi cum tremur. Te cred, dragostea mea. Dar mă înspăimînți grozav. Te rog, lasă-mă. Nu pot trăi în felul ăsta, față în față cu atîta groază. Cu această faptă oribilă înaintea ochilor mei. Te rog, lasă-mă să plec. Lasă-mă să fiu iar *Madame* Rolland, pentru totdeauna. Să scap de acest joc al morții dintre tine și Antoine. Nevinovată ! Nevinovată ! Sînt nevinovată, mă auzi !... Dumnezeule, fața ta descompusă de frig, care se întoarce spre mine. Deodată apare o privire întunecată care sclipește. Ochii tăi își ridică pleoapele grele și obosite. Sînt atît de obosite, de necrezut ! Buzele îți crapă, întinse pe dinți. Acest mic rînjet zguduitor, încearcă cu greu

să se transforme în zîmbet. Dragostea mea, tremuri...

Şi totuşi îmi spui mereu că mîna ta n-a fost niciodată atît de precisă. Atît de rapidă şi de sigură. La urma urmei, nu eşti degeaba chirurg... Din nou te implor. Te rog, nu mă sili să aud restul povestirii tale. Asta e o treabă de bărbat. Doi bărbaţi avînd o răfuială între ei. Nu-mi pasă că aştept aici la marginea drumului. (Ca un copilaş dulce, pierdut în zăpadă.) Aşteptînd să fie omorît Antoine. Dar să nu crezi că mă vei face să te urmez pe tot acest drum...

Sania neagră trece pe lîngă mine, se şterge de mine. Duce pe adîndoi bărbaţii. În goana mare. Pe drumul principal. Spre Paincourt şi la casa cea mică. Doctore Nelson, n-ai nici un minut de pierdut. Acela din ei care încearcă să deschidă gura şi să-l înjure pe celălalt e condamnat. Şah mat, Tassy, bătrîne. Jucătorul cel mai iute cîştigă. N-ar fi trebuit să-ţi risipeşti timpul blestemîndu-ţi prietenul vechi de şcoală în felul în care ai făcut-o. Ţeava pistolului s-a lipit, rece, de tîmpla ta. Trage. Îţi străpunge creierul. Capul îţi cade pe umărul ucigaşului tău. Îl scalzi în sînge. Îl striveşti sub greutatea ta. Şi un glas răsună pe deasupra capului tău spunîndu-ţi că aceasta e vestea pe care o vei primi de la soţia ta din Sorel...

Ecoul primei împuşcături răsună de-a lungul şoselei şi e înghiţit de zăpada deasă şi viscolită. În vîntul şuierător. Am impresia că îmi astup urechile cu mîinile. Îmi aud numai ini-

ma bătînd nebuneşte. Nici un alt sunet de nici un fel, sute de mile împrejur. Şi totuşi, trei oameni stau cu mine. Aici, la marginea drumului. Aproape călcaţi în picioare (îi aud cum spun asta) de un cal negru care se apropie într-un galop infernal năvălind asupra noastră, venind drept spre noi... Bertrand şi Etienne Lancoignard, cei cărora li se spune Sansterre. Şi Jean Sainte-Joire, acela căruia i se spune Sargerie. Ei vor depune jurămînt, toţi trei. Dar eu sînt surdă. Sînt oarbă. Nu pot să-ţi spun nimic. E vorba de cineva care stătea în picioare într-o sanie, ducînd un muribund spre golfuleţ. Cînta în gura mare. Pentru a acoperi un geamăt înăbuşit în partea din spate a saniei, sub pături.

Răsună o a doua împuşcătură, departe, foarte departe. Undeva în golfuleţ. E auzită slab. Asemenea chemării unui vas care naufragiază. Stingîndu-se în depărtare dincolo de rîu...

Un om care loveşte un cadavru cu mînerul revolverului său. Un cadavru întins în zăpadă. Îl loveşte mereu, atît cît durează forţa supraomenească care s-a dezlănţuit în el. Este stăpînul vieţii şi al morţii... Învingătorul se opreşte o clipă şi îşi şterge faţa cu mîneca. Îşi cercetează inima pentru a găsi femeia pentru care... E cuprins de o dorinţă nebună să-i posede trupul, aici şi acum. În plin triumf. Înainte ca puterea şi nebunia sa să-i slăbească. Mai înainte ca nebunia care îl îmbată să se risipească... Dar chiar acum pare să fie zdruncinat de o năvală de lacrimi. Epuizat de sfor-

țările făcute, istovirea crește în el. Ca nebunii după accesele de nebunie sau femeile după naștere. Sau iubiții după împlinirea patimei lor.

Nimic nu-i mai rămîne acum decît să se urce înapoi în sania sa. Să se întoarcă pe uscat cît mai repede posibil. Să încerce să descopere marginea de zăpadă dintre rîul înghețat și țărm.

Austeritatea strictă a prînzului la conac încetează deodată. Bătrîna *Madame* Tassy trebuie să respecte regula care deschide ușile casei unui mort la toată lumea și pentru zile în șir. Iat-o acum, în bucătărie, dînd ordine personalului. Doi claponi, două rațe, un purcel de lapte, jumătate de duzină de plăcinte mici cu carne de porc și o tocană de măruntaie de porc.

La cererea lui *Madame* Tassy, judecătorul de pace își numește, cu prestare de jurămînt, două ajutoare. Pe James Wood, proprietarul hanului din Kamouraska și micul Robert Dunham, care lucrează la conac. Amîndoi vor recunoaște cu siguranță pe tînărul străin care l-a luat pe Antoine Tassy în sania sa. Pleacă imediat să-l găsească, pornind pe urma sa. Nu au decît să urmeze drumul pînă la Sorel...

Sorel ! Iată cum acest nume clar, transparent și limpede te lovește drept în inimă, *Madame* Caroline des Rivières Tassy ! Poate fi oare din cauza norei dumitale ascunsă în Rue Augusta, încercînd să-și înăbușe necuviincioasele sentimente de speranță și nerăbdare ? Ce știi cu adevărat despre ea ? Privește cu cîtă

grijă drăgăstoasă îngrijește pe cel de al treilea micuț fiu al ei...

Aștept un anumit călător. Aștept să-mi aducă știrea eliberării mele. „Fiul dumitale este o fiară, *Madame*. Mă chinuiește, încearcă să mă omoare. În repetate rînduri. Ultima oară a încercat să-mi taie beregata cu briciul. E cît se poate de drept să fi fost... Nu, nu te uita la mine cu ochi neînduplecați. Fața dumitale, care pare de nisip, s-ar putea transforma în praf și totuși ochii dumitale căscați m-ar putea străpunge. Numai cu acea ciudată privire a lor puțin batjocoritoare. Nu permit nimănui să se uite fix la mine în felul ăsta. Vei vedea, o să scap. Pe lîngă aceasta sînt atîtea lucruri care te vor ține aici în Kamouraska. Moartea fiului dumitale, ancheta judecătorului de instrucție, înmormîntarea tînărului moșier în mica biserică parohială... Un consiliu de familie deja fixat. Numai primul. Între dumneata și unchiul său. Charles-Edouard Tassy. Dar dacă printr-o întîmplare, un gînd privitor la mine vă trece prin minte, cît de vag, oricăruia din voi, țineți-l înăbușit. Atîta timp cît zvonurile vă zumzăie în cap. Zvonurile despre acea femeie care a fost soția chinuită a lui Antoine Tassy...

Mecanismul vechii familii aristrocratice se pune în mișcare. Au loc discuții și se meditează. Soarta mea e pecetluită. E hotărîtă chiar mai înainte de a se rosti un cuvînt. Totul se va păstra în tăcere. Elisabeth d'Aulnières va fi condamnată să poarte masca de gheață a ne-

vinovăției. Pentru restul zilelor sale. Să o salvăm și să ne salvăm și pe noi înșine împreună cu ea. Să-i măsurăm virtutea după felul trufaș pe care îl arată cînd neagă adevărul evident.

Înțelegerea mea tainică, urîtă, adîncă și ciudată cu ei amîndoi. Înspăimîntătoarea mea groază...

Urmele sînt proaspete. Hangiii încep să-și dezlege limbile. La Rivière-Ouelle a cerut un pahar cu coniac. N-a vrut să intre înăuntru. A cerut să-i fie servit pe fereastră și apoi nici măcar nu l-a băut. La Sainte-Anne a povestit cum i s-a stropit complet sania și păturile cu sînge, cînd o întreagă ceată de animale a trebuit să fie tăiată pe loc. La Saint-Roch-des-Aulnaies cere să i se curețe sîngele de pe hamuri. E aproape de ora două cînd sosește la L'Islet. Se spală, își schimbă hainele. Apa pe care o folosește se înroșește toată de sînge. De-abia de mănîncă ceva. Pleacă din nou. E ora zece seara cînd cere o cameră la hanul din Saint-Vallier. Nu mănîncă nimic. Își smulge brîul de lînă și-l aruncă în foc. A doua zi, sîmbătă, două februarie, e pe drum la revărsatul zorilor.

La Saint-Thomas urmele dispar. Nici un semn de trecere a saniei înalte. James-Wood și Robert Dunham sînt gata să creadă că acel cal negru și mare, trebuie să aibă vreo putere magică. Își poartă diabolicul stăpîn în iad. Pe

drumuri primejdioase. Trece printr-un loc fără arbori și zăpadă.

Știrea nu ajunge la Quebec pînă marți, cinci februarie. La șase februarie începe ancheta procurorului în Kamouraska. Se vorbește despre o fată, o străină, care a venit la hanul lui Dionnes. Imediat înainte de Bobotează. Și i-a dat lui *Monsieur* Tassy o băutură cu otravă... James Wood și Robert Dunham își continuă urmărirea pe malul de sud. Își dau seama curînd, la mai bine de zece mile de Pointe-Lévis, că nu au un mandat de arestare pentru omul pe care-l caută. Se întorc la Quebec să obțină împuternicire de la autorități. Și în tot acest timp roțile încete ale justiției sînt puse în mișcare.

Calul înaintează cu greu prin zăpada topită. Își trage copitele din noroi sforțîndu-se la fiecare pas. Lasă în urmă gropi mici care se umplu cu apă. Ca și cum ar merge pe un țărm nisipos, ros de maree. Un călător, care se afundă în zăpadă. Cînd ar trebui mai curînd să zboare, iute ca o săgeată zbîrnîind în vînt... Nici o adiere. Nu se aude glasul unui om pe moarte, care geme. Se lasă o liniște adîncă. Totul se scufundă încet, înghițit într-o tăcere stranie și jalnică.

Stau de veghe în așteptarea ta, doctore Nelson. Te aștept. Rugăciunile pentru mort îmi răsună în urechi. Gata să mă faci să-mi părăsesc viața mea adevărată. Să mă aduci înapoi,

în orice clipă, acasă la mine în Rue du Parloir.

Miserere nobis...
Deoarece îmi dau seama că am fost
concepută în nelegiuire
Şi-n păcat m-a conceput mama.

De două ori vocea piţigăiată a Léontinei Mélançon îmi răsună deasupra capului. Mă roagă să mă scol, să ies din pat, unde mă tăvălesc în aventura mea nu prea virtuoasă.

Încerc să îndepărtez un nor mare de ceaţă. Îmi înăbuşă cuvintele, unul cîte unul. Nu sînt în stare să spun nimic, să scot măcar un sunet. Fiecare gest îmi este împiedicat, oprit. Şi totuşi, printr-un efort îngrozitor, mi se pare că-i spun Léontinei Mélançon că simt o nevoie imperioasă să dorm, să visez...

Îndată ce mă întorc cu faţa la perete din nou... Loviturile de copite ale calului în galop trec în goană prin aer ca rafalele mari de zăpadă din golfuleţul de la Kamouraska. Mătură totul în drumul lor infernal. Mă fugăresc ! Gata să mă doboare ! Să mă lovească de moarte ! Dumnezeule, sînt muncită de duhuri rele !... Ba nu, aştept. Acum nebunia a încetat şi mersul uşor al unui cal trăgînd un dric îi ia locul. Deschid ochii... O văd pe Florida, stînd în prag, cu faţa ei mare şi cu cosiţele sure. Mi se pare că o aud spunînd că cineva ar trebui să aducă nişte cafea, tare şi neagră, s-o aducă pe *Madame*...

— A, nu! Orice altceva, nu părăsi întunericul ! Nu acum. Nu tocmai acum cînd dragostea mea se întoarce...

Ascultîndu-mă să te veseleşti şi să te bucuri
Şi osemintele acelora care au fost umiliţi
vor fi fericite.

Lucruri înspăimîntătoare şi supraomeneşti a făcut acest bărbat, le-a făcut pentru mine. Şi eu trebuie să fiu acolo, în Rue Augusta. Să fiu acolo să-l întîmpin pe George Nelson la venirea lui acasă. Cu toată recunoştinţa şi dragostea pe care o merită. Să-i sar în braţe. Să-mi reazăm capul pe pieptul lui. Să-i aud bătaia inimii. Să-i simt răsuflarea chinuită în părul meu. Să respir adînc mirosul care persistă încă în hainele şi pe pielea sa. Miros de sînge şi de moarte. Să aflu despre eliberarea mea de pe buzele sale arse şi uscate de febră.

— S-a făcut, Elisabeth. Scumpa mea, soţia mea... Acum eşti liberă. Sîntem liberi, amîndoi...

Dar ceea ce îmi sfredelește auzul este mai întîi vocea pătrunzătoare a lui Aurélie.

— *Madame ! Madame !* E *Monsieur*... E doctorul... S-a întors din Kamouraska !...

Aurélie se cutremură și fuge. Strigă de departe alergînd.

— *Monsieur* arată atît de schimbat. Nici nu l-am recunoscut !... Într-adevăr, *Madame*, e prea îngrozitor. Numai cît îl privești și te gîndești la ceea ce trebuie să fi...

— Dar Aurélie, soțul meu este o fiară. O știi prea bine. O fiară, o fiară cumplită... A trebuit să-l omorîm, a trebuit să-l...

— Cu toții sîntem cumpliți, *Madame*. Ca ciuma...

Cineva tocmai a intrat în camera mea din Rue Augusta. Se plimbă în sus și-n jos. Se duce la fereastră. Ridică perdeaua. Privește afară. Se uită atent pe stradă, la calul și la sania lui, din fața casei mele. Întreabă în șoapte întretăiate, înăbușite și aspre în același timp, dacă nu e cumva cineva afară în coridor, să ne asculte. Mă aud răspunzînd, cu vocea mea dulce, de școlăriță, că mama doarme și mătușile mele sînt la biserică.

E timpul ca acum să mă apropii, venind în spatele acestui bărbat, care stă în picioare la

fereastră. Să-l privesc în ochi. Să văd cine este și să mă vadă și el.

Umbra trupului său, apare în lumină. Conturul masiv al umerilor săi, acea despicătură în partea din spate a gîtului, de cîte ori își apleacă capul. Și își murmură povestea în amănunte precise, scuipîndu-și cuvintele.

— Sînt doctor, la urma urmei, și jur că nu e tocmai omenesc. Și ce mult sînge în trupul unui om ! Sînt sigur că blestematul acela de Tassy a făcut-o înadins !...

Apoi deodată umerii încep să i se zguduie, sfîșiați de un rîs prostesc.

Se întoarce spre mine... Dumnezeule, oare așa îl voi vedea mereu ? Chipul său frumos, răvășit, distrus și desfigurat de rîsul unui nebun ?

Cît cunosc eu cu adevărat din ceea ce s-a petrecut între Antoine și George în golfulețul din Kamouraska ? Călăul și victima, într-o înțelegere neobișnuită. Doi parteneri la alchimia îngrozitoare a uciderii. Acțiunea sumbră a morții, pricinuită și primită. Aruncîndu-și vraja de neînțeles. Și dacă, în mod misterios, masca soțului meu s-ar așterne peste figura învingătorului ? Nu, nu! Nu te întoarce, nu te uita acum la mine! Oare am să văd pe chipul tău scump și dulce aceeași privire a tînărului vicios care

a fost odată soțul meu ? Batjocoritoare și crudă. Ridicîndu-și brațul să mă lovească. Închipuindu-și cum mă poate omorî cîndva...

— Elisabeth, uită-te la mine. Te rog, te implor...

În cele din urmă ne privim. O clipă, în tăcere. Stînd față în față. Acoperiți de umbre și de întuneric. Atingîndu-ne cu mîini străine. Încercînd să ne adulmecăm mirosul ca animalele care se întîlnesc prima oară.. Fața ta, cu barba crescută. Trupul tău, atît de subțire. Mîinile tale înroșite de ger. Iar eu, în fața ta. Inima mea, ca o pasăre înnebunită. Iat-o, e aici, această mică ființă, proastă, searbădă, ametită, cu păr blond-roșcat. Aceea care te-a făcut să ucizi.

Care dintre noi doi izbucnește primul în suspine înăbușite ? Cu capul atîrnînd, ca un om în ștreang.

Care dintre noi doi îndrăznește să rostească aceste două cuvinte „dragoste“ și „libertate“, aici în întuneric și totuși să nu moară de disperare ?

Să dormim. Trebuie să dormim pînă mîine dimineață. Nu avem toată viața așternută înaintea noastră, pentru a fi fericiți ? Și ne contopim într-o lungă îmbrățișare, ca și cum eram gata să ne înecăm.

Prea tîrziu ! James Wood și Robert Dunham, cei trimiși din Kamouraska, se întîlnesc cu autoritățile în orașul Sorel. În dimineața următoare, șapte februarie, doi polițiști apar acasă la doctorul Nelson cu un mandat de arestare.

Prea tîrziu ! E prea tîrziu ! Fiica mea, Anne-Marie, încearcă să mă readucă în simțiri. Mă trage de încheieturile mîinilor, cît poate de tare. Și Léontine Mélançon e acolo, mă silește să inspir adînc amoniac. Ochelarii îi cad de pe ochii fără culoare adînc vîrîți în fundul capului. Îi atîrnă pe pieptul găunos. Se leagănă la capătul unui lanț lung de aur.

N-am să las ca toată această viață și moarte din Rue du Parloir să se apropie de mine. Mă apăr cu metereze de sfidare perseverentă și încăpățînată. Mă agăț de întuneric. Răscolesc prin întuneric. Îmi caut drumul ca și cum aș fi oarbă. Două brațe întinse în umbră... Și deodată, sub degetele mele, simt un perete de lemn. Apoi altul. Într-un unghi drept perfect. Sînt sigură că aș putea să număr fiecare scîndură din lemn de pin. Mă reîntorc în camera de așteptare a doctorului. Soba purtînd anunțul „Dimineață Caldă“ e rece. Așternutul patului mototolit, plapuma roșu cu albastru, cear-

șafurile împrăștiate alandala pe podea. Un dulap cu cele două uși deschise. Gol. Vergeaua perdelei trasă în afară. O perdea de creton decolorată de soare, atîrna ca o cîrpă... E prea tîrziu ! Prea tîrziu ! De ce sînt aici ? Doctorul Nelson a fugit. A plecat pe furiș. Se spune că a fost văzut la Saint-Ours...

A avut doar timp să-și vîndă calul negru și sania americană. Repede, la hotarul american. Într-una nouă, trasă de un alt cal. Cu poliția pe urmele lui...

Printre buzele mele o voce enervată spune că nu e destul de tare cafeaua ca să mă trezească. Un îndemn puternic, ca nimic altceva pe lume, mă face să-mi acopăr cu perna gura, ochii, urechile. Nu vreau să am nimic de-a face cu Rue du Parloir. Sau cu soțul meu Jérôme Rolland.

Visez că sînt toată îmbrăcată în alb. Din nou fetița prostuță, care se mărită. Cineva pe care nu-l pot vedea îmi fixează vălul de mătase frumos, care atîrnă pînă la pămînt. Îmi așază o coroană de flori de portocal pe cap, cu parfum puternic de mosc. Trebuie să trec pe sub o boltă de piatră, cu însuși dracul la braț. Degetele mele strîng un mănunchi de albine. Și toți copiii mei mă însoțesc. Cel mai negricios, cel mai mic, cuibărit pe brațul meu drept, doarme. Trage de îmbrăcămintea mea imaculată de mireasă. Îmi deschide corsajul foarte ușor. Un sîn apare, din care țîșnește lapte. Musafirii leșină de plăcere și-mi aduc laude. A, ce nuntă minunată ! Nici nu poți crede că e adevărat. Apoi Aurélie Caron... Da, ea e, sînt sigură... Începe să rîdă, rîde cu mîinile înfipte în șolduri. Și cineva îmi spune că e timpul să-l privesc pe iubitul meu în față. Îmi ridic capul. Fața lui o întîlnește pe a mea nespus de repede. Închid ochii de fericire... Sînt amețită. Prea tîrziu. Trebuia să fi fugit... Ca vîntul... Dragostea mea a plecat...

O rog pe mătușa Adélaïde să vină cu mine, peste graniță, departe. Dar mai întîi la Montreal, la avocat, la Maître Lafontaine. Apoi ne reîntoarcem. Fugim... Dar unde-l putem căuta ? Cum îl putem găsi ? Undeva adînc, în vastitatea pădurilor și codrilor ? E pierdut, acest bărbat. Sînt pierdută. Mătușa Adélaïde și cu mine... Sîntem urmărite... Dumnezeule, poliția !

Luni, unsprezece februarie. Văduva lui Antoine Tassy e arestată și dusă la închisoarea din Montreal.

Nu-mi mai ești prietenă, Aurélie. Ți-am spus să minți cînd ești adusă ca martoră. Orice, atîta vreme cît nu ne trădezi. Acum, iată ce ai făcut. Ești în închisoare, ca și sărmana ta stă-

pînă. Mă tem că acest loc îngrozitor mă va îmbolnăvi, Aurélie. Ştii cît îmi repugnă orice lucru murdar sau ruşinos. (Chiar în iad aş încerca să evit dezonoarea.) A, nu pot suporta privirea ta. Această privire de puşcăriaşă. Faţa ta palidă şi trasă... Cum pot ei crede că sînt vinovată de o faptă atît de îngrozitoare ? „Onorată Curte, această fată e o mincinoasă, o stricată neruşinată. Cele mai bune familii, de la multe mile distanţă, vor veni să mă apere..."

— Vei părăsi Canada, nu-i aşa ? Spune-mi că vei veni, Elisabeth. Vei veni. Vei veni, nu-i aşa ?

Această scrisoare. Pe care n-am primit-o niciodată. Mai rău decît închisoarea, e gîndul de a fi lăsată în urmă, părăsită. Tăcerea ta totală. Cuvintele tale scrise, ascunse de mine. Sunetul vocii tale, controlat. Chemarea ta, pierdută undeva în grămada imensă de hîrtii ale justiţiei. Dumnezeule, sînt distrusă ! Şi scumpa mea mătuşă Adélaïde e cu mine în închisoare. Am să mă sinucid, asta voi face. Silitra se prelinge de pe fiecare perete. Şi toată noaptea mătuşa Adélaïde scrie judecătorului o scrisoare. Semnată cu o înfloritură mică, înduioşătoare.

„Partea în chestiune, Elisabeth d'Aulnières, şi-a tratat întotdeauna soţul, decedatul Antoine Tassy, numai cu blîndeţe şi respect. Nu a ştiut nimic despre moartea lui, nimic mai mult decît noi toţi ceilalţi. Adică, mama sa, mătuşile, sau eu însămi. Ceea ce vreau să spun e că am auzit un zvon la început, şi apoi am primit ştirea în scrisorile trimise din Kamouraska. Nepoata mea Elisabeth, partea în chestiune, are trei copii mici din căsătoria ei cu numitul Antoine Tassy. Unul dintre ei nu are nici măcar patru luni. Însăşi Elisabeth nu are decît douăzeci de ani. Şi o sănătate şubredă. Am fost în închisoare cu ea tot acest timp. Eu, subsemnata, mătuşa ei Adélaïde Lanouette. Şi vă pot spune că slăbeşte din ce în ce pe zi ce trece. Chiar scuipă sînge. Dacă trebuie să mai stea în închisoare, e sigur că viaţa îi va fi pusă în pericol. În afară de aceasta, eu cunosc totul despre această persoană, Aurélie Caron, locuitoare din Sorel şi n-aş crede un cuvînt din ceea ce spune, nici chiar sub jurămînt.

Scrisă în închisoarea municipală, Montreal.
22 februarie 1893

Doctorul George Nelson soseşte în Burlington la opt februarie şi cîteva zile mai tîrziu se află şi el în dosul gratiilor. La cererea autori-

taților canadiene. Apoi urmează acele interminabile negocieri între Montpelier și Washington. Și la 23 martie, marele juriu al Tribunalului din Quebec îl trimite în judecată pe doctorul Nelson sub acuzația de crimă. Procesul lui Elisabeth d'Aulnières este amînat pentru sesiunea din septembrie...

Am urmărit țurțurii de gheață multă vreme, topindu-se pe ferestruica celulei mele. Atît de multă vreme m-am răsucit pe patul meu îngust ! Atît de multă vreme am plîns... Mătușa Adélaïde îmi pune comprese pe frunte. Plînge împreună cu mine. Un gust de fier îmi vine din gîtlej. Scuip sînge. Ce vrăjitoare bătrînă și rea îmi șoptește la ureche că joc teatru numai ?...

Mătușa Adélaïde mă roagă să-mi prind părul, să-mi arenjez hainele. Să-mi stropesc fața cu apă rece și să ies la lumină ca să mă vadă toată lumea. Cu mama lui Antoine alături, care a făcut lungul drum de la Kamouraska doar pentru asta.

Eliberată pe cauțiune. O femeie tînără cu obrajii îngălbeniți (îmbrăcată în văluri lungi de doliu și toată în negru) iese pe poarta închisorii. Pare că merge dormind. Și gardianul se înclină adînc, ca și cum ar fi fost o greșeală îngrozitoare. Înfășurată în șaluri și crep, îndrăznește să-și arunce o privire pe stradă. Se grăbește să urce în trăsura care se află acolo lîngă trotuar, în așteptare. O femeie micuță, mai în vîrstă decît prima, ascunsă și ea în văluri negre. Ridică o pătură de lînă și o înfășoară în jurul genunchilor tinerei femei.

O a doua trăsură urmează pe prima. În ea se află mama tinerei femei și mătușa.

Și în prima, două femei, alături, sînt foarte atente să nu se privească în ochi. E prima lor întîlnire de cînd... Scuturate și zguduite în timp ce trăsura înaintează cu smucituri. Elisabeth d'Aulnières și *Madame* Tassy stau, ferindu-se una de alta, ca nucile care se ciocnesc între ele într-un sac.

Și strania procesiune șerpuiește prin Montreal în soarele de amiază.

Într-adevăr, va trebui să-mi găsiți o altă rochie. Asta e toată șifonată... Te rog, puțină colonie... Cafeaua e atît de groasă. Ca siropul. Îmi lasă un gust amar în gură... Femeia din oglindă... Ochii îi sînt atît de obosiți ! Și fața mare și rotundă... Cercuri întunecate... Gîtul e prea gras pentru guler. Guler de pînză mototolit...

Fiica mea, Anne-Marie. E încă aici. Mai încearcă încă să mă tragă afară din întuneric, întruna.

Preotul vrea să-şi ia rămas bun înainte de a pleca. Papa doarme...

Imaginea mea încețoşată în oglindă. După această noapte fără de sfîrşit. Şterg ceața cu dosul mînecii. Să-mi recapăt tinerețea...

La Sorel, scumpele şi micuțele mele mătuşi mă îngrijesc, mă copleşesc cu flori şi mă îndoapă cu dulciuri. Varsă torente de lacrimi.

Aştept o scrisoare care nu mai vine.

— Copila e bolnavă. Vezi, de-abia se poate ține pe picioare.

Încerc să-mi păstrez puterea, să pot aştepta scrisoarea. Încerc să nu mă mişc. Mă prefac că trăiesc. Învăț puțin cîte puțin cum se moare. Aştept o scrisoare. Cu toate gesturile cuvenite, expresia de pe fața mea, îmbrăcămintea pe dedesubt şi pe deasupra, părul de pe cap, pantofii din picioare... Ca o ființă cu adevărat vie. Şi totuşi sînt moartă. Numai speranța mai pulsează în vinele mele. Speranța pentru o anumită scrisoare e încă vie.

Aştept o scrisoare care nu va răzbi pînă la mine, care niciodată nu va sosi. Ba da, vreau să spun, va sosi. Dar mai tîrziu, mult mai tîrziu, după ani şi ani, pierdută în grămezile acelea de hîrtii de pe birourile magistraților. Prea tîrziu, prea tîrziu...

Timpul, timpul. Trece pe lîngă mine, se aşterne, mă înfăşoară, mă tîrăşte. Totul e tăcere, ceea ce face ca timpul să pară de două ori mai lung în lungimea lui nemiloasă. Înțeleg ce este golul, zi de zi, noapte de noapte. În dormitorul din Rue Augusta, trăind din nou o viață de întemnițată. Cu nimeni care să cuteze să vină lîngă patul meu. Nimeni, în afară de avocat, de mama mea şi de cele trei micuțe ființe care au jurat să mă salveze sau să se prăbuşească împreună cu mine în încercarea lor.

Maître Lafontaine se apleacă deasupra patului meu. Fața sa cu barbişon şi alte accesorii pluteşte deasupra mea. Repetă întruna ceva despre un schimb de scrisori dintre judecătorii din Canada şi cei din Statele Unite. Ucigaşul soțului meu... Extrădarea este încă nerezolvată. Procesul meu se continuă de la o sesiune la alta...

Îmi încredințez soarta îngerilor păzitori care mă veghează din umbră. Îmi netezesc îmbrăcămintea neagră, de doliu. Rog să mi se aducă copiii. O plimbare scurtă şi plăcută cu ei prin Sorel, ca toată lumea să ne vadă ; cunosc bucuria perversă de a îndepărta întreg oraşul de

pe urmele mele. Palidă și patetică, îmi învăț rolul de văduvă.

Trec doi ani. Vezi, Aurélie, acum ești liberă. Doctorul Nelson nu va fi extrădat. Acuzațiile sînt retrase.

Ce mai pot spera de la un bărbat care mă tratează ca și cum aș fi moartă ? Mort și plecat de mult și el. Murim o dată, de două ori, iarăși și iarăși, mereu și mereu, pînă cînd vine și ultima oară. Aceasta e viața, la urma urmelor...

Jérôme Rolland își cheamă soția. O vrea acolo, lîngă el. Anne-Marie spune că tatăl ei se simte mai bine, e complet însănătoșit, acum că preotul îi îndeplinise ultimul ritual...

Studentul în medicină are un cap cu păr des, roșu, ondulat. Se scutură ca o flamură care fîlfîie strălucitor în vînt. Printre degetele mele încleștate, urmăresc sclipirile dușmănoase ale soarelui...

— Anne-Marie, scumpa mea... Da, am să cobor imediat. Mai întîi adu-mi o batistă. De acolo, din sertar.

Anne-Marie dispare o clipă. Capul cu păr strălucitor al tînărului student scînteiază deasupra patului meu. Vorbește în șoaptă.

— Acum patru luni am început să studiez medicina cu doctorul Nelson. La șase februarie, tîrziu noaptea, a venit în camera mea și m-a trezit. În casa lui Madame Léocadie Leprohon, unde locuiesc. M-a dus în biroul lui. Mi-a spus că trebuie să părăsească ținutul pentru totdeauna, că nu va putea niciodată să se reîntoarcă. Stătea în picioare acolo, rezemîndu-se de perete. Cu capul în mîini. Apoi a început să plîngă și tot trupul a început să-i tremure și să se zguduie. Toată viața mea, niciodată, n-am mai văzut un bărbat într-o astfel de stare. Apoi a spus în engleză : „Din cauza acelei femei blestemate. Ea m-a distrus..."

Vorbești într-o limbă străină, doctore Nelson. Nu, bineînțeles nu-l cunosc pe acest bărbat ! Eu sînt Elisabeth d'Aulnières. Primul meu soț a fost Antoine Tassy, moșierul din Kamouraska, cel care a fost ucis. Și al doilea soț este Jérôme Rolland, notar în orașul Quebec. Tot așa ca și tatăl său și ca tatăl tatălui său, generații nenumărate... Sînt nevinovată ! Vedeți cum George Nelson mă acuză ? Vedeți ? „Acea femeie blestemată !" Iată cum m-a numit... Dacă iubitul tău te lovește astfel, smulge-l din inima ta. Care dintre noi l-a trădat pe celălalt mai întîi ? Sînt nevinovată. Să se ducă acasă, înapoi

în țara din care niciodată n-ar fi trebuit să vină... Iubitul meu a fugit. M-a părăsit, m-a lăsat singură să fac față canoanelor justiției. Da, să se ducă acasă. Un proscris în țara lui de origine. Înapoi după treizeci de ani. Exilat pentru totdeauna în țara unde s-a născut. Un străin, oriunde se duce, pînă la sfîrșitul zilelor sale.

Și eu. O străină, un suflet posedat, pretinzînd că încă aparțin lumii celor vii... Perfidă Elisabeth. Îți întorci spatele, îți trădezi încrederea sfîntă. Prea tîrziu acum, spui. Prea tîrziu pentru o viață de pasiune delirantă. Focul se stinge. Nu e de nici un folos să mai ațîți tăciunii. Să fi fost hotărîtă mai înainte. Să fi plecat cu George. Să fi fost izgoniți împreună. În adîncurile cele mai tainice ale osîndei veșnice a pămîntului. N-ar mai fi fost o țară străină. O lume cu totul străină. Un exil, desăvîrșit și complet. O singurătate disperată. Uite cum ne arată cu degetul. Da, eu sînt aceea. Aceea care te-a împins la capătul pămîntului. (Am stat înapoia ta, la o parte, lîngă marginea drumului, în timp ce tu... Acolo, în golfulețul din Kamouraska...) Prin toată această crimă și moarte. Ca un hotar ce trebuie trecut... Și apoi te reîntorci. Și fața ta, privirea ta se încrucișează cu a mea. De nerecunoscut acum, pentru totdeauna. Atît de înspăimîntătoare... Nu, nu-l cunosc pe acest om ! Ai fost descoperit, doctore Nelson ! Ai fost descoperit ! Ucigaș. Străin...

Dar dacă el e acolo, în Burlington, așteptînd în celula sa o scrisoare de la mine ? Ah, cum aș vrea să fiu sigură. Aș fi atît de fericită, încît aș muri de fericire ! Dumnezeule, doar să fug lîngă el. Să rog pe careva să înhame caii, să mă ducă la graniță. Să cobor din trăsură. Să-l găsesc viu. Să mă arunc în brațele lui. Să-i spun : „Iată, eu sînt, Elisabeth." Și să-l aud răspunzînd, „Eu sînt George..." Împreună pe viață, amîndoi. Îmi aud strigătul în gîtlej...

Poate fi adevărat că e încă în viață ? Sau e căsătorit ? Nu, nu ! E mai mult decît aș putea îndura. Mai curînd să-l văd mort, zăcînd la picioarele mele. Prefer să-l văd mort, decît să-l las altei femei...

Nimic de făcut acum decît să mă port atît de drăguț, încît nimeni să nu se poată îndoi de mine. Îmi trag masca nevinovăției peste față. Să nu-mi fie rușine. Să accept situația ca pe un fel de răzbunare, un fel de pedeapsă. Să joc jocul crud, comedia plictisitoare, zi de zi. Pînă ce prefăcătoria perfectă îmi pătrunde în piele.

Nu simt nici un fel de bucurie pe drumul lung și amar. Mă mulțumește doar mîndria mea trufașă, din cînd în cînd.

— Jérôme Rolland vrea să se căsătorească cu copila. Ce tînăr drăguț ! Spune că e sigur că o poate face fericită, că o poate face să uite...

Adelaïde, Angélique, Luce-Gertrude, mama mea... N-ar putea fi mai încîntate.

Jérôme Rolland, boierul sfios și blînd, stă culcat, sprijinit de o grămadă de perne frumoase și răcoroase. Mirosul de ceară de lumînare plutește prin dormitorul întunecat cu obloanele închise pe jumătate. Florida se învîrte prin cameră ca o călugăriță care gospodărește. Acum împăturește o față de masă. Ochii lui *Madame* Rolland sînt iritați și umflați.

— Unde ai fost, Elisabeth ? Mereu le-am spus la toți să te cheme.

— Din cauza prafului pe care mi l-a dat doctorul. M-a făcut să dorm și să dorm întruna...

Un zîmbet slab flutură pe buzele lui Jérôme Rolland. *Madame* Rolland se apropie de patul său. El vorbește în șoaptă, continuînd să zîm-

bească. Îi spune ce fericit se simte acum, că e cu sufletul împăcat.

— M-am împărtășit și miruit, Elisabeth. Bunul Dumnezeu m-a curățat de toate păcatele mele.

Madame Rolland se uită în pămînt. Își șterge o lacrimă de pe obraz...

Apoi, deodată, izbucnește din nou coșmarul. Furtunile lui năvălesc asupra lui Elisabeth d'Aulnières. În timp ce la suprafață totul pare atît de liniștit. Soția model strîngînd emoționată în mîinile sale, mîinile soțului, deasupra cearșafului. Și totuși... Undeva, departe, pe un cîmp pustiit, de sub stînci, niște oameni au dezgropat o femeie, cu totul înnegrită, dar încă vie, îngropată acolo cu mult în urmă, cîndva, în vremuri sălbatice. Păstrată pînă acum într-un mod ciudat. Apoi, oamenii s-au dus și i-au dat drumul să pornească spre oraș. Toți locuitorii s-au încuiat în case. Înspăimîntați de moarte din cauza acestei femei. Fiecare crede că trebuie să fie stăpînită de o dorință pătimașă de a trăi, dacă a rămas înmormîntată de vie atîta timp. O foame de viață care crește și crește în pămînt secole de-a rîndul ! Fără asemănare cu nimic altceva ce s-a știut pînă acum. Și ori de cîte ori aleargă prin oraș, im-

plorînd lumea și plîngînd, oamenii dau alarma. Nu întîlnește nimic înaintea ei decît uși ferecate și străzi pustii și desfundate. Nu mai are nimic altceva de făcut acum, decît să se lase să moară. Singură și flămîndă...

„Ticăloasa Elisabeth ! Femeia de condamnat !"

— Nu vei ști niciodată cît am fost de înspăimîntată, Jérôme.

— Nu fi îngrijorată, Elisabeth. Sînt aici...

Madame Rolland strînge puternic mîna palidă a soțului său. Un fir slab care încă o mai ține în viață și care se poate rupe în orice moment. Ochii i se umplu de lacrimi.

Léontine Mélançon spune în șoaptă (dacă nu e ea, poate e Agathe, sau Florida) :

— Uitați-vă numai cît de mult îl iubește *Madame* pe *Monsieur !* Uitați-vă, plînge...

În colecția „Globus"

Au apărut :

Adolfo Bioy Casares :
DORMIND LA SOARE

Grazia Deledda :
TRESTII ÎN VÎNT

Vladislav Vančura :
MARKETA, FIICA LUI LAZAR

Galateia Sarandi :
CASA NOASTRĂ CEA VECHE

Albert Lihanov :
AMĂGIREA

Michel Mohrt :
ÎNCHISOAREA DE LA MALUL MĂRII

Bhabani Bhattacharya :
CINE CĂLĂREȘTE UN TIGRU...

Fernando Namora :
MĂȘTILE

Fulvio Tomizza :
ÎN LUMEA CELOR DREPȚI

Jean Cayrol :
AUD ÎNCĂ VOCEA

Andrzej Kuśniewicz :
LECȚIA DE LIMBĂ MOARTĂ

Enzo Siciliano :
PRINȚESA ȘI ANTICARUL

Kostas Taktsis :
AL TREILEA INEL

Vor apărea :

Peter Abrahams :
O CUNUNĂ PENTRU UDOMO

Morley Callaghan :
AL LOR VA FI PĂMÎNTUL

Bohumil Hrabal :
MINUNI DE FIECARE ZI

C.-F. Ramuz :
FRUMUSEȚEA PE PĂMÎNT

Daphne du Maurier :
HANUL JAMAICA

Doris Lessing :
INSTRUCTAJUL

Otto Flake :
CASTELUL ORTENAU

Klaus Konjetzki :
LA CELĂLALT CAPĂT AL ZILEI

Giorgio Saviane :
POVESTEA UNEI IUBIRI

Alonso Vicente Zamora :
BANCHETUL

Albert Bels :
POLIGONUL ● CUȘCA

Hrant Matevosian :
NOI ȘI MUNȚII NOȘTRI

Boris Polevoi :
O DRAGOSTE PIERDUTĂ

Lector : RUXANDRA VASILESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

★

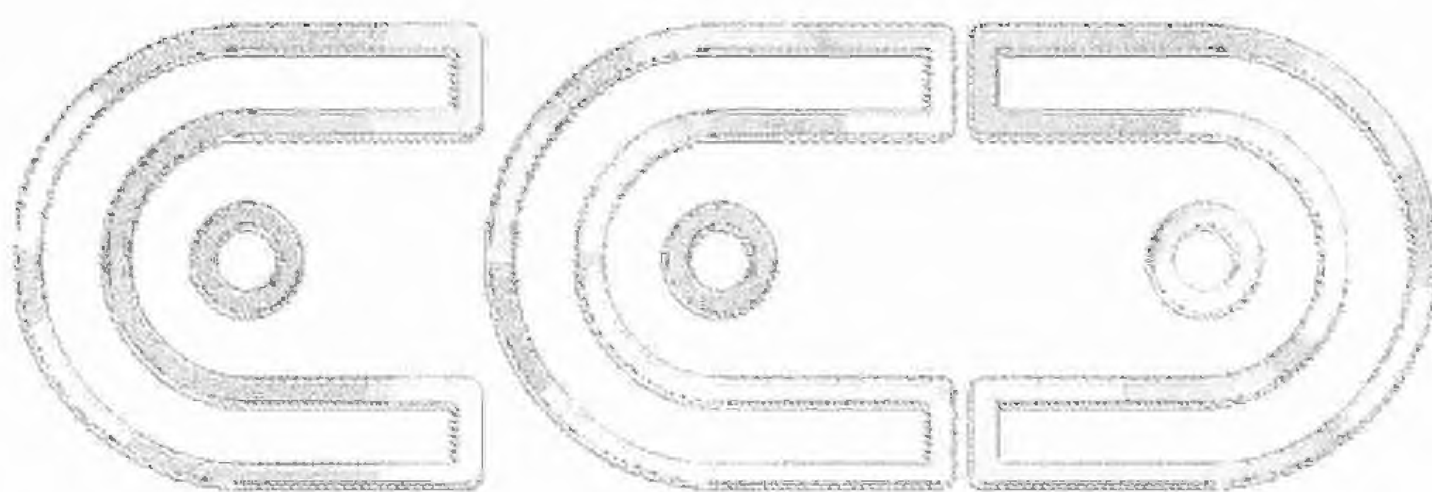
Bun de tipar : 1.02.1986 ; Coli tipar : 10,50.

★

Tiparul executat sub cd. 5246/985 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ
BACĂU
Strada Mioriţei, 27

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

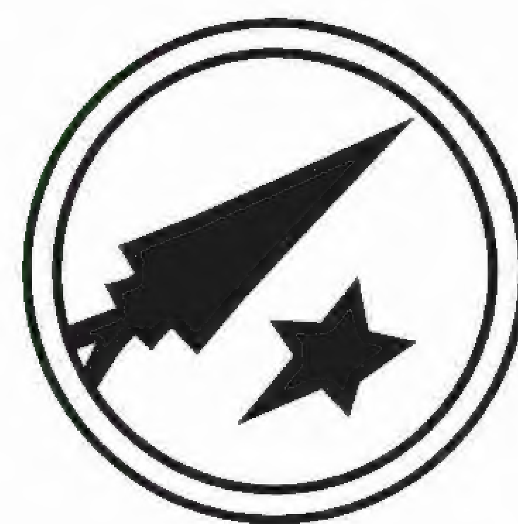

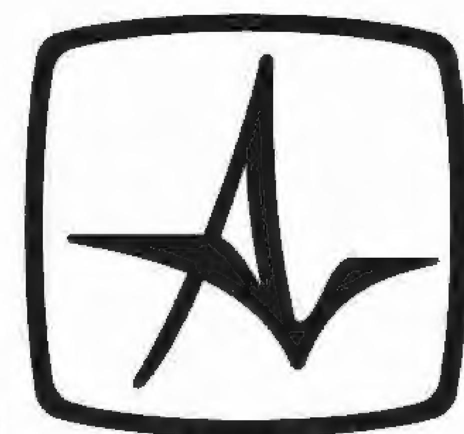

și

CAT Graur

Antwerpen

2024

